

A szimbolikus tőke és az egyenlőtlenség újratermelődése a mai Kínában

DISSERTÁCIÓ

a filozófia doktora (Ph.D.) tudományos fokozat
elnyerése érdekében

a szociológia tárgyban

benyújtották a

A Humboldt-Universität zu Berlin Kulturális, Társadalom-
és Neveléstudományi Kara

Lumin Fang asszony által

Prof. Dr.-Ing. Dr. Sabine
Kassung a Humboldt-Universität
Berlinbe

KunstProf. Dr. Christian
A Kulturális, Szociális és
Pedagógiai Kar

Értékbecsülő:

1 Prof. Dr. Boike Rehbein, Humboldt Egyetem Berlin, Németország 2

Prof. Dr. Roger Greatrex, Lund Egyetem, Svédország

A védelem időpontja: 2019. szeptember 9.

Összefoglaló

A disszertáció az egyenlőtlenség legitimitásával és annak hatásaival foglalkozik Kínában az 1970-es évekbeli reformok kezdete óta. Korábbi tanulmányok szerint az egyenlőtlenség elfogadása szociokulturális eredetű, és befolyásolja a osztályrendszer vélt stabilitása megmarad. Ennek alapján a disszertáció megpróbálja kideríteni, hogy a mai Kínában az egyenlőtlenségek reprodukálódnak-e a múltbeli államszocialista rendszerből, és hogy ebben az esetben hogyan működik az egyenlőtlenségek reprodukciója.

A szociokulturális perspektíva lehetővé teszi az egyenlőtlenségnek a szimbolikus tőke egyenlőtlen elosztásaként való értelmezését, ami konkrétan azt jelenti, hogy az egyenlőtlenség strukturális oka az emberi cselekvés szimbolikus közvetítésében rejlik. A *habituson* keresztül a szimbolikus közvetítést Pierre Bourdieu szisztematikusan tanulmányozta az egyenlőtlenségek reprodukciójának működésének magyarázata érdekében. Az emberi cselekvés logikájának kifejeződéseként, amely a szimbolikus világban a tudás és a tapasztalat révén jön létre, a habitus megszervezi az emberi cselekvést, hogy reprodukálja keletkezésének feltételeit.

Kína esetében a reformpolitika kezdete óta az államszocialista rendszer hierarchiái a transzformáció utáni szimbolikus egyenlőtlenségek formájában maradtak fenn. Ezeket a struktúrákat a disszertáció szocialista szociokultúráként határozza meg, amely közvetíti az emberi cselekvést a piac megváltozott környezetében. A szocialista hierarchikus rend a kínai államszocialista szimbolikus tőke választóvonalai mentén különbözteti meg.

Egymásra épülő, kvantitatív és kvalitatív empirikus kutatási módszereket egyaránt alkalmaznak. Az első statisztikai módszer a *többszörös korrespondenciaelemzés (MCA)*, amelynek célja az egyenlőtlenség struktúráinak megragadása a mai Kínában. Az eredmények azt mutatják, hogy mind a városi, mind a vidéki Kínában az államszocialista hierarchikus rendszer fennmaradása fontos szerepet játszik a mai társadalmi struktúrában, függetlenül az új társadalmi osztályok differenciálódásától. Különösen a nem városi környezetben mutatkozik meg egyértelműen a szocialista hierarchikus örökség. Az eredmények alapján a

A kvantitatív kutatásra építve kvalitatív interjúk készültek a habitus típusainak megalkotása és a hipotetikus mechanizmusok érdekében.

Az emberi cselekvőképességet a meritokratikus társadalomban szimbolikusan a szocialista hierarchikus feltételezéseken keresztül tárgyalják. Ugyanakkor az államszocialista hierarchikus rendszer habitusának fennmaradása az egyenlőtlenségek reprodukálásának láthatatlan mechanizmusaként működik a reformpolitika Kínájában.

Kulcsszavak: reform- és politika; az egyenlőtlenségek legitimációja; szimbolikus tőke; államszocialista hierarchikus rendszer; habitus; az egyenlőtlenségek újratermelődése.

Absztrakt

Ez a disszertáció az egyenlőtlenség legitimitására és annak okaira összpontosít Kína újjáalakulásának időszakában. A meglévő megállapításokra építve, amelyek szerint az egyenlőtlenség emberi elfogadása szociokulturális alapú, és az osztályrendszer stabilitása hozzájárul hozzá, ez a tanulmány kifejezetten azt kívánja feltárni, hogy a mai Kínában az egyenlőtlenséget a történelmi államszocialista osztályrendszerből reprodukálják-e, és ha igen, hogyan történik az egyenlőtlenség reprodukálása. A szociokulturális perspektíva lehetővé teszi az egyenlőtlenségnek a szimbolikus tőke egyenlőtlen eloszlásaként való értelmezését, ami feltárja, hogy az emberi gyakorlat szimbolikus közvetítése az egyenlőtlenség strukturális gyökere. Ezt a szimbolikusan közvetített gyakorlatot nevezzük habitusnak, amelyet Pierre Bourdieu szisztematikusan fejlesztett ki, és arra használt fel, hogy megmagyarázza, hogyan történik az egyenlőtlenség reprodukciója. A habitus mint az emberi gyakorlat megtestesült logikája, amelyet a szimbolikus világban szerzett tudásból és tapasztalatból szereznek meg, úgy szervezi meg az emberi gyakorlatot, hogy megkeresse és reprodukálja azokat a feltételeket, amelyekből a habitus kialakult. A disszertációban Kína esetét tekintve, a reformok során bizonyos államszocialista hierarchikus berendezkedések szimbolikus egyenlőtlenségek formájában maradnak fenn, és a szocialista szociokultúrát, amely a feltételezések szerint a piaci ~~közvetítő~~ közvetíti az emberi gyakorlatot, szocialista szociokultúraként határozzák meg. Ezek a szocialista hierarchikus berendezkedések a szocialista szimbolikus tőke mentén különböztetik meg a kínai polgárokat. Empirikusan, ebben a tanulmányban kvantitatív és kvalitatív kutatási módszereket alkalmazok egymás után. Először is, a többszörös megfelelési elemzést (MCA) statisztikai technikaként alkalmazzák az egyenlőtlenségek konfigurációjának megfigyelésére a mai Kínában. Az MCA eredményei azt mutatják, hogy mind a vidéki, mind a városi Kínában az államszocialista hierarchikus rendszer fennmaradása fontos szerepet játszik a társadalmi struktúra kialakításában, még a feltörekvő osztályok megjelenése mellett is. A szocialista hierarchikus örökségek különösen a vidéki társadalomban nyilvánvalóbb jeleket mutatnak, mint a városi társadalomban. A kvantitatív kutatás eredményeit követően kvalitatív interjúkat készítek Kínában, hogy a hipotetikus mechanizmusok ellenőrzésére habitus-típusokat építsek. Megállapították, hogy az emberi gyakorlatot egy meritokratikus társadalomban szimbolikusan közvetítik a szocialista hierarchikus örökségek. Eközben az államszocialista hierarchikus rendszerből szerzett habitus fenntartása láthatatlan mechanizmus.

az egyenlőtlenségek újratermelődése a reformok során.

Kulcsszavak: kínai gazdasági reform; az egyenlőtlenség legitimációja; szimbolikus tőke; államszocialista hierarchikus rendszer; habitus; az egyenlőtlenség reprodukciója.

Köszönetnyilvánítás

Hálás vagyok a témavezetőmnek, Boike Rehbein professzornak, aki kedvességével, bizalmával és útmutatásával jóváhagyta a kutatásomat a PhD-fokozatom során. Nagyon hálás vagyok, hogy meghívást kaptam, hogy csatlakozzam a társadalmi egyenlőtlenséggel foglalkozó kutatócsoportjához, és alkalmazzam ezt az innovatív szociokulturális megközelítést a kínai egyenlőtlenségek feltárására. Sokat tanultam a felügyelete alatt, olyan, a tudományos életen messze túlmutató leckéket, mint a tudás keresése, az emberiség szenvedése iránti elviselhetetlen szájalom és a sokféleség tisztelete. Szeretném továbbá mély hálámat kifejezni Roger Greatrex professzornak, amiért konstruktív javaslatokat tett a disszertációval kapcsolatban, valamint Vincent Houben professzornak, amiért csatlakozott a bizottsághoz.

Nagyra értékelem Felix Wemheuer professzor segítségét. Néhány évvel ezelőtt volt alkalmam meglátogatni Wemheuer professzort, és nagy bátorítást kaptam tőle. Amikor a disszertációmát írtam, Wemheuer professzor úr rengeteg anyagot bocsátott rendelkezésemre, ami nagy segítség volt a disszertációmhoz. Hálás vagyok az egyenlőtlenséget kutató csoport munkatársainak, akik hozzájárultak doktori tanulmányomhoz és értékes véleményeket cseréltek velem az elmúlt évek során.

Szeretném kifejezni szívből jövő köszönetemet a Doubannak, egy kínai hálózatépítő weboldalnak. Ezen a honlapon keresztül sok baráttra tettem szert, akiknek a hobbija és ideológiája közös velem. A Douban melegséget ad nekem, mert tudom, hogy vannak netes barátaim, akik mindig kiállnak mellettem.

Szeretnék köszönetet mondani Billy Wilder, Roman Polanski, Lou Ye, Bernardo Bertolucci, Jean-Luc Godard, Hong Sang-soo, Lee Chang-dong és Rainer Werner Fassbinder filmrendezőknél, akiknek munkái elkísértek ezekben az években. Műveik mély gondolkodásra ösztönöztek a művészetről, a politikáról, a társadalomról, a történelemtől és az emberekről, és a változó világ megfigyelőjévé tettek. Mindig is az lesz az álmom, hogy filmes legyek. Hálás vagyok, hogy mindig számíthatok a családom támogatására, különösen drága szüleimre, unokatestvéremre, Hui Shaóra és menyasszonyára, Yue Wura, valamint unokatestvéremre, Dr. Kezheng Hu-ra. Hálás vagyok továbbá mestervezetőmnek, Jiwu Yin professzornak, barátaimnak, Kangrui Wangnak, Dr. Yuning Guónak, Luchan Dengnek, Supitcha Punyának és Anton. Nagyon szerencsés, hogy segítséget és bátorítást kaptam, amikor nehézségekbe ütköztem a disszertációm folytatásában.

Végezetül szeretnék köszönetet mondani vőlegényemnek, Dr. Meng Zhengnek, a szeretetért és támogatásáért életem legsötétebb időszakában. Ezt a disszertációt neki ajánlom.

Berlin, 2019 június

A pénzügyi támogatás elismerése

Ezt a disszertációt és a tanulmányokat a Kínai Ösztöndíj Tanács által biztosított PhD ösztöndíj támogatta.

Tartalomjegyzék

Rövidítések listája	XI
Ábrák listája	XII
Táblázatok listája	XIV
1 Bevezetés	1
1.1 Meglévő tanulmányok az egyenlőtlenségről Kínában	2
1.1.1 A status quo a kínai egyenlőtlenség	2
1.1.2 Társadalmi struktúra a reform alatt.	8
1.1.3 A kínai egyenlőtlenségek legitimitása	12
1.2 Kutatási célok	14
1.2.1 Kutatási kérdések	14
1.2.2 Kutatási hipotézisek	15
1.2.3 Empirikus módszerek	17
1.3 A disszertáció vázlata	19
2 A jogos egyenlőtlenségek megértése a meritokratikus társadalmakban: szociokulturális perspektíva	21
2.1 Az egyenlőtlenség legitimitása	21
2.1.1 Legitimitás: alap gondolatok	21
2.1.2 Jogszerűség és egyenlőtlenség	24
2.1.3 Legitimitás és legitimáció: szociálpszichológiai megközelítés	26
2.2 Az egyenlőtlenség legitimitásának oka: szociokulturális keretrendszer	28
2.2.1 Társadalmi uralom: az egyéntől a társadalmi csoportig	28
2.2.2 Elfogadás, legitimitás és a szociokulturális megközelítés	30
3 Az egyenlőtlenség legitimálása: az uralom újratermelésének szociokulturális megteremtése	34
3.1 Szociokultúra, társadalmi csoport és uralom	35
3.1.1 Szociokultúra és folyamatontológia	35
3.1.2 A társadalmi csoport és az uralom felépítése	39

3.2	Szimbolikus uralom és gyakorlat	44
3.2.1	Szimbolikus tőke és egyenlőtlenség	44
3.2.2	A szimbolikus hatalom és a gyakorlat megteremtése.....	47
3.3	Habitus és szaporodás	52
3.3.1	Tőke, terület és habitus	52
3.3.2	Habitus és a szimbolikus határok reprodukciója.....	57
3.4	Hogyan legitimálja a szociokultúra az uralmat?	61
3.4.1	Szociokultúra: Egy internalizált gyakorlati rendszer.....	61
3.4.2	A reprodukciótól a legitimációig	64
4	A hipotetikus gyakorlati rendszer: szocialista szociokultúra Kínában	67
4.1	Egyenlőtlenség az államszocialista társadalomban	68
4.1.1	Állami szocializmus: politikai ideológia	68
4.1.2	Osztályrendszer az államszocialista társadalomban	74
4.2	Az egyenlőtlenség az államszocializmusban (1957-1978): Kína esete	77
4.2.1	Az osztály mint kaszt	78
4.2.2	A kommunista párttagság kiváltságai	82
4.2.3	Háztartási nyilvántartási rendszer	85
4.2.4	Foglalkozási struktúra	88
4.3	Szocialista örökségek a kínai reformkorban (1978-tól napjainkig): A szociokultúra	93
4.3.1	Átalakulás Kínában: áttekintés	94
4.3.2	Továbbra is fennálló szocialista státuszhierarchia: egy hipotetikus szociokultúra	101
5	Kvantitatív szemléltetés: A társadalmi rétegződés alapstruktúrája a mai Kínában	107
5.1	A kutatás tervezésének kontextusa	107
5.1.1	Szocialista jellegű szimbolikus egyenlőtlenség	107
5.1.2	Város-vidék dualista struktúra	108
5.2	Empirikus kutatási módszer	111
5.2.1	Többszörös korrespondenciaelemzés: Egy elemzési technika	111
5.2.2	Változók és adatok.....	113
5.3	Eredmények és értelmezés.....	119

5.3.1	Az egyenlőtlenségek elemzése a városi Kínában	119
5.3.2	Az egyenlőtlenségek elemzése a vidéki Kínában	129
6	Minőségi szemléltetés: a habitus és annak hozzájárulása az egyenlőtlenséghez	
	a mai Kínában	139
6.1	Habitus és annak operacionalizálása	140
6.1.1	Habitus és egyenlőtlenség a mai Kínában	140
6.1.2	A habitus operacionalizálása	142
6.2	Adatgyűjtés és dokumentációs módszer	145
6.2.1	Kvalitatív interjútervezés és adatgyűjtés	146
6.2.2	Dokumentációs módszer	150
6.3	Kvalitatív adatelemzés: Habitus típusok felépítése	152
6.3.1	Habitus típusok a vidéki társadalomban	153
6.3.2	Habitus típusok a városi Kínában	162
6.4	Kvalitatív adatelemzés: Habitus és hozzájárulása az egyenlőtlenséghez .	173
6.4.1	Szimbolikus tőke, habitus és osztály a vidéki társadalomban	173
6.4.2	Szimbolikus tőke, habitus és osztály a városi társadalomban	176
7	Következtetés	183
7.1	Főbb megállapítások	183
7.2	Jövőbeni munka	185
	Hivatkozások	188

Rövidítések listája

a	KKPaKínai Kommunista Párta
	KNKaKínai Népköztársaságaz
	NDK aNémet Demokratikus
Köztársaság	
a Szovjetunió	Szovjet Szocialista Köztársaságok
Szövetsége a	GLP aNagy Ugrás Előre
TVEs	Townshipand Village Enterprises
	SOEState-OwnedEnterprise (
	állami tulajdonúvállalkozás)
	SDOSocialDominance Orientation
	MCAMultipleCorrespondence
Analysis	CGSSChineseGeneral Social
Survey	SARSpeciálisközigazgatási terület

Ábrák listája

1	Az egészségügyi technikai személyzet száma (10000 főre vetítve) vidéki és városi területeken egyaránt. és a városi Kína	.5
2	Kína írástudatlansági aránya nemek szerint	.7
3	Olyan társadalmi szervezet, amelyet a legitimáció és a legitimitás tart fenn .	27
4	A triádos kölcsönös ok-okozati összefüggés szociális megismerési modellje	37
5	Az intézményesített társadalmi megkülönböztetés és dominancia kialakulásának folyamata.	46
6	Egy rendelő létrehozása.	49
7	Hogyan reprodukálja a habitus a szimbolikus határokat.	61
8	A párthovatartozás megoszlása a városi válaszadók körében	120
9	A hukou-státusz megoszlása a városi válaszadók körében	121
10	Az állami rendszer által foglalkoztatottak megoszlása a városi Kínában	121
11	Az MCA dimenziók által magyarázott tehetetlenség százalékos aránya: az urtiltó minták.	122
12	A változók és az MCA alapidimenziói közötti korreláció: városi minták alapján	123
13	A szimbolikus kategóriák MCA-térképe: a városi társadalom szimbolikus konfigurációja	125
14	Az összes változó kategória MCA-térképe: a városi társadalom mögöttes struktúrája	126
15	A városi minták eloszlása az MCA térképen az összes változó kategóriában	128
16	A párthovatartozás megoszlása a vidéki minták között	130
17	A hukou-státusz megoszlása a vidéki minták között.	130
18	Az állami rendszerben való foglalkoztatás megoszlása.	131
19	Az MCA dimenziókkal magyarázott tehetetlenség százalékos aránya: vidéki minták alapján.	132
20	A változók és az MCA elvi dimenziói közötti korreláció: a következők alapján vidéki minták	133
21	A szimbolikus kategóriák MCA térképe: a vidéki társadalom szimbolikus konfigurációja	135

22	Az összes változó kategória MCA-térképe: a vidéki társadalom alapstruktúrája.....	136
23	A vidéki minták megoszlása az MCA-térképen az összes változó kategóriában 137	
24	Hogyan jön létre a társadalmi egyenlőtlenség a kínai reformok alatt	142

Táblázatok listája

1	Analfabetizmus aránya (a 15 éves és idősebbek százalékában)	.4
2	Osztályrendszer a Nagy Ugrás Előre (1958-1961) alatt	81
3	Osztályrendszer a kulturális forradalom idején (1966-1976)	83
4	A hukou-státusz szerinti felosztás (1958-1978)	89
5	A szocialista jelleg szimbolikus egyenlőtlensége a kínai reform és a nyitás után... és a	109
6	Egyenlőtlenségi változók és működés	115
7	A habitus konkrét aspektusai és a mérések.....	145
8	A vidéki társadalom releváns habitusjegyeinek listája.....	159
9	Habitustípusok a vidéki társadalomban	161
10	A városi társadalom releváns habitusjegyeinek listája	170
11	Habitustípusok a városi társadalomban	172

"Az egyenlőtlenség története "minden lapján pápák és királyok veszekedései, háborúkkal vagy dögvészekkel", de a hétköznapi emberek mindennapjait is magában foglalja."

Charles Tilly (1998, 230. o.)

1 Bevezetés

Az egyenlőtlenség az egyik leggyakrabban megvitatott téma. A központi tervgazdaságból piacgazdasággá váló, átalakulóban lévő országok esetében a társadalmi egyenlőtlenség az új piaci mechanizmus alatt megbúvó vulkánként tűnik. Kína az egyik ilyen ország. Kína, mint a jelenleg legnagyobb átalakulóban lévő ország, egyfelől fejlesztési csodát hozott létre, és a világ és a régió növekedésének motorjának tekintik, amióta reformja és nyitása az 1970-es évek végén elkezdődött. A reformidőszakban (1978-tól napjainkig) Kína gazdasági növekedése meghaladta a négy ázsiai tigrisét.¹és polgárainak százmilliói kerültek ki a szegénységből (Whyte, 2010b). Kína nagy eredményeket ért el például a nagysebességű vasútvonalak, az információs és kommunikációs technológia és a repülés- és űrtechnológia fejlesztése terén is. Másrészt a Gini-koefficiens, amelyet a tudósok széles körben használnak az általános egyenlőtlenség mérésére, 2015-ben 38,6 pontot adott Kínának, ami azt tükrözi, hogy Kína olyan társadalommá vált, amely nagyon egyenlőtlen a jövedelemelosztásban.²

Hogyan érzékelik a kínai polgárok az egyenlőtlenséget? Mind a kínai, mind a külföldi megfigyelők úgy vélik, hogy a kínai reformok által generált súlyos egyenlőtlenségek dühöt váltottak ki az átlagemberekből (Whyte, 2010a). A kínai egyenlőtlenség problémájára adott válaszként a 2000-es évek közepén a Hu-Wen-kormányzat kidolgozta a *harmonikus társadalom* koncepcióját (S. Li, Sato, & Sicular, 2013). Ez a filozófiai ideológia jelzi Kína törekvését a gyors gazdasági fejlődés és a stabilitást fenntartó rendszer közötti egyensúlyra (D. L. Yang, 2017). E nyilvánvaló düh ellenére a kínai átlagemberek úgy vélik, hogy az egyenlőtlenség elkerülhetetlen (Xie, Thornton, Wang, & Lai, 2012). Empirikusan megállapították továbbá, hogy Kínában a hátrányos helyzetű csoportok, például a vidéki polgárok, a nők és az alacsonyabb osztályba tartozók nagyobb valószínűséggel tekintik fenyegetésnek az egyenlőtlenséget.

¹Kelet-ázsiai Tigrisek, más néven Négy Ázsiai Sárkány, beleértve Hongkongot, Tajvant, Szingapúrt és Dél-Korea.

²A Világbank honlapja szerint 2015-ben az egyenlőtlenséget a következő pontszámok alapján öt szintre osztják a nagyon egyenlőtlen és a nagyon egyenlőtlen között: < 29,4, 29,4-34,2, 34,2-38,6, 38,6-43,4, > 43,4;

Tó: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?locations=CN&type=shaded&view=map&year=2015&year.high.desc=true>

a kínai társadalomban tapasztalható egyenlőtlen elosztás igazságosnak és elfogadhatónak tekinthető (Im, 2014).

Ez a disszertáció nem azt a kérdést teszi fel, hogy mi okozza az egyenlőtlenséget Kínában általában, hanem inkább az egyenlőtlenség társadalmi legitimitációjára és annak okaira koncentrál a mai Kínában. Ez a kutatás tehát egy olyan témával foglalkozik, amelyre a társadalomtudósok eddig kevés figyelmet fordítottak, ami remélhetőleg arra ösztönöz majd bennünket, hogy többet dolgozzunk annak feltárásán, hogyan történik az egyenlőtlenség emberi elfogadása egy meritokratikus társadalomban.³ A meritokratikus társadalmakban, amelyek többsége piacvezérelt társadalom, az embereket különböző érdemeiknek megfelelően jutalmazzák, még akkor is, ha az "érdem" fogalma különböző kontextusokban eltérő jelentéssel bírhat (Swift & Marshall, 1997). Az egyenlőtlenség elfogadása két szempontot érint: Először is, azt találták, hogy az észlelt hosszú élettartam növeli a rendszer justifikációját (pl. Blanchard & Eidelman, 2013). Azt a gyakorlatrendszer, amely egy régóta fennálló strukturális kapcsolat mellett fennmarad, *szociokultúrának* nevezzük, amely az adott kapcsolatból fakadó társadalmi renddel kapcsolatos emberi hiedelmekért felelős. Másodszor, Im (2014) szerint a kínai polgárok általában elfogadják az erőforrások egyenlőtlen elosztását a reform és nyitás után, és a világot egy versenyző dzsungelnek tekintik. Ebben az értelemben az egyenlőtlenséget legitimálja, ha az emberek úgy érzik, hogy a meritokratikus verseny eredményei megfelelőek egy szociokulturális hagyományon belül. Ezért feltételezem, hogy a kínai piaci reformok alatti társadalmi rétegződés az érdemek eredménye, de a szocialista osztályrendszer örökségét, azaz az uralom hosszú távú rendjét tükrözi. E feltételezés alapján vizsgálom meg a szocialista hierarchiák öröksége és a mai Kínában tapasztalható egyenlőtlenségek közötti lehetséges kapcsolatot.

1.1 Meglévő tanulmányok az egyenlőtlenségről Kínában

1.1.1 A status quo a kínai egyenlőtlenségek

Kína gazdasági reformja, amellyel, hogy gyors gazdasági növekedést eredményezett, számos negatív eredményért is felelősnek tartották, különösen a társadalmi egyenlőtlenségek tekintetében. Gyakorlatilag a kínai egyenlőtlenség status quo-jának leírása megköveteli, hogy átfogóan megértsük, milyen típusú egyenlőtlenségeket tapasztalunk Kínában. A piacgazdaság bevezetése, amely egy meritokratikus társadalom kialakulásához vezet, az egyenlőtlenséggel kapcsolatos aggályokat az

újraelosztási helyzetből a piaci helyzetbe helyezi át.

³Ebben a tanulmányban a "meritokratikus társadalmat" és a "piacorientált társadalmat" felváltva használom.

helyzet. Különösen az egyéni nyereség- és profitlehetőségek szélesebb körűek és változatosabbak, ha a piaci erő kiegészíti az újraelosztó hatalom által ellenőrzött lehetőségstruktúrát (Nee, 1996). Ennek eredményeként Kína egyidejűleg egy új, piacvezérelt társadalmi struktúrát hozott létre, amely markáns területi és nemi egyenlőtlenségekből áll.

A város-vidék egyenlőtlenség A tudósok és a politikai döntéshozók általában úgy vélik, hogy a város-vidék egyenlőtlenség az egyik legsúlyosabb strukturális probléma, amely Kína gazdasági reformját követte. A város-vidék és az állam-társadalom viszonyát meghatározó központi intézményi mechanizmusként a háztartások nyilvántartási rendszere (hukou-rendszer) hozza létre a városi és vidéki állampolgárság egyenlőtlenségét, ami a városi és vidéki kettős szerkezet kialakításának fő alapját képezi Kínában (T. Cheng & Selden, 1994). Ez a rendszer hosszú időn keresztül a városi lakosoknak kedvezett, a vidéki lakosokat pedig hátrányosan megkülönböztette a társadalmi-gazdasági erőforrások elosztásában, ami azt eredményezte, hogy a vidéki lakosok lényegében alsóbbrendű állampolgárokká váltak (Afridi, Li és Ren, 2015). Egy sor, a városok számára előnytelen politika miatt a vidéki *hukou-t* megszerző polgárok kevésbé férnek hozzá bizonyos társadalmi-gazdasági erőforrásokhoz, például az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz. Ezek a korlátozások tovább csökkentik a vidéki lakosok életszínvonalát, és esetleg korlátozzák a társadalmi mobilitást.

A városoktól függő háztartás-nyilvántartási rendszer fokozatosan hozzájárul a város-vidék jövedelemegyenlőtlenséghez. A városi és vidéki jövedelemegyenlőtlenséget a kínai Gini-index emelkedésének forrásaként állították be (pl. Sicular, Ximing, Gustafson, & Li, 2008; Gustafsson, Shi, & Sicular, 2008). A legújabb statisztikai eredmények azt mutatják, hogy a város-vidék szakadék a teljes jövedelmi egyenlőtlenség több mint 10%-át teszi ki Kínában (Xie & Zhou, 2014). Valójában a gazdasági reform nyitó évtizedében (1980-as évek) a városi és vidéki jövedelemkülönbség gyenge csökkenést mutatott, majd az 1990-es évek elejére 6%-os növekedéssel emelkedni kezdett, és ezt követően folyamatosan emelkedett (Kanbur & Zhang, 1999). A 21. század elején a városi gazdaság bővülése miatt a város-vidék jövedelemkülönbség ismét nőtt (Goodman, 2014). A Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal legfrissebb adatai azt mutatták, hogy 2016-ban a városi háztartások egy főre jutó rendelkezésre álló jövedelme 33616 *jüan* volt, ami közel háromszorosa a vidéki háztartások 12363 *jüanos egy főre* jutó rendelkezésre álló jövedelmének.

E gazdasági helyzet mellett a város-vidék közötti kapcsolatok növekedése is

megfigyelhető.

a társadalmi egyenlőtlenségek az egészségügyi és oktatási eredmények tekintetében (X. Zhang & Kanbur, 2005; Dollar, 2007). A piacosítás a helyi önkormányzatoknak nagyobb felelősséget biztosít a társadalmi és gazdasági helyzet fejlesztésére az őslakosok számára. A központi költségvetésből származó korlátozott segítség mellett azonban az oktatásra és az egészségügyre fordított közkiadások csökkentése gyakran alternatívát jelent a nehéz költségvetési helyzetbe került helyi önkormányzatok számára (X. Zhang & Kanbur, 2005). Az oktatásban mutatkozó egyenlőtlenségek jelentős mutatót jelentenek a városi és vidéki egyenlőtlenségek meghatározásában Kínában, mivel az oktatás lehetőséget biztosít Kína gyors gazdasági fejlődésének kihasználására és a saját társadalmi státusz emelésére (X. Zhang & Kanbur, 2005). Az 1. táblázat az analfabetizmus szintjét mutatja be, összehasonlítva a városi, városi és vidéki 15 év feletti lakosságot. A statisztikai eredményekből kiderül, hogy a gazdasági reform óta a vidéki Kína analfabetizációs rátája folyamatosan sokkal magasabb, mint a városi Kínáé. Az 1. táblázatból kitűnik, hogy a gazdasági reform óta mind a vidéki, mind a városi területeken jelentősen csökkent az írástudatlanság aránya. Szembetűnő, hogy az elmúlt három évtizedben a vidéki és a városi írástudatlanság közötti különbség egyre nőtt.

1. táblázat: Analfabetizációs ráta (a 15 éves és idősebbek %-ában)

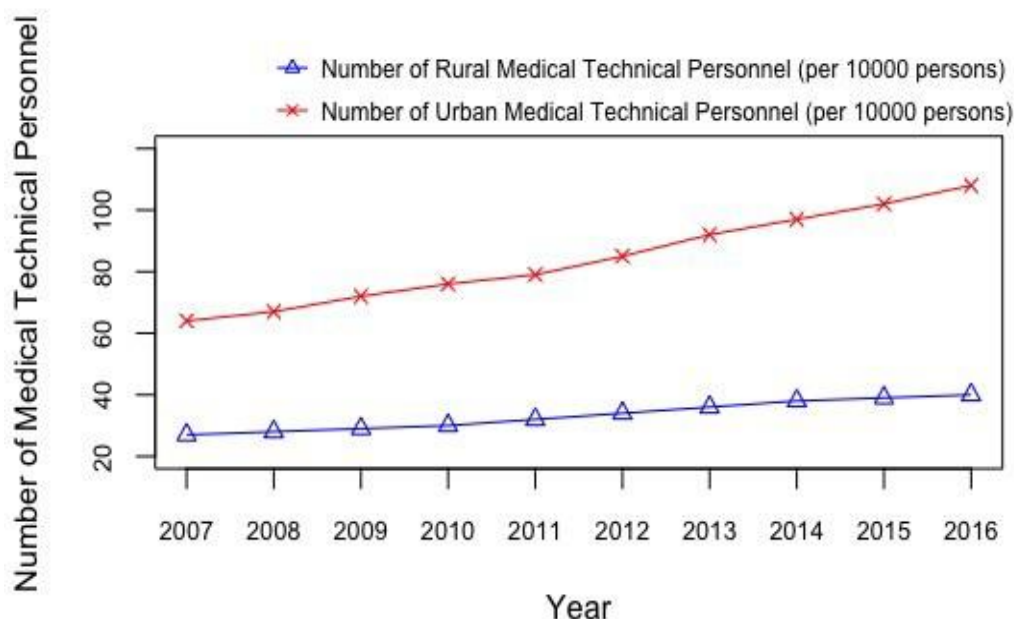
Év	Vidéki	Város	Városi	Vidéki/városi
1982	34.8	NA	16.4	2.1
1990	26.2	11.5	12.2	2.2
2000	11.6	6.5	4.6	2.5
2010	7.3	3.9	1.9	3.8

Adatforrás: Kína 1982-es, 1990-es, 2000-es és 2010-es népszámlálási adatai. Az 1982-es analfabetizációs ráta a 12 éves és annál idősebb embereken alapul, eltérően a 15 éves és annál idősebb embereken alapuló többi adathoz képest.

A város-vidék gazdasági egyenlőtlenségek minden bizonnyal további nagy különbségeket eredményeztek a régiók között az alapvető egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés tekintetében (Dollar, 2007). Az 1. ábra a 10000 főre jutó egészségügyi technikai személyzet számát mutatja a városi és vidéki Kínában egy tízéves időszakra vonatkozóan. 2007 és 2016 között az egészségügyi technikai személyzet létszáma között egyre nagyobb különbségek mutatkoztak a vidéki és a városi régiók között. A nem megfelelő egészségügyi ellátás egyik következménye a

növekvő csecsemőhalandóság. A legfrissebb statisztikai eredmények azt mutatják, hogy 2016-ban a városi területeken a csecsemőhalandóság aránya

1. ábra: Az egészségügyi technikai személyzet száma (10000 főre vetítve) Kínában vidéken és a városokban egyaránt

Forrás: Saját összeállítás a Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal legutóbbi tízéves adatai alapján.

4,2%, ami kevesebb mint fele a vidéki területeken mért 9%-os aránynak. Ugyanebben az időszakban az 5 év alatti gyermekek halálozási aránya vidéken 12,4% volt, ami több mint kétszerese a városiakénak (5,2%).

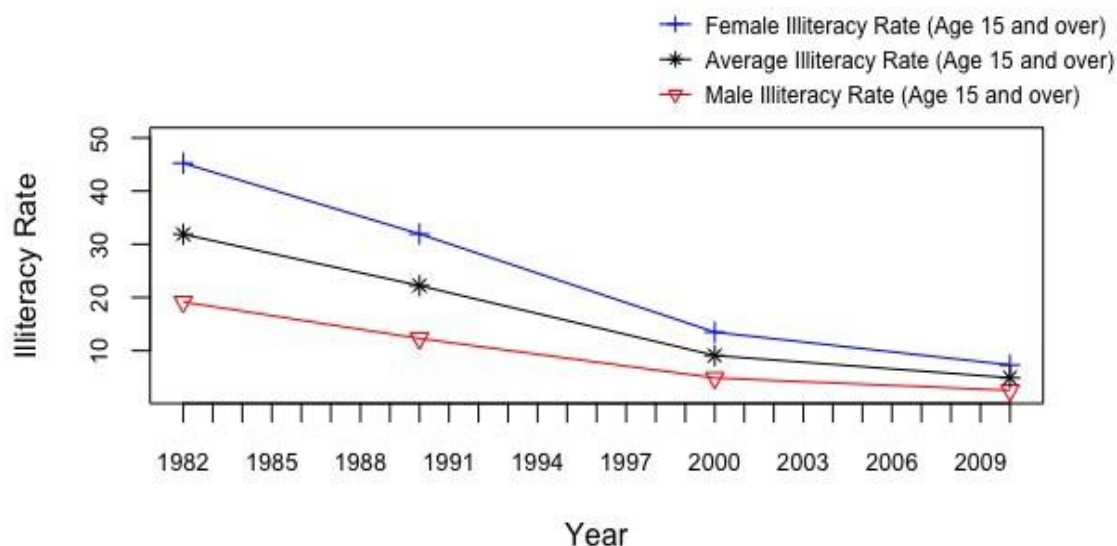
Regionális egyenlőtlenségek A gyors növekedés regionális egyenlőtlenségekhez kapcsolódik. Ami a gazdasági helyzetet illeti, a szocialista tervgazdaság egalitárius bérekkel jellemezhető időszakától az 1990-es évek elejéig "az egyenlőtlenség a főbb régiókban csökkenő tendenciát mutatott, de az 1990-es évek évtizedében meredeken emelkedett" (Fleisher, Li, & Zhao, 2010, 216. o.). Jelenleg Kína teljes jövedelmi egyenlőtlenségének körülbelül 12%-a a tartományok közötti egyenlőtlenségeknek tulajdonítható (Xie & Zhou, 2014). A Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal által közzétett 2016-os éves tartományi szintű adatok azt mutatták, hogy Pekingben volt a legmagasabb az egy főre jutó bruttó regionális termelés (118 198 *jüan*, ami 18 566 *amerikai dollárnak* felel meg). Ez az érték körülbelül 4,3-szorosa volt Gansu tartományénak, ahol a legalacsonyabb volt az egy főre jutó bruttó regionális termelés (27 643 *jüan*, ami 4342 *amerikai dollárnak* felel meg). Ahogy ez a gazdasági egyenlőtlenség történik, a McKinsey tanácsadó cég által bemutatott jelentés szerint

azt mutatja, hogy 2002-ben a középosztály 87%-a a part menti Kínában koncentrálódott (31 tartományi közigazgatási egységből 11). Bár az előrejelzések szerint ez az érték 2022-re 61%-ra csökken, a középosztály aránya továbbra is eltérő földrajzi elhelyezkedésű (Barton, Chen, & Jin, 2013).

A regionális egyenlőtlenségeket a tartományok között az alapfokú oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlőtlen hozzáférés is jellemzi. Kína 2010-es népszámlálása szerint az átlagos analfabetizmus aránya (a 15 éves és idősebb válaszadók körében) tartományonként 4,88%, a pekingi 1,86%-tól a tibeti 32,29%-ig terjed. Tibeten kívül három másik tartományban is 10%-nál magasabb az írástudatlanok aránya: Gansu (10,62%), Guizhou (11,4%) és Qinghai (12,94%). Az oktatás fejlődése ugyanígy mutatja a regionális egyenlőtlenségeket. A Hannum és Meiyan (2006) által használt adatkészlet azt mutatja, hogy a piacgazdaság kialakulásának első évtizedében néhány tengerparti tartományhoz képest, ahol drámai javulást tapasztaltak az oktatás színvonalában, néhány tartományban, például Guizhou és Gansu tartományban, nagyon kis mértékben javult az általános iskolát végzettek aránya a középiskolába lépők körében. Ráadásul ugyanebben az időszakban Tibetben ez az arány drasztikusan csökkent.

A rosszabb egészségi állapotot a régiók közötti egyenlőtlenségekkel is összefüggésbe hozták. Gazdasági reformja előtt Kína a világ legszegényebb országai közé tartozott, de a szocialista rendszernek és az egalitárius ideológiának köszönhetően a várható élettartam tekintetében a közepes jövedelmű országok közé tartozott (Banister, 1987; Y. Cai, 2009). A piaci alapú rendszer hozta létre ezt az egészségügyi egyenlőtlenséget, mivel a jól fejlett tartományokban, különösen a tengerparti területeken élők többet kapnak a gazdasági növekedésből származó szociális juttatásokból (Y. Cai, 2009, 146. o.). A legutóbbi, 2010-es országos népszámlálás számításai szerint néhány tengerparti tartományi szintű régióban a várható élettartam meghaladta a 80 évet, köztük Pekingben (80,18) és Sanghajban (80,26). Néhány belföldi területen azonban a várható élettartam túlnyomórészt 70 év alatt van, például Tibetben (68,17) és Qinghaiban (69,96). A tartományokon belüli várható élettartam e sajátos eltérései nagyrészt összhangban vannak a közegészségügyi feltételek egyenlőtlenségével. Tartományi szinten például 2016-ban az egészségügyi intézményekben az egészségügyi technikai személyzet 10 000 főre jutó száma 108 (Peking) és 45 (Tibet) között mozgott.

2. ábra: Kína írástudatlansági rátája nemek szerint

Forrás: Saját összeállítás az 1982-es, 1990-es, 2000-es és 2010-es kínai népszámlálás adatai alapján. Az 1982-es analfabetizációs ráta a 12 éves és annál idősebb embereken alapul, eltérően a 15 éves és annál idősebb embereken alapuló többi adathoz képest.

A nemek közötti egyenlőtlenség A nemek közötti egyenlőségre való törekvés a szocializmus egyik fő célja és vívmánya. A kínai átmenet megindulása azonban megváltoztatta a nemek közötti egyenlőség eredeti politikai programját, és a férfiak és nők közötti hierarchikus viszony a kínai társadalmi rétegződési rend egyik alapelvevé vált (F. Wang, 2008; P. N. Cohen & Wang, 2009). Mivel az oktatást gyakran a nők számára a társadalmi élet előnyös szférájának tekintik, a nemek közötti egyenlőtlenség a feltételezések szerint az oktatási rendszerekben még hangsúlyosabb (Jacobs, 1996). A 2. ábra a nemek szerinti analfabetizáltsági rátára vonatkozó számításokat mutatja be Kína legutóbbi népszámlálásából. A gazdasági reformot követően mind a férfiak, mind a nők körében jelentős mértékben csökkent az írástudatlanság. Az alapfokú oktatáshoz való hozzáférés tekintetében azonban nemek közötti különbség mutatkozik, és a női írástudatlanok aránya továbbra is az átlag felett van. Ezen túlmenően a nemek közötti egyenlőtlenségek az iskolai végzettség terén Kínában területenként (vidéki és városi) eltérőek. A vidéki területeken élő nőknek komolyabb oktatási egyenlőtlenségekkel kell szembenéznük, különösen a 9 éves kötelező oktatás (általános iskola és középiskola; Zeng, Pang, Zhang, Medina, & Rozelle, 2014) befejezése után.

Egy piacorientált rendszerben a nemek közötti egyenlőtlenség jelentősen megnyilvánul a következő formában

a jövedelmi egyenlőtlenségek. Statisztikailag a városi Kínában a nők jövedelmi hátránya az 1990-es évek eleji 15%-ról 2000-re 25%-ra nőtt (F. Wang, 2008; P. N. Cohen & Wang, 2009). A piaci átmenet elmélete a nemek közötti jövedelemegyenlőtlenséget a piacgazdaság kialakulásának tulajdonítja. Konkrétan, Kína gazdasági átalakulása a hatékonyság és a termelékenység tiszteletét kezdeményezte, ami hajlamos a nőkkel szembeni diszkriminációra, akiknek egyéni tulajdonságai vélhetően nem korrelálnak a termelékenységgel (Shu & Bian, 2003). A kutatók azt is megállapították, hogy néhány piaccal kapcsolatos mechanizmus - például az iskolai végzettségben, a foglalkoztatási ágazatban, az iparági elhelyezkedésben és a társadalmi tőkéhez való hozzáférésben mutatkozó nemi különbségek - figyelembevétel után a nemek közötti jövedelemkülönbség drámaian megnő ahhoz képest, mintha csak a férfiak és nők közötti egyéni jellemzők különbségeit vennék figyelembe (F. Wang, 2008; P. N. Cohen & Wang, 2009; C. Cheng, Wang, & Bian, 2009). Cheng, Wang, & Bian, 2015). Ebből kiderül, hogy a nemek közötti szegregáció tekintetében a városi Kínában (Shu, 2005) a nők a "kevésbé privilegizált gazdasági ágazatokban, az alacsonyabb rangú foglalkozásokban és az alacsonyabb fizetésű iparágakban" (P. N. Cohen & Wang, 2009, 51. o.) koncentrálnak.

1.1.2 Társadalmi struktúra a reform alatt

Kína 1978 óta tartó piaci átalakulása a társadalmi rend alapvető átszervezésével járt, az egalitárius ideológia és a korábbi társadalmi-gazdasági életmód feladásával. Az egyenlőtlenség status quo leírása lehetővé teszi Kína társadalmi szerkezetének megértését a gazdasági reformok alatt. A hukou-regisztráció kettős besorolása alapján a városi és vidéki Kína közötti kapcsolat központi szerepet játszik a városi-vidéki kettős struktúra felépítésében (pl. Bian, 2002; Goodman, 2014). Ezt a jelenséget "egy ország, két társadalom"-ként ábrázolták (Whyte, 2010c,

A hukou-rendszerre épülő állampolgársági egyenlőtlenség nemcsak a városi és a vidéki területek közötti életesélyeket osztja meg, hanem a vidéki migránsokat is marginalizálja a városi társadalomban (pl. K. W. Chan & Zhang, 1999; Goodman, 2014; Afridi et al., 2015). Bár Kína egész társadalma két részre oszlik, a gazdasági reform eredményeként mind a városi, mind a vidéki területek kezdtek úgy kinézni, mint a kapitalista társadalmakban.

Társadalmi struktúra a vidéki Kínában A vidéki társadalom újjáépítése a gazdasági felszabadulás után történik. A liberális piac bevezetése és a dekollektivizálás

a vidéki területeken a nem mezőgazdasági vállalkozások egy olyan ágazatát hozta létre, amely belsőleg rétegezi a parasztságot (Skinner, 1985). A Kínára jellemző diszkurzív kontextusban a parasztságot mindig is viszonylag alárendelt osztályként azonosították, beleértve a Kínában vidéken élő és dolgozó parasztokat, a vidéki vándormunkásokat és a városi területeken élő és dolgozó parasztokat (Goodman, 2014). A vidéki társadalomban a gazdasági reform előtt viszonylag homogén paraszti réteg jelenleg két osztályra oszlik: egy gazdag paraszti osztályra és egy szegény paraszti osztályra (So, 2003). A mezőgazdasági marketing és a gazdaságon kívüli vállalkozások megkülönböztetik a gazdag parasztok jellemzőit azoktól a parasztoktól, akik magukat a gazdaságban tartják (De Janvry, Sadoulet és Zhu, 2005), így a magas és az alacsony jövedelműek csoportja közötti határvonal egyre jobban elkülönül.

A vagyoni mutatók mellett néhány tudós a társadalmi szerkezet szempontjából is vizsgálta az erőforrások monopolizálását a vidéki Kínában, és összhangot találtak Max Weber megfigyeléseivel a politikai hatalom vagy társadalmi státusz szerinti társadalmi rétegződésről. Walder (2002) rámutatott, hogy a piaci rendszer a kínai vidéki társadalmat a kizárólag politikai struktúrára alapuló társadalomból politikai-gazdasági struktúrává alakította át. Tanulmányában arra a következtetésre jutott, hogy a jövedelmi egyenlőtlenséget az egyenlőtlen hatalom és a kiváltságok erősítik. A háztartások jövedelme alapján Kína vidéki társadalmát a következő rétegekre osztható: káder-vállalkozói háztartás, káder-háztartás, vállalkozói háztartás és átlagos háztartás.

A vidéki Kínában a falusi káderek vidéki közösségeik előnyös helyzetű csoporttagjai, ami az erőforrások elosztására és a feladatok rangsorolására vonatkozó hatásköröket, valamint a nagyobb társadalmi-gazdasági hozamhoz való hozzáférés kiváltságát jelenti. Walder értelmezése a vidéki Kínában tapasztalható egyenlőtlenségről a káderek monopolizációját hangsúlyozza (Walder, 2002). A marketizáció, mint egyfajta szerkezeti változás, részben politikai előnyöket biztosít a vidéki társadalom újjáépítésében. Egy káderpozícióval rendelkező vállalkozót jól kompenzálhatnak az iparosodottabb vidéki területeken (Parish, Zhe és Li, 1995; Walder, 2002). Ennek eredményeképpen a falusi káderként végzett munka társadalmi-gazdasági hozadéka idővel elkerülhetetlenül növekszik (J. Zhang, Giles, & Rozelle, 2012). A vidéki Kína társadalmi szerkezetének egy másik értelmezése az erőforrások monopolizálását indokolja, mégpedig a kiváltságos bennfentesekkel összefonódott káderek által. Ebből a szempontból a vidéki társadalom két csoportba sorolható: (kiváltságos) bennfentesek és (alsóbbrendű) kívülállók (Unger,

2012). Ez a besorolás főként a fejlett, nem mezőgazdasági vállalkozói szektorral rendelkező vidéki területeken található, különösen néhány tengerparti faluban. A közeli megyékből és távoli tartományokból érkező migránsok növekvő száma identitásalapú vidéki társadalmat hoz létre. Ebben az esetben a falusi káderek által képviselt őslakosok kiváltságos bennfentesként képzelik el magukat, akiket meg kell különböztetni a társadalmilag és gazdaságilag alsóbbrendű migránsoktól.

Bian (2002), akit nem korlátoz semmilyen konkrét elmélet, szintetizálta a kínai szociológusok által publikált eredményeket, amelyek nyolc társadalmi osztályt követnek, amelyek a vidéki társadalomban megtalálhatók: "(a) a vidéki káderek mint politikai elit; (b) a magánvállalkozók mint az új tőkésosztály; (c) a városi és falusi vállalkozások vezetői; (d) a házi és egyéni vállalkozók mint kispolgárság; (e) a szakemberek mint az új vidéki középosztály; (f) a parasztmunkások (beleértve a vidéki vendégmunkásokat a városi területeken); (g) a helyi magánszektorban dolgozó bér munkások mint az új munkásosztály; (h) a mezőgazdasági parasztok" (Bian, 2002, p.95). A politikai tekintélyen és a kulturális tőkén alapuló tulajdonosi elméletek keveredésének köszönhetően ez az osztályozás vélhetően átfogó vázlatot ad a reformkori Kína vidéki osztályszerkezetéről.

Társadalmi szerkezet a városi Kínában A városi Kína osztályszerkezete összetettebb, ami nemcsak a gazdasági reform óta kialakult ipari ágazatok sokféleségének köszönhető, hanem a rugalmas háztartás-nyilvántartási politikának is, amely arra ösztönzi a vidéki parasztokat, hogy lépjenek kapcsolatba a városi ipari rendszerrel és a piaccal. A városi társadalomban az egyik legjelentősebb változás az alsóbb osztályban történt. Nagyjából a városi Kínában a kereskedelmi szolgáltatásban dolgozók, az ipari munkásosztály, valamint a munkanélküliek és a félállásúak a munkaerő alapján az alsó rétegbe sorolhatók (J. Hu, Li és Wei, 2012). Hu és kollégái a Kínai Társadalomtudományi Akadémia által közzétett adatok alapján rámutattak továbbá arra, hogy 2000 óta a társadalom egészén belül a legalacsonyabb réteg aránya egyre nő. A városi társadalmat tekintve ez a jelenség a munkanélküliek, a munkanélküliek és az alulfoglalkoztatottak osztályának bővülését tükrözi. Gyakorlatilag az iparszerkezet korszerűsítése, a túlzottan gyors urbanizáció és a versenyképesség hiánya vélhetően hozzájárul a legalacsonyabb osztályú népesség növekedéséhez (J. Hu et al., 2012).

A középosztály kialakulóban lévő és felgyorsult növekedésével kapcsolatos tendenciák miatt

megjelenésük a kínai városi társadalomban. Kizárólag az egy városi háztartásra jutó éves rendelkezésre álló jövedelemre összpontosítva a városi középosztálybeli háztartások aránya 2022-ben várhatóan eléri a 76%-ot (Barton et al., 2013). Akadémiai szempontból azonban a középosztály Kínában általában inkább foglalkozási, mint gazdasági konstruktum, mivel a fejlett szakma (azaz a fehérgalléros munka) a viszonylag magas és stabil társadalmi-gazdasági státusz garanciája (Tomba, 2004; C. Li, 2010; J. Hu et al., 2012). Ez a meghatározás a kínai középosztály diszkurzív kontextusát is korlátozza a városi területeken. Az új városi középosztály felgyorsult felemelkedése nagymértékben a felsőoktatási intézmények és a szolgáltatási szektor terjeszkedésének tulajdonítható, mindkettő nemcsak kapitalista, hanem intellektuális szegmensként is jellemzi ezt az osztálycsoportot (So, 2003). Schol-ars a következő, nagyon tipikus középosztálybeli foglalkozásokat foglalta össze a városi Kínában: menedzserek, hivatalnokok, valamint szakmai és műszaki személyzet. Ezen túlmenően, figyelembe véve bizonyos mennyiségű tőke birtoklását, egyes magánvállalkozókat és egyéni vállalkozókat a középosztályba sorolnak (J. Hu et al., 2012).

A társadalmi-gazdasági előnyöknek köszönhetően a középosztálybeliek nagyobb valószínűséggel ~~frk hoz~~ bizonyos fejlett erőforrásokhoz és osztoznak egy közös társadalmi identitásban (Tomba, 2004). Ebben az értelmezésben a városi Kínában a középosztályt egy olyan életmód határozza meg, amely magában foglalja a sajátos fogyasztási magatartást, és olyan luxuskörülményekkel jár, mint a külföldi tanulmányok stb. (pl. Liechty, 2003; Tomba, 2004; Zhan & He, 2012). A McK- insey kutatása kimutatta, hogy a városi Kínában a fiatalabb generációs középosztálybeliek fogyasztási szokásai nyugatibbak, mint az idősebb generációé. Ugyanakkor az előrejelzések szerint 2022-re drasztikusan nőni fog a középosztálybeli fogyasztási szokásokkal jellemezhető népesség (Barton et al., 2013).

A középosztálybeli népesség eloszlása bizonyos strukturális egyenlőtlenségeket mutat Kínában. Földrajzi szempontból, bár a középosztálybeli népesség nyugaton és északon növekszik, a középosztálybeli népesség többsége továbbra is Kína tengerparti tartományaiban koncentrálódik. Az éves rendelkezésre álló jövedelemszint alapján ítéelve 2002-re a középosztálybeli lakosságnak csak kevesebb mint 20%-a lakott a kiválasztott 3. és 4. szintű városokban.⁴ Bár ez az arány várhatóan 40%-ra nő, a⁴ A — kínai várostípusok rendszere a kínai városok hierarchikus osztályozása, és gyakran "szintrendszer" néven említik. a nem hivatalos kiadványok. A különböző szinteken elhelyezkedő városok a jövedelmi szint, a

népesség nagysága, az üzleti lehetőségek, a nemzetköziség és a sokszínűség, az infrastruktúra, a jövőbeli dinamizmus stb. tekintetében mutatnak különbséget.

korlátozott számú 1-es és 2-es szintű városok száma⁵ még mindig Kína középosztálybeli lakosságának több mint felét vonzotta (Barton et al., 2013). Ráadásul a városi munkaerőpiacon nemek szerinti munkamegosztás létezik. Még ha a nők képzettségi szintje a városi Kínában jelentősen emelkedik is, foglalkozás szempontjából az a hiedelem, hogy a nők fizikailag gyengébbek, kevésbé tehetségesek, mint a férfiak, és elsősorban a háztartási feladatokért felelősek, megnehezíti a nők számára a fehérgalléros állások megszerzését és a középosztályba való bekerülést (J. Liu, 2013).

Összességében a társadalmi rétegződés mind a városi, mind a vidéki területeken erősödött, ami azt jelzi, hogy a társadalmi osztályok közötti szakadék egyre szélesedik (J. Hu et al., 2012). A vidéki társadalomban, bár a kialakulóban lévő társadalmi osztályok sokfélesége a piaci rendszer hajlamát tükrözi, a mezőgazdasági parasztok és a paraszti munkások még mindig nagyobb számban vannak jelen az alsóbb osztályba sorolva (lásd: Bian, 2002). Hasonlóképpen, a városi Kínában a társadalmi-gazdasági erőforrások egyre inkább az elit és a középosztálybeliek körében koncentrálnak (Dittmer & Lv, 1996; J. Hu et al., 2012), ami még a diskurzusok egyenlőtlenségét is eredményezte (Johnston, 2004; Sun, 2013). Ez azt jelenti, hogy az előnyös helyzetű társadalmi osztályok hangját nagyobb valószínűséggel hallják meg a felsőbb körök, az értelmiségiek és a kapitalisták növekvő befolyása révén a politikai döntéshozatalban. Ezek az egyenlőtlenségek viszont megerősítik a társadalmi osztályok közötti életesélyek különbségeit és határozottan akadályozzák a társadalmi mobilitást.

1.1.3 A kínai egyenlőtlenségek legitimitása

Hogyan viszonyulnak a kínai állampolgárok az egyenlőtlenség status quo-jához? Ez a kérdés az egyenlőtlenség legitimitására vonatkozik egy teljesítményalapú társadalomban. A mai napig az egyenlőtlenség legitimitását Kínában közvetlenül vagy közvetve előfeltételnek tekintik néhány társadalomtudományi tudományos munkában (pl. Xie et al., 2012; Sun, 2013; G. King, Pan, & Roberts, 2013). Két konkrét kérdés nagyban segít megérteni az egyenlőtlenség legitimitását a kínai reformok során: A kínai polgárok többsége helyesli a most már piacorientált és erősen versenyképes társadalmat? Ennél is fontosabb, hogy a hátrányos helyzetű polgárok elfogadják-e

---

rosszabb helyzetüket?

on. A McKinsey 2013-as jelentésében a kiválasztott 3-as szintű városok közé tartoznak: Leshan, Ziyang, és Yongzhou; a

a kiválasztott 4. szintű városok közé tartoznak: Gongzhuling, Linfen, Liuan, Zhaotong és Meishan.

⁵A McKinsey 2013-as jelentése szerint az 1-es szintű városok közé tartoznak: Peking, Sanghaj, Kuangcsou és Sencsen; a kiválasztott 2. szintű városok a következők: Wuhan, Chengdu, Chongqing és Foshan.

A piaci alapú társadalomhoz való alkalmazkodás állítólag nagy kihívást jelent az átmeneti országok polgárai számára. Általánosságban elmondható, hogy a legtöbb átmeneti országban az emberek piaci rendszerrel kapcsolatos elfogadottságának megszerzése az első lépés annak megakadályozására, hogy a helyi sérelmek és társadalmi tiltakozások a meglévő rendszerrel szembeni általános kihívásokká fokozódjanak. Szerencsére Kínában nem uralkodott el a nosztalgia a letűnt államszocialista korszak iránt, annak ellenére, hogy egyes egyének és csoportok munkanélküliséget, lefelé irányuló mobilitást és erős versenyszellemet tapasztaltak (C. Han & Whyte, 2009; Whyte, 2010b). Egyrészt a piaci rendszer elfogadása a gazdasági reform által hozott számos előnyből ered. A gazdasági teljesítmény javulása az, ami befolyásolta a kínai polgárok véleményét a fejlődés és az egyenlőtlenség közötti kapcsolatról. Másrészt a legtöbb átlagember számára az egyenlőtlenség az ország fejlődésének elkerülhetetlen ára (Xie et al., 2012). Bár Kína jelenlegi vezetői a politikai és társadalmi stabilitást veszélyeztető növekvő egyenlőtlenséggel kapcsolatos félelmekre reagálva bejelentettek néhány politikai változtatást, például a vidéki adók és illetékek eltörlését a harmonikus társadalom építése érdekében, a gazdasági átalakulást övező általános egyetértés technikailag biztosítja a piaci rendszer és a Kínai Kommunista Párt uralmának megvalósíthatóságát és stabilitását (C. Han & Whyte, 2009).

Az egyenlőtlenséget a szabad akarat ellen irányuló igazságtalansággal azonosítják (Rakowski, 1991). Mióta Deng Hsziao-ping arra ösztönzött néhány embert, hogy előbb gazdagodjanak meg, Kína megkezdte az elosztási elvek átállítását az egalitarizmusról a hatékonyságra (So, 2003). A hatékony elosztás egyfajta ösztönzést jelent arra, hogy az emberek maguk próbáljanak meggazdagodni, ami az előnyös és a hátrányos helyzetű csoportok közötti növekvő megosztottságot jelzi. Az igazságtalanság és a sértődöttség érzése valószínűleg arra ösztönzi a kínai polgárokat, hogy kételkedjenek a hatalomban és ne engedelmeskedjenek neki, ami veszélyeztetheti a társadalmi és politikai stabilitást (Whyte, 2010b). Ezért az, hogy az alacsony társadalmi-gazdasági státuszú emberek hogyan látják a jelenlegi egyenlőtlenséget, központi szerepet játszik annak megértésében, hogy milyen mértékben legitimálták az egyenlőtlenséget Kínában.

C. Han és Whyte (2009) megállapította, hogy az alacsonyabb társadalmi státuszú emberek eltérő véleményt vallanak az elosztási kérdésekről. Úgy tűnik, hogy az igazságtalanság érzése a városi területeken dolgozó vidéki migráns munkavállalók és a városi magánszektorban dolgozók körében a legerősebb. A vidéki emberek, akik objektíve a társadalmi hierarchia alján vagy annak közelében helyezkednek el, azonban

úgy érzik.

optimista a hétköznapi emberek előrelépési esélyeit illetően. A felmérés adatai azt mutatták, hogy 2005-ben a válaszadók 74,8%-a úgy érezte, hogy a parasztok és a munkások gyermekei egyenlő esélyekkel rendelkeznek a kínai társadalomban, és mintegy 80%-uk úgy vélte, hogy a lehetőségek egyenlőek, ha az emberek elég okosak (X. Wu, 2009). Ezek az eredmények, legalábbis bizonyos mértékig, azt mutatják, hogy az egyenlőtlenséget az érdem legitimálta.

Ugyanakkor Kínában a hátrányos helyzetű csoportok, a vidéki polgárok, a nők és a kevesebb társadalmi-gazdasági erőforrással rendelkezők körében nagyobb a vágy a társadalmi csoportok és osztályok közötti egyenlőtlen és domináns/alárendelt kapcsolatokra (Im, 2014). Pszichológiai szempontból Im (2014) úgy jellemezte ezeket a hátrányos helyzetű csoportokat, mint akik általában társadalmi dominanciaorientációval (SDO) rendelkeznek. Az SDO mint pszichológiai diszpozíció az egyenlőtlenség legitimitását mind meritokratikus, mind szociokulturális szempontból értelmezi. Az SDO egyrészt azon a belátáson alapul, hogy a világot egy versengő dzsungelként látjuk (Sidanius, Levin, Liu és Pratto, 2000; Duckitt és Sibley, 2009), másrészt az egyén preferenciájának mérésére szolgál a csoportalapú megkülönböztetés fenntartása érdekében (pl. Pratto, Sidanius, Stallworth és Malle, 1994). Ennek megfelelően a szociokulturális hagyományok a meritokráciával kombinálódnak a felsőbbrendű-alsóbbrendű strukturális viszonyok legitimálásában, sérelmes jelentések konstruálásával (Pratto et al., 1994). A szociokulturális nézet különösen a sztereotípiáknak az egyenlőtlenség legitimálásában játszott szerepére vonatkozik, mivel a szociokulturális nyomás által aktivált sztereotípiák befolyásolhatják a sztereotipizált csoportok versenyhelyzetét (Pratto et al., 1994; Shih, Pittinsky, & Ambady, 1999). Ebben az értelemben a kínai polgárok elfogadják az egyenlőtlenség status quo-ját, mivel a meritokratikus verseny eredményei a szociokulturális kontextust tükrözik. A jövőbeni tanulmányok az egyenlőtlenség legitimitásának megértését a szociokulturális séma és a meritokrácia kölcsönhatásának megközelítésével mélyítik el.

1.2 Kutatási célok

1.2.1 Kutatási kérdések

A legtöbb kutatás egyetért abban, hogy a reform és nyitás óta az egyenlőtlenséget Kínában nemcsak a meritokrácia jellemzi, hanem legitimálja is. Azt azonban nem vizsgálták, hogy egy olyan rétegzett társadalom, amely a közelmúltban az

egalitarizmusról a hatékonyságra való áttérése ment keresztül, miért legitimált. Ez a tanulmány ezt a kutatási hiányosságot próbálja pótolni

a szociokulturális perspektíva és a meritokrácia kombinálásával. Konkrétan, egy kapitalista társadalomban az emberek azért érzik igazságosnak az érdemeken alapuló társadalmi struktúrát, mert a szociokulturális hagyományok befolyásolták a természetes és az igazságos dolgok tudatát. Ennek megfelelően a kínai piaci reformok alatti társadalmi rétegződés feltételezhetően a meritokratikus verseny eredménye, de egy hosszú ideig tartó uralmi rendet tükröz. Ezért különösen a gazdasági reformot követő szociokulturális hagyományok egyikeként javaslom a tartósan fennálló államszocialista osztályrendszert, és megvizsgálom, hogy a mai Kínában a társadalmi rétegződés a szocialista hierarchiákhoz hasonlóan érzékelhető-e. Így két konkrét kérdés merül fel:

kérdés: *A mai Kínában a társadalmi rétegződés az államszocializmusból fennmaradt osztályrendszerből ered-e, és ha igen, milyen mértékben?*

2. kérdés: *Ha igen, akkor mi okozza ezt?*

1.2.2 Kutatási hipotézisek

A piaci erő által egyre inkább orientált egyenlőtlenség Kínában a nem antagonista osztályviszonyokból antagonista rétegekké alakult át (pl. Parkin, 1972; Nee, 1996; T. Lin & Wu, 2010). Ezért Max Weber rétegződésmélettét alkalmazom a meritokratikus versenyből eredő egyenlőtlenségek megfigyelése során. Weber a társadalmi rétegződés elméletét "a gazdasági és a politikai rendhez viszonyítva térképezi fel" (Gane, 2005, 211. o.), amelyeket széles körben alkalmaztak a piacorientált helyzetekben tapasztalható egyenlőtlenségek vizsgálatára. Weber szerint az egyén osztályhelyzetét a piachoz való viszonya határozza meg, és különösen a gazdasági helyzete, társadalmi státusza és a hatalomhoz való hozzáférése határozza meg (Weber, 1946). Weber hangsúlyozta, hogy az anyagi tőke birtoklása mellett a másokra való befolyásolás képessége is meghatározza, hogy egy személy milyen rétegekbe sorolható. Weber háromkomponensű társadalmi rétegződési elmélete hangsúlyozza, hogy az egyenlőtlenség a teljesítménybeli különbségekből fakad, ami elméleti alapot nyújt a kínai reformok alatti egyenlőtlenség konfigurációjának értelmezéséhez.

Az emberek bizonyos társadalmi berendezkedésekkel kapcsolatos attitűdjei szociokulturálisan gyökereznek érzékelési tapasztalataikban. Ez azt jelenti, hogy egy elfogadható, érdemen alapuló társadalmi struktúra-

ture bizonyos mértékig összhangban van a világ észlelésének emberi tapasztalatával. A szocialista politikai iroda egypárti vezetése alatt az államszocialista időszak néhány korábbi hierarchikus berendezkedése Kína átalakulásának kezdete óta fennmaradt. A törvényes egyenlőtlenség tényét illetően ezért azt állítom, hogy még a feltörekvő osztályok felemelkedése esetében is a szocialista hierarchikus rendszer fennmaradása fontos szerepet játszik a kínai reformok alatti társadalmi struktúra kialakításában.

Hipotézis1: *A mai Kínában a társadalmi rétegződés konfigurációja bizonyos mértékig az államszocializmus alatti osztályrendszerből származik.*

Ebben a tanulmányban egy teljes, strukturális kapcsolatban álló emberi gyakorlatrendszer *szociokultúráként* határozzuk meg. A szociokulturális megközelítés tehát lehetővé teszi számunkra, hogy megértsük az egyenlőtlenséget azáltal, hogy megfigyeljük, miért hajlamos az ember egy bizonyos módon cselekedni. Az egyén osztályhelyzetét - különösen a társadalmi-gazdasági szempontból másoktól való megkülönböztetést - a szimbolikus tőke és a habitus birtoklása is meghatározza. A szimbolikus tőke, mint a megismerés és a kommunikáció eszköze egy bizonyos szociokulturális keretben, arra irányítja az embereket, hogy rutinszerű viselkedési és gondolkodási mintákat kövessenek, amelyek a társadalomban értékes tulajdonságokhoz való hozzáférést jelentik. A szociokulturális perspektíva tehát a társadalmi egyenlőtlenséget az egyenlőtlen elosztás olyan formájaként írja le, amely strukturálisan az emberek megtestesült diszpozícióiban gyökerezik. Ezeket a megtestesült cselekvési mintákat nevezzük *habitusnak*. A Pierre Bourdieu által szisztematikusan kidolgozott habituselméletet elméleti mechanizmusként fogadjuk el az egyenlőtlenségek reprodukálódásának nyomon követésére. Bourdieu (1977, 1990) szerint a habitus a tapasztalatokból szerzett és strukturált emberi logika szerint szervezett gyakorlatra utal. A habitus tudatos szándék nélkül szervezi meg az emberi gyakorlatok logikáját, és keresi azokat a feltételeket, amelyekből a habitus kialakult, és amelyek a gazdasági tőkéhez, a társadalmi státuszhoz és a hatalomhoz való hozzáférést jelentik egy rétegzett társadalomban. A meritokratikus rendszerré átalakuló társadalom, például Kína esetében a habitus az egyéni érdekeket jelenti, amelyek a szűkös erőforrásokért folytatott versenyben fontosak.

Hipotézis2: *A mai Kínában tapasztalható egyenlőtlenséghez a habitus egyenlőtlen eloszlása is hozzájárul, amelyet az államszocialista hierarchikus rendszer tart fenn,*

mert a habitus által szervezett gyakorlat logikája azt jelzi, hogy a hatalom birtoklására és kivonására való emberi képesség reprodukálja azt az osztályhelyzetet, amelyből a habitus kialakult.

1.2.3 Empirikus módszerek

A disszertációban felvetett kutatási kérdések megválaszolásához vegyes módszertani kutatást alkalmaznak, amely a kvantitatív és a kvalitatív módszereket ötvözi. A vegyes módszerek alkalmazása azért helyénvaló az érdeklődésre számot tartó témák vizsgálatához, mert ezek a konkrét kutatási kérdések két különböző dimenziójú kérdésként kerülnek meghatározásra. Általában "a kvantitatív kutatás számszerű hozzárendelést ad a vizsgált jelenséghez, míg a kvalitatív kutatás narratív vagy szöveges leírást készít a vizsgált jelenségről" (VanderStoep & Johnson, 2008, 7. o.). Különösen a kvantitatív kutatás eredményei olyan jelenségek, amelyeket számszerűen írhatnak le, és a változók közötti zárt végű kapcsolat formájában jelennek meg. A kvalitatív tervezés ezzel szemben olyan nyílt végű kérdéseken keresztül történik, amelyek főként a projekt fő témáinak alapjául szolgáló egyetlen fogalomra összpontosítanak. Ezek a kérdések a "mit" és a "hogyan" formájában merülnek fel (Creswell, Hanson, Clark Plano és Morales, 2007; VanderStoep és Johnson, 2008).

Az utóbbi években a kvantitatív és kvalitatív kutatási módszerek már nem tekinthetők dichotóm kutatási paradigmáknak, hanem inkább dimenziószerűen különbözőnek (R. B. Johnson, Onwuegbuzie, & Turner, 2007; VanderStoep & Johnson, 2008). Az, hogy bizonyos feltételek mellett hogyan rendeződnek a kutatási kérdések, meghatározza, hogy a kvantitatív és a kvalitatív megközelítések milyen formában létezhetnek egymás mellett.

Figyelembe véve az alábbiakat

adattípusok egy adott sorrendben, a vegyes módszerek három fő kutatási paradigmája foglalható össze: a kvantitatív domináns, a kvalitatív domináns és az egyenrangú (R. B. Johnson et al., 2007; Creswell, 2007). Az előbbi két módszer esetében a kvantitatív és kvalitatív adatok gyűjtése szakaszosan történik, hogy megválaszolhassuk az egymásra épülő kérdéseket. Az utóbbiak tekintetében az adatgyűjtés párhuzamosan történik, mivel a kutatási kérdések egymástól függetlenek.

Ebben a disszertációban a kvantitatív és kvalitatív vizsgálatokat egymás után

alkalmazom az érdeklődésre számot tartó jelenségek megértéséhez. A fent felvetett két kutatási kérdés a következő

szakaszosan kapcsolódik, ami azt jelenti, hogy az első kvantitatív kérdés megállapításai a kvalitatív feltárás alapjául szolgálnak. Konkrétan, a mai Kínában az egyenlőtlenségek konfigurációját feltáró mennyiségi eredmények megértése képezi e tanulmány eredeti szándékát, és közvetlenül meghatározza, hogy a második kutatási kérdés megválaszolásához hogyan gyűjtik a kvalitatív adatokat.

Kvantitatív módszer A többszörös korrespondenciaelemzést (MCA) statisztikai technikaként alkalmazzák az egyenlőtlenségek mögöttes szerkezetének bemutatására a mai Kínában. Lényegében ez a kutatási kérdés az államszocialista osztályrendszer és a társadalmi rétegződés közötti kvantitatív kapcsolatra irányul a piacorientált helyzetben. Az MCA tehát megfelelő technika a több kategorikus változó közötti kapcsolatminták elemzésére (pl. Abdi & Valentin, 2007), és annak vizsgálatára, hogy a társadalmi rétegződés reprodukálódik-e az államszocializmus alatti hierarchikus rendszerből vagy sem.

A kvantitatív kutatásban a 2015-ös kínai általános társadalmi felmérés (CGSS) nyers adatait használják fel.⁶ A 2003-ban indított CGSS mára olyan mérvadó adatkészletté vált, amelyet széles körben használnak a kínai társadalmi szerkezet és életminőség dinamikájának nyomon követésére (lásd: Bian & Li, 2012). Az államszocialista hierarchikus rendszerre vonatkozó felmérési tételek (például a gazdasági helyzetre, a társadalmi státuszra, a hatalomra, a demográfiai tételekre és egyéb kiegészítő tételekre vonatkozó tételek) kiválasztásra kerülnek, és a kvantitatív vizsgálathoz kategorikus változókká alakulnak át. Az összegyűjtött felmérési adatokat kategorikus vagy nominális formában rendeztük, mivel az MCA nagyszámú kategorikus adatra alkalmazható. A városi-vidéki dualizmus miatt megfigyelhető a városi és vidéki társadalmak alapvető szerkezete.

Kvalitatív módszer A vegyes módszerek második szakaszaként a kvalitatív kutatás megközelítését a kvantitatív kutatás eredményei alapján dolgozták ki. Különösen azon a feltételezett nézeten belül, hogy az egyenlőtlenség a mai Kínában bizonyos mértékig az államszocialista osztályrendszer reprodukciója, a kvalitatív kutatás azokat a tényezőket célozza meg, amelyek hozzájárulnak az egyenlőtlenség reprodukciójához Kínában.

Ez a kvalitatív kutatás mélyreható, személyes inter-

---

⁶A 2018.01.01-ben közzétett 2015-ös CGSS adatok a legfrissebb nyilvános adatok.

nézetek a városi és vidéki társadalmakban. A résztvevők szigorúan az egyes társadalmi osztályok egyéni képviselői voltak. Kvalitatív interjúk sorozatán keresztül figyeltük meg az emberi habitust és azt, hogy az hogyan határozza meg az egyén társadalmi struktúrában elfoglalt helyét. A kvalitatív kutatás két dologból áll: az emberi habitustípusok konstruálásából és a habitustípusok áthidalásából az emberi osztályhelyzetekre. Az interjúkból gyűjtött kvalitatív adatok értelmezésére a dokumentációs módszert (lásd: Bohnsack, 2014) alkalmaztuk.

E kvalitatív kutatás egyik hozzájárulása a habitus fogalmának operacionalizálására szolgáló módszer kidolgozása, amelyet Bourdieu figyelmen kívül hagyott. Jodhka, Rehbein és Souza (2017) szerint a félig strukturált interjúadatokról összefoglalt mindennapi gyakorlat meghatározza a habitust jellemző "elemi kategóriákat", és tovább konstruálja az ideáltípusokat. A habitusjellemzők kategóriái induktív módon, az interjúalanyok gyakorlati cselekedeteinek és megnyilatkozásainak megfigyelésével alakulnak ki. Ezek a vonások aztán a habitus típusokba állnak össze, amelyek ideálisan helyezkednek el Kína átalakulásának kontextusában. A habitus-típusok megalkotásán keresztül a cél annak vizsgálata, hogy a egy átalakuló társadalom hogyan rétegződik a szocialista szociokultúra hatására.

1.3 A disszertáció vázlata

A 2. és a 3. fejezet a tanulmány elméleti alapjait mutatja be. A 2. fejezet átfogóan bemutatja a legitimitás fogalmát, amely igazolja a szociokulturális perspektíva alkalmazását annak feltárásában, hogy a legtöbb átlagember miért fogadja el a teljesítményalapú versenyből eredő rétegzett társadalmat. A 3. fejezet az egyenlőtlenségre összpontosít szociokulturális keretek között. Ez a keret általában megmagyarázza egy társadalmi osztály ontológiai folyamatát, és azt, hogy az egyes osztályok vagy csoportok miért igazolják a hierarchikus rendszerben elfoglalt helyüket. Így egy egész jelrendszer tekinthető az egyenlőtlenség strukturális gyökerének. Ebben a fejezetben Bourdieu szimbolikus tőke- és habituselméletét mutatjuk be, hogy megmagyarázzuk: (1) Hogyan közvetítjük szimbolikusan az emberi gyakorlatot vagy habitust;

(2) Hogyan reprodukálja az egyenlőtlenséget az emberi habitus; és (3) Hogyan legitimálja az egyenlőtlenség reprodukcióját.

A 4. fejezet szisztematikusan ismerteti Kína államszocializmus alatti (1957-1978) osztályrendszerének történelmi háttérét, valamint azt, hogy hogyan alakult ez a rendszer

a reform és a reformok után.

nyitás. Az államszocialista hierarchikus berendezkedés, mint nem antagonista rétegek rendszere, feltételezhetően formálja az emberi gondolkodást és viselkedést, ezért szocialista szociokultúrának nevezhető. Annak ellenére, hogy a piaci rendszer 40 éve fejlődik Kínában a szocialista politikai rendszerben, az államszocialista hierarchikus rendszer várhatóan mindig közvetíteni fogja az emberi gyakorlatot egy átalakuló társadalomban.

Az 5. és 6. fejezet az empirikus elemzésre összpontosít. Az 5. fejezetben a többszörös megfeleléselemzést dolgozzuk ki annak kvantitatív kimutatására, hogy a mai Kínában az egyenlőtlenségek megfelelnek-e az államszocialista osztályrendszernek, vagy sem, és (ha igen, akkor milyen mértékben). A kvantitatív kutatás eredményei a kvalitatív interjúk adatgyűjtését szolgálják. A 6. fejezetben a dokumentációs módszert alkalmazzuk a kvalitatív adatok értelmezésére. A városi és vidéki Kína habitus típusait ezután egy hipotetikus szociokulturális mechanizmus alapján konstruáljuk és empirikusan bizonyítjuk. Végezetül a dokumentációs módszer alkalmazása lehetővé teszi számunkra, hogy megfigyeljük, hogyan járulnak hozzá a habitustípusok az egyenlőtlenséghez és annak reprodukciójához.

2 A legitim egyenlőtlenségek megértése a többségi társadalmakban: szociokulturális perspektíva

Az egalitárius ideológiából a hatékonyságra összpontosító ideológiává alakul át (So, 2003), az egyenlőségen belüli egyenlőség az egyének közötti meritokratikus verseny eredménye lesz (Jodhka et al., 2017). Ezért az egyenlőtlenségek legitimitása a kínai reformok során nagyobb figyelmet érdemel. De mi az *egyenlőtlenség legitimitása*? Ha az egyenlőtlenséget a mai Kínában legitimálják, hogyan érthetjük meg ezt a legitimitást hatékonyan? Ezek a kérdések döntő fontosságúak ahhoz, hogy a tanulmányban szereplő elsődleges érveket megközelítsem. A reformok alatti egyenlőtlenség legitimitására való hivatkozás azt az előfeltevést jelenti, hogy a társadalmi rétegződés jelenlegi rendszerét a kínai polgárok többsége, különösen az alacsonyabb státuszú polgárok, mérlegelés nélkül elfogadta. Ez az önkéntes kollektív elfogadás - érvelésem szerint - a szociokultúra által az államszocialista kontextusban kialakított perceptuális folyamat. Ebből a szempontból a korábbi államszocialista osztályrendszer átörökítése és reprodukciója naturalizálja és igazolja a reformkori egyenlőtlenséget, ami viszont azt az érzést kelti az emberekben, hogy az érdemeken alapuló társadalmi rétegződés legalább részben helyes és igazságos.

Ez a fejezet először röviden bemutatja a politikai filozófiai *legitimitás* fogalmát, és azt, hogy hogyan alkalmazzák ezt a fogalmat az egyenlőtlenség kutatásában. Ezt követően a szociokulturális megközelítés kerül bemutatásra, amely segít megérteni, hogyan legitimálódhat az egyenlőtlenség egy meritokratikus társadalomban. A szociokulturális megközelítés azt sugallja, hogy az egyik korszakról a másikra átörökített társadalmi gyakorlatok reprodukálják és naturalizálják az érdemek szerinti egyenlőtlenséget. Ennek következtében az emberek hajlamosak úgy érezni, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek igazságosak és elfogadhatóak.

2.1 Az egyenlőtlenség legitimitása

2.1.1 Legitimitás: alapgondolatok

A *legitimitás* kifejezés a politikai filozófiából származik, és mára számos társadalomtudományi témára kiterjesztették. A modern politikában a legitimitásnak

erkölcsi szerepe van.

eszköz a kormányzati hatalom igazolására. A legitimitás uralkodó értelmezése szerint a kormánynak a kormányzottak beleegyezésén kell alapulnia "a nép nevében" (Nógrádi, 2007, 624. o.). A beleegyezés elméletét eredetileg a politikai filozófia egyik alapítója, Tomas Hobbes alkalmazta a legitimitás magyarázatára. A vonatkozó gondolatok a legismertebb művében, a *Leviatánban* találhatók. Bár gyakran az abszolútizmus védelmezőjének tekintik, Hobbes liberális gondolatokat is kidolgozott, amit olyan kijelentések bizonyítanak, mint például "mert minden ember egyformán és természeténél fogva szabad" (Hobbes, 2002, 162. o.). Hobbes számára az emberiség természetes állapota "mindenki mindenki ellen" (Hobbes, 2002, 80. o.), ami arra kényszeríti az embereket, hogy felismerjék: az önérdek lényege a béke és a stabilitás, a rend pedig jobb, mint a káosz (Dyzenhaus, 2001). Tekintettel erre, általános szabályokat kell felállítani, amelyek megtiltják az embereknek, hogy destruktív cselekedetekben vegyenek részt. Ezeket a szabályokat "természeti törvénynek" nevezik (Hobbes, 2002, 164. o.). Az emberek egyenlősége és természetes szabadsága miatt azonban nincs közöttük természetes hatalom, a hatalomnak felhatalmazást kell kapnia arra, hogy törvényt alkosson, és képviselje az emberek akaratát és érdekeit (Riley, 1973). Hobbes úgy vélte, hogy a szuverén hatalom megalapításának alapja a társadalmi szerződés.

Egy másik jól ismert felvilágosodás korabeli brit politikai filozófus John Locke volt. Locke továbbra is a beleegyezéshez kötötte a legitimitás fogalmát. Locke a *Two Treatises of Government* című művében azt írta, hogy "nincs joga, hogy engem a hatalmába kerítsen ... . Nincs okom feltételezni, hogy az, aki el akarja *venni a szabadságomat*, ha már hatalmában tart, nem fog minden mást is elvenni tőlem" (Locke, 1988, 280. o.). Locke legitimitással kapcsolatos elképzelései a politikai abszolútizmus ellen érvelnek, és a közjogi szabályok érvényesítését hangsúlyozzák (J. Cohen, 1986). De miért olyan fontos a közös megegyezés a kormányzat vagy a politikai társadalom legitímálása szempontjából? A locke-i elmélet túlmutat a hobbesi elméleten, mivel a tulajdon- és területjogokkal összekapcsolja azt a feltételezést, hogy az emberek természeti állapotban vannak és egyformán szabadok. Locke megjegyezte, hogy a tulajdonjogok rendezése az emberek és szomszédaik közötti hátramegállapodást sugallja (Locke, 1988). A tulajdonjogok hangsúlyozása arra kötelezi az embereket, hogy életükben, szabadságukban és vagyonukban senki másnak ne okozzanak kárt, és így a természetjog mindenki számára kötelezettségeket teremt (Locke, 1988). Az e kötelezettségekről való megállapodás tehát a legitim civil társadalom szükséges vagy minimális feltétele (J. Cohen, 1986).

Ezt a hagyományt folytatva Jean-Jacques Rousseau továbbfejlesztette a legitimitás lényegét a civil társadalomban. A legtöbbet idézett sora *A társadalmi szerződés* első könyvének kezdetéről, 1762-ből való: "az ember szabadnak születik, és mindenütt láncokba van verve" (Rousseau, 2013, 35. o.). *A Társadalmi szerződés 1762-es I.* könyvében Rousseau arra összpontosított, hogyan lehet összeegyeztetni az egyéni szabadságot a politikai hatalommal (Bertram, 2004). Megkülönböztette a polgári szabadságot a természetes szabadságtól, és rámutatott, hogy a természetes szabadságot az egyén hatalma, míg a polgári szabadságot az általános akarat korlátozza (Rousseau, 2013). A társadalmi szerződések révén az emberek polgári szabadságot nyernek, de korlátlan jogokat veszítenek. A polgári társadalom tehát mind Locke, mind Rousseau szemében egy olyan alternatív entitás, amely összhangban van az embereknek a tulajdon és más érdekek önfenntartására irányuló vágyával, és egyben az embereknek a természeti állapottól való eltávolodását is jelzi (Kumar, 1993; Bertram, 2004). Ebből az elképzelésből kiindulva Rousseau elutasította a természet és az erő szerepét a társadalmi rend fenntartásában, és úgy vélte, hogy az egyetemes akarat vagy megegyezés a legitimitás egyetlen lehetséges forrása. Politikai szempontból egy legitim közigazgatási rendszer akkor jön létre, ha az általános akaratot alkalmazzák vagy érvényesítik (Bertram, 2004).

A filozófián túl Max Weber a legitimitást a politikai és ~~és~~ társadalmi rendszerek tanulmányozására is alkalmazta. Weber szerint "az állam a férfiak embereket uraló viszonya" (Weber, 1946, 78. o.). Weber legitimitációs elmélete egy fontos kérdésre ad választ, mégpedig: Mikor és miért engedelmessé válnak az emberek önként egy bizonyos vezető parancsának (Weber, 1946; Pakulski, 1986)? Természetesen ez a kollektív önkéntes engedelmség vagy elfogadás a beleegyezés kifejezése. Weber szerint az emberek engedelmségét a hatalom birtokosainak bosszújától való félelem és a jutalom reménye határozza meg. Három terület van, amelyekről elmondható, hogy az emberek társadalmi kontextusban engedelmessé válnak nekik, feltéve, hogy mindegyiküket legitimnek tekintik: a "hagyományos", a "karizmatikus" és a "törvényes" (Weber, 1946, 79. o.). Ez a három belső indoklás a tekintély megszenteltségére, a kegyelem rendkívüli és személyes ajándékának tekintélyére, illetve a tekintélynek a törvényes státútum érvényességébe vetett hitére vonatkozik (Weber, 1946). Megmutatja, hogy a legitimitás természetes velejárója a kisajátítás védelme. Weber ezután a *konvenció* használatát határozta meg a legitimitás alkalmazásának elmélyítésére. Weber úgy vélte, hogy a társadalmi életben a törvényes rend a társadalom normatív mintáinak megfelelő viselkedések sorozatán keresztül szerveződik (Weber, 1978).

2.1.2 Jogszerűség és egyenlőtlenség

A legitimitás Weber-féle értelmezése a társadalomtudományokban számos nézőpontot eredményezett. A klasszikus elméletektől a kortárs elméletekig a legitimitás fokozott figyelmet kapott a szociológusok részéről, és számos szociológiai területen, például a társadalmi szerveződés, a társadalmi rend és a mobilizáció tanulmányozásában szolgáltatott kutatási alapot (pl. Stryker, 1994; Sauder, Lynn és Podolny, 2012). A *The Blackwell Encyclopedia of Sociology* a legitimitást a megfelelés állapotaként írja le, amelyet egy entitásnak biztosítanak. A legitim entitás olyan entitás, amely megfelel annak a társadalmi környezetnek az intézményesített értékeinek, normáinak és hiedelmeinek, amelyhez az entitás tartozik. Csak így érdemelheti ki egy entitás a környezet kollektív támogatását (Troyer, 2007). Itt a kollektív támogatás hangsúlyozása a legitimitás megteremtésében összehasonlítható a korábbi politikai filozófiai munkákban a beleegyezés hangsúlyozásával.

H. A. Walker (2014) Weber legitimációs elméletére alapozva a modern társadalomtudományi legitimitáskutatás két nagy irányzatát foglalta össze. Az első a társadalmi formákat és cselekvéseket szabályozó szabályok kialakulására és érvényesítésére összpontosít. A második a társadalmi struktúra és rendszer egyének általi értékelésére vonatkozik. Az előbbi makroszinten vizsgálja azokat a folyamatokat, amelyek révén a szervezetek érvényesen működnek, míg az utóbbi mikroszinten az egyének társadalmi struktúrához és folyamatokhoz való viszonyulására koncentrál (lásd még: Weatherford, 1992; H. A. Walker, 2014). Annak ellenére, hogy a legitimitással kapcsolatos társadalmi elméletek nagymértékben támaszkodtak a politikai filozófia hozzájárulási elméletére, a szociológusokat úgy tűnik, jobban érdekli a strukturális kapcsolatok kialakulásának legitimitása. Lévi-Straus elméletének hatására, mely szerint a struktúra a mitikus gondolatokban a bináris oppozíciókat szervező egyetemes törvényekre és szabályokra utal (Lévi-Strauss, 1974), a kortárs strukturalista irányzat a rendszer elemei közötti kapcsolatok oksági erejét hangsúlyozza (M. A. Schneider, 2007). A strukturalizmus vagy strukturális kapcsolatok elmélete általában jelrendszerekre épül, és a valóságot kifejező absztrakt képet kíván tükrözni (Pettit, 1977; M. A. Schneider, 2007). A szociológia területén a nemek közötti kapcsolatok (férfi vs. nő) és a faji kapcsolatok (fekete vs. fehér) nagyon tipikus példái az absztrakt szemiotikai elmélet által leírt strukturális kapcsolatoknak. Ebben az értelemben a strukturális viszony a hierarchia társadalmilag konstruált metaforája (Sewell Jr, 1992). És hogy ezek a szervezeti formák nyertek-e

a legitimitás attól függ, hogy az emberek önként elfogadják-e a pozícióikat és az ezeken a kapcsolatokon keresztül közvetített értékeket, normákat és hiedelmeket (B. S. Turner, 2006; Troyer, 2007).

A strukturális kapcsolatok dominanciát és egyenlőtlenséget generálnak. A legitimitás és az egyenlőtlenség közötti asszociatív kapcsolat megteremtéséhez az a feltétel szükséges, hogy az ilyen dominanciát kollektíven érvényesnek ismerjék el (H. A. Walker, 2014). Egy egyenlőtlen strukturális viszonyban a különböző szereplőket különböző társadalmi szerepekhez rendelik, hogy társadalmi csoportokat vagy osztályokat hozzanak létre. Az emberek szemiotikus társadalmi szerepeken keresztül cselekszenek, és végül egy absztrakt módon megjelenített társadalmi struktúrát hoznak létre (B. S. Turner, 2006). Mint absztrakt társadalmi rend, a legitim strukturális egyenlőtlenség nem csak azzal foglalkozik, hogy egy pozícióelőnyvel rendelkező személy hajlamos-e támogatni egy rétegzett rendszert, hanem azzal is, hogy egy hátrányos helyzetű személy szintén hajlamos-e támogatni azt (Stolte, 1983). A legitim strukturális kapcsolatok szükségessége egy "egyenlőtlenségi rezsim", amely egy sor releváns, megfelelő internalizált szabályt és normát hoz létre, így a legitimitásnak vélhetően fontos szerepe van a társadalmi kapcsolatok létrehozásában és fenntartásában (Acker, 2006). Ennek nyomán az egyenlőtlenség legitimitása az egyenlőtlenség naturalizálásának folyamatán keresztül erősödik (Acker, 2006; Jodhka et al., 2017). A nemek közötti egyenlőtlenséget példaként véve, a társadalmi terekben a nemek közötti megkülönböztetés politikája történelmileg kialakult. Jelenleg, még ha a nők már tudatában is vannak a nemek közötti társadalmi egyenlőtlenségeknek, sokan közülük még mindig természetesnek veszik a férfiak és nők közötti különbségeket, mint a munkájuk és életük megszervezésének részét.

Összefoglalva, a legitimitás az egyenlőtlenség kutatásában azt vizsgálja, hogy a makroszintű hierarchikus ar- rangement rendszer miként alakul át mikroszinten kollektíven elfogadott normává. Az egyenlőtlenség legitimált viszonya és a társadalmi berendezkedés előmozdítása, fenntartása és reprodukálása kölcsönösen felépül. A legitimitás, mint az igazolás érzékelése, nem pedig objektív tény, annak tudatosítását feltételezi, hogy mi az igazságos, mi a természetes, és mi az, ami tolerálható. Az internalizált attitűdök és viselkedésmódok teszik a legitimitást olyan mechanizmussá, amely fenntartja és reprodukálja az egyenlőséget. Az egyenlőtlenség naturalizálása olyan pszichológiai folyamat, amely a csoporttagok számára kötelezettségeket hoz létre az egyenlőtlenségi rendszert szabályozó szabályok eltűrésére és betartására (Blanchar & Eidelman, 2013; H. A. Walker,

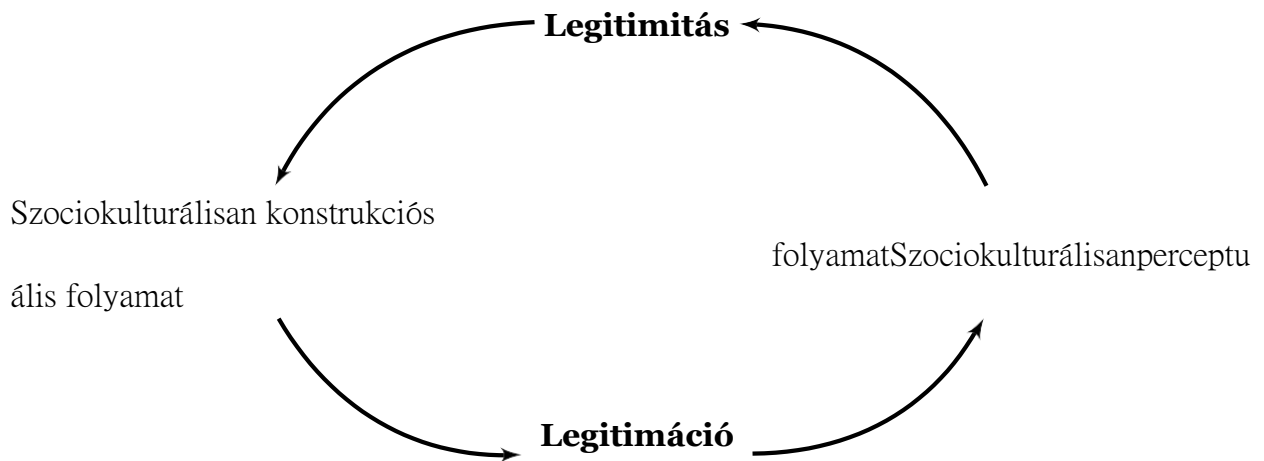
2014). Az emberi felfogás tekintetében viszont az egyenlőtlenség egy teljesítményalapú társadalomban természetesnek és elfogadhatónak tűnik.

amikor az a reprodukálhatóság formájában fejeződik ki, vagy egy tartós uralmi rendet tükröz (Blanchard & Eidelman, 2013). Ezután szociálpszichológiai szemléletet fogok alkalmazni a legitimitás, illetve a legitímáció értelmezésére, hogy igazoljam a szociokulturális szemlélet alkalmazását a hatóságok, intézmények és társadalmi berendezkedések emberi észlelésének megértéséhez .

2.1.3 Legitimitás és legitímáció: szociálpszichológiai megközelítés

A legitimitás filozófiai értelmezéséből kiderül, hogy e fogalom alap gondolatai a hatóságok és intézményes megállapodások kisajátításába és igazolásába vetett emberi hitet jelölik. A modern társadalomtudományokban egyre több szociálpszichológus építette be a politikai filozófia dimenzióját a legitimitással kapcsolatos teóriájába, és a legitimitást az emberek olyan pszichológiai tulajdonságaként értelmezte, amelyben úgy érzi, hogy bizonyos szabályoknak és döntéseknek meg kellene felelniük (pl. Tyler, 1997, 2006a; Costa-Lopes, Dovidio, Pereira, & Jost, 2013). Más szóval, a legitimitás azt hangsúlyozza, hogy az emberek hogyan érznek és gondolkodnak bizonyos szabályokról és normákról. A legitimitás emberi megítélése tehát a normák elfogadásának vagy elutasításának mentális művelete vagy folyamata. A legitimitással kapcsolatos emberi ítélet alapja egy észlelési folyamat. Major (1994) szerint a társadalmi rendszerekben a legitimitás a köztudatban háromféle módon jöhet létre: elosztási igazságossági normák, eljárási igazságossági normák és felelősségtudat. Ebben az értelemben annak a logikája, hogy a hatóságok, intézményi berendezkedések vagy társadalmi rendszerek hogyan tekinthetők legitímnek, az emberi észlelések szerveződéséből fejlődik ki, "egy egyszerű igazolási ideológiával összhangban, amely a társadalmi magatartást irányítja" (Crandall & Beasley, 2001, 78. o.).

Ha a legitimitást úgy értelmezzük, mint az ítékezés egy sajátos pszichológiai tulajdonságát, akkor azt egy széleskörű társadalmi folyamatnak is kell tekinteni. A szabályoknak való engedelmesség emberi érzését az internalizált értékek idézik elő (Tyler, 2006a). A legitimitás tehát olyan általánosított felfogássá válik, amely társadalmilag konstruálódik az értékek, normák és szabályok elfogadott rendszerében (Suchman, 1995; C. Johnson, Dowd és Ridgeway, 2006), és amelyet egy helyi helyzetben vagy egy tágabb közösségben, például egy szervezetben vagy társadalomban kell értékelni. Máskülönben nem lenne értelme. Különösen az a mód, ahogyan az emberek perceptuálisan ítékeznek a megfelelőségről és igazolják egy adott társadalmi

3. ábra: Egy társadalmi szervezet, amelyet a legitimitáció és a legitimitáció tart fenn .

a valóság a környezetük tudatosságát jelzi. Ezt a tudatosságot vagy mentális folyamatot a társadalmi és/vagy kulturális interakciók révén sajátítjuk el, és meghatározott kontextusokban helyezkedik el (C. A. Sanderson, 2010). Im (2014) például a kínai társadalmat vizsgálva azt hangsúlyozta cikkében, hogy az egyenlőtlenség legitimitásával kapcsolatos állampolgári attitűdök egy olyan pszichológiai mechanizmuson alapulnak, amely a kínai sajátos politikai-kulturális sémákba ágyazódik, és amelyet a történelmi véletlenek és a jelentős társadalmi események alakítanak.

A legitimitáció azokra a folyamatokra utal, amelyekkel a hatóságok, intézmények és társadalmi megállapodások igazolják, hogy megfelelnek a normáknak, szabályoknak és szabványoknak (Costa-Lopes et al., 2013). A legitimitáció tehát úgy írható le, mint egy olyan keretben való legitimitáció jellemzője, amelyen keresztül valamit igazságosnak és helyesnek tartanak (Tyler, 2006a). Pontosabban, az emberi meggyőződések, hogy az intézményi és társadalmi berendezkedések megfelelőek és igazságosak, segítenek értelmet adni a társadalmi-politikai rendszereknek oly módon, hogy alátámasztják a hatósági hatalomgyakorlás racionalitását és igazságosságát. Ebben az értelemben a legitimitáció a társadalmi konstrukció folyamata, és a társadalmi szervezet stabilitásának fenntartásának egyik pillérévé válik. Az identitás felismerhetően megfelelő formájának keresése kulcsfontosságú a legitimitáció építésében, mivel az identitás az asszimiláció és a differenciálódás ellentétes igényeinek kollektív összeegyeztetését jelenti (Pedersen & Dobbin, 2006). Tény, hogy az emberek szívesebben tesznek eleget egy jogosan elismert alanynak, még akkor is, ha bizonyos mértékig engedniük kell abból, amit meg kellett volna kapniuk (lásd még: Costa-Lopes et al., 2013).

A társadalmi egyenlőtlenség szempontjából a legitimitás és a legitimáció ugyanazon folyamat különböző aspektusait érinti. Az egyenlőtlenség legitimitása azt az emberi meggyőződést hangsúlyozza, hogy az osztályrendszerek vagy hierarchikus elrendezések megfelelőek, igazságosak és elfogadhatóak. Ha a társadalmi valóságot tekintjük az ítélet tárgyának, a legitimitást az emberi szubjektív érzésen keresztül nyerjük. A legitimáció az egyenlőtlenségnek azt a jellemzőjét mutatja, hogy az adott osztályrendszer vagy hierarchikus elrendezés igazságosnak és helyesnek tűnik, és így az emberek által érzékelhetően elfogadott. A legitimitás és a legitimáció tehát kölcsönösen konstruálódik (lásd: 3. ábra). A jelen tanulmány kutatási célja annak kiderítése, hogy a kínai polgárok miért fogadják el önként az egyenlőtlenség status quóját. Az egyenlőtlenségek legitimitásának okának feltárása a egyenlőtlenségek legitimálódásának meritokratikus jellegzetességével hozható összefüggésbe.

2.2 Az egyenlőtlenség legitimációjának oka: szociokulturális keretrendszer

Hogyan válnak kollektívan elfogadottá a hierarchikus berendezkedések egy meritokratikus társadalomban? Mitől tűnik az egyenlőtlenség naturalizáltnak és indokoltnak? Miért fogadják el önként az alacsonyabb státuszú emberek az alsóbbrendűségüket? Ezek a kérdések kulcsfontosságúak ahhoz, hogy megértsük az egyenlőtlenség legitimitásának forrását a mai Kínában. A legitim egyenlőtlenség az uralomról szól, amely egy naturalizált felsőbbrendűségi-kisebbrendűségi strukturális kapcsolatot ír le. A bevezető fejezetben a kínai egyenlőtlenség legitimitásának leírása a társadalmi dominancia kérdésével foglalkozik, valamint azzal, hogy a mikroszinttől a makroszintig terjedő strukturális kapcsolatot hogyan honosítják meg és fogadják el a polgárok. A fentiekben hangsúlyoztuk, hogy az emberi jogosultság-felfogás szociokulturális szövetségben szerveződik, ami tovább indokolja a szociokulturális perspektíva alkalmazását az egyenlőtlenség legitimitásának forrásának feltárásában.

2.2.1 Társadalmi uralom: az egyéntől a társadalmi csoportig

A strukturális viszonyok szempontjából az egyenlőtlenség természete a csoportalapú megkülönböztetés és elnyomás, amely elősegíti az egyik társadalmi csoport felsőbbrendűségét másokkal szemben (Sidanius, Pratto, Martin, & Stallworth, 1991; Pratto et al., 1994). A tudományos munkában a rasszizmus és a nemi dominancia

nagyon tipikus esetei a csoportalapú egyenlőtlenségek megvitatásának. A

A vonatkozó tanulmányokban a szimbolikus elismerések, mint például a "nő" és a "fekete", a társadalmi besorolás kategorikus forrásaivá válnak. Ezért most bevezetem a "társadalmi dominanciaorientáció" (SDO) pszichológiai tulajdonságot (Schmitt, Branscombe, & Kappen, 2003, 161. o.), hogy leírjam, hogyan szerveződik az emberi észlelés az egyenlőtlenségek szemlélése során. Mikroszintű pszichológiai és viselkedési diszpozícióként a társadalmi dominanciaorientáció kifejezi az egyén általánosabb vágyát az egyenlőtlen társadalmi rendszerek iránt. A magas SDO-val rendelkező egyének például nacionalistábbnak, feketeellenes rasszistának és szexistának bizonyultak (Pratto et al., 1994). Konkrétan, annak ellenére, hogy alacsonyabb státuszú pozícióban vannak, az SDO-ban magasán álló egyének még mindig úgy gondolják, hogy a hierarchia megfelelő, és önként elfogadják az alsóbbrendűségüket. Az egyének számára az uralom elfogadása azt jelenti, hogy valami természetessé és rutinszerűvé válik (Brighenti, 2011). A társadalmi egyenlőtlenség tehát a valóság érzékelhető konstrukciójaként értelmezhető.

Pszichológiai mechanizmusként a társadalmi dominanciaorientáció diszpozíciója újra létrehozza és megerősíti az egyenlőtlenséget "olyan egyéneken keresztül, akik általánosságban előnyben részesítik a hierarchikus struktúrákat az egalitárius struktúrákkal szemben" (Schmitt et al., 2003, 162. o.). Ez a pszichológiai tulajdonság olyan szervezett értékrenddel és hiedelmekkel rendelkezik, amelyek a hierarchikus ~~struktúrákat~~ megfelelőnek tartják, és tovább igazolják a megfelelő gyakorlatokat. Különösen az emberi gyakorlatot ez a kulturális kontextusban zajló észlelési folyamat szociálisan konstruálja. Továbbá ez a mechanizmus megfelel a csoportkonfliktusmodellnek, így az egyéni pszichológiai szint társulhat egy társadalmi-politikai struktúrához (Blumer, 1958; Pratto et al., 2000). A csoportalapú dominancia fenntartása két feltételen alapul: a szimbolikus világban intézményesített diszkrimináción és a vonatkozó normatív társadalmi gyakorlatokon (lásd még: Pratto et al., 2000).

Az intézményesített megkülönböztetés elméletileg azokra a szabályokra, normákra és ~~normákra~~ utal, amelyek hozzájárulnak a hátrányos helyzetű csoportok fenntartásához (Pager & Shepherd, 2008). Ez a meghatározás rávilágít arra a tényre, hogy a diszkriminatív gyakorlatban egy olyan szabályról van szó, amely a csoportalapú dominancia vagy egyenlőtlenség strukturálódásához és reprodukálásához vezet. Az intézményesített diszkriminatív attitűdök és viselkedések a csoport szintjén a szimbolikus interakciók rendszeréből alakulnak ki, és hozzájárulnak az osztályok közötti szimbolikus egyenlőtlenséghez (Jodhka et al.,

2017). Az egyén a másokkal való interakció révén válik emberivé. Ebből a kölcsönhatásból adódik tehát az emberi természet, a gondolkodás elsajátítása,

és önrányítás (Manis & Meltzer, 1978). A szimbolikus világban az interakció a rutinizált értékek, normák és szabályok kialakulásának folyamata. Például az egyének közötti fizikai különbségek nemi különbségként értelmezhetők a nemi rendszeren belül, vagy etnikai különbségként az etnikai rendszeren belül. A szimbolikus elismerés, mint például a nem, az etnikai hovatartozás és a cím, az, ami a dominanciát az egyéni szintről a csoport szintjére változtatja. Egy másik példa a munkaerőpiacról, hogy a nőknek és a kisebbségeknek jobban képzettnek és tapasztaltabbnak kell lenniük, hogy versenyezni tudjanak a férfiakkal és a többségekkel, mivel ezt a két csoportot mindig diszkriminatív módon kevésbé versenyképesnek tartják (lásd: Larwood, Gutek, & Gattiker, 1984). A szimbolikus elismerésre gyakorolt káros jelentések lehetővé teszik, hogy az osztályok és csoportok közötti egyenlőtlenségek ne ideiglenesek, hanem tartósak és megismételhetők legyenek. Hasonlóképpen, a felsőbbrendűség-alsóbbrendűség strukturális egyenlőtlenségét egy szimbolikus világban kell intézményesíteni.

A normatív társadalmi gyakorlat egy bizonyos következmény, amint a csoportalapú dominancia intézményesül. A normativitás miatt a társadalmi gyakorlatokat mindig szinonim kifejezésekkel helyettesítik, mint például a "szabályok", "normák" és "hagyományok". S. Turner (1994) a "társadalmi gyakorlat" absztrakt fogalmának pontosítására a "szokás" kényelmes kifejezést használta. Konkrétan ez a kifejezés az ismétlődő viselkedés olyan formáját jelöli, amelyet megkülönböztető mentális tevékenység okoz. Ebből a szempontból azt állítom, hogy a rutinizált és megismételhető gyakorlat összhangban van Bourdieu habitus leírásával. Bourdieu a habitust is beemelte a társadalmi gyakorlatba, a habitust strukturáló diszpozíciókként definiálta (Bourdieu, 1990b), amely a habitust olyan megtestesült gondolkodási és cselekvési mintaként jellemezte, amelyek egy adott szociokulturális kontextusban érthetőek és elfogadhatóak (Jodhka et al., 2017). Mint egyfajta azonosítható paradigma, a habitus vagy a társadalmi gyakorlatok módozatainak homogenitása tehát meglehetősen alapvető fontosságú abban a tekintetben, hogy például a csoportalapú dominancia bizonyos szintjét elfogadták-e. Ennek eredményeképpen a társadalmi csoportok vagy a osztályok közötti habitus heterogenitása az ilyen strukturális egyenlőtlenségek megnyilvánulása.

2.2.2 Elfogadás, legitimitás és a szociokulturális megközelítés

Miért fogadják el az emberek önként a csoportalapú uralmat? A fentiekre építve meg kell értenünk, hogy a habitus hogyan osztható meg egy társadalmi csoport között.

csoport mindenféle szándékos számítás nélkül. Bourdieu (1990b) egy csoport vagy osztály habitusának objektív homogenizálódását azoknak a létfeltételeknek tulajdonította, amelyek lehetővé teszik, hogy az emberek gyakorlata öntudatlanul is egy bizonyos szabályhoz igazodjon. Ebben a tanulmányban ezt a körülménytudatot egy szociokulturális erő eredményének tekintem. Vagyis az uralom önkéntes elfogadása az ember részéről nem valamilyen előre látható kockázatból és nyomásból fakad, hanem egy bizonyos környezet emberi érzékeléséből. Egy csoport vagy osztály habitusának homogenitását az a mód, ahogyan az emberek mentálisan és fizikailag kölcsönhatásba lépnek a környezetükkel, teszi lehetővé. Ezt az interakciós folyamatot az emberek öntudatlanul konstruálják, ami megmagyarázza, hogy a csoportalapú habitusbeli megkülönböztetések hogyan legitimálódnak egy olyan keretben, amelyen keresztül a megkülönböztetéseket természetesnek és helyesnek tekintik. Például senki sem kételkedik abban, hogy Ázsiában a középosztálybeli emberek egy csoportja a luxusfogyasztást részesíti előnyben, hogy fenntartsa magas életszínvonalát.

A szociokulturális rendszerben gyökerező emberi egyenlőtlenség elfogadása szándékos szándékosság nélküli cselekvésnek tekinthető, mivel a szociokultúra egy sor magától értetődően elfogadott értéket és normát testesít meg. Ez a gondolkodási és cselekvési minta de- jegyzi a közvetített tevékenységekhez kapcsolódó észlelési folyamatokat (Vygotsky, 1980). Annak a ténynek az elismerése, hogy az emberi gyakorlat és észlelés mindig közvetített, indokolja a szociokulturális perspektíva bevezetését az elfogadás megértéséhez, mivel az emberi tudatosság kialakulását a társadalmi/kulturális érintkezés alakítja, és a fejlődési környezetre kell visszavezetni. Ezért az emberi mentális tevékenység és gyakorlat megkülönböztető jellemzője "a társadalmilag gyökerező és történelmileg kialakult tevékenységek internalizálása" (Vygotsky, 1980, 57. o.). Ebben az elméletben a mediált tevékenységet belsőleg egy szimbolikus univerzum, külsőleg pedig egy eszközrendszer orientálja (Vygotsky, 1980; Wertsch, 1986). Az objektív emberi tevékenységet feltételező eszközhasználathoz hasonlóan a jel⁷ a pszichológiai tevékenység eszközeként működik (Vygotsky, 1980). Ennek ismeretében ésszerű azt hinni, hogy az emberi gyakorlat, a habitus egy befejezett folyamatában egy adott tevékenység pszichológiailag mediálódott. Mikro- és makroszinten ezek a gyakorlatmódok vagy habitusok, amelyek internalizált diszpozíciókra, értékekre és attitűdökre utalnak, magyarázatot adhatnak a társadalmi és gazdasági teljesítmények közötti különbségekre (Charles, 2008; Jodhka et al., 2017).

Ebben a jelenlegi tanulmányban egy

⁷Ebben a tanulmányban a "jel" és a "szimbolikus felismerést" felváltva használom.

az egész gyakorlati rendszer a szociokultúrából fejlődik ki.

Mivel az ember-specifikus tevékenységekhez pszichológiai közvetítéssel járulnak hozzá, a gyakorlati rendszer egy szimbolikus világon keresztül szerveződik. Vygotsky (1980) hangsúlyozta, hogy a jelek létrehozását vagy a jelzést ugyanennek a metaforának az általánosított formájával lehet kifejezni. Valójában a társadalmi konstrukciók világában a jelek a társadalmi gyakorlatrendszerek, a habitusmódok és a szociokultúrák hordozói. Jelként például a "férfias" és a "fekete" egyes megkülönböztetett tulajdonságokat képvisel, mint például a vezetői képesség vagy a rockzene. Ugyanakkor mindezek a jelek strukturális viszonyban állnak egymással, mint például a nemi és etnikai struktúra. Ebből is kiderül, hogy a szociokultúrák vagy kultúrák természete szimbolikus dimenzión keresztül fejlődik ki (lásd még: Reckwitz, 2002).

Ennek megfelelően ez az a szociokulturálisan gyökerező pszichológiai folyamat, amely lehetővé teszi a csoporttagok számára, hogy szándékos szándékosság nélkül elfogadják a közös habitust. A csoport vagy osztály által osztott habitus ilyen önkéntes elfogadása a csoport strukturális viszonyban elfoglalt pozíciójának elfogadását jelenti. Az emberek számára a mentális tevékenységek megismétlése szükséges ahhoz, hogy elfogadják ezeket a szabályokat, normákat és hierarchikus elrendezéseket. A hierarchikus rendszerek érzékelt hosszú élettartama növelheti az emberek elfogadását az egyenlőtlenséggel szemben, ami azt jelzi, hogy a strukturális viszonyok legitimitásának forrása egy érzékelt stabil rendszer kell, hogy legyen (Blanchard & Eidelman, 2013). Ezt a következtetést az amerikaiak és az indiaiak közötti különbségekről szóló összehasonlító empirikus tesztekkel támasztották alá, hogy leírják a kasztrendszer legitimitását és indokoltságát. Ebben az értelemben a szociokultúra stabilitása és tartóssága rutinszerűen szervezi az emberi észlelést, és arra orientálja az embereket, hogy ismételten elfogadják a hierarchikus rendszerben elfoglalt pozíciójukat. Az ilyen elfogadás révén megszerzett emberi habitus reprodukálja azt a társadalmi struktúrát, amelyből a habitus kifejlődik, és az egyenlőtlenségi rendszert természetesnek és helyesnek tekintik. Egy meritokratikus társadalomban az emberi habitus egyéni érdemeket jelent. Ezért az államszocialista társadalom osztályrendszerét sajátos szociokultúrának tekintem, hogy megértsük az egyenlőtlenségek legitimitását a mai Kínában, mivel egyes államszocialista osztályegyenlőtlenségek Kína gazdasági átalakulása után is fennmaradtak. Más szóval, az államszocializmusban egy sor hierarchikus rendszer alakította ki az emberi gyakorlatot, amely a mai Kínában feltételezhetően az egyéni érdemeket jelzi. A vonatkozó

a habitus várhatóan továbbra is fennmarad a szocialista társadalmi struktúra bizonyos örökségeivel együtt. A szociokultúra tehát újszerű módon járul hozzá annak világos megértéséhez, hogy miért tartják igazságosnak és elfogadhatónak a teljesítményalapú versenyből eredő egyenlőtlenséget. A következő két fejezet azt mutatja be, hogy a szociokultúra mint teljes gyakorlati rendszer hogyan reprodukálja az egyenlőtlenséget, és hogy pontosan mi marad meg szocialista szociokultúraként a mai Kínában.

3 Az egyenlőtlenség legitimálása: Az uralom újratermelésének szociokulturális mak- tása

A társadalomtudományokban a legitimitást gyakran tekintik olyan emberi szociálpszichológiai tulajdonságnak, amelyet a normatív normák iránti önkéntes tisztelet jellemez (pl. D. T. Miller, 2001; Tyler, 2006a; Costa-Lopes et al., 2013). A legitimitás miatt az emberek úgy vélik, hogy a hatóságok, intézmények és társadalmi berendezkedések megfelelőek és igazságosak, és úgy érzik, hogy engedelmessé kell a szabályoknak (Tyler, 2006a). Az egyik különösen innovatív megközelítés, amely a viselkedést és a mentális folyamatokat a kontextuális tényezőkkel integrálja az egyenlőtlenség legitimálásának forrását feltárandó, a szociokulturális perspektíva. Az egyenlőtlenség legitimációjához nemcsak a kiváltságos csoportok összehangolt erőfeszítései járulnak hozzá, hanem az alulprivilegizált csoportok által nyújtott támogatás is (Stolte, 1983; Jost, Banaji és Nosek, 2004). Mivel a szociokulturális perspektíva a szociokulturális gyökerek hatását hangsúlyozza a pszichológiai fejlődésre és a viselkedés kulturális formájára (Vygotsky, 1980), a legitimitás szociokulturális pszichológiai folyamatnak tekinthető, amely elfogadhatóvá teszi az egyenlőtlenséget. Más szóval, a meritokratikus verseny eredményeképpen az egyenlőtlenség akkor válik legitimálttá, ha egy olyan szociokulturálisan gyökerező dominanciát tükröz, amelyet mind az előnyös, mind a hátrányos helyzetű csoportok megfelelőnek tartanak.

Ebben a fejezetben a szociokulturális megközelítés két oldalról érdeklődik. Az egyik egy társadalmi csoport vagy osztály folyamatontológiájára vonatkozik, a másik pedig azt magyarázza, hogy az egyes csoportok miért hajlamosak önként elfogadni a strukturális viszonyokban elfoglalt pozíciójukat. Mindkét oldal arra helyezi a hangsúlyt, hogy az emberek hogyan próbálnak stratégiaileg megbirkózni a környezetükkel. Pierre Bourdieu gyakorlatelméletében az egyenlőtlenséget alapvetően a habitus és a szimbolikus tőke eloszlásaként értelmezi, ami azt jelzi, hogy az egyenlőtlenség strukturális gyökerét az emberi habitus közvetíti. A habitus a reprodukció révén járul hozzá az egyenlőtlenség legitimálásához, ami azt jelenti, hogy a legitim egyenlőtlenség mindig a társadalom korábbi történelmi struktúrájából reprodukálódik. A reprodukció látszólagos láthatatlansága az uralmat természetesnek és normálisnak tünteti fel. Bourdieu szerint a habitus egy adott szimbolikusan

kifejezett struktúrában egy gyakorlatrendszer jelent, és a habitus

a szociokultúra meghatározása szerint. Bourdieu habituselmélete alkalmazható a kínai társadalom fejlődésének esetére. Y. Wu (2008) például megállapította, hogy Bourdieu elmélete az oktatási egyenlőtlenség társadalmi reprodukciójáról alkalmazható a poszt-maoista Kína kontextusában. Amikor a kulturális forradalom után érdemeken alapuló társadalmi-gazdasági rendszert hoztak létre, a megtestesült kulturális gyakorlat (mint egyfajta habitus) hatása az iskolai végzettségre és a társadalmi mobilitásra újra megjelent. Ettől eltekintve a habituselmélet népszerű a kínai nyelvű cikkekben, amelyek a reformkori Kína osztályszerkezetére összpontosítanak (pl. R. Hu & Chen, 2008; Hong & Zhao, 2014).

Ez a fejezet a következőképpen épül fel: az első rész bemutatja a szociokulturalizmust, és azt, hogy hogyan alkalmazzák a társadalmi csoportok és az uralom formáinak felépítésére. Erre építve a második rész a szimbolikus egyenlőtlenség fogalmát alkalmazza, hogy leírja a társadalmi csoportok közötti különbségeket egy szimbolikus univerzumban, és azt, hogy e csoportok szerveződési szabályai hogyan orientálják és intézményesítik a csoportok közötti kapcsolatokat és az emberi cselekvéseket. Ezután, a társadalmi csoportok által internalizált cselekvések további bemutatása és annak magyarázata érdekében, hogy ezek a megtestesült diszpozíciók hogyan járulnak hozzá a csoportközi kapcsolatok vagy az uralom reprodukálásához, a harmadik szakaszban hivatalosan is bemutatjuk Bourdieu habitusát. Végül az utolsó szakaszban a szimbolikus egyenlőtlenség, a habitus és a gyakorlat teljes rendszerére alapozva a szociokultúrát gyakorlati rendszerként vagy internalizált értékek és cselekvések összességéként határozzuk meg. Ezt a meghatározást választva megmagyarázom, hogy az uralom vagy az egyenlőtlenség miért természetes és általánosan elfogadható az emberek számára.

3.1 Szociokultúra, társadalmi csoport és uralom

3.1.1 Szociokultúra és folyamatontológia

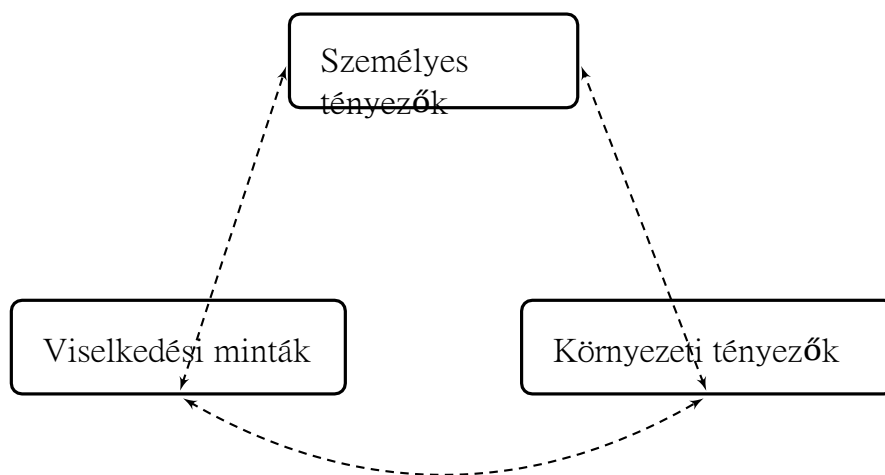
A szociokulturális perspektíva megközelítést nyújt annak megértéséhez, hogy az emberek miért gondolkodnak és viselkednek úgy, ahogyan azt teszik, szándékos számítás nélkül. A szociokulturalizmus egyik alapvetése tehát a folyamatontológia, amely szerint az entitások és struktúrák nem létező, hanem társadalmilag konstruáltak, és csak a folyamatok valódiak (Sawyer, 2002). A kortárs szociokulturalizmus egy átfogóbb beszámolót ad arról, hogy a dolgok valójában hogyan is állnak, azáltal, hogy a konstruktivizmust a hagyományos szociokulturális perspektívába beépíti, hogy a

tanuló gyakorlatát egy adott miliőben a mentális tevékenységeinek leírásán keresztül magyarázza (Bereiter, 1994). Ez a fejlesztés

különösen a klasszikus vygotszkiji modellnek tulajdonítható, amely a tanulás és a megismerés nem akadémiai környezetben, például a fejlődést alakító környezetekben, a mindennapi élet környezetében történő megvilágításához nyújtott segítséget (Vygotsky, 1980; Bereiter, 1994). Bár Vygotsky a társadalmi konstrukció folyamatában a kognitív funkcióra helyezi a hangsúlyt, elmélete bizonyos mértékig hiányos (Frawley, 1997). A kortárs szociokulturális elmélet kognitív folyamatokra való összpontosítása azt eredményezte, hogy széles körben alkalmazzák a második nyelvelsajátítással és a felnőttkori tanulással kapcsolatos kutatásokban (pl. Lantolf & Pavlenko, 1995; Alfred, 2003).

Ami a szociokulturális perspektívát illeti, a folyamatontológia elsősorban a kognitív fejlődésre vonatkozik, amely "az egyén szerepére összpontosít a valóság konstruálásában" (Rogoff, 1990, 4. o.). De miről is szól valójában a megismerés vagy a társadalmi megismerés kutatása? Greifeneder és Bless (2017) egy nemrégiben megjelent tanulmányában ezt a kérdést próbálta megválaszolni: Hogyan dolgozzák fel az egyének az információkat, és hogyan alakítják át az objektív helyzet szubjektív értelmezését a társadalmi valóság konstruálásává? Valójában ugyanazok az inputok általában különböző egyéneknél különböző értelmezéseket eredményeznek, ami azt jelenti, hogy az a sajátos mód, ahogyan egy egyén a társadalmi valóságát konstruálja, az adott egyén érzéseitől és önmagáról alkotott általános felfogásától függ (Greifeneder & Bless, 2017). Továbbá, az emberek közötti kognitív különbségek a döntéshozatalban és az interaktív történetekben mutatkozó különbségeket tükrözik. A korábbi kutatásokban az embert nem tekintették autonóm ágensnek, hanem inkább a motiváció és a cselekvés ok-okozati tényezőjének. Ennek megfelelően a közös megismerés a "triadikus kölcsönös ok-okozati viszonyok rendszere" (Bandura, 1989, 1175. o.). Ebben a modellben egy átfogó kognitív folyamatnak magában kell foglalnia személyes tényezőket, viselkedési mintákat és környezeti eseményeket, amelyek kölcsönhatásban lévő meghatározó tényezőkként kétirányúan befolyásolják egymást.

A környezeti tényezőkre összpontosítva a triados kölcsönös oksági modellben három sajátos környezeti struktúra szerepel: a ráerőltetett környezet, a kiválasztott környezet és a konstruált környezet (Bandura, 1999). A kényszerített környezet fizikai és szociokulturális kényszer az emberekre, akár tetszik nekik, akár nem. Az erőltetett környezet jutalmazó és büntető aspektusai azonban nem jönnek létre addig, amíg a konkrét környezeteket, például bizonyos tevékenységeket vagy miliókat ki nem választjuk. A kiválasztott környezetben az emberek intézményi rendszereket építenek egy társadalomban.

4. ábra: A triados kölcsönös ok-okozati összefüggés szociális megismerési modellje

generatív erőfeszítéseik révén. Az emberekre elkerülhetetlenül hatással vannak a y rutinok, amikor egy adott társadalomban bizonyos kontextusba ágyazódnak, ami az emberi kognitív fejlődés természetét az intézményesített környezet és az emberi tevékenységek közötti társadalmi kölcsönhatás folyamataként mutatja be (lásd: Rogoff, 1990).

Az emberi információfeldolgozás, tanulás és gondolkodás első lépése a kényszerített környezet jelenléte. A megismerés tehát helyhez kötött. Pontosabban, a megismerés szociokulturálisan szituált, mivel a jelek használata megtöri a pszichológiai folyamatokra gyakorolt biológiai és fizikai hatásokat (Vygotsky, 1980; Gee, 1997). A beágyazott értékek és hiedelmek közvetítő eszközökön keresztül - beleértve a jeleket és az általános heurisztikákat - irányítják az emberi mentális folyamatokat, és befolyásolják az emberek érzéseit, gondolkodását és viselkedését (Valsiner, 2007). Valsiner (2007) tehát úgy érvelt, hogy az emberi gondolkodás mint szociokulturális folyamat egyesíti az egyént és a társadalmat egy kulturális (szemiotikai) folyamaton belül, amely a világ és önmagunk értelmét adja. A társadalmi lét tehát az emberi kultúrán alapuló kognitív folyamatok produkciója, ami megfelel a szociokulturalisták folyamatontológia értelmezésének. Az emberi kognitív struktúra, ezen érvelés szerint, tehát szociokulturálisan szerveződik.

A szociokulturális megközelítés tehát abból indul ki, hogy a társadalmi lét telefonikusan, tudás, érték, tapasztalat stb. révén konstruálódik (Fox, 1998). (Fox, 1998). A társadalmi létnek ez a felfogása nem utasítja el a társadalmi tárgyak létmódját, hanem inkább a tárgy szubjektív értelmezését hangsúlyozza. Jelenleg az emberek hajlamosak értelmezni a valós

esség két kognitív érzékszerven keresztül: "az objektív-szubjektív megkülönböztetés episztemikus érzéken és az ontológiai érzéken" (J. R. Searle, 1995, 8. o.). Episztemikusan az "objektív" és a "szubjektív" egyaránt arra vonatkozik, hogy az egyének milyen módon hoznak ítéleteket. Az ontológiai értelem pedig az ex- istencia módozatainak objektív-szubjektív megkülönböztetésére vonatkozik, ami a folyamatontológia magyarázata szempontjából kulcsfontosságú. Például az Amerikai Egyesült Államokat, mint objektív területet, vagy álomhelynek, vagy ellenséges országnak tekinthetjük. Vagyis az emberi tudás és érzés formái azok, amelyek az USA létezését variálják. Konkrétan, az USA területe ontológiailag objektív, mivel létezésének módja független az emberi mentális állapotoktól. Ezzel szemben az az érzés, hogy ez egy ellenséges ország vagy egy álomhely, szubjektív entitás, mert ez a létmód az alanyok érzéséből vagy érzékeléséből fakad. Hasonlóképpen, társadalmi létezésként tekintve a rendszer struktúráját a tárgy által generált mentális séma keretezi (Sewell Jr, 1992). Ez a mentális séma magában foglalja a gondolatokat, az észleléseket és a cselekvéseket, amelyekből az emberi gyakorlat származik. A nemi struktúrában például a férfi és nő társadalmi viszonyának bináris ellentéte radikálisan a férfiak és nők közötti fizikai különbségekből ered. A nemi struktúra többnyire a nemek közötti kapcsolat onto- logikus értelmezését jelöli, miszerint az emberek mentális folyamataik segítségével értelmezik a fizikai különbségekről szóló információkat. Ebben az értelemben a rendszerben lévő bármely strukturális kapcsolat az egyénekből kognitív folyamatok kialakulását eredményezi.

Bár Searle elmélete feltárja a tudatos szándékosság szerepét a társadalmi csoportok és hitrendszereik felépítésében, figyelmen kívül hagyja az szándékosság tudattalan dimenzióját a társadalmi világ értelmének megismerési folyamataiban. Bár Searle hozzájárult a tudattalan állapotok elméletéhez, nem sikerült szisztematikusan összekapcsolnia a tudattalan szándékos állapotokat a csoportos emberi cselekvésekkel. A tudatos szándékos állapotokhoz képest, amelyek az objektivitáson alapuló szubjektív vágyakat és meggyőződéseket tükrözik, az elmében lévő tudattalan szándékos állapot egy "halhoz hasonlítható a tenger mélyén", vagy "az elme sötét padlásán tárolt tárgyakhoz" (J. R. Searle, 1991, 48. o.).

J. R. Searle (1991) a tudattalanságot továbbá megváltozott tudatos szándéknak tekintette, ami a tudattalanra mint redukálhatatlanul szubjektívra jellemző. A következő tanulmányokban az emberi tudattalan állapotokat a munkamemória tudatos összetevőinek irányításával rutinszerűnek találták (pl. Baars & Franklin, 2003). Más szóval,

a tudatos szándék által biztosított mentális séma az emberi emlékezetben tárolódik, ami az embereket arra irányítja, hogy a jövőben öntudatlanul rutinszerűen viselkedjenek. A szociokulturális megközelítés ezt a tárolt mentális sémát vagy tudattalan szándékot hozza felszínre, hogy a társadalmi valóság és az emberi cselekvés igazolásait hangsúlyozza.

3.1.2 A társadalmi csoport és az uralom konstrukciója

A fenti leírás a társadalmi konstruktivizmus egy másik alapgondolatára utal, miszerint csak a kollektív elfogadás, elismerés vagy elkötelezettség révén léteznek objektív tények (pl. Tuomela, 2003; J. R. Searle, 2006). Ezt a kollektív elfogadást fogom tehát kritériumnak tekinteni annak megítéléséhez, hogy egy társadalmi lét legitim-e. Ebből a szempontból a fizikai entitások társadalmi szerepeket töltenek be, és azáltal nyernek társadalmi státuszt, hogy kollektívan hozzák létre őket. Tuomela (2003) egy példával illusztrálta ezt a mechanizmust. A mókusz bundája "elvileg" használható pénzként, mert a kollektív tagok performatív módon elfogadják fizetőeszközként. Ha e képzeletbeli kollektíva tagjai nem fogadják el többé a mókuszörmet pénzként, akkor a mókuszörme pénzként betöltött szerepét és funkcióját valami más váltja fel. Ebben az esetben a kollektív elfogadás határozza meg, hogy egy tárgy hogyan éri el a társadalomban az elismerést. Ez a kollektivizmus egyes tudósok szemében tovább kapcsolódik ahhoz, hogy az egyének hogyan boldogulnak a szociokulturális kontextusban (pl. Chun, Moos, & Cronkite, 2006; Kuo, 2013). Elméletileg, mint a megküzdési stratégiák egyikét, a kollektív elfogadást a stresszel kapcsolatos, a szociális környezetben lévő bizonyos típusú ingerekre adott reakciók összefüggésében kell tárgyalni (Kuo, 2013).

A kollektív megküzdésre a mai napig általában úgy tekintettek, mint stresszreakciókra, több társadalomelméletnek megfelelő módon (Morris et al., 1976; Pittner & Houston, 1980; Kuo, 2013). A stresszt, mint pszichológiai vagy fiziológiai distresszt, vagy a személyi-környezeti dinamikán belüli túlterhelés vagy alulterhelés okozza (Aldwin, 2007, 24. o.). A stresszel való kollektív megküzdést egy tipikus esettel lehet szemléltetni: a szociális tiltakozás a kollektív tagok reakciója a környezet leértékelődésének stresszes tapasztalatára (Kaplan & Liu, 2000). A kollektív megküzdés eredeti és teljes megértése mind az egyéni, mind a kollektív oldalból áll (Wagner, Kronberger és Seifert, 2002). Kollektív szinten a megküzdés akkor indul be, amikor a stressz kulturálisan a válaszok széles skáláját alakítja ki. Összefoglalva, a kollektív viselkedés vagy erőfeszítések fogalmazzák meg.

"a kollektivisták normák, értékek és tendenciák által formált és erősített sokrétű stresszreakciók konstellációjaként" (Kuo, 2013, 4. o.).

Abból az egyetemes következtetésből kiindulva, hogy a külső körülmények a kollektív tagok és a helyzetek közötti kölcsönhatás különböző formáit generálják, a szociokulturalisták a továbbiakban az emberi alkalmazkodást a megküzdési folyamat során em- fázisúak (Cross, 1995; Aldwin, 2007). Az adaptáció mint beépített fogalom eredetileg két dimenzióból állt, a ~~szociális~~ dimenzióból, amely az ember érzelmi jólétére utal, és a szociokulturális dimenzióból, amely az embernek a befogadó környezetbe való beilleszkedési képességére vonatkozik (W. Searle & Ward, 1990; C. Ward & Kennedy, 1996, 1999). A szociokulturális elmélet modelljében a pszichológiai alkalmazkodás leginkább a stressz és a megküzdés keretrendszerében érthető meg. Az emberi pszichológiai reakciók bizonyos kontextusokra adott reakciói pedig kultúra-specifikus tanulást és ennek megfelelő viselkedést eredményeznek (Lave, 1997; C. Ward és Kennedy, 1999). C. Ward és Kennedy (1999) megjegyezte, hogy a pszichológiai reakcióhoz képest a szociokulturális alkalmazkodás inkább a viselkedési kompetenciára helyezi a hangsúlyt, amelyet kulturális tanúlással sajátítanak el. Ebből a szempontból az emberi viselkedést abban a szociokulturális háttérben kell értelmezni, amelyben az történik, különben nem lesz értelmezhető (Segall, Lonner és Berry, 1998).

A szociokulturális paradigmában az alkalmazkodás a befogadó kultúra elfogadását jelenti. A szociokulturális alkalmazkodás fogalmát az utóbbi években széles körben elfogadták a kultúrák közötti és a bevándorlási tanulmányokban. Néhány meglévő tanulmányon keresztül megállapítottam, hogy a szociokulturális adaptáció mérése aláhúzza az emberek tudását az intézményekről, normákról és értékekről egy adott kontextusban, valamint arról, hogy milyen mértékben értenek egyet és követik ezeket a kulturálisan megfelelő gyakorlatokat (W. Searle & Ward, 1990; C. Ward & Kennedy, 1999). Ezek a következmények megmagyarázzák, hogy az emberek miért vesznek részt rutinszerű tevékenységekben. A kulturálisan rutinszerű viselkedés a társadalmi térben a normák emberi elfogadására utal. A kollektív elfogadás jelentheti az "én-mód" vagy a "mi-mód" elfogadását (Tuomela, 2003). Ami azt illeti, függetlenül attól, hogy a kollektív elfogadás milyen módon történik, a kollektív létezés törvényesen jön létre.

A csoportkonstrukció szempontjából azonban a kollektív elfogadásnak a "mi-módban" kell történnie, ami azt jelenti, hogy a csoporttagok nem "privátan" fogadnak el valamit, hanem "együtt" fogadnak el valamit (Tuomela, 2003, 2013). Tuomela (2013) munkájában a

A mi-mód három kritériumi fogalomra épül: a csoportos értelemre, a kollektív feltételekre és a kollektív elkötelezettségre. Ezek az alapok teszik lehetővé, hogy a mi-mód felhatalmazza a tagokat arra, hogy egységként vagy csoportként cselekedjenek, és elköteleződjenek a csoport és egymás iránt. Ennek eredményeként a csoporttagok hajlamosak a kooperatív viselkedésre és a megosztó attitűdökre (J. R. Searle, 2006). Általában a mi-közös magatartás a csoport szándékainak való megfelelésre vonatkozik. Technikai értelemben a szándékosságnak a társadalmi csoport felépítésében vélhetően döntő szerepe van. Az intencionalitás az elmék azon tulajdonságát mutatja be, amely szerint a mentális állapotok valamiről szólnak vagy valamire irányulnak (J. R. Searle, 1995, 2006). A vágy, a hit és a remény szándékos, mivel ezek a kifejezések bizonyos tárgyakra vonatkozó emberi felfogások igazolásának megtestesítői. Konkrétan, ha egy társadalmi csoportnak célja van, akkor annak vágnak kell lennie, hogy ez így legyen. Amint egy társadalmi csoport szándéka rögzül, a megfelelő, a csoportban megosztott gondolkodás, attitűdök és cselekvések rutinizálódnak, és végül a gyakorlat normáivá válnak.

Ahhoz, hogy megvizsgáljuk, hogyan jön létre egy bizonyos társadalmi csoport szándékossága, szükséges a társadalmi csoport egyértelmű meghatározása. Tuomela (2013) szerint a mi-módú csoport tagjainak gyűjteménye társadalmilag csoportként konstruálódik. Tuomela leírása a társadalmi csoportokról összhangban van azzal az uralkodó elképzeléssel, hogy a társadalmi csoportok nemcsak konstruált létet tartanak fenn, hanem "tárgyaknak" is számítanak (Hacking, 1999), hiszen a "nő", "menekült", "angolszász" címkével ellátott emberek mind különböző gyűjtemények a világban. A csoportok, valamint a kiterjesztések, mint például a halmazok és az osztályok, az emberek felosztásai vagy osztályozásai (Tajfel, 1981; Hacking, 1999). De milyen módon lehet az embereket osztályozni? Sok tudós egyetért abban, hogy mind a belső hatalom, mind a külső hatalom alkalmas az emberek csoportokra osztására. Tajfel 1981-es munkájában ezeket belső fenomenális kritériumoknak, illetve külső kísérletezői kritériumoknak nevezi. A belső-külső hatalomra építve Tuomela (2013) ezután a mi-módú csoportokat autonóm és nem autonóm csoportokra osztotta. Ez az autonómia egy határozott belső jelenséggel együtt jelentkezik. Például a bőrszín, mint fizikai jelenség, különleges feltételt biztosít ahhoz, hogy az azonos bőrszínű embereket faji címkével lehessen illetni. Egy ilyen állapot elutasítja a más színű embereket, mint tagokat. A faji csoport tehát az autonóm csoport nyilvánvaló esete. Az autonóm csoporttal ellentétben a nem autonóm csoport inkább az a működő közösség vagy szervezet, amelynek

a létesítmény külső hatalom és ellenőrzés használatára támaszkodik. Az egyik nem autonóm csoport esete a szakszervezet, amelynek működését a kívülről felhatalmazott vezetők dolgozzák fel.

Fogalmilag a társadalmi osztály a társadalmi csoport kiterjesztése. A társadalmi osztály, a társadalmi rétegződés és a társadalmi struktúra fogalmakat napjainkban gyakran felváltva használják, és az emberi szervezetek tőkéhez és státuszhoz való hozzáféréseinek logikai rendjével kapcsolatosak. Ebben az értelemben az osztály nem egyszerűen egyenlő a csoporttal, hanem inkább a "csoportstátusz" szinonimája, vagyis "egy olyan kollektivitás, amely úgy dönt, hogy csoportként gondol magára, és amelyet mások is ilyenek ismernek el" (McAll, 1990, 28. o.). Akadémiai értelemben, amikor a tudósok társadalmi osztályról beszélnek, technikailag a "felső osztályra", "munkásosztályra", "középosztályra" és így tovább utalnak (lásd: Bourdieu, 1987; McAll, 1990). Az egyének között megfigyelt különbségek magyarázatát és előrejelzését a társadalmi tér kon- strukturálása teszi lehetővé (Bourdieu, 1987). Ez a tér Bourdieu szemében nem a valóságos földrajzi tér, hanem az a tér, amelyet empirikusan "a differenciálódás fő tényezői, amelyek egy adott társadalmi univerzumban megfigyelhető különbségeket magyaráznak", empirikusan konstruálnak, és amely a "tőke" formájában létezik (Bourdieu, 1987, 3-4. o.). Például a gazdasági tőke különbségei által meghatározott egyenlőtlenség egy tér. Bourdieu ugyanakkor megjegyezte, hogy a társadalmi térben egymáshoz közel álló emberek hajlamosak kollektívaként felismerni egymást (Bourdieu, 1989).

Bourdieu tárgyalása a társadalmi térről és az osztályról arra enged következtetni, hogy a társadalmi osztály egyfajta autonóm csoport. Egy közös osztály jön létre azzal a jelenséggel együtt, hogy a térben egymáshoz közel álló egyének felismerik és elfogadják egymást. Más szóval, objektíven, a közeli tőkeösszeggel rendelkező emberek hajlamosak együtt elfogadni a helyzetüket. Más autonóm társadalmi csoportokhoz hasonlóan ez a mi-módú kollektív elfogadás azt mutatja, hogy az osztály tagjai hajlamosak közös attitűdök és viselkedésminták kialakítására. Ez az összetartozás irányítja őket az osztályuk vagy csoportjuk sajátos kollektív céljai felé, amit fentebb *szándékosságként* definiáltam. Az egyes társadalmi osztályok tekintetében a szándék az osztály tagjai közös cselekedeteinek igazolásának forrását tükrözi. Az intencionalitás adja az alapot egy társadalmi csoport vagy osztály felépítéséhez. Ezáltal ésszerű azt hinni, hogy a szándékból eredő attitűdök és viselkedésminták meghúzzák az osztályhatárokat a társadalmi struktúrában.

Ebben a tanulmányban azt az elképzelést tartom szem előtt, hogy a kollektíven elfogadott létezés nemcsak a csoport vagy az osztály tagjainak a csoport helyzete iránti elkötelezettségét jelenti, hanem az uralom egyidejű elfogadását is. Ettől függetlenül az osztályuralom mint strukturális viszony, az osztályuralom is egy mi-módú, kollektíven elfogadott létezés. A szociokulturális paradigma tulajdonképpen elismeri, hogy az emberi alkalmazkodás bizonyos uralomhoz való alkalmazkodáshoz a befogadó kultúra elfogadása. Vygotsky (1980) modelljével összhangban a szociokulturális erők kognitív folyamatokon keresztül alakítják a pszichológiai diszpozíciókat. Ez a megismerés az adott kontextusban történő mindennapi tanulás során fejlődik ki, és továbbfejlődik az internalizált gyakorlattá. Amikor az osztályuralomra utalunk, a kogníció kifejezetten az osztályhelyzet önkéntes elfogadására utal. Ontológiailag ez a megismerés igazolja az uralom létezését.

Az indokolt vagy legitimált uralom továbbá azt jelenti, hogy egy csoport vagy egy osztálytag gondolkodási folyamatait és cselekedeteit a szituált megismerés közvetíti. A hátrányos helyzetű csoporttag hajlamos az alsóbbrendű helyzetének megfelelő módon viselkedni. Egy tipikus példa a nemek közötti uralomra vonatkozik. A nők hosszú időn keresztül inkább az alacsony kockázatú szakmákat választották, míg a férfiak inkább domináns szerepet játszottak a társadalomban, például politikai pozíciókat töltöttek be. A szociokulturális paradigmában ezt a pszichológiai közvetítést szemantikai szabályok és kódok által szabályozott kommunikációs rendszernek tekintik, amely jelrendszerként absztrahálható, mivel a társadalmi osztály és az uralom társadalmilag és kulturálisan konstruált (Hebdige, 1979; Bourdieu, 1979; Vygotsky, 1980). Ebben az értelemben a szociokulturális folyamat vagy kulturális folyamat a kommunikációval funkcionáló jelrendszerre épül, és azt jelenti, hogy "a leghétköznapibb jelenségek is működhetnek jelként" (Hebdige, 1979, 13. o.). Ebben az értelemben az emberi cselekvések szimbolikusan közvetítettek (Rehbein & Souza, 2015; Jodhka et al., 2017). A szociokulturális környezet mint gyakorlatrendszer ráadásul szimbolikus világ formájában létezik, ami a legitimált uralmat szimbolikus uralomként jellemzi.

3.2 Szimbolikus uralom és gyakorlat

3.2.1 Szimbolikus tőke és egyenlőtlenség

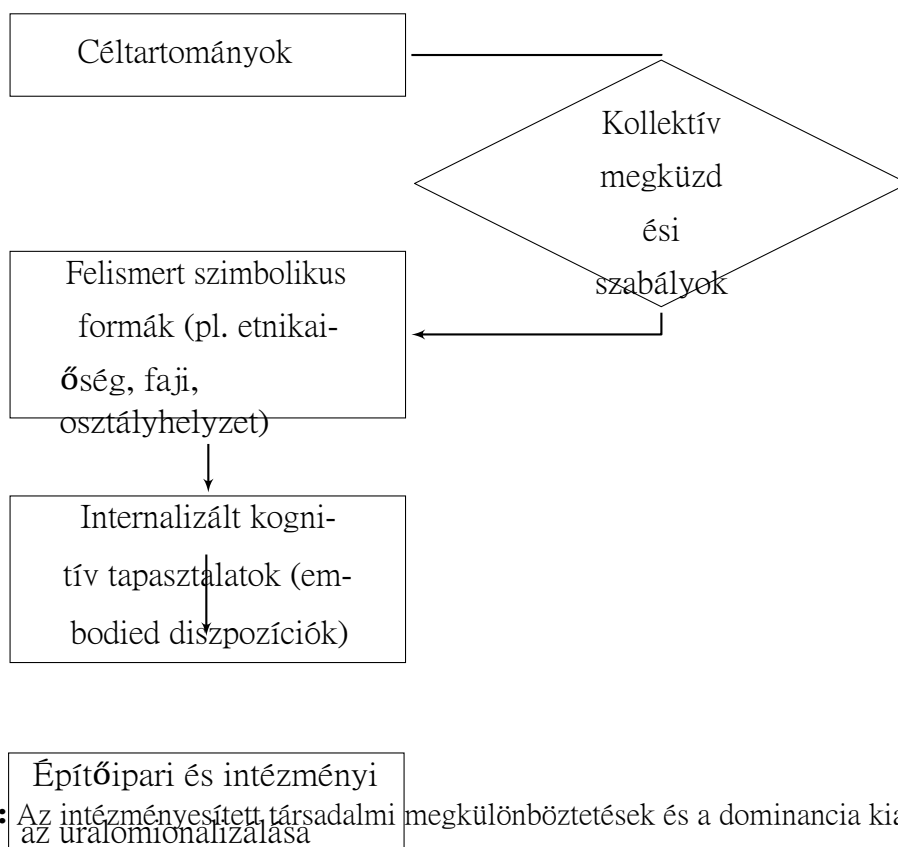
A gyakorlat szimbolikus közvetítése a csoport- vagy osztálykülönbségeket naturalizáltnak tünteti fel. Egy csoport vagy osztály hite, amelyet én *intencionalitásnak* nevezek, szimbolikus garanciának tekinthető. Ezt a garanciát a tudományos munkákban szimbolikus hatalomként határozzák meg, amely a világteremtést, vagyis a társadalmi valóság konstruálását jelenti (Bourdieu, 1979, 1989). A szociokulturális paradigmában a szimbolikus világban a hatalom konstruálja és igazolja a társadalmi rendet vagy az uralmat, ami a szimbolikus logika követése révén a megkülönböztetések kereséséhez vezet (Bourdieu, 1986). A szimbolikus hatalom tehát lehetővé teszi egy bizonyos csoport vagy osztály tagjainak, hogy diszkriminatív gyakorlatokat folytassanak, mint például a rasszizmus. Ilyen körülmények között a szimbolikus tőke hatékony eszköze az uralom fenntartásának.

És mi is pontosan a szimbolikus tőke? A kognitív funkciót tekintve a szimbolikus tőke olyan hitel, amely azokat az embereket illeti meg, akik egy kollektíván belül elegendő elismeréssel rendelkeznek ahhoz, hogy elismerést kényszeríthessenek ki (Bourdieu, 1989, 1990b). Egyszerűen szólva, a szimbólum az elismerés egy formája. A szimbolikus tőke a megismerés és a kommunikáció eszközeként betöltött funkciója révén releváns nyereséget hoz. A szimbolikus tőke az elismerés különböző formáiban jelenik meg, mint például a címek, a presztízs vagy a nemi/etnikai identitás, hogy a szimbolikus világban a megkülönböztetéseket megkonstruálják. Ha például ~~valaki~~ ~~valaki~~ ~~valaki~~ rendelkezik, akkor a kívülállókhöz képest szinte senki sem kételkedik abban, hogy tudása van abban a témában, amelyben a diplomát szerezte. Egy nő képességeit pedig valószínűleg kétségbe vonják, ha közhivatalért indul. Ezek az illusztrációk azt sugallják, hogy a szimbolikus tőke más tőkévé alakítható át. X. Zhang (2004) a kínai földreform esetét használta fel annak illusztrálására, hogy az osztályhelyzet mint szimbolikus tőke hogyan alakult át politikai tőkévé ebben az időszakban. Bourdieu szerint a szimbolikus tőke az egyik olyan mechanizmus, amely "a tőkét tőkévé teszi" (Bourdieu, 1990b, 120. o.).

A szimbolikus tőke így intézményesíti a társadalmi uralmat. A kognitív funkció miatt a címkézés-felismerés emlékeztethet a szociálpszichológiára és a szimbolikus inter- akcionizmusra, olyan elméleti iskolákra, amelyek olyan jelenségeket vizsgálnak, amelyek az intellektuális-

kognitív tapasztalatok, amelyek a társadalmi csoportidentitás kialakulását generálják (Lamont & Fournier, 1992). Egy bizonyos kognitív folyamat vagy tapasztalat az objektív világgal együtt formálódik, és ezáltal szubjektív struktúrává válik. Bourdieu szemében ez az átalakulás a szimbolikus tárgytól a szimbolikus formáig tart (Bourdieu, 1979). Vagyis az egész szimbolikus világegyetem objektív jelenségekre épül, ami minden szimbolikus felismerést belső objektivitással ruház fel. Ha a konstruált társadalmi ~~idő~~ szimbolikus elismeréshez kapcsolódik, akkor kialakulása leegyszerűsíthető egy olyan folyamatként, amely az objektív felosztásokat elismert szimbolikus osztályozásokká, majd internalizált kognitív tapasztalatokká, végül pedig intézményesített megkülönböztetésekké alakítja. Ebben a folyamatban a legfontosabb, hogy az emberi objektív megosztottságnak meg kell határoznia a környezeti stresszhez való kollektív alkalmazkodás szabályait. Máskülönben ezek a ~~osztályok~~ nem intézményesülnek. Amint az 5. ábrán látható, csak a kollektív megküzdési normák révén ismerhető fel az objektív megosztottság. Vegyünk egy példát a rasszizmusra. A felfedezések korában a rabszolga-kereskedelem vezetett a faji alapú felosztáshoz, amely alakította az emberi kognitív értelmezéseket, és ennek az osztályozási rendszernek a modern társadalomban intézményesített dominanciájához vezetett. Amikor az objektív felosztás jellemzői szimbolikus elismerésekben testesülnek meg, mint például a "Ph.D." a tudást és a "férfi" a hatalmat jelenti, az uralom szociokulturális alapja már megteremtődött.

A szimbolikus tőkéhez való egyenlőtlen hozzáférés egy olyan jelenséget eredményezett, amelyet "szimbolikus egyenlőtlenségnek" neveznek (Jodhka et al., 2017, 11. o.). Egy társadalmi struktúra logikai rendjének kifejeződéséeként a szimbolikus egyenlőtlenség inkább azt sugallja, hogy az uralom intézményesült, és a megkülönböztetések látszólagos módon épültek ki. A szimbolikus tőke funkcionálisan elsősorban két lépésben legitimálja a társadalmi uralmat. Az első egy koherens hitrendszer kialakítására vonatkozik, vagyis az alacsonyabb osztályba tartozó embercsoportokkal szembeni, felismerésekkel indexált alapvető előítéletekre vagy sztereotípiákra. Amint fentebb említettük, a hitrendszerek jellemzőkről szólnak, és az egyes kollektív megküzdési szabályokban rejlő objektív felosztásokon keresztül jönnek létre. Gyakorlatilag a "feketé" és a "nők", jellemzően úgy vélik, hogy a munkaerőpiacon nem rendelkeznek szakmai versenyképességgel. Egy másik példaként a politikai választásokon a pártidentifikáció, mint heurisztikus szimbólum, jelentős hatással van a választók sztereotípiáira egy adott párttal kapcsolatban.

5. ábra: Az intézményesített társadalmi megkülönböztetések és a dominancia kialakulásának folyamata.

a jelöltek problémakövetelményei (Sears, Lau, Tyler és Allen, 1980). Az Egyesült Államokban például egy "republikánus elnökjelölt" általában konzervatívabbnak tekinthető bizonyos társadalmi kérdésekben, például az abortusz és a bevándorlás kérdésében. A társadalomtudományok területén a "szimbolikus erőszak" kifejezést használják az ilyen nem fizikai diszkriminatív következmények leírására a társadalmi csoportok közötti különböző elismeréseken keresztül (Henry & Sears, 2002; Jodhka et al., 2017). Másodszor, nagyon is szükséges, hogy a szimbolikus jellemzők generációról generációra öröklődjenek. Lényegében a szimbolikus jellemzők öröklődése nemcsak a felsőbbrendű csoportok kiváltságait tartja fenn, hanem azt is eredményezi, hogy az alsóbbrendű csoport tagjai tartós tőkevesztésbe kerülnek, ami lehetővé teszi az uralom magától értetődővé válását. Ebben az értelemben a legitimitáció megnyilvánulásaként az intézményesülés különösen azt tükrözi, hogy a társadalomban az uralom vagy az egyenlőtlenség láthatatlanul naturalizálódott, és reprodukálható (lásd még: Jodhka et al., 2017).

3.2.2 A szimbolikus hatalom és a gyakorlat megteremtése

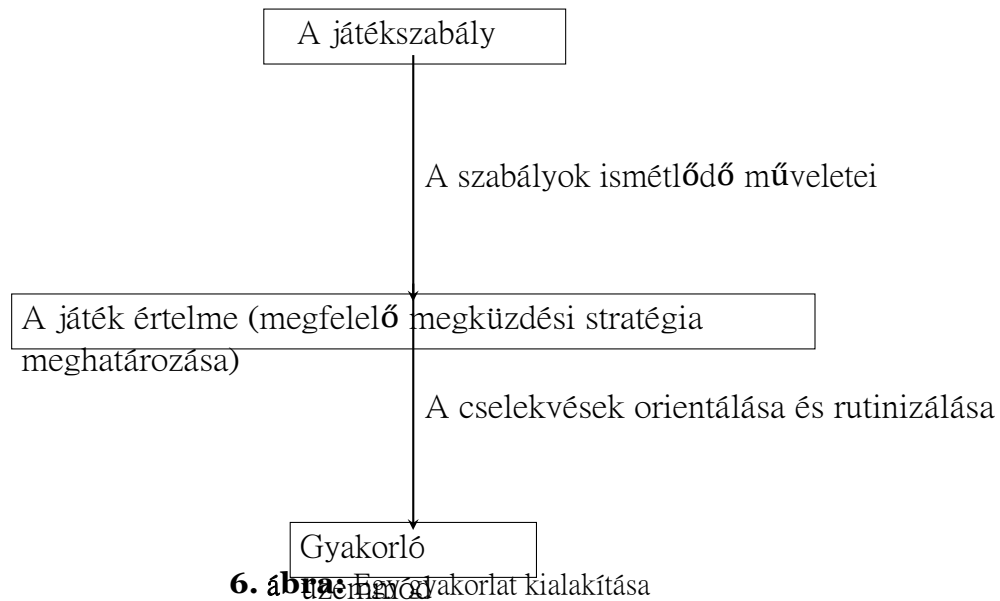
Visszatérve a korábbi vitához, a gyakorlat az, amely irányítja és ~~intésk~~ egyes szereplők érdekeit és diszpozícióit. A következőkben a Bourdieu által kidolgozott gyakorlat fogalmi keretét fogom alkalmazni a megtestesült diszpozíciók leírására, és annak feltárására, hogy ezek hogyan válnak természetessé (Sweetman, 2009). Ez a keretrendszer szisztematikusan összekapcsolta a szimbolikus tőkét a gyakorlat logikájával, és segített bemutatni, hogyan működik a társadalom a felismerések kognitív funkcióján keresztül. Bourdieu gyakorlatról szóló elméletét nemrégiben a következő modellre redukálták, amelyet ebben a tanulmányban átveszek, vagyis a gyakorlatot mint a viselkedés rutinizált vagy intézményesített típusát, amely különböző formákat alkot: testi és mentális tevékenységeket, a megértés háttérismereteit, dolgokat és azok használatát és így tovább (Reckwitz, 2002). Bourdieu számára az emberek "virtuózként" viselkednek "életművészetük" ajánlásával, mert hajlamosak a dolgokat helyesen csinálni (Bourdieu, 1977, 8. o.). Az adott helyzethez megfelelő magatartásválasztás, vagy az "értelem", ahogyan azt fentebb tárgyaltam, az ágensek szabályszerű stratégiai megbirkózása. Az életművészetet tehát Bourdieu elméletileg fejlesztette ki a gyakorlatot kifejezetten irányító normák magyarázatában.

Egyik legismertebb könyvében, az *Outline of a Theory of Practice* (1977),

Bourdieu "a becsület "szabályait" a becsület "értelméhez"" használta fel annak nyomon követésére, hogy hogyan jön létre egy gyakorlati mód. A becsület odaítélése egy férfinak megítélést igényel arról, hogy az illetőről úgy gondolják, hogy képes-e megfelelően és jól játszani a becsület játékát (Bourdieu, 1977). Ebben az értelemben a becsület szabálya olyan elvet jelent, amely egyenértékű egy olyan gyakorlati sémával, amely képzett ágensek számára lehetővé teszi, hogy helyes ítéleteket hozzanak a becsületről, tovább jellemezve a becsületet mint kölcsönös elismerést. Egy szabály ismételt működése, amelyet én ismeretszerzésnek és -fogyasztásnak nevezek, ebben az esetben egy "becsületérzésnek" nevezett diszpozíciót hoz létre (Bourdieu, 1977, 15. o.). A becsületérzet vagy játékérzék mint hajlam már az élet korábbi éveiben beivódik, és olyan gondolati sémát sugall, amely lehetővé teszi, hogy minden egyes ágens a rituális világ logikájának megfelelő gyakorlatokat hozzon létre (Bourdieu, 1977). Bourdieu kifejtette, hogy a szabály ebben a társadalmi játékokban egy egyszerű szabályszerűség, amely nemcsak törvényből vagy kvázitörvényből, hanem szokásból, formulából, sőt közmondásból is származik, és így normatív tényeket alkot (Lamaison & Bourdieu, 1986). Ezen túlmenően az érzék kifejezés a játékérzékre utal, hangsúlyozva az emberi szubjektív választást, hogy a lehető legjobban megfeleljen annak, amit egy játék megkövetel (Bourdieu, 1977; Lamaison & Bourdieu, 1986).

Az emberi tapasztalatokat általában nem a szabályok vagy normák, hanem az érzések és a választások révén szerzik meg. Ezek a szabályok és normák azonban tudást nyújtanak az embereknek arról, hogy mi a helyes, és az emberi cselekvéseket az ilyen játékszabályok ismeretének intuitív termékeiként jellemzik, amelyeket a bourdieu-i iskolák "stratégiáknak" neveznek (pl. Harker, Mahar és Wilkes, 1990; Gherardi, 2000). A gyakorlás módja a megfelelő stratégiának megfelelő "értelem" megtapasztalásán keresztül alakul ki. Egy társadalmi csoport vagy osztály számára a közös becsületérzet határozza meg, hogy egy cselekedet elfogadható vagy szankcionálható-e (A. King, 2000). De mit jelentenek az "értelem" és a "stratégia" kifejezések, amikor felváltva alkalmazzák őket a gyakorlat elméletére? Bourdieu rámutatott, hogy a társadalmi játékokban való gyakorlati érzék elsajátítása az ~~egy~~ gyermekkorában kezdődik, a társadalmi tevékenységekben való részvétel révén (Bourdieu, 1977; Lamaison & Bourdieu, 1986). A játékszabályoktól eltérően, amelyek látszólag kvázi jogi elven alapulnak.⁸ egyrészt a játéknak az ágensben megtestesülő értelme⁸ A kvázi-jogi a szabályok egyik konnotációja, amely egy egyértelműen tárgyiasult és kon-

tudományos alapelv (lásd: Lizardo, 2010).

amely a cselekvéseket a vonatkozó szabályok szerint orientálja és igazítja (Lamaison & Bourdieu, 1986). Másrészt a stratégiát úgy tekintik, mint az ágens megküzdési cselekvéseit, amelyek a társadalmi játék érzéken alapulnak (Chia & Holt, 2006; Vaara & Whittington, 2012). A társas játék értelmének kialakulása gyakorlatilag rutinszerűvé teszi az emberi cselekvéseket, és ennek következtében az emberi viselkedések minimális tudatos kontrollal végezhetőek el egy adott kontextusban (W. Schneider & Shiffrin, 1977; Shiffrin & Schneider, 1977; Ajzen, 2002). Például a kórházba járás a legtöbb ember számára megfelelő megküzdési stratégia, amikor beteg, és ezután olyan rutinná válik, amely nem igényel különösebb megfontolást. Ezért, ahogy a 6. ábrán látható, az egyéni vagy csoportos ágens identitásától függetlenül a stratégiai megküzdés rutinizálása a gyakorló módhoz való hozzáférés központi mechanizmusa (Feldman & Orlikowski, 2011).

Az emberi gyakorlatnak logikája van (Bourdieu, 1977, 1990b). A következő tanulmányokban ennek a logikának a természetét gyakorlati értelemben értelmezzük, és meg kell jegyezni, hogy ez a gyakorlati logika ellentmond a logikai logika Lévi-Strausz-féle modelljének, amely a cselekvést a struktúrára redukálja (Lau, 2004). A bourdieu-i megközelítés a gyakorlatot közvetlenül a gyakorlati érzék termékének tekinti, amely a társadalmi érzékenységet feltételezi az emberi cselekvések irányítójaként (Wacquant, 1992; Bourdieu & Wacquant, 1992). A jóváhagyás társításával...

priátusságot a játék értelmével, Bourdieu úgy vélte, hogy a logika a gyakorlatban bizonyos mértékig azt az emberi tendenciát jelöli, hogy a logika dolgait a dolgok logikájának tekinti (Bourdieu & Wacquant, 1992). Ebben az értelemben a gyakorlatot általában stratégiai érdekérvényesítésként ismerik el. Ennek ellenére Bourdieu és követői a logikai gyakorlatot nem racionális tevékenységnek, hanem stratégiának tekintik, mert a "ratio- nalitas" kifejezés az ágensek cselekvéseit az ok közvetlen hatékonyságával magyarázza, de figyelmen kívül hagyja az ágensek egyéni és kollektív történeteinek hatását a cselekvések termelésére és reprodukálására a preferenciák internalizálásán keresztül (Bourdieu & Wacquant, 1992; Evens, 1999). A stratégiai intuíció természetéből adódóan a logikai gyakorlat általában természetessé és szándékos szándékosság nélkülinek tűnik. Ahogy a bourdieu-i tudósok mondták, a stratégia a gyakorlat logikáján belül a társadalmi rend legitimációjának célját közvetíti (lásd: Harker et al., 1990).

Ha a gyakorlat logikáját a társadalmi csoporturalom keretébe helyezzük, akkor a "szimbolikus tőke" és a "szimbolikus hatalom" fogalmával kell kiegészíteni annak megértéséhez, hogy az ágens stratégiája hogyan érvényesül és marad fenn a csoportban, mivel a társadalom olyan társadalmi tér, ahol az emberek a státuszbecsület elosztása alapján léteznek egymáshoz viszonyítva. Az uralom legitimációjának kiindulópontjaként az objektív felosztások egy társadalmilag konstruált világban egy szimbolikus univerzum által biztosított reprezentációkká alakultak át (Bourdieu, 1979; Wacquant, 1992). Ebben a rendszerben a reprezentáció kommunikációs eszközként irányítja az emberek egymás közötti interakcióját. A legtöbb ember számára jelentős, hogy az első fázisban egy kommunikációs médiumot használjon a másokkal való tárgyaláshoz. A szimbolikus tőkét hordozó elismerést garanciának tekintik, hogy elősegítse az interakciót, és garantálja az uralmi alkut, ha már létrejött (Bourdieu, 1979).

Az állítás szerint a szimbolikus tőke láthatatlan "szimbolikus hatalmat" hoz létre. A mindenütt látható hatalommal szemben Bourdieu a *Nyelv és szimbolikus hatalom* című művében bevezette a szimbolikus hatalom fogalmát, mint láthatatlan hatalmat, amelyet "csak azok cinkosságával lehet kimetszeni, akik nem akarják tudni, hogy alá vannak vetve neki, sőt azt sem, hogy ők maguk gyakorolják" (Bourdieu, 1991, 164. o.). A szimbolikus tőke egyenlőtlen eloszlása miatt az ilyen hatalom gyakorlása a diszkriminatív jelentést is magában hordozza, és elkerülhetetlenül szimbolikus erőszakot szül.

A diszkriminatív következményekkel járó cselekvések a hierarchikus rend és a társadalmi világ értelmét alapozzák meg (lásd még: Bourdieu, 1979). Bourdieu hangsúlyozta, hogy a szimbolikus hatalmat csak akkor lehet gyakorolni, ha azt elismerik. Vagyis a szimbolikus elismerés automatikusan megkapja "azt a hatalmat, hogy a kijelentéseken keresztül konstituálja az adottat, hogy az embereket látásra és hitre bírja, hogy megerősítse vagy átalakítsa a világról alkotott képet" (Bourdieu, 1991, 170. o.). Ennek megfelelően a szimbolikus hatalom a legitim kijelentés magától értetődő erejévé vált, hogy tovább osztályozza, felhatalmazza és reprezentálja a világot (Loader, 1997).

A szimbolikus felismerésben megtestesülő cselekvések sajátos mintája ~~gati~~ móddá válik. Azáltal, hogy a konstruált világot magától értetődőnek tekintjük, a szimbolikus tőke és annak hatalma szociokulturális gyökeret sugall, hogy egy gyakorlatmódot értelmessé tegyen. Ez azt jelenti, hogy még ha a stratégiai megbirkózás szándékosság nélkül történik is, az egyéni vagy csoportos ágens cselekvése azért értelmes, mert a megtestesült logika szimbolikusan közvetített. Ebben az értelemben a szociokulturális környezet, mint gyakorlati rendszer, különösen szimbolikus uralmi rendszerként fogható fel. A makroszimbolikus uralomhoz kapcsolódó diszpozíciók nemcsak a mikroszintű gyakorlatban határozzák meg a logikát, hanem az ilyen gyakorlatban is tükröződnek bizonyos tendenciák, amelyek a szimbolikus hatalmat, az interakciót és a kialakuló közvetített rendet kötik össze (Hallett, 2003). Amikor a társadalmi csoportok gyakorlási módjai szimbolikus jellemzőkként ismertek, akkor egy társadalmi rend vagy hierarchia szimbolikusan tárgyalható. A *sztereotípi*a fogalmát a szociálpszichológiából vettem át, amelyet egy bizonyos személykategóriáról alkotott, korábbi tapasztalatok alapján szerzett absztrakt benyomásként definiáltam (R. Gordon, 1949; Tajfel, 1982; Sherman, 1996), hogy leírjam az ilyen csoportalapú szimbolikus jellemzőket. A sztereotípiákban foglalt implicit kognícióhoz hasonlóan, amelyek automatikusan cselekvéseket aktiválnak (Bargh, Chen és Burrows, 1996), Bourdieu (1979) a szimbolikus hatalom kognitív funkciójáról szóló értekezésével összhangban a szimbolikus jellemzők specifikus cselekvési tendenciák formájában járulnak hozzá a csoportok közötti attitűdökhöz és viselkedéshez (Tajfel, 1982; Greenwald és Banaji, 1995). A társadalmi dominancia szempontjából a cselekvési tendenciák közé tartozik a felsőbbrendű csoportok (pl. férfiak, elitosztálybeliek, őslakosok) diszkriminatív vagy sértő jelentése, valamint az alsóbbrendű csoportok (pl. nők, alsóbbrendűek, bevándorlók) diszkriminációval szembeni elfogadása. A legitimáció szempontjából

tehát a szimbolikusan közvetített csoportközi interakciók lehetővé teszik, hogy a dominanciát

megfelelőnek és elfogadhatónak tekintik.

3.3 Habitus és szaporodás

3.3.1 Tőke, terület és habitus

Annak mélyreható vizsgálatához, hogy az emberi gyakorlatot hogyan közvetítik, hogy szociokulturális szempontból elfogadhatóvá és naturalizálttá váljon, elengedhetetlen a *habitus* fogalmának bevezetése. A habitus gondolata Bourdieu egyik legbefolyásosabb tudományos öröksége, mert nemcsak attól menti meg Bourdieu elméletét, hogy a racionalista formalizmus álláspontjává váljon, amelyben a különböző tőkék felhalmozására irányuló stratégiákban részt vevő, testetlen ágensek vesznek részt, hanem lehetővé teszi Bourdieu számára, hogy a társadalmi ágenszt mint megtestesült szereplőt elemezze, akinek diszpozícióit a terep valós fizikai és intézményi konfigurációja befolyásolja (Lizardo, 2004). Így Bourdieu habitusról szóló munkájának értelmezését két másik, rendkívül fontos fogalommal kell összekapcsolni: a tőkével és a mezővel. Bourdieu szemében a társadalmi genezis kettős: az egyik a gondolatok, hiedelmek és viselkedések sémája, amelyeket együttesen "habitusnak" nevezünk, a másik pedig a társadalmi struktúra, amelyet "mezőnek" vagy általában "társadalmi osztálynak" nevezünk (Bourdieu, 1989, 14. o.). Ebben az értelemben a tőkeformák eloszlása jelzi, hogy egy mező hogyan van beállítva és konstituálva. A habitus tehát az ágensek egy bizonyos terület, vagy akár az egész társadalmi világ internalizált megértésének eredménye (lásd még: Bourdieu, 1989). A következő részben átfogó elméleti bevezetést nyújtok ezekről a fogalmakról. Emellett a habitus alapos ismerete szükséges ahhoz, hogy megértsük, hogyan szerveződik kognitív módon egy gyakorlásmód, és hogyan alakul ki egy sajátos szociokultúrává. A tőke fogalmának bevezetése alapvető fontosságú a társadalmi világ megértéséhez. Bourdieu elméleteiben a tőke a mező és a habitus áthidalásának kulcsfontosságú fogalmi eszköze (Mahar, Harker és Wilkes, 1990). A tőke fogalma három fő dimenziót határoz meg: gazdasági, társadalmi és kulturális tőke. E három erőforrás tulajdonlása és birtoklása a szimbolikus tőke közvetítésével legitimálódik (Siisiainen, 2003). Mindezek a tárgyiasult vagy megtestesült formák röviden úgy határozzák meg a tőkét, mint a profittermelés potenciális képességét és önmagának azonos formában történő reprodukálását. Vagyis a tőke "tendenciát tartalmaz arra, hogy fennmaradjon a létezésében" (Bourdieu, 1986, p. 15). Ebben az értelemben a tőke olyan erő formájában áll rendelkezésre, amely a harcot feltételezi.

a kivetéshez (Mahar et al., 1990; Siisiainen, 2003). Bourdieu számára a tőke az uralom alapja (Mahar et al., 1990).

Ennél is fontosabb, hogy a tőke átváltható, ami a tőkén alapuló uralmat legitimálja. Amellett, hogy a tőke társadalmi erő, egy csere rendszerén belül társadalmi kapcsoló pontként is működik, hogy minden kézzelfogható és látható erőforrást a keresett értékkel társítson. Ez a konvertibilitás összhangban van Lin értelmezésével, amely szerint a tőke a piacon várható hozammal rendelkező befektetést képviseli (N. Lin, 1999). Jellemző példa erre, hogy az oktatási képzettséget mint kulturális tőkét gazdasági jövedelemmé kell alakítani. A legerőteljesebb átalakulás azonban a szimbolikus tőkével történik, mivel gyakran ez az egyetlen legitim módja a tőke különböző formáinak felhalmozására (Mahar et al., 1990; Smart, 1993). Egy strukturális viszonylatban az összes kézzelfogható és látható tőke hatása a szimbolikus tőkévé való átalakuláson keresztül érvényesül. Csak a láthatatlan tőkévé alakítás révén, amely tiszteletre méltó vagy tekintélyes elismerés formájában áll rendelkezésre, egy előnyös személy vagy osztály természetesen legitim tekintélyként fogadható el (Mahar et al., 1990).

A tőke minden formájának van értelme egy adott területen. Általában az angol *field* szó az autonóm társadalmi mikrokozmoszok terére utal, mint például a vallási mező, az intellektuális mező, a művészeti mező. Bourdieu szemében a mező szorosan összefügg a társadalmi térrel. A vallás, a gazdaság és a művészet a társadalmi terekkel vagy mezőkkel analóg. Egy nagy terület egy sor részterületre osztható, például a kereszténység, az iszlám, a buddhizmus mind a vallás részterületei. Bourdieu mezőfogalma három fontos analógiát tartalmaz: a mező, ahol egy futballmeccs zajlik, a mező a sci-fiben, és az erőter a fizikában (Thomson, 2008). A futballpálya egy olyan helyszín, ahol a játékosok helyzete vizuális formában jelenik meg, és a futballnak megvannak a maga sajátos szabályai, amelyeket a játékosoknak meg kell tanulniuk. Bourdieu úgy vélte, hogy a társadalmi mező olyan, mint egy labdarúgó, amely ágensek vagy játékosok által elfoglalt pozíciókból áll, és ami a játékban történik, az elhatárolt vagy szervezett (Thomson, 2008). Nem csak ez, hanem az a tény, hogy ez a versengő játék egy futballpályán zajlik, azt jelenti, hogy a játékosoknak vagy az ágenseknek stratégiákat kell kialakítaniuk pozícióik megtartására és javítására, ami tovább mutatja a pálya konfigurációját, attól függően, hogy a tőke különböző formái hogyan oszlanak meg (Bourdieu, 1989, 1991). A sci-fi erőterek Bourdieu leírására utal, miszerint egy mező vagy egy tér egy

kozmosz, amely a saját törvényeinek engedelmeskedik (Bourdieu, 2005). Ezeken a törvényeken keresztül a terepi viselkedés szabályai igazolódnak és rutinizálódnak, és végül a terepen belüli gyakorlat logikájává válnak (lásd még: Thomson, 2008).

Végül, de nem utolsósorban, a fizika erőterének megértéséhez Bourdieu mezőt igen fontos. Az egyik tárgy által egy másikra kifejtett erő arra utal, hogy a mezőt ellentétes erők összetételének is tekinthetjük (Thomson, 2008). Ezek a Bourdieu által hangsúlyozott erők a kulturális tőke és a gazdasági tőke felhalmozásához hasonlóan működnek. Ennek alapján a mezőt mágnesesnek jellemzik, és az ágensek pozícióját az ezen erők közötti strukturális kapcsolat határozza meg (Thomson, 2008). Kiterjedten, tudományos értelemben egy mezőt "a pozíciók közötti objektív kapcsolatok hálózataként vagy konfigurációjaként" (Bourdieu & Wacquant, 1992) definiálhattak volna,

p. 97). Ebből a nézőpontból, amíg egy környezet ágenseket és azok pozícióit helyezi el, addig mezőnek tekinthető; a vallási mezőtől a futballpályáig, a fizikai mezőtől a társadalmi struktúra mezőjéig.

A tőke, a mező és a habitus közvetlen kapcsolatban állnak egymással. A tőke értéke az ágens habitusának jellemzőivel függ össze (Bourdieu, 1984; Mahar et al., 1990). Pierre Bourdieu egyik legbefolyásosabb tudományos örökségének tekinthető habitus, amelyet a francia szociológus inkább visszahozott és átdolgozott, mint feltalált. Valójában ez a kifejezés eredetileg Arisztotelész "hexis"-ről szóló beszámolójára vezethető vissza. Arisztotelész szemében a hexis a korai nevelés és tapasztalatok során belénk ivódott habituális diszpozíciók összességének tekinthető, amelyek orientálják az emberi érzéseket, vágyakat, tevékenységeket és önreprezentációkat (Burkitt, 2002; Wacquant, 2016). Ez a mindennapi szokás meg gondolatlan és tartós viselkedési rutint sugall. A latin "habitus" szót Marcel Mauss javasolta a hexis és más szinonimák, mint például a "szokás", "habitus" és "szerzett képesség" helyettesítésére, mivel a habitus azt jelzi, hogy az emberi szokások nemcsak az egyének és intézményeik, hanem a társadalmak, tulajdonságok, képzettségek és presztízsformák között is változnak (Mauss, 1973; Burkitt, 2002). Ebben az értelemben a habitusnak van egy olyan implikációja, amely az emberi habituális diszpozíciókat a szociológiai tanulmányok keretébe integrálja, és a cselekvéseket a helyhez kötött megfeleléshez kapcsolja.

A játékban az emberi cselekvéseket szabályozó "szabályokkal" vagy "normákkal" szemben Bourdieu újra bevezette és továbbfejlesztette a *habitus* fogalmát, mint a

játék (Lamaison & Bourdieu, 1986; Bourdieu, 1977). A habitus szakkifejezést tehát Bourdieu kölcsönözte, hogy leírja az ilyen emberek stratégiáit vagy választásait, amelyek nem egy szabálynak való engedelmesség, hanem a játék iránti érzék termékei (Bourdieu, 1990a). Ezzel összhangban Bourdieu és követői aztán megkérdőjelezték, hogyan egyeztethető össze a társadalmi struktúra és az egyéni cselekvőképesség, a strukturalizmus fogalmaként a habitushoz fordulva. A habitus egy adott kontextus konstitutív struktúráinak produkciójaként strukturált és strukturáló struktúrát alkot (Bourdieu, 1977; Maton, 2008). A "strukturálódás" itt a normákra való tudatos hivatkozás nélküli tendenciának tekinthető, és a korábbi környezetek által "strukturálódnak", amelyben a tapasztalatokat és a tudást megszerezték (Bourdieu, 1990b; Sewell Jr, 1992; Maton, 2008).

Elméletileg a strukturált és strukturáló részeket össze kell kapcsolni, hogy a habitus implikációját követni lehessen. Először is fontos hangsúlyozni, hogy a habitust tartós és stabil diszpozícióként jellemzik, és hogy ez a tartósság vagy stabilitás az ember létmódját vagy szokásállapotát jelenti. A létrehozott diszpozíciók, beleértve a hiedelmeket, észleléseket, érzéseket és viselkedési mintákat, a habitus mögöttes strukturáló elveit tárják fel (Bourdieu, 1977; Maton, 2008). Ebben a tanulmányban ezért ezeket a strukturáló elveket a játék értelmének logikájának nevezem, hogy a jövőbeli gyakorlatot orientálják. Ha a habitust emberi diszpozícióknak vagy tendenciáknak ismerjük el, mindenféle szándékos számítás nélkül, akkor a habitus egy struktúra által strukturált (Bourdieu, 1990b). A "strukturált" szót egy ideje már szakkifejezésként használják a kognitív pszichológiában. A szociálpszichológiában például a ~~képzelet~~ ^{képzelet} értelemben strukturált, hogy a képzeletet a múltban tárolt tudás irányítja (T. B. Ward, 1994). Ezt figyelembe véve én inkább úgy tekintem a "strukturált" szót, mint egy olyan szót, amelyet arra használunk, hogy leírjuk, hogyan dolgozza fel az emberi elme a társadalom szabályait, amelyben a legfontosabb feldolgozás az internalizálás, és csak az internalizálás révén lehet a társadalom szabályait értelemmé alakítani. A strukturált és strukturáló részek összeszerelése azt sugallja, hogy a habitusban tárolt logika a strukturális viszonyban lévő normák vagy szabályok internalizálása révén kialakult tudattalan érvelés. Az ilyen értelmezések lehetővé teszik számunkra, hogy megértsük, hogyan írta le Bourdieu a habitust szociológiai tanulmányaiban:

"A habitus a beidegződés és a kisajátítás munkájának terméke, amely szükséges ahhoz, hogy a kollektív történelem termékei, az objektív struktúrák

(pl. a nyelv, a gazdaság stb.), hogy sikerüljön többé-kevésbé teljes mértékben, tartós diszpozíciók formájában reprodukálni magukat az azonos kondicionálásoknak tartósan alávetett, tehát azonos anyagi létfeltételek közé helyezett organizmusokban (amelyeket, ha akarjuk, individuumoknak nevezhetünk)" (Bourdieu, 1977, 85. o.).

A habitus a vonatkozó tanulmányokra alkalmazva a megtestesült diszpozícióknak vagy viselkedési tendenciáknak tekinthető, amelyeket az emberi ágensek megtanultak (Rehbein, 2015; Jodhka et al., 2017). A tőke határozza meg a tendenciákat. Ugyanakkor az emberi habitusnak meg kell felelnie annak a logikának, ahogyan egy terület szerveződik, azaz "az adott területen belüli gyakorlatok alapjául szolgáló íratlan játékszabályoknak" (Maton, 2008, 57. o.). Bourdieu habitus fogalma az, amely megragadja a gyakorlati mód geneziséét. Továbbá, mint a cselekvés internalizált logikája, a gyakorlat csak akkor tűnik értelmesnek, ha egy adott környezethez kapcsolódik. Röviden, a gyakorlatot úgy tekinthetjük, mint a habitust egy adott állapotban. Például a nők társadalmi részvételének mint gyakorlati módnak csak a szekuláris ipari társadalmakban van értelme. A tőke, a mező, a habitus és a gyakorlat közötti ilyen kapcsolat a következő képlet szerint foglalható össze:

$[(\text{Habitus})(\text{tőke})] + \text{mező} = \text{gyakorlat}$ (Bourdieu, 1984, 101. o.)

Bár Bourdieu habitusra vonatkozó gondolatait egyre több társadalomtudós követi és alkalmazza, elkerülhetetlen, hogy még őt is érje némi kritika. A bourdieu-i habitus kritikája eddig főként két szempontot érintett: a habitus és a társadalmi változás, valamint a habitus reduktivitása (A. King, 2000; Lau, 2004). Az előbbivel kapcsolatban a kritikusok rámutattak, hogy mivel a habitus a tartósan internalizált diszpozíciók rendszerét írja le, amelyek megfelelnek egy adott terület strukturális viszonyainak, a társadalomnak önmagát kell reprodukálnia. Ezért logikusan lehetségesnek tűnik a társadalmi változások és forradalmak (pl. Brubaker, 1985; Evens, 1999; A. King, 2000). E probléma megoldására Bourdieu a hiszterézishatás fogalmát használta, hogy a társadalmi változásokat a habitus elméletébe illessze. Ha az emberek által megtapasztalt környezet különbözik attól, amelyhez már alkalmazkodtak, akkor az embereknek késedelemmel kell új habitusokat elsajátítaniuk, hogy felzárkózzanak a kialakulóban lévő

objektív feltételek (Bourdieu, 1990b; A. King, 2000; Maton, 2008). Érdemes megjegyezni, hogy a habitus hiszterézise nagyon fontos ahhoz, hogy elemezzük és megértsük az uralmat vagy az egyenlőtlenségeket az átalakuló társadalmakban.

Ez utóbbi arra vonatkozik, hogy a habitus hogyan reprodukálja a társadalmi viszonyokat. A legtöbb műben a habitust Bourdieu úgy látja, hogy az meggyőző magyarázatot ad a társadalmi reprodukcióról, mert mechanikus szerepet játszik abban, hogy az egyének hajlamaira az előzetes társadalmi struktúrát kényszeríti rá (A. King, 2000). Más szóval, ez a reduktivitás az embereket a társadalmi szabályok vagy szabályszerűségek önámító követőiként jellemzi (A. King, 2000; Schrift, 2014). Ennek megfelelően az ilyen reduktivitást Bourdieu elutasította az ajándékcsere- strukturalista beszámolójának kritikájában, és hagyja, hogy objektivistaként kritizálják (pl. Evens, 1999; A. King, 2000; Mouzelis, 2000; Lau, 2004). Tagadhatatlan, hogy mindazonáltal Bourdieu valódi szándéka a szubjektum-objektum dualizmus bevezetése a strukturalista objektivizmus problémáinak leküzdésére, amely az empirikus habitusra helyezi a hangsúlyt, mint a strukturális viszonyok manipulálására és ellenőrzésére irányuló kísérlet természetessé vált módjára. Mint ismeretes, a habitust tekintik a társadalmi reprodukció legsikeresebb magyarázatának, ugyanakkor továbbra is kihívást jelent a habitus nem reduktív fogalommá tétele (Lau, 2004; Archer, 2004). Annak érdekében, hogy ne legyen redukcionista magyarázó eszköz, a habitust olyan fogalomként kell felépíteni, amely a változást és a reprodukciót egyaránt magyarázza (lásd még: Lau, 2004). Jodhka et al. (2017) tanulmányára hivatkozva a habitus operacionalizálásáról, ezért megpróbálom megvizsgálni, hogy az emberi ügynökségek hogyan reagálnak miliőre, és hogyan működik a habitus az empirikus elemzésben.

3.3.2 Habitus és a szimbolikus határok reprodukciója

Bourdieu szemében a reprodukció vagy biológiai reprodukció, amely a fizikai tulajdonságok öröklődését jelenti, vagy társadalmi reprodukció, amely a társadalmi rend vagy kapcsolatok fenntartására vonatkozik. Az emberi szervek biológiai és társadalmi reprodukciója objektíven összehangolt, az emberi tendenciákat irányító és a reprodukció egy sajátos módját alkotó elvek sorozata által meghatározott (Bourdieu, 1977). A társadalmi rend reprodukciója szempontjából egy meritokratikus társadalomban az uralom fenntartása nem a látható tőkére, hanem a láthatatlan értékre vonatkozik, ami azt jelenti, hogy az egyenlőtlenség a láthatatlan szimbolikus uralom révén reprodukálódik.

(Haeri, 1997; Rehbein & Souza, 2015; Jodhka et al., 2017). Bourdieu a házasságot vette példának, hogy leírja, hogyan reprodukálja a társadalmi rendet vagy hierarchiát a szimbolikus tőke. Úgy vélte, hogy a házasság hatékony eszköz a gyakorlati rokonság vagy kapcsolatok megerősítésére, mert a család döntő szerepet játszik a társadalmi rend fenntartásában (Bourdieu, 1977, 1996). A társadalom központi egységeként a család vállalja a felelősséget a tőke felhalmozásáért és különböző formájú továbbadásáért, és biztosítja egységét a felhalmozás és továbbadás érdekében. Ebben az esetben a házasság a családi név kiváltságának és értékének védelmét szolgáló reprodukciós stratégia. A házasság által fenntartott és örökölt társadalmi rend lényegében a szimbolikus határok reprodukciója.

Mivel elismertük, hogy a társadalmi struktúra logikai rendjét a szimbolikus egyenlőtlenség, valamint a társadalmi reprodukció szimbolikus megteremtése fejezi ki, hogyan teszi lehetővé a habitus a szimbolikus reprodukciót? Ennek megválaszolása alapvető fontosságú annak feltárása szempontjából, hogy a habitus miért a reprodukcióról szól. A szimbolikus tőke értékének fennmaradása a habitus generációk közötti átörökítésének következménye, ami a habitust reprodukálható társadalmi világgá teszi. Bourdieu-vel egyetértésben sok tudós úgy véli, hogy a habitus egyfajta genetikai információt tartalmaz, amely lehetővé teszi, hogy az egymást követő generációk a korábbi generációktól örököljenek diszpozíciókat (Swartz, 1997; Crossley, 2003). A habitus öröklődése és átörökítése egyik generációról a másikra felfedi annak valószínűségét, hogy a pszichoszociális kategóriák genetikailag is be vannak drótozva az emberi testbe (Silva, 2016). Bourdieu hangsúlyozása az egyéni szubjektivitás-társadalmi objektivitás dualizmusára a habitusban ezért azt sugallja, hogy a fizikai test egyidejűleg szocializálódik (Swartz, 1997).

Viselkedéseméleti szempontból a habitust egy adott kulturális feltételhez mélyen kapcsolódó, sajátos szociálpszichológiai tapasztalat alakítja (pl. Lizardo, 2004; Bonilla-Silva, Goar és Embrick, 2006). Pontosabban, az emberi megfigyelés és a társadalmi zártságban való részvétel teszi lehetővé, hogy az emberek habitusra tegyenek szert. A habitus ennek következtében "segít normalizálni és legitimálni a társadalmi bezárkózást" (Bonilla-Silva et al., 2006, 233. o.). Max Weber a társadalmi zártság alatt azt a folyamatot értette, amelynek során a társadalmi kollektivitások arra törekcsenek, hogy monopolizálják a különböző erőforrásokat a társadalomban kiváltságos pozíciók elérése vagy fenntartása érdekében (S. K. Sanderson, 2007). Weber szociológiai zártságfogalma gyakorlatilag azt jelenti, hogy a társadalmi zártság az osztályképződés és az osztályszerkezet alapja.

(Parkin, 1974). Gyakorlatilag a lezárási kísérletek számos vonal mentén történnek, beleértve a nemet, az etnikai hovatartozást, az osztályt, a nyelvet stb. Ezek megfigyelésével megállapítható, hogy a társadalmi bezárkózás egy azonosítható társadalmi vagy fizikai attribútumnak a kirekesztés igazolható alapjaként való kiválasztását sugallja (Parkin, 1974). Az azonosítható attribútum az, amit "szimbolikus felismerésnek" nevezünk.

A szimbolikus határok felépítése egyszerre kedvez a kiváltságos csoportoknak, de akadályozza a leértékelt csoportokat (Bonilla-Silva et al., 2006). A társadalmi zártság bizonyos mértékig a habitus szimbolikus határok közé szorítását eredményezi, ami az emberi habitus szimbolikus elismerésekkel való variálódását eredményezi (Bourdieu, 1989). Ebben az értelemben a szimbolikus határok fenntartását, sőt megerősítését a habitus öröksége határozza meg. A habitus és a szimbolikus tőke közötti kapcsolatot eddig inkább pszichológiai szempontok alapján tárták fel. Összességében az emberek által birtokolt szimbolikus tőke mindig emlékezteti az emberi szerveket hierarchikus pozícióik elismerésére (Steinmetz, 2006). A szimbolikus tőkében rejlő önazonosítás kognitív funkciója az, amely hatalmat generál, hogy az embereket szándékos számítás nélkül orientálja az adott módon való viselkedésre (Bourdieu, 1979). Erre Pierre Bourdieu szisztematikusan rámutatott a gyakorlat elméletében. Bourdieu emberi gyakorlatról alkotott elképzelésének lényege a tudománytalan szándékos állapot hangsúlyozása egy adott kontextusban. Bár a szimbolikus felismeréshez egy határozott tendencia kapcsolódik, mindazonáltal ez a "habitusnak" nevezett tendencia nem a szimbolikus felismerés közvetlen terméke, hanem inkább a történelem terméke, amely gyakorlati módokat hoz létre (lásd még: Harker & May, 1993). Így a szimbolikus felismerés pontosabban értelmezhető a múltbeli tapasztalatok és ismeretek aktív jelenlétét biztosító tárolóeszközként. Gyakorlatilag ezek a múltbeli tapasztalatok garanciát nyújtanak a gyakorlatok helyességére és időbeli állandóságára (Harker & May, 1993), a szimbolikus tőke vagy elismerés gyakorlatilag az emberek számára a tendenciák fenntartására való emlékeztető szerepét játssza. Például a "férfi" mint felismerés mindig a férfiasságra emlékeztet, hogy vezető szerepet játsszon a nemek közötti kapcsolatokban, amelyet mélyen befolyásolt a korábbi történelmi nemi dominancia.

A habitust nemcsak a megszerzés és a generativitás, hanem a hatalom reprodukciója és a pozíciószerezés szempontjából is vizsgálni kell (Noble & Watkins, 2003).

Bourdieu szerint a habitus reprodukzív jellege a mediáció és a folyamatok olyan modelljét javasolja, amely szerint az emberi szereplők részt vesznek egy olyan oktatási rendszerben, amely magában foglalja a tanárokat, a szülőket, a barátokat stb. (Bourdieu & Passeron, 1990). (Bourdieu & Passeron, 1990). Az oktatási intézmények, például az iskolák azok, ahol az emberi habitus naturalizálódása a leghatékonyabb szűrővé válik a hierarchikus társadalom reprodukciós folyamataiban, mivel az iskolák lehetővé teszik a habitus kulturális tőkévé való átalakulását (Harker, 1990; Bourdieu & Passeron, 1990). Bourdieu elméletében a társadalmi besorolások átalakulnak és kivetülnek a tudományos osztályozás által. Pontosabban, az oktatási intézményekben az osztály vagy csoport kultúráját képviselő habitus a tanulók számára a tanulmányi osztályzatok és az oktatási képesítések garanciájaként működik, így a társadalmi értéket személyes értéként azonosítják (Bourdieu, 1984; Harker, 1990). Ennek megfelelően és röviden, az erősen differenciált társadalmakban a habitusvonások jobban hasonlítanak az osztály- és státuszcsoport-szubkultúrához, és szorosabban kapcsolódnak az egyéni érdemekhez (lásd még: Swartz, 1997; Jodhka et al., 2017). A társadalmi hierarchia reprodukciója tehát a csoporton alapuló társadalmi tulajdonságok öröklődésének vagy fenntartásának eredménye.

Hasonlóképpen, ha a társadalmi uralmat a szimbolikus egyenlőtlenség szempontjából értelmezzük, a habitus vonásai analógnak tűnnek a szimbolikus jellemzőkkel. Emellett a szimbolikus felismerés kognitív funkciója az, ami még inkább megmagyarázza, miért van értelme Bourdieu oktatásról és habitusról szóló elméletének. Mivel a szimbolikus felismerés kognitív funkciója az, hogy az embereket orientálja és emlékeztesse arra, hogy kövessék "a játék értelmét", hogy megtartsák az osztály szempontjából fontos habitusjegyeket, egy bizonyos habitus nemzedékről nemzedékre öröklődik, és szimbolikusan megkülönbözteti magát más csoportoktól vagy osztályoktól. A csoportcímkék szimbolikus funkciója a társadalmi különbségeket nem tudatos önellenőrzéssel személyes értékké alakítja át. Ezzel kapcsolatban Jodhka és társai (2017) rámutattak, hogy egyes kevésbé szimbolikus értékkel rendelkező csoportok, például a színesbőrűek, a nők és az alacsonyabb osztályba tartozók soha nem tudtak másokkal azonos érdemeket szerezni, mivel kevésbé értékes társadalmi tulajdonságokat örökölték. Emiatt a habitus és annak fenntartása elősegíti a homogenitást és a szimbolikus csoporton belüli szolidaritást, ami valóban megerősíti a szimbolikus határokat és még inkább reprodukálja az uralmat (lásd: 7. ábra).

7. ábra: Hogyan reprodukálja a habitus a szimbolikus határokat?

3.4 Hogyan legitimálja a szociokultúra az uralmat?

3.4.1 Szociokultúra: Egy internalizált gyakorlati rendszer

A szociokulturális tanulmányok az emberi mentális tevékenységekre és azok tanulási folyamataira helyezik a hangsúlyt egy adott milióból (pl. Vygotsky, 1980; Bereiter, 1994). A társadalomtudományok legtöbb tudományos munkájában a társadalmi miliót nem akadémiai környezetnek tekintik, és azt írják le, hogy az emberek hogyan tanulnak a mindennapi életükből, és hogyan hozzák meg a megfelelő döntéseket. Általánosságban a milió lehet zárt hely, például iskola, család, munkahely stb. vagy politikai intézmény, illetve osztálymilió (Reiss, 1951; W. B. Miller, 1958; Garrahan, 1977). A társadalmi uralom szempontjából a milió két dimenzióra vonatkozik: az egyik a teljes társadalmi hierarchiára vonatkozik makroszinten, a másik pedig az egyes osztályok/csoportok miliójére mezoszinten. A milió mindkét szintje hozzájárul az emberi kognitív fejlődéshez a mikroszintű társadalmi uralomról.

Egyfelől az osztálykörnyezet irányítja az emberi gondolkodást és viselkedésmintákat. Az osztályközösség olyan társadalmi zárvány, amelyet értékrendszerek halmaza jellemez, amelyek egy osztályt mint különálló kulturális rendszert határoznak meg. Egy zárványban csak akkor fogadnak el valakit az osztály tagjaként, ha az osztály által meghatározott hagyományos és régóta fennálló értékrendnek megfelelően cselekszik. W. B. Miller (1958) az amerikai alsó osztály példáját hozta fel annak illusztrálására, hogy miért és hogyan gyakorol közvetlen hatást az alsó osztálybeli milió a deviáns viselkedésre. Hangsúlyozta, hogy a "baj", az "izgalom", a "keménység" az alsóbb osztályok kultúrájának nagyon is jellemző vonásai, amelyek az alsóbb osztályokat jellemzik.

a kultúra mint a bűnözés generáló miliője, mivel a csoporton belüli tagoknak be kell tartaniuk az adott közösségen belüli alapvető viselkedési normákat. Tágabb értelemben az emberi pszichológiai motivációk a csoportnormákhoz kapcsolódnak, gyakorlatilag feltárva a kulturális erő természetét, amely az összetartozás és a jelenlét érzését váltja ki (W. B. Miller, 1958; Rogers & Lea, 2005).

Másrészt a társadalmi struktúra egésze, a miliő azt jelenti, hogy a különböző osztálymiliők hogyan kapcsolódnak egymáshoz és hogyan szerveződnek hierarchikusan egy nagyobb összefüggéssé (Gerth & Mills, 1953; Stinchcombe, 1986). Ha a miliő strukturált, akkor kialakul az egyik csoport diszkriminatív kontrollja a másik felett (Reiss, 1951; Sidanius & Pratto, 2001). Egy strukturált miliőben az egyének a térbeli határokkal együtt társadalmi szerepekhez vannak rendelve, ami a kollektív szerepet státuszpozícióként jelöli a strukturális rendszerben. A szerepek definíció szerint személyközi jellegűek. Vagyis "azt, hogy mit gondolunk magunkról, döntően befolyásolja az, amit mások gondolnak rólunk" (Gerth & Mills, 1953, 11. o.). Lényegében a szerepek meghatározása tovább árulja el a csoportok közötti uralommal kapcsolatos emberi attitűdöket, és az ilyen attitűdöket pszichológiai mechanizmusokként javasolták annak magyarázatára, hogy miért lehetséges az egyenlőtlenség fenntartása (Sidanius & Pratto, 2001; Schmitt et al., 2003). Ez a pszichológiai mechanizmus a társadalmi dominancia (SDO), amelyet a bevezető fejezetben tárgyaltam. Általában a magas SDO-szint a hierarchia preferálását jelzi, nemcsak a kiváltságos csoportok, hanem a hátrányos helyzetű csoportok számára is. Ugyanakkor Sidanius és Pratto (2001) hangsúlyozta, hogy a csoportközi hierarchikus kapcsolatok stabilitása azt jelenti, hogy a csoportra vonatkozó normák és értékek kompatibilisek voltak a magasabb SDO-szinttel. Konkrétan, a strukturált miliő a hierarchikus preferenciát, mint az osztály kulturális rendszerének fontos dimenzióját hangsúlyozza. Például egy férfidominanciájú társadalomban az a viselkedési norma, hogy a férfiak irányítják az erőforrásokat, a nők pedig önként játszanak marginális szerepet, tükrözi e két nemi csoport értékrendjét. Az osztályok minden különböző életstílusa objektíven és néha szubjektíven is de-finálódik kölcsönös kapcsolataikban és azokon keresztül (Bourdieu, 1984). Ebben az értelemben a társadalmi struktúra szempontjából az osztálykülönbségek között régóta fennálló összhang az, ami egy strukturális kapcsolatot intézményesít. Itt ezt az intézményesített strukturális kapcsolatot "szociokulturális háttérnek" nevezem.

Mint ismeretes, a szociokulturális perspektíva magyarázatot ad arra, hogy hogyan

az emberi kogníciókat és viselkedést befolyásolja a kulturális háttér. Így, mint intézményesített strukturális viszony, mint például a szociokulturális háttér, két feltételen keresztül alakítja az emberek viselkedését: az osztályállapoton és a társadalmi feltételen keresztül. Ez történetesen megfelel Bourdieu gyakorlatot számon kérő formulájának. Bourdieu elmélete szerint az előbbi feltétel az ember státuszpozíciójára utal, amely az általa birtokolt tőke mennyiségét jelenti, az utóbbi pedig a hierarchikus struktúrát (pl. Bourdieu, 1989, 1989). A szimbolikus dominancia logikája alapján a szociokulturális háttér tehát a mezo- és makroszintű szimbolikus kapcsolatok szintézisévé válik. Először is, egy osztályállapotnak a szimbolikus tőke birtoklásában kell kifejeződnie. Ezután a szimbolikus tőke elosztásán keresztül egy egész szimbolikus világ szerveződik, hogy meghatározza az osztálykülönbségek logikáját. Az emberi státuszpozíciókat szimbolikusan szimbolikus életmódként fordították vissza, amely az osztályhabitust a szimbolikus feltételek homogenitásának eredményeként azonosítja (Bourdieu, 1990b; Bourdieu & Wacquant, 2013).

A habitus egy sajátos osztálykultúra öntudatlan kifejeződése. A különböző osztályok habitusa strukturális rendszerbe szerveződik, hogy értelmes absztrakciót végezzen, amelyet Bourdieu "gyakorlatnak" nevez. A habitus, a gyakorlat logikájának forrása, de inkább, mint maga a gyakorlat. A habitus tehát nem tekinthető gyakorlati rendszernek, hanem inkább gyakorlati módnak. A habitus által generált gyakorlat-mód gyakorlati logikát követ, és csak ezen keresztül tudjuk szembeállítani Bourdieu gyakorlat-elméletét a Lévi-strausszi logikai logika modelljével, amely az emberi cselekvéseket struktúrára redukálja (Lau, 2004). Továbbá a gyakorlati logika a gyakorlatot egy fenomenonális szemlélettel társítja, ami szubjektivitást ad az emberi cselekvések Lévi-Strauss-féle leírásához. Az ilyen szubjektivitás lehetővé teszi az emberi szervezetek számára, hogy a játék érzékével cselekedjenek, hogy alkalmazkodjanak ahhoz a társadalmi mezőhöz, amelyben élnek. Ahogy Lau (2004) is összefoglalta cikkében, Bourdieu gyakorlata egy tudatos mérlegelés nélküli érdekérvényesítő stratégia, és ez a stratégia lényegében az *illúziószervezésre* törekszik a konkrét területeken-játékokban.

Egy gyakorlatrendszer egy sor osztályhabitusból áll, amelyeknek egy adott intézményesített társadalmi struktúrához kell illeszkedniük, különben nem lesz társadalmi értelmük. Az ilyen gyakorlati rendszereket ebben a disszertációban "szociokultúrának" nevezem. Röviden, mint absztrakt fogalom, a szociokultúra a megfelelő értékek összességéként értelmezhető.

és cselekvések egy adott struktúrában. Hasonlóképpen, Jodhka et al. (2017) munkájában a szociokultúrát egy teljes struktúra, kultúra és gyakorlat szintézisének tekintik, ami szintén arra emlékeztet, hogy a szociokultúrát és annak funkcióit nem célszerű strukturális kontextus nélkül tárgyalni. Hasonlóképpen, a szimbolikus tőke elosztásán keresztül konstruált strukturális kapcsolat szociokultúrát jelöl, mivel egy internalizált gyakorlatrendszer képvisel. Különösen az osztályok közötti szimbolikus erőszak miatt az egyes osztályok habitusa a mindennapi gyakorlaton keresztül tartja fenn az uralmat, ami a szociokultúrát szimbolikusan diszkriminatív jelentésekkel látja el. A nemek dominanciája mellett egy férfi domináns társadalomban a rasszizmus egy másik szociokultúra egy fajilag szegregált társadalomban.

3.4.2 A reprodukciótól a legitimációig

Akkor hogyan legitimálja a szociokultúra az egyenlőtlenséget? A legitimáció azt a jellemzőt jelenti, hogy az uralmat mind a kiváltságos csoportok, mind a hátrányos helyzetű csoportok helyesnek és megfelelőnek tekintik. Az egyenlőtlenség legitimitását az egyenlőtlenség mint legitimációs hiedelem a társadalmi hierarchia emberi pszichológiai tulajdonsága, az uralomba vetett hit révén éri el. A legitimitás birtokában az emberek önkéntesen engedelmeskednek a társadalmi szabályoknak és megállapodásoknak (Tyler, 2006a). Az uralomba vetett hit nélkül lehetetlen az egyenlőtlenség legitimitását keresni. A közigazgatásban széles körben alkalmazott szakkifejezésként a legitimitás a hatóságok által hozott politikák és szabályok elfogadására vonatkozó kötelezettség érzését hangsúlyozza (pl. Tyler, 2006a; Hurd, 1999; Tyler, 2004). Ez a lélektanilag önkéntes tiszteletadás biztosítja, hogy a hatóságok könnyen befolyást és ellenőrzést gyakorolhatnak a legtöbb ember felett. Vagyis ez a "kellene" érzés alakítja ki a legitimitás érzékelését, ami megmagyarázza, hogy miért legitim az egyenlőtlenség. A legitimitás szakértői általánosították az ilyen engedelmességi érzést, a legtöbb ember számára internalizált normákként vagy internalizált kötelezettségként (Tyler, 1997, 2006a). Ezáltal a hatóságoknak természetesen lehetőségük van arra, hogy felsőbbrendű hatalmukkal befolyást gyakoroljanak a legtöbb emberre. A *Miért engedelmeskednek az emberek a törvénynek* című könyvében Tyler az emberek törvény iránti engedelmességének egy esetét állította a törvény elé, hogy még jobban leírja az ilyen internalizált kötelezettséget. Rámutatott, hogy a törvények betartása szempontjából a belsővé tett kötelezettség az erkölcsileg helyes és helytelen emberi érzékelés (Tyler, 2006b). Ezt az érzéket az erkölcsi normák ismétlődő működése révén sajátítjuk el. Ami az egyenlőtlenséget illeti,

hasonlóképpen, legitimitását várhatóan az emberi kötelességtudatra építi, amely a társadalmi hierarchiát természetesnek veszi. A habitus az az értelem, amely abból az emberi vágyból ered, hogy úgy viselkedjen, hogy az összhangban legyen a társadalmi struktúra szerveződéésének szabályaival.

Ha az egyenlőtlenség legitimitását úgy értelmezzük, hogy az emberi pszichológiai vagy viselkedési tulajdonságok relevánsak, akkor a legitim uralom olyan emberi szervekre vonatkozik, amelyek kötelességüknek érzik, hogy megfeleljenek a hierarchikus elrendezésnek, ahelyett, hogy megváltoztatnák vagy akár felborítanák azt. Bourdieu habitusa történetesen megfelel ennek a kötelességtudatnak, mert egy strukturális viszonyban minden csoport vagy osztály hajlamos arra, hogy eljåtssza a maga szerepét. Így a szociokultúra, mint strukturális viszonyban lévő gyakorlati rendszer, az egyes osztályok vagy csoportok számára létrehozott kötelezettségek értelmében valósul meg. Például a nemi struktúrában a nők a férfiakhoz képest hajlamosabbak arra, hogy a háztartási életre összpontosítsanak.

A habitus mint egy osztály internalizált tulajdonságainak összessége, a habitus öröklődése és átadása egyik nemzedékről a másakra reprodukálja az osztályok közötti különbségeket. Ez a reprodukció nemcsak folytatja, hanem meg is erősíti az egyenlőtlenséget, mivel a belső megkülönböztetések külső megkülönböztetésekkel párosulnak (Tilly, 1998). Ez nagyon fontos a reprodukció és a legitimáció összekapcsolása szempontjából. Tilly elméletében a belső megkülönböztetések a belőleg látható struktúrát tükrözik, és egy belső határhoz egy külső kategorikus párt illesztenek, amely importálja a korábban kialakult megértéseket és kapcsolatokat, így a határ fenntartásának költségei csökkennek (Tilly, 1998). Bizonyos mértékig Tilly gondolatai a tartós egyenlőtlenségről analógok Bourdieu reprodukciójával, még akkor is, ha ez a két szociológus másképp határozza meg a belső határt. A *Reprodukció az oktatásban, a társadalomban és a kultúrában* című könyvben Bourdieu és Passeron a tanulóknak a tanárok és az oktatási intézményi eljárások által egyaránt értékelt habitusát tekintette a kulturálisan gazdag háttérrel rendelkező gyermekek vagyonát öröklődésének fő okának (Bourdieu & Passeron, 1990; Crossley, 2008). Ebben a tekintetben a habitus megkülönböztetések és az osztályhatárok összevetése valóban igazolhatóvá teszi az egyenlőtlenséget és annak reprodukálását.

Az uralom tekintetében a reprodukció a legitimációt jelenti, amely elsősorban a két szempontot vizsgál. Egyrészt a reprodukció vízszintes, ami azt jelenti, hogy

a külső egyenlőtlenség látható, de a csoportok közötti habitusbeli különbségtételeken keresztül igazolható. Bonilla-Silva (2006) a "fehér habitus" egy nyilvánvaló esetével illusztrálta ezt a reprodukciót. Rámutatott, hogy a fehérek először a "fehér habitust" sajátítják el, beleértve az ízlést, az érzéseket és az értékeket egy más fajúaktól elkülönített társadalmi zártságból. Ezután a faji különbségeknek megfelelő habitusbeli megkülönböztetések láthatatlanná teszik a rasszizmus vagy a faji dominancia kérdését. A legitimációnak ezt a folyamatát Bonilla-Silva úgy írja le, mint "rasszizmus rasszisták nélkül" (Bonilla-Silva, 2006, 4. o.). Másrészt a reprodukció vertikális, ami azt jelenti, hogy az egyenlőtlenség a habitus nemzedékről nemzedékre történő átörökítése révén naturalizálódik.

A reprodukciótól a legitimációig történő átalakulás egy pszichológiai tulajdonság kialakítását követeli meg, amelyből a legfontosabb a habitus, pontosabban a habitus eloszlása. A habitus hozzájárul a társadalmi szerepek és kötelezettségek hierarchikus elrendezésének emberi érzékeléséhez, ami a naturalizáció pszichológiai folyamatán keresztül történik. Ennek eredményeképpen a társadalmi szerepek önkéntes elfogadása befolyásolja, hogy az egyének hogyan teljesítenek a versenyeken. Egy meritokratikus társadalomban ennek megfelelően az emberi habitus egyéni érdemeket jelent, amelyek felelősek az egyén teljesítményéért és osztályhelyzetéért. A szociokultúra az egyenlőtlenséget a habitus egyéni érdemékké való átalakításán keresztül legitimálja. Felfedi azt a tényt, hogy az emberek természetesnek és jogosnak érzik, hogy elfogadják az érdem eredményét, ha az egy szociokulturális kontextusban az uralom rendjéből reprodukálódik.

4 A hipotetikus gyakorlati rendszer: szocialista szociokultúra Kínában

A szociokultúra, mint egy adott struktúrában lévő gyakorlatrendszer, az osztályrend konfigurációját képviseli. Kína esetében az államszocializmus (1957-1978) alatti egyenlőtlenségek⁹ egy hipotetikus, szocialista jellegzetességeket tükröző gyakorlati tendenciát tár fel. A szimbolikus univerzumon belüli gyakorlati módként értelmezve a korábbi szocialista uralom az átalakulás után is ugyanúgy közvetíti az emberi gyakorlatot, és a kínai társadalmi rétegződés status quojának strukturális gyökerévé válik. Ez a fejezet ahelyett, hogy a Mao alatti társadalmi-kulturális rendszert alakító féktelen modernizációra összpontosítana, a hierarchikus struktúrára összpontosít, arra, hogy ezt a struktúrát hogyan manipulálták az idők során a politikai beavatkozás révén, és hogy ez várhatóan hogyan befolyásolja az emberi diszpozíciókat a gazdasági reform után. Kína átalakulás utáni egyenlőtlenségének szociokulturális megértéséhez ez a fejezet kifejezetten a szocialista hierarchikus rendszerrel foglalkozik, megvizsgálva annak történelmi és intézményi kontextusát. Azt állítja, hogy a szocialista hierarchikus struktúra örökségei Kína átalakulása után is fennmaradnak, mint egyfajta szociokultúra, amely sajátos gyakorlati normákat jelöl. A habitusvonásokként ismert gyakorlati normák feltételezhetően egyenlőtlenül oszlanak meg a társadalmi hierarchiák örökségével együtt. Ezeknek a szocialista jellemzőkkel bíró gyakorlati normáknak a fenntartása így a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődésének mechanizmusának tekinthető a kialakulóban lévő kapitalista osztályrendben Kínában.

---

⁹Az államszocializmus alatti Kína kifejezetten a szocializmus szovjet modelljének bevezetésétől a gazdasági reformok megindulásáig (1957-1978) tartó időszakra vonatkozik. A "Mao-korszak" történelmi kifejezés a Kínai Népköztársaság 1949 és 1976 közötti történelmére utal, és nagyrészt egybeesik Kína államszocialista időszakával (lásd: Goodman, 2014; Walder, 2015).

4.1 Egyenlőtlenség az államszocialista társadalomban

4.1.1 Állami szocializmus: politikai ideológia

A "szocializmus"ideológiai kifejezés gyökerei a latin *sociare* szóra vezethetők vissza, ami azt jelenti, hogy osztozni vagy egyesíteni. Ezt a latin szót később a *societas* szóval helyettesítették, amely a középkori jogban a szabadok közötti konszenzusos szerződésre utal (A. Vincent, 2010). A modern korban a *szocialisták* szó először Ferdinando Facchinei *Note e osservazioni sul libro intitolato "De Delitti e Delle Pene"* című könyvében jelent meg az olasz nyelvben, hogy a szabadságban és egyenlőségben hívő Rousseau-követőkre utaljon (de Sauvigny, 1970). Nem sokkal később a hasonló kinézetű *socialismo* szót egy másik olasz politikai filozófus, Appiano Buonafede vette át *Della Restaurazione Di Ogni Filosofia Nei Secoli XVI, XVII, XVIII* című könyvében, hogy a szociabilitás fogalmán alapuló rendszert jelölje (de Sauvigny, 1970). A szocializmus mint politikai ideológia modern fogalma, amely azonban rendszerszerű elképzelésekkel rendelkezik, a 19. század elején alakult ki az európai kontinensen (Newman, 2005). Ebben az időszakban jelent meg a *socialisme* szó egy sor francia nyelvű cikkben, amelyek az individualizmusból a szocializmushoz való visszatérésre, a társadalmi egyenlőségért való összefogásra szólítottak fel.¹⁰

Etimológiailag "a szocializmus pontosan ugyanúgy kapcsolódik a szociálishoz, mint az individualizmus az egyénhez" (Parry et al., 1911, 359. o.), amely a közösség és a társas kapcsolatok révén rendezzi a társadalom igazságos társadalmi rendjét (Hoppe, 1989; A. Vincent, 2010). Az "utópisztikus" kifejezést számos korai szocialista használta, a legtöbb fa-

köztük Henri Saint-Simon, Étienne Cabet és Charles Fourier. Összességében,

A francia utópisztikus szocializmus kiemeli azt a hitet, hogy lehetséges a közösségi élet és munka ~~harok~~ társas és kooperatív társadalmát létrehozni (Taylor, 1982; Newman, 2005). A boldogság vagy harmónia elvárása abból az időszakból származik, amikor a nyugati országokban a társadalmi csoportok súlyos szétszakadását okozta a kapitalista iparosság fejlődése (Taylor, 1982). Pontosabban, egy új munkásosztály alakult ki a munkamegosztásból "a különböző foglalkozások között, a mezőgazdasági és a gyáripár között, és a gyáripáron belül a művészek között."¹⁰ A 19. század elején
————— megjelent francia cikkek, amelyek a *szocializmust* említik, elsősorban *Individualisme et socialisme, Catholicisme et Protestantisme, Le Globe* stb. (lásd: de Sauvigny, 1970).

sans és kézművesek" (Taylor, 1982, 3. o.). A nyugati országokban elért társadalmi-gazdasági fejlődés ezen időszakában a lényegében iparosodás előtti társadalomban gyökerező hagyományos társadalmi értékek sokat veszítettek jelentőségükből, mivel megjelent a munkásosztály, amelynek státusza vagy nem egyértelmű, vagy a gépesített termelés eredményei miatt veszélyeztetett. Az utópisztikus szocializmus értékei ésszerű válasznak tűntek az ilyen társadalmi problémákra (Taylor, 1982).

A korai francia utópista szocialisták szemében a harmonikus társadalomnak az emberi élet minden területén tökéletes egyenlőségen kellett alapulnia (Newman, 2005). Fourier és Saint-Simon például radikálisan elítélte a nők elnyomását, ami messzemenő hatással volt a feminizmus első hullámára és a nők egyenlő jogi és politikai jogainak megteremtésére (Goldstein, 1982; Newman, 2005). Fourier azonban meg volt győződve arról, hogy az emberi nyomorúság alapvető oka nem maguk az emberek, hanem a mindenkori társadalom. Ugyanakkor feltételezte, hogy a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek leküzdhetők, ha mindenki rendelkezik a magántulajdonnal összeegyeztethető alapvető minimummal (Newman, 2005). Ez az elképzelés a szabad verseny anarchikus elvéből származik, ami azt tükrözi, hogy a korábbi francia utópisztikus szocialisták hogyan hagyták el a francia forradalom harci örökségét (Buber, 1996).

A korábbi francia utópisztikus szocializmus az eszközök és a cél szempontjából egyaránt utópisztikus társadalmat mutat be. Bár a kapitalizmus és a piaci rendszer kritikáját illetően ugyanolyan utópisták voltak, mint francia elődeik, Karl Marx és Friedrich Engels a tökéletes társadalom létrehozásának módjáról ellentétes véleményt fogalmaztak meg, a progresszív és forradalmi átalakulást hangsúlyozva (pl. Arnold, 1989; Weiner, 1999). A XIX. század közepén-végén a "tudományos szocializmus" koncepcióját szisztematikusan terjesztették elő, szemben az "utópisztikus szocializmussal". Engels híres könyvében, a *Szocializmus: Utópia és tudomány* (eredetileg 1880-ban jelent meg) rámutatott, hogy az iparosodás szakaszában még korántsem léteztek a tökéletes társadalom megszervezésének racionális feltételei, és radikálisan tagadta az utópisztikus szocialista gondolatok tételes logikáját. Mi több, Engels könyvében a társadalmi problémák megoldása a fejletlen gazdasági viszonyokban rejlik. Más szóval "a társadalom gazdasági szerkezete mindig a valódi alapot szolgáltatja" (Engels, 1999, 77. o.).

Engelsnél korábban, *A filozófia szegénysége* című könyvében (eredetileg megjelent a

1847), Marx hangsúlyozta a termelési módok hatását a gazdasági viszonyokban az emberi élet társadalmi, politikai és szellemi folyamatainak jellegére, és politikai gazdaságtanában a "termelési viszonyok" kulcsfontosságú fogalmát javasolta. A termelési viszonyok minden olyan társadalmi viszony összességét jelentik, amelyben az embereknek részt kell venniük a megélhetésük érdekében (Marx, 2008). Elméletileg, Marx értelmében a társadalmi viszonyok a termelőerőkhöz kötődnek, ami arra készíti az embereket, hogy társadalmi viszonyaiknak megfelelően társadalmi értékeket, eszméket és elveket állítsanak elő (Marx, 2008). Ennek megfelelően harmonikus társadalmi kapcsolatokat kell létrehozni a megfelelő termelőerő révén. Marx és Engels számára a francia elődök által elképzelt tökéletesen egyenlő társadalom nem hozható létre az emberi racionalitás és igazságérzet révén, hanem inkább forradalmak révén. A következő, *A Contribution to the Critique of Political Economy* (1859) című könyvében Marx tovább hangsúlyozta, hogy a termelési viszonyok mindig megfelelnek a termelőerők adott fejlettségi fokának, és a termelési viszonyok, amelyekbe az emberek elkerülhetetlenül belépnek, függetlenek az emberek akaratától. A termelési viszonyok adják a társadalom gazdasági szerkezetének valódi alapját. Marx szerint "nem az emberek tudata határozza meg létüket, hanem éppen ellenkezőleg, társadalmi létük határozza meg tudatukat" (Marx, 1904, 11-12. o.).

Ha a szocializmust a politikai és társadalmi élet gyakorlati rendszerének kiterjesztett értelmében értjük.

gazdaságban Marx értéktöbblet-elmélete számít. Marx elméletén keresztül tárgyalta és elítélte a kapitalizmus termelési viszonyait, és ez az elítélés lett a szocializmus társadalmi viszonyainak alapja. Marx megállapította, hogy a kapitalista társadalmakban a kapitalisták a munkaerő kizsákmányolásával halmoztak fel értéktöbbletet, például azzal, hogy a munkásoktól a megállapodásnál hosszabb munkaidőt követeltek megfelelő fizetés nélkül (Schumpeter, 2010). A munkások kizsákmányolása a kapitalista társadalom termelési viszonyainak természetére utal: az áruk előállításához használt termelési eszközök szűkössége miatt a termelési eszközök tulajdonosai a profitra törekszenek azáltal, hogy a munkásoktól több áru előállítását követelik (Hoppe, 1989; Newman, 2005). Marx antikapitalista gondolkodásmódjában harmonikus termelési viszonyok vagy társadalmi viszonyok csak akkor építhetők ki, ha a munkások forradalmi harc révén átveszik a termelési, elosztási és csereeszközöket (pl. Bottomore, Harris, Kiernan, & Miliband,

1991).

A termelési eszközök újraelosztását a kapitalizmussal szemben álló új társadalmi-gazdasági rendszer alapjának tekintik. A szocializmust, amelyet ekkor már a polgári mentalitás termékeként értelmeztek, Marx és Engels híres művében, *A kommunista kiáltványban* (Schumpeter, 2010) a "kommunizmus" kifejezéssel helyettesítették. A "kommunizmushoz" képest ugyanebben az időszakban a "szocializmus" használata az olvasmányokban mindig mérsékeltebb bizonyult az olvasók megértése szempontjából (Bond, 2011). Emellett a szocialista politika felsorolt tárgyai számos európai országban elősegítették egy sor kommunista szervezet létrejöttét. A XIX. század végétől a XX. század elejéig számos ország (Németországtól Franciaországig, Svédországtól Oroszorszáig) megtalálta a szocializmus sajátos meghatározását.

Valójában, bár a kommunista csoportok és pártok száma ebben az időszakban nőtt, a legtöbb európai országban a szocialisták nem voltak teljesen marxista színezetűek, kivéve Oroszországot, amelynek újjáépített rendszere tisztán marxista intézményesített volt (Hoppe, 1989; Schumpeter, 2010; Hoffmann, 2011). Schumpeter (2010) könyvében indokolta ezeket a különbségeket. A cári Oroszország különbözött más európai kapitalista társadalmaktól, mivel hagyományos agrárország volt, nagyon korlátozott ipari proletariátussal, valamint kereskedelmi és ipari burzsoáziával. Azonban ezeknek a csoportoknak kellene a forradalom fő erőinek lenniük a szűkös termelőeszközök ellenőrzéséért. Így Oroszország a bolsevikok vezette forradalom sikere után kínos helyzetbe került azzal kapcsolatban, hogy miként lehet a szocializmus értékét a gazdasági tervezés egy formájának kidolgozására alkalmazni. Gyakorlatilag a bolsevik pártnak központi tervezést kellett folytatnia a termelőeszközök újraelosztása érdekében, mint az oroszországi szocializmus megteremtésének módját, még akkor is, ha ez az út az államhatalom túl agresszív felhasználását jelentette, amit az ortodox marxizmus követői soha nem támogattak (Screpanti & Zamagni, 2005). Ezt az orosz szocializmushoz kapcsolódó államközpontú újraelosztást nevezik "államszocializmusnak" (Lane, 2013, 27. o.), és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének (a továbbiakban Szovjetunió vagy Szovjetunió) megalakulásával a huszadik században domináns szocialista gyakorlattá vált (pl. Hoppe, 1989; Van der Pijl, 1993; Lane, 2013). Érdeemes megjegyezni, hogy az állami tulajdonosi és tervezési rendszer mellett az "államszocializmus" kifejezést korábban a marxista doktrínán alapuló társadalmi jólét átfogó listájára használták.

Otto Bismarck által a XIX. század közepén-végén Németországban javasolt viteldíjpolitika (pl. Rothfels, 1938). Az államszocializmus elfogadása a központi tervezés és az egypártrendszer szocialista modelljének megjelölésére a Szovjetunió létrehozásával kezdődött.

Az államszocializmus a termelési eszközök újraelosztására vonatkozó marxi szocialista gondolatokon alapul, de nem egyenlő azokkal. Mint ideológia, elfogadása és elterjedése a bolsevik pártnak az 1920-as évek közepén az állami irányítást szorgalmazó szervezetté való átalakulásával kezdődött (Van der Pijl, 1993). A bolsevikok értékei, amelyek közé tartozott az állami tulajdon, a központi tervgazdaság és a kommunista párt vezető szerepe, ma már azok az elvek, amelyek meghatározzák azt, amit mi államszocializmusnak nevezünk (Gregory, 2004). Szakkifejezésként az államszocializmust néha felcserélve használják a sztálinizmussal vagy a sztálini politikai logikával, a korábban bevezetett központi tervezési rendszerre utalva (pl. Nee & Lian, 1994; Poulantzas, 2000). Ez az ideológia azonban nem csak a Szovjetunióhoz kapcsolódik, hanem a magyar modellhez hasonlóan a közvetett központi párturalom és a rugalmas centralizált hatalom bármelyik rendszerét jelenti (Csanádi, 1997).

Általában és elfogadhatóan az államszocializmus gyakorlatát olyan intézményesített politikák összességéként ábrázolták, amelyekben az erőforrások elosztását az államnak kell irányítania (pl. Hoppe, 1989; Nee & Lian, 1994; Poulantzas, 2000). Más szóval, az államszocializmusban a bürokratikus szervezetek és nem a piac játsszák a döntő szerepet a termelési eszközök elosztásának meghatározásában. Az állami bürokrácia szinte teljes mértékben kötődik a párt hegemon szerepéhez, mivel az államszocializmus intézményi felépítése arra irányul, hogy az államot a szocialista ideológia végrehajtásának biztosítása érdekében nagymértékben függővé tegye a párttól. Ennek eredményeképpen a kommunista társadalmat a párt-állami rendszer legitimálja, mivel a párt és az állam szorosan összefonódik, és egy egységes identitáson keresztül működik. Az államapparátus által hozott döntéseket a párt által ellenőrzött szervezeteknek felül kell vizsgálniuk (Csana'di, 1997; Bunce, 1999). A Mao-korszak (1949-1976) alatti Kína példáján szemléltetve, minden kulcsfontosságú politikai döntést a közigazgatási kormányzaton kívül hoztak, de a Kínai Kommunista Párt teljes mértékben monopolizálta (S. Guo, 2001). A Szovjetunió megalakulásától a Szovjetunió 1990-es évek eleji bukásáig tartó időszakban az államszocializmus modellje

számos ország, köztük a közép- és kelet-európai országok, a Kínai Népköztársaság, a Kubai Köztársaság, a Vietnami Szocialista Köztársaság stb. alkalmazta egymás után.

Ami a szocialista gazdaságokat illeti, a központi tervgazdaság működése az általános "piaci" elv helyett az "újraelosztást" alkalmazza (I. Szelényi, 1978). Mindazonáltal az állam politikai terét a marxizmusban elhanyagolták, inkább a korábbi német szociáldemokrácia ideológiájában merült fel, mint az igazságosság és a szocializmus vívmányainak hatékony és független entitása (Berlau, 1970; Poulantzas, 2000). Poulantzas szerint az állam szerepének vizsgálatának elhanyagolása rossz tükörképét adja Marx szocializmusról és a termelőeszközök tulajdonlásáról szóló elképzeléseinek. Azt írta, hogy "amíg a marxizmus elhanyagolta az államot, addig vétkes volt az ökonomizmusban; és amikor az államról beszél, akkor csakis az államizmusba eshetett bele" (Poulantzas, 2000, p. 35). Poulantzas összefoglalója bizonyos mértékig feltárja az államszocializmus működésének dilemmáját. Egyfelől úgy tűnt, hogy ez a centralizáció kezdetben működött a keleti blokk számos országában, a második világháború végét követő két évtizedben. Az 1960-as évek elejétől az 1970-es évek közepéig számos államszocialista ország, például Bulgária, a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) és Magyarország gyorsan csökkentette, sőt meghaladta Ausztriát, Spanyolországot és Franciaországot a várható élettartam, az index általános ipari termelés, az egyetemi beiratkozás és más területeken (lásd: I. Szelényi & Szelényi, 1994). Másrészt az államszocializmus modellje a hatalmat az állammal azonosíthatónak vagy az államra redukálhatónak határozza meg, ami elkerülhetetlenül ahhoz vezet, hogy az állam túlzottan beavatkozik a hazai struktúrákba, ahelyett, hogy tiszteletben tartaná a társadalom és a gazdaság autonómiáját (Poulantzas, 2000; Kaminski, 2014). Tipikus példa erre az 1932-1933-as szovjet éhínség, amely a mezőgazdasági ágazat túlzott kollektivizálása miatt következett be. Ez az a jellemző, amelyet az államszocializmus gyakorlatának kudarcáért fő okként okolnak. A mai napig egyre több volt államszocialista ország vezette be és fogadta el a kapitalista piacot, mint a vegyes társadalmi-gazdasági rendszerré való átalakulás módját. Szigorúan véve a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság továbbra is az utolsó igazi államszocialista rendszer.

4.1.2 Osztályrendszer az államszocialista társadalomban

Ahhoz, hogy a szocializmus valóban megvalósuljon, az egyenlőtlenséget meg kell szüntetni. Ha ez így van, akkor lehet-e egy államszocialista társadalomban egyenlőtlenséget vagy osztályrendszert látni? Ha igen, hogyan alakul az egyenlőtlenség egy államszocialista rendszerben? E két kérdés megválaszolása alapvető fontosságú az államszocialista társadalom szerkezetének és a vonatkozó gyakorlati rendszernek a megértéséhez.

Az államszocializmusban az osztály fogalma alapvetően átalakult a kapitalista kontextusban használt eredeti leírásához képest. Amikor az államszocialista társadalom osztályrendszerére fordítjuk a figyelmet, nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a hagyományos kapitalista társadalmakban hogyan fogalmazódik meg az osztály fogalma. *A The Blackwell Encyclopedia of Sociology* bejegyzése gyorsan, de világosan leírja az osztály fogalmát, amikor azt állítja, hogy az "olyan rétegződési rendszerre utal, amely a társadalmat társadalmi pozíciók hierarchiájára osztja" (Vitt, 2007,

p. 533). Ez a széles körben elfogadott meghatározás az osztályt a hierarchikus rendszer vagy egyenlőtlenség tágabb értelmezésére irányítja. Az osztály lényegében a kapitalista társadalom fogalma, mivel az erőforrások társadalmi-gazdasági tevékenységek során történő elosztására vonatkozik. *A Kommunista kiáltványban* Marx és társa, Engels feltárta a kapitalista társadalomban az osztályok közötti kapcsolatok természetét, amelyek tele vannak ellentétekkel vagy konfliktusokkal (Marx & Engels, 2007). Ez az ellentét a termelőeszközök egyenlőtlen tulajdonlása miatt alakul ki. A marxista elmélet szerint a kapitalista társadalom két fő ellentétes osztályra oszlik: a burzsoáziára, akik a termelőeszközök tulajdonosai, és a proletariátusra, akik eladják munkaerejüket a termelőtulajdon tulajdonosainak (Vitt, 2007). A termelési kapcsolatok marxista modellje radikálisan jelzi, hogy az osztály a termelési eszközökhöz való eltérő hozzáférésből ered (pl. Marx, 1904; Clark & Lipset, 1991). Ez az osztálykapcsolat tehát antagonisztikus viszonyként jellemezhető (Parkin, 1972). Ami a kapitalista társadalmak esélystruktúráit illeti, a társadalmi osztályok közötti antagonisztikus kapcsolatot a meritokratikus verseny eredményeként érzékelik (lásd még: Morley & Lugg, 2009).

Max Weber később módosította a marxi osztályelméletet, és az osztály alapjait a javak és készségek feletti ellenőrzésre helyezte, különös hangsúlyt fektetve a státuskülönbségekre és a szervezett kollektív cselekvésekre (Bendix, 1974; Vitt,

2007). Weber szerint az osztályhelyzetet vagy -helyzetet a piaci viszonyok határozzák meg (Weber, 1946). Ebben az értelemben,

a weberi osztálymodell pontosabbnak tűnik a fejlett kapitalista társadalom leképezésére (Vitt, 2007). Konkrétan, az osztályhelyzet weberi modellje három dimenziót foglal magában: osztály, státusz és párt (vagy hatalom), amelyben a legalapvetőbb az osztály, amelyről azt feltételezik, hogy gazdasági állapot (Weber, 1946; Liberatos, Link és Kelsey, 1988). A marxi osztályelmélettel ellentétben a státusz és a politikai hatalom is bekerül a rétegződés elemzésébe, noha a kapitalista társadalomban mindkét tényezőt mindig a gazdasági rend határozza meg. Weber elméletében a társadalmi státusz és a hatalom további jelentőséggel bír, mivel a társadalmi erőforrások birtoklása mellett a hatalom gyakorlásának képessége is befolyásolja az egyén életesélyeit. Ennek megfelelően a foglalkozás állítólag a relatív osztályhelyzet meggyőző kritériuma, mivel a foglalkozás átfogóan tükrözi a társadalmi-gazdasági értékek egy sorát egy piaci rendszerben (pl. Hatt, 1950).

Elméletileg mind a marxista, mind a weberi osztályszemlélet elutasítja az osztály létezését az államszocialista társadalomban. Először is, az ortodox marxista nézet szerint a szocialista társadalomban a termelési eszközök magántulajdona már nem létezik. Másodsor, a piaci erő mechanizmusa nélkül az osztály mint fogalom nem tűnik alkalmasnak az államszocialista társadalom leírására. Más szóval, a szocialista társadalmat osztálymentesnek nyilvánítják (Parkin, 1972). Azonban, még ha piaci hatalom és magángazdaság nélkül is, az újraelosztási elv bevezetésével az államszocialista társadalomban az államhatalom gyakorlásával kialakult a rétegződés kialakuló modellje (Walder, 1992). Walder (1992) *a Power and Privilege: A Theory of Social Stratification (Hatalom és kiváltságok: A társadalmi rétegződés elmélete)* című könyvének eredeti szövegét idézve azt állítja, hogy az államszocializmusban az egyenlőtlenség olyan folyamat, amelyben "a jutalmak elosztása egy társadalomban a hatalom elosztásának függvénye" (Lenski, 1966, 63. o.). Lenski munkássága feltárta azt a jelenséget, hogy az újraelosztás célja az adminisztratív hatalom társadalmi struktúra feletti ellenőrzésének biztosítása (lásd még: I. Szelényi, 1978; Walder, 1992). Ahogy a kapitalista társadalmakban, úgy az államszocialista társadalmakban is az egyenlőtlenségi rendszerek szinte minden vonatkozásban megjelennek, beleértve a lakhatást, az oktatást, a karrierépítést és így tovább (pl. S. Szelényi, 1987; Bodnár & B 1998). A különbségtétel az, hogy az egyenlőtlenség alapstruktúrája az államszocializmusban nem az autonóm piaci viszonyok, hanem az újraelosztó mechanizmusok eredménye (I. Szelényi, 1978; Nee, 1989). Walder azt írta, hogy "a hatalmat osztályjelenségnek tekintik".

(Walder, 1992, 524. o.).

A szocialista rendszerek elve szerint az egalitarizmus megpróbálja eltörölni a személyek közötti tehetség- és képességbeli különbségeket, amelyek a jogos egyenlőtlenségek alapját képezhetik (So, 2003; Scheffler, 2003). Ennek ismeretében az újraelosztás a szocialista társadalomban a társadalmi struktúra megszervezésének hatékony eszközeként indokolt és kidolgozott. Az újraelosztás, mint a makroellenőrzés eszköze, nem kizárólag a szocialista társadalomban fordul elő, hanem inkább a kapitalista társadalomban általános társadalmi-gazdasági mechanizmusként, mivel az újraelosztás fogalma morálisan a társadalmi igazságosság víziójához kapcsolódik (Honneth, 2001). A szabad piacon például az adózás, a monetáris politika és a jóléti politika a közigazgatás által az elosztási egyenlőtlenségek vagy a szegénység autonómiájának csökkentésére alkalmazott univerzális eszközök (pl. Scott, 2014). E modern piacgazdaságokkal ellentétben az államszocialista országok által végrehajtott újraelosztás a javakat közvetlenül gyűjti és osztja szét a központosított tervezés révén (Nee, 1989). Megfigyelték, hogy az újraelosztó gazdaságok ilyen modelljei az államszocializmus ideológiáját tükrözik, és az újraelosztók (bürokratikus közigazgatás) és a termelők közötti vertikális kapcsolatokat foglalnak magukban. A fogyasztók és a termelők közötti horizontális kölcsönös kapcsolattól eltérően a termelők döntéseinek és magatartásának általában összhangban kell lennie a bürokratikus közigazgatás döntéseivel. Az államszocialista országokban ez a vertikális kapcsolat állami és kollektív tulajdonon keresztül épül ki.

Az újraelosztó hatalom jelentősége nem kizárólag a centralizált államokra jellemző. A decentralizált államokban általában központi újraelosztó politikákat fogadnak el a politikai instabilitás, a gazdasági eredménytelenség és a társadalmi egyenlőtlenségek megelőzése érdekében (pl. Wellisch & Wildasin, 1996; Treisman, 1999). Az államszocializmusban alkalmazott mechanizmusokhoz képest azonban, amelyek a gazdaságot a központi tervezés intézményei révén integrálják, ezek az újraelosztó politikák elsősorban a fiskális és monetáris politikára, valamint a közjavak elosztására vonatkoznak, hogy stabilizálják a makrogazdaságot (Treisman, 1999). Vagyis egy piaci társadalom esetében a társadalmi struktúra kialakulási mechanizmusát nem befolyásolhatja az újraelosztó hatalom, mivel a termelés alapvető viszonyait az ilyen újraelosztó politikák nem fogják megváltoztatni. Ez a különbség arra emlékeztet bennünket, hogy meg kell különböztetnünk az államszocializmus egyenlőtlenségi rendszerét az általános kapitalista társadalmaktól. A nem antagonistá rétegek pontos

kifejezés, amely a szocialista társadalmak osztályrendszerének jellegét hangsúlyozza.

(Parkin, 1972; J. Zhang, 2004). A központi tervezésnek köszönhetően a különböző társadalmi csoportok hasonló helyzetben vannak a termelési eszközök tekintetében, még akkor is, ha e csoportok között anyagi és társadalmi különbségek vannak. Parkin összefoglalása szerint "a jutalmak "vertikális" elosztása nem eredményezi a pozíciók "horizontális" csoportosulását, ami az osztályszerkezet jellegzetes vonása" (Parkin, 1972, 138. o.).

Az államhatalom mint rétegző mechanizmus központi szerepe az államszocialista társadalmakban a társadalmi struktúrát inkább szervezett hierarchikus rendként jellemzi, mint az autonóm rétegződés egyik formájaként (pl. Parkin, 1972; Walder, 1992; Zhou, Tuma és Moen, 1996). A központi újraelosztók által monopolizált szociális juttatások nem a piaci pozícióhoz, hanem inkább a hatalmi pozícióhoz kapcsolódnak. Az államhatalom támogatása alapvetően egy társadalmi csoport vagy osztály pozicionális hatalmát igazolja, amely az államszocialista társadalmakban megszervezi a hierarchikus struktúrát. Különösen egyrészt a társadalmi struktúrát alapvetően az újraelosztó hatalom vezeti be, a piaci erő helyét csökkentve és a bürokratizált társadalmi kapcsolatok hatékonyságát növelve (I. Szelényi, 1978; Kraus, 1981). Másrészt a társadalmi szervezetek és az államhatalom közötti kapcsolatok hierarchikusan rendezettek a tulajdonjogok szempontjából, ami megfelel a termelési eszközök tulajdonjogának marxista vizsgálatának, és egyenlőtlenségeket okoz a szervezetek között a kiváltságokhoz és előnyökhöz való hozzáférés tekintetében (N. Lin & Bian, 1991; Zhou et al., 1996).

4.2 Az egyenlőtlenség az államszocializmusban (1957-1978):

Kína esete

A reform és a nyitás 1970-es évek végi megindulása előtt az államszocialista Kínában a társadalmi struktúra újraelosztó hierarchián keresztül szerveződött. Az állami szociális rendszerekben az újraelosztási hierarchiák lényegében a politikai státuszok elosztását mutatják (Walder, Li és Treiman, 2000). Bár az egalitarizmus elosztási elve gyengíti a fogyasztók és a termelők közötti horizontális kölcsönös interakciót, az erőforrások feletti ellenőrzés a bürokratikus hatalomhoz vezet, amely teljes mértékben eldönti, hogy ezek az erőforrások és életesélyek a politikai státusznak megfelelően hierarchikusan hogyan rendeződnek. A következő alfejezetek a kínai államszocialista társadalom hierarchikus rendjét részletezik. Ezek a hierarchiák nemcsak az adott rendszerhez való ideológiai-politikai lojalitást magyarázzák.

tem, hanem Kína modernizációra való törekvését is sugallják. A szocialista szociokulturális rendszerként ismert hierarchikus elrendezéseknek ez a sorozata az államszocializmus időszakában a társadalmi struktúra naturalizált konfigurációját fejezi ki.

4.2.1 Az osztály mint kaszt

Az osztálymegjelölések mindenütt a különbségekre és egyenlőtlenségekre világítanak rá az államszocialista Kínában. A kínai társadalomban a rétegeket megnevező osztálymegjelölések alkalmazása összhangban állt a kínai forradalmi politikai korrektséggel, hiszen a szocializmus megteremtése után is folytatódott az osztályharc, hogy az egész pártrendszerbe ne szivároгjon be a kapitalista ideológia (pl. Kraus, 1977; Goodman, 2014; Walder, 2015). Kínában tehát az államszocializmus megteremtésétől az átalakulás megindulásáig tartó időszakot bizonyos mértékig a felszabadulás előtti társadalmi struktúrák tükrözték. Az "osztály" kifejezés szocialista kontextusban inkább a KKP marxi-leninista ideológiájából származó hierarchikus konstrukcióra utal, mint általánosabb rétegekre vagy rétegekre. Ahelyett, hogy a piaciorientált társadalomban a "középosztály" vagy a "munkásosztály" általánosítására használnák, az osztályt a szocialista társadalmi kontextusban a munkások, parasztok, burzsoák és kapitalisták leírására használják. Az osztály ilyen értelmezését Kína gazdasági reformja után eltörölték, és 2002 óta általánosan az általánosabb értelmezést alkalmazzák Kína társadalmi szerkezetének leírására (Goodman, 2014).

A KKP által a társadalmi termelési viszonyok és a politikai tudat ideológiai alapjait tekintve értelmezve az osztályhelyzet gyakorlatilag egy olyan identitást jelöl, amely megmutatja az egyén politikai pozícióját. Mao államszocializmusa idején az osztályt mint öröklött társadalmi becsületet hangsúlyozták, de statikus minták nélkül (Kraus, 1981). Az osztályt különösen dinamikus koncepciónak tekintették, amely Mao állandótlan osztálytudat-felfogásán alapult. Például az értelmiségi csoportot hivatalosan ellenséges osztályként azonosították, miután kritizálták a pártot. Ebben az értelemben az osztály mint kaszt modell az államszocialista Kínában valóban az identitás biológiai örökölhetőségére helyezi a hangsúlyt, de lemond az osztályidentitás megfelelő politikai státuszának következetességéről is. Szinte minden más államszocialista országhoz hasonlóan, a bináris szembenállás szerkezeti elrendezésén keresztül Kína társadalmi struktúrája a következő volt

a politikai célkitűzések szerves szervezetévé alakult át, és a Mao-korszakban konkrét politikai programmá vált (Wood, 1998). Röviden szólva, az osztálymegjelölés a kínai társadalomban a politizálás folyamatában van. Az osztályharc nyilvánvalóan megmagyarázza, hogy a politizált osztályszerkezet hogyan szolgálja egy politikai rendszer tisztaságát és stabilitását. Azt is hangsúlyozták, hogy amikor az államhatalom képes arra, hogy kifejezze a társadalomba való beavatkozási hajlandóságát, a társadalom elkerülhetetlenül "bürokratikusán szerveződik és irányul" (M. M.-h. Yang, 1988, 413-414. o.).

Szigorúan véve a szocialista osztályrendszer, amelyet teljes egészében a politikai tudatosság és a társadalmi-gazdasági feltételek szempontjából tekintettek, 1957 és 1976 között létezett Kínában (Goodman, 2014). Az osztálykülönbségek és az osztályharc fennmaradása a szocialista korszakban Mao indoklása volt a szocialista rendszer létrehozására és fenntartására (G. Young, 1986; Healy, 2008). Ez idő alatt az osztálystátusz részben az osztálycsoport politikai korrektségének Mao általi változó értelmezésével vált or- dékozhatóvá (Goodman, 2014), ami az osztályviszonyok történelmileg specifikusvá válását eredményezte. Ezt figyelembe véve helyénvaló Kína szocialista osztályrendszerét történelmileg sorrendben elemezni. Összességében, a tudósok általánosan közvetített véleményével szólva, a KKP ideológiai megfogalmazása, amely a felnőttek termelési folyamatban elfoglalt pozíciója és a politikai tudatosság közötti viszonyban testesül meg, alakítja Kína osztályrendjét az állami szocializmus alatt (Kraus, 1981; Goodman, 2014). Az ilyen osztályszerkezet a politikai hierarchiát a kiváltságos osztálycímkek és a különböző csoportokkal szembeni megkülönböztető osztálycímkek felragasztása révén jelöli ki.

1958 és 1961 között, a társadalom szocialista újjáépítését követően Kína a Nagy Ugrás előre (Great Leap Forward, GLP) útjára lépett. Ezt az időszakot a ~~újjáépítés~~ "Mao kereszties hadjáratának" nevezik, mivel Mao minden kínai állampolgárt mozgósított az egész ország átalakítására, és vakon bízott abban, hogy a gazdasági fejlődés és a társadalmi átalakulás gyorsan megvalósítható a termelés fellendítésével (A. L. Chan, 2001, 15. o.). Egyre irreálisabb célokat és szlogeneket javasoltak, mint például "15 éven belül utolérjük és megelőzzük az Egyesült Királyságot". Ez idő alatt Mao alatt párhuzamosan fejlődött a mezőgazdasági és az ipari ágazat. A mezőgazdasági kollektivizálás és a mezőgazdasági ugrás a mezőgazdasági termelésre ösztönözte a gazdákat, és a GLF kezdeti szakaszában sikeres volt. Ennek ellenére a természet és a társadalmi-gazdasági törvények ismeretlensége egy sze-

ries a termelési tervekben elkövetett hibák és az erőforrások rossz elosztása, ami 1959-ben a gabonatermelés 15%-os csökkenéséhez vezetett. A csökkenéssel járó problémákat tovább súlyosbította az abban az évben 14,7%-kal megnövelt állami kötelező gabonabeszerzési kvóta (J. Y. Lin, 1990). Ez az ördögi kör egymást követő mezőgazdasági válságokat okozott, és végül az 1959 és 1961 között a vidéki Kína nagy részén pusztító éhínséghez vezetett (J. Y. Lin, 1990; Kung & Lin, 2003; Thaxton, 2008). Az iparosítás terén a kiemelkedő mozgalom Mao óriási hangsúlyt fektetett az acéltermelésre. A történelmi adatok azt mutatják, hogy a gabonakibocsátás helyzetéhez hasonlóan 1958 és 1959 között az acél- és vaskibocsátás is átmenetileg megugrott. 1960 és 1961 között azonban az acél- és vaskibocsátás drasztikusan, 62,6 tonnáról 31-re (10 000 tonna) csökkent (W. Li & Yang, 2005). Eközben a vas- és acélgyártással elfoglalva a kommunális hatóságoknak bizonyos mértékig el kellett hanyagolniuk a mezőgazdasági termelést. Így a GLF ökológiai költségei óriásiak voltak. Például a gyártott acél nagy része rossz minőségű volt, és pazarlásnak minősült (Kung & Lin, 2003). A szélsőbaloldaliság által dominált történelmi perspektívából nézve a Nagy Ugrás előre politikai és társadalmi-gazdasági katasztrófába sodorta az újonnan létrehozott Kínát (lásd: Joseph, 1986; W. Li & Yang, 2005; Kung & Chen, 2011).

E radikális mozgalom ideológiai alapja az a marxista tanítás volt, amely szerint az osztályellentétek a társadalmi-gazdasági fejlődés mozgórugói. A "vörösök és szakértők", amely a politikai tudatosság (vörösök) és a technikusok (szakértők) jelentőségét hangsúlyozta, 1957 óta a GLF politikai-ideológiai alapjává vált (Baum, 1964). Ennek alapján és a GLF céljaival összhangban Mao két "kizsákmányoló osztályt" és két "dolgozó osztályt"¹¹ azonosított, hogy új osztályszerkezetet építsen fel (Goodman, 2014). A dolgozó osztályok a munkások és a parasztok voltak, míg az első kizsákmányoló osztályba "az imperializmus, a feudalizmus, a bürokratikus kapitalizmus, a Nacionalista Párt maradványai" és "a 300 000 jobboldali és ügynökeik", a másodikba pedig a burzsoáziák tartoztak. Érdeemes megjegyezni, hogy az országos földforradalmi mozgalomnak köszönhetően a földbirtokosok és a gazdag parasztok társadalmi osztályainak Kínában véget vetettek (P. C. Huang, 1995), ami egy stabil vidéki osztályrendszer kialakulását eredményezte, többek között

¹¹A dolgozó osztály itt nem a piaci társadalomban működő munkásosztályra utal, hanem inkább a "kizsákmányoló osztállyal" szemben álló osztály leírására szolgál.

bérelt mezőgazdasági munkás, szegényparaszt és középparaszt.

2. táblázat: Osztályrendszer a Nagy Ugrás előre (1958-1961) alatt

Osztályok kihasználása	Munkügyi osztályok	
Imperializmus, feudalizmus, bürokratikus kapitalizmus, a Nacionalista Párt maradványai, a 300.000 jobboldali és ügynökeik	Munkavállalók	
Bourgeoisies	Parasztok	Bérelt mezőgazdasági munkások
		Szegény parasztok
		Középparasztok

Forrás: (Kraus, 1981)

A GLF feladása után Kína osztályszerkezetében megindult a régi elitosztályok maradványainak átformálása a korábbi társadalomból a szocialista társadalomban kialakuló újonnan létrejövő osztályok felé (G. Young, 1986; Goodman, 2014). Ezzel párhuzamosan Mao javasolta a "burzsoázia új elemeinek" fogalmát, amely elsősorban a jobboldaliakra és támogatóikra vonatkozott, mivel úgy vélték, hogy e csoport ideológiai alapja a szocialista forradalom veszélyére figyelmeztet. Mao megjegyzése erről az új osztálycsoportról azonban nem volt összhangban a szocialista forradalom ortodox felfogásának tulajdonosi implikációjával. Young továbbra is hangsúlyozta, hogy Mao új osztályharc-értelmezése gyakorlatilag a szocializmust "a kapitalizmus és a kommunizmus közötti társadalmi átmenettel" (G. Young, 1986, 47. o.) tette egyenlővé, nem pedig egy különálló gazdasági alappal. Mao ragaszkodott ahhoz, hogy a KKP-nak és a szocialista rendszernek ki kell állnia a proletariátus érdekei mellett. A burzsoázia vagy a nem proletariátus osztálymegjelöléshez tartozókat tehát a proletariátust nem képviselő ideológiájuk miatt diszkriminálták (Healy, 2008). Mao az 1960-as évek elején kijelentette, hogy a szocialista átmenethez vezető osztályharc konkrétan és ideológiailag a proletariátus és a burzsoázia között zajlott, és még korántsem ért véget (Healy, 2008).

Annak érdekében, hogy megakadályozzák az újonnan létrehozott rendszer visszaállítását a kapitalizmusba, a proletariátus és a burzsoázia közötti radikális osztályharc a felépítményen belüli kulturális forradalommá fejlődött. A kulturális forradalom alatt

(1966-1976) az osztályharc teljesen ideológiai apparátussá vált, hogy biztosítsa a kínai társadalom tiszta proletárkultúrájának és intézményeinek megőrzését (pl. Kraus, 1981; G. Young, 1986). A kulturális forradalom célja a politikai igazodás volt, amely a tömegek mozgósításával átalakította a kínai társadalom ideológiai alapjait (Feng, 2011). Az alapos ideológiai harc egyik fő motívuma Mao számára az volt, hogy Kína politikai és ideológiai felépítményén belül soha ne változzon (pl. Walder, 2015). Az ideológiai politikai korrektség hangsúlyozása miatt a "vörös osztály" státuszát és kiváltságait erőteljesen támogatták (Gao, 1987; Andreas, 2009). Ennek megfelelően a nem vörös vagy nem proletár osztályhoz tartozókat diszkriminálták. Bár Mao hangsúlyozta, hogy a családi háttér nem szabad figyelmen kívül hagyni, és nem is lehet domináns szempont az egyén megítélésében, a kulturális forradalom idején újból előtérbe került, amely meggyőzően jellemezte a kínai osztálybesorolást kasztrendszerként (Kraus, 1981; H. Zheng & Hong, 1996). A családi háttér és a társadalmi-gazdasági körülmények alapján az egyéneket a kulturális forradalom idején a "vörös", a "fekete" és a "köztes" osztályokba sorolták (lásd: 3. táblázat). A vörös kategóriába tartozók kiváltságokat élveztek az oktatás, az anyagi elosztás és az előléptetés terén a másik két osztállyal szemben. Például a fekete és a köztes osztályokba született diákoknak nem volt szabad csatlakozniuk a Vörös Gárdához (Gao, 1987).

A kulturális forradalom szélsőséges osztályharc helyzetnek tekinthető, és számtalan áldozatot ért valós és szimbolikus veszteség és elszigeteltség, amelyet számtalan áldozat szenvedett el, és amelyet hivatalosan "a káosz tíz éveként" definiáltak (X. Lu, 2004, 152. o.). A kulturális forradalom végével a KKP 1979. január 29-én hozott egy olyan döntést, hogy az egykori kizsákmányoló osztályok családjairól eltávolítja a negatívan megkülönböztető osztálycímkét (Goodman, 2014). Bár a kasztrendszer formájában létező osztályszerkezet hivatalosan már nem létezik a kínai társadalomban, a kiváltságos osztálycímkék más szimbolikus formákban megmaradtak.

4.2.2 A kommunista párttagság kiváltságai

Mivel az államszocializmusban egypárti országról van szó, a pártigazgatók monopolizáló hatalmat kapnak az újraelosztás felett. A Kommunista Pártot tehát úgy tekinthetjük, mint

3. táblázat: Osztályrendszer a kulturális forradalom idején (1966-1976)

A vörös osztály	A köztes osztály	A fekete osztály
Munkás, Szegény és alsó- középosztálybeli paraszt, Forradalmi katona, Forradalmi káder, Forradalmi mártír	Közép- és felső-középosztálybeli parasztok, Csinos tulajdonos, Szellemi	A bérbeadó, Gazdag paraszt, Ellenforradalmi, Rossz elem, Jobboldali, Áruló, Spy

a politikai rend alappillére. A fent említett vörös osztályok mellett a párttagság abszolút tükrözte az egyén politikai korrektségét és a szocialista rendszerhez való politikai hűségét. Ebben az értelemben a központi közigazgatás számára a párttagok hűségének jutalmaként egy sor megfelelő kiváltság járt (Walder, 1995). A 20. században a szovjet-szövetségi modellt alkalmazó valamennyi szocialista állam a párttagságot tekintette elsődlegesnek a politikai és társadalmi hierarchiában. Az újraelosztók, akiket privilegizált pártelitként szimbolizálnak, a *nomenklatúrán* keresztül működő államszocialista rendszer elsődleges haszonélvezői (pl. Walder, 1995; Kryshtanovskaya & White, 1996; Kung & Chen, 2011). Ez a kommunista pártvezetés a Szovjetunióból származik. A "nomenklatura" technikailag "a tisztségek rangsorba rendezett listáját jelenti, amely tartalmazza az egyes tisztségek kötöttségeinek leírását" (Harasymiw, 1969, 494. o.). A "nomenklatura" egy elit osztályra vagy uralkodó osztályra utal, amely a kommunista politikai hierarchián belül magas pozícióban van (lásd még: Volensky, 1984; Kryshtanovskaya & White, 1996). Az államszocializmusban a kínai nomenklatura a legfelsőbb hatóságokat jelenti, amelyek politikai hatalma erősen koncentrált. Ide tartoznak a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes jogú és póttagjai, akik a párt, a hadsereg, a kormány és az állami szervezetek vezető tisztségviselői pozícióit ellenőrzik (Kung & Chen, 2011). A párt monopolhelyezete miatt a központi tervgazdaság kontextusában a Nomenklaturában felsorolt politikai elit újraelosztóként jár el az uralkodó döntések meghozatalában. A pártelit uralkodó státusán kívül a párttagok további kiváltságai is régóta ismertek a mai államszocializmusban. A politikai hűség és megbízhatóság jutalmaként a kommunista párttagok mindenütt élvezik a prioritásokat.

és juttatások az iskoláztatás, a lakhatás, az ételkészítés és a fogyasztási cikkek kvótáiban (I. Szelényi, 1976, 1983; Gerber, 2000). S. Szelényi (1987) a szocialista Magyarországot vizsgálta, és kimutatta, hogy a kommunista párttagság¹² szignifikánsan összefügg a társadalmi egyenlőtlenséggel, ami különösen a karrier-előmenetel valószínűségében mutatkozott meg. Az archív adatok vizsgálata során megállapította, hogy a párttagok főként a fejlettebb vezetői, szakmai és szakmunkás foglalkozásokban voltak felülreprezentáltak, és nagyobb valószínűséggel voltak megtalálhatók a szervezetek felügyeleti és döntéshozó pozícióiban.

Ugyanez a helyzet áll fenn Kínában. A kommunista párttagok a kommunista politikai és társadalmi rendet létrehozó és fenntartó, kiválasztott réteg (Walder, 1995; Bian, Shu és Logan, 2001). Ebben az értelemben a párttagok toborzása gyakorlatilag a politikai szűrés egy formája. Az egész maoista korszakban a kommunista párttagok toborzása kifejezetten a politikailag megbízható "vörös" osztálybelieket, például a parasztokat és a munkásokat részesítette előnyben (B. Li & Walder, 2001; Bian et al., 2001). A párttagok toborzásának konkrét kritériuma azonban az idők során változott, hogy tükrözze a KKP dinamikus felfogását a modernizációról és a társadalmi konvergenciáról. A kulturális forradalmat megelőzően a politikailag lojális osztályok mellett a növekvő városi ifjúsági népesség vált az új párttagság utánpótlásának elsődleges forrásává, mivel a városi hatalom nélküli rendetlenséget, különösen a fiatal diákokat Mao mozgósította, hogy lázadjanak és ragadják meg a hatalmat az elit bürokratáktól (Bian et al., 2001). Továbbá azt is megállapították, hogy ebben az időszakban a fejlett városi munkások, a vörös szakértők és a technológia úttörői szívesen csatlakoztak a kommunista párthoz (H. Y. Lee, 1991; Andreas, 2009). Mégis, az oktatás szerepét a párttagok toborzásában nem szabad túlértékelni, mert politikai lojalitás nélkül az oktatás önmagában nem könnyítheti meg az egyén esélyét arra, hogy a kommunista párt tagja legyen (Bian et al., 2001). A kulturális forradalom évtizedébe lépve és nagyon röviddel utána "a párt- és elit toborzásában a politikai szűrés fokozódott" (Bian et al., 2001, 811. o.). Például a kulturális forradalom idején a "fekete osztályba" sorolt személyeket szigorúan megakadályozták abban, hogy belépjenek a kommunista pártba. Ugyanakkor, mivel az értelmiségiek

---

¹²Magyarországon a kommunista párt Magyar Szocialista *Munkáspárt (Magyar Szocialista Munkáspárt*, vagy MSZMP (lásd: S. Szelényi, 1987) néven alakult meg.

gyanús társadalmi rétegnek tekintették, az iskolai végzettség sok tekintetben a párttagság elérésének akadályává vált (Parish, 1984; Bian et al., 2001).

A lakhatás, az egészségügyi ellátás, a munkahely és a szűkös fogyasztói javak elosztásában jelentkező hozamoktól eltekintve a Mao utáni reformokig a párttagság megszerzése volt a városi Kínában a karrier mobilitás szinte egyetlen eszköze (Dickson & Rublee, 2000). Statisztikailag a párttagság kellőképpen megnövelte az elit káderré válás esélyét a városi Kínában, nemcsak a Mao-korszakban, hanem a korai reformkorban is (B. Li & Walder, 2001). Továbbá a maoista időszakban a pártba való belépés időpontja is befolyásolta a karrier következményeit: a párttagságot karrierje legelején megszerző egyén 6,5-szer nagyobb valószínűséggel vált káderré, mint a párton kívüliek (B. Li & Walder, 2001).

4.2.3 Háztartási nyilvántartási rendszer

A korabeli háztartási nyilvántartási rendszert (kínaiul: hukou-rendszer) a szocialista Kínában általánosan elismerték egy másik kasztrendszernek, amely az embereket helybeli és családtagsági megkülönböztetés alapján osztja és szervezi (pl. F. - L. Wang, 2005; Tang & Yang, 2008). A szocialista rendszer és a központi pángazdaság létrehozásának egyik elemeként kezdeményezett kortárs kínai hukou-rendszer célja a stabilitás helyreállítása és a központi kormányzat kiemelt iparosítási tervének megvalósítása a város-vidék viszony meghatározásával és az állam-társadalom viszony alakításával (T. Cheng & Selden, 1994; J. Young, 2013). A Kínai Népköztársaság fennállása alatt, különösen a szocialista rendszer létrehozásától napjainkig, a hukou-rendszer még mindig "jelentős intézményi legitimitást és adminisztratív hatékonyságot" élvez (F.-L. Wang, 2005, 32. o.).

A megkülönböztetés és egyenlőtlenség generációkon átívelő megkülönböztetése és egyenlőtlensége miatt kritizált, de a Kínai Népköztársaságban a házak nyilvántartási rendszere eredetileg az ókori Kínából származik. A népszámlálás és a háztartások nyilvántartása a Xia-dinasztia (i. e. 21-16. század) idején jött létre, és az azt követő Shang-dinasztia (i. e. 16-11. század) alatt fejlődött ki. A tudósok megállapították, hogy a *hukou-szerű* rendszer kezdetleges formáját a nyugati Zhou-dinasztia (Kr. e. 11-8. század) idején hozták létre. A *xiangsui* rendszer néven ismert korai *hukou-szerű* rendszer a lakóhelyeket és a vidéki területeket hierarchikusan különböző

zónák, és klánstruktúrák alapján irányították a populációkat, évente regisztrálták a házakat az adózás céljából (F.-L. Wang, 2005; J. Young, 2013). A *hukou-rendszer* másik premodern formája az úgynevezett kollektív *baojia-rendszer*, amelyet hivatalosan a Csin-dinasztia (i. e. 221-206) idején vezettek be, és Kína feudális korszakában végig érvényben volt. A *Baojia a Load* Shang Yang által bevezetett rendszer volt, amely a családokat az állam számára tevékenységükért felelős egységekbe szervezte, valamint az adóalap bővítésére és a társadalom ellenőrzésére szolgált (J. Young, 2013). A *baojia* lényegében a háború művészetének alkalmazása, amely a katonai irányítási rendszer alkalmazását jelenti a társadalmi ellenőrzésre (Dutton, 1988). Szigorúan véve a *baojia a* Song-dinasztiáig (960-1279) nem intézményesült a háztartásvezetés hatékony szervezeti formájaként. A Song-dinasztia idején a rendszer alacsonyabb szintű társadalmi egységeket használt fel a hierarchikus hatalmi és kötelezettségi viszonyok kialakítására, amely hivatalosan is integrálta a családi háztartást (kínaiul: *hu*) a társadalmi szervezetekbe (Dutton, 1988). Tíz családi háztartást egy *jia* egységbe soroltak, és egy egység, a *bao*, tíz *jia*-ból állt. Ezt a hierarchikus szervezeti modellt bizonyos mértékig a Kínai Köztársaság kormánya is átvette, majd a Kínai Népköztársaság létrehozásával együtt eltörölték.

A későbbi kínai dinasztiák alapvetően átvették ezt a háztartás-alapú nyilvántartási rendszert, de a változó helyzethez igazodva még mindig végeztek bizonyos kiigazításokat. A Ming-dinasztia (1368-1644) *hukou-rendszere* például nemcsak lakóhelyük, hanem foglalkozásuk alapján is regisztrálta az embereket (F.-L. Wang, 2005). Az utolsó kínai dinasztia, a Csing-dinasztia (1632-1912) idején a növekvő társadalmi felfordulások, polgárháborúk és külföldi inváziók miatt a *hukou-rendszert* a központi hatalom teljes mértékben kihasználta a társadalmi stabilitás fenntartására és az emberek migrációjának korlátozására, ami a rendszert a lakosság ellenőrzésének hatékony eszközeként jellemezte, illetve a jó emberek védelmére és a rossz emberek korlátozására (F.-L. Wang, 2004; J. Young, 2013).

A Kínai Népköztársaság háztartási nyilvántartási rendszere, a *hukou-rendszer*, a kommunista forradalom sikerével és az államszocialista rendszer létrehozásával fokozatosan fejlődött ki a szárazföldi Kínában. Bár a funkciót részben az ősi Kínából örökölték, a Kínai Népköztársaság *hukou-rendszerét* saját küldetésére használják, a belföldi migráció ellenőrzésére, valamint az ideiglenes lakosok és a célcsoportok kezelésére (F.-L. Wang, 2005). Ráadásul kezdetben az újonnan létrehozott KNK-kormány alkalmazta a

hukou-rendszert a szocialista rendszer és a közérdekek megszilárdítása érdekében, mivel Kína tőkeszegény agrárgazdasággal szembesült, és ezért a szovjet-szovjet-uniós modellt kellett átvennie a megfelelő iparosítás-orientált fejlesztési stratégia kialakításához. Ezáltal a népességvándorlás ellenőrzése szükségesnek és ésszerűnek tűnt (K. W. Chan & Zhang, 1999). Ez a rendszer a belföldi népesség mozgásának korlátozásában bizonyos mértékig analógnak bizonyult a szovjet *propiskával* (belső útlevel), amely a Szovjetunió területén belüli tartózkodás és migráció engedélyezésére vonatkozott (pl. Dutton, 1992; Torpey, 1997; Kuang & Li, 2012). A KNK hukou-rendszere különösen hangsúlyozza a városi-ipari szektor prioritását. Következésképpen egy városi-vidéki kettős társadalmi és gazdasági konfiguráció alakul ki és marad fenn (T. Cheng & Selden, 1994; K. W. Chan & Zhang, 1999). A kínai hukou-rendszer a városi területek térbeli hierarchiáját hozza létre, és a várost előnyben részesíti a vidékkel szemben. A maoista időszak nagy részében a népesség felfelé és lefelé irányuló mozgása is térben szabályozott volt, ami azt jelentette, hogy mind a városi, mind a vidéki lakosok szülőhelyükről való elvándorlása korlátozott volt (T. Cheng & Selden, 1994). A maoista korszakban a szocialista hukou-rendszert a *Kínai Népköztársaság 1958-ban kiadott, a háztartások (Hukou) nyilvántartásáról szóló rendelete*, valamint az 1958-as rendelet megjelenése előtt egy sor vonatkozó rendelet, kiáltvány és befolyásos hivatalos beszéd jellemezte. A hukou-kezelés e korai szocialista rendszere nemcsak nyilvánvalóan város-vidék felosztást hozott létre, hanem ellenőrizte a város és vidék közötti migrációt és letelepedést is, és szigorúan összekapcsolta az egyén hukou-státuszát a jogaival és kiváltságaival (J. Young, 2013). Eközben az 1958-as rendelet csak a polgárok feltételes belföldi migrációját tette lehetővé. Például egy állampolgár vidékről városba történő migrációját olyan feltételekkel kellett igazolni, hogy vagy egy iskola vagy egy városi munkaegység fogadta be, vagy a helyi közbiztonsági minisztérium engedélyezte.¹³ Ebben az esetben a kollektív Mao-korszak alatt Kína vidéki lakossága szinte alárendelt helyzetbe szorult a földön, és nem volt esélye arra, hogy elhagyja azt (T. Cheng & Selden, 1994). A Kínai Népköztársaság hukou-rendszere szerint jogilag minden állampolgárnak hukou-bizonyítvánnyal kell rendelkeznie, még ma is. Ez az igazolás két összefüggő részt tartalmaz: az egyik a lakóhely alapján az egyén egy feltételezett

---

¹³Lásd: A *Kínai Népköztársaság háztartások (Hukou) nyilvántartásáról szóló rendelete*, 10. cikk.

rendszeres lakóhely, és az egyik a háztartás regisztrációs státusza (vagy *hukou* státusza), amely a mezőgazdasági vagy nem mezőgazdasági *hukou* státusra utal (lásd: K. W. Chan & Zhang, 1999). Ez utóbbi szorosan kapcsolódik az állampolgárok társadalmi-gazdasági jogosultságához, és a mai Kína városi-vidéki dualizmusának konfigurációját alkotja. Ez a tanulmány kifejezetten az utóbbi *hukou*-státuszra és annak az emberi gyakorlatra és egyenlőtlenségre gyakorolt hatására összpontosít. A reform előtt a *hukou*-státusz határozta meg az egyén társadalmi-gazdasági juttatásait, ami alapvetően kizárta a vidéket az állami ellátórendszerből, különösen az 1960-as és 1970-es években. A mezőgazdasági *hukou*-státus birtokosaihoz képest, akik várhatóan nagyrészt önellátóak voltak, és csak nagyon korlátozottan részesültek az állami pótlékokból, ebben az időszakban a nem mezőgazdasági *hukou*-státusú polgárok jogosultak voltak árubúzára, államilag biztosított lakhatásra, iskoláztatásra és egyéb szociális juttatásokra, és nagyobb valószínűséggel jutottak felfelé irányuló mobilitáshoz (lásd: T. Cheng & Selden, 1994; J. Zhang, 2004; F.-L. Wang, 2005; K. W. Chan & Buckingham, 2008;

J. Young, 2013). A 4. táblázat a gazdasági reformot megelőzően a *hukou*-státusz alapján történő társadalmi-gazdasági felosztást mutatja be.

4.2.4 Foglalkozási struktúra

A modern iparosodott országokban a foglalkozási presztízst a társadalmi-gazdasági teljesítmény mérőszámának tekintik, amelyről elmondható, hogy a Cecil North és Pual Hatt által 1947-ben végzett *Jobs and Occupations: A Popular Evaluation* című tanulmányra vezethető vissza (pl. N. Lin & Xie, 1988; Nakao & Treas, 1994). Megjelenése után egyre több ~~vált~~ végeztek a fejlődő foglalkozási jellemzők és osztályozások aktualizálására, amelyek ennek megfelelően befolyásolták a foglalkozási társadalmi-gazdasági státuszt és presztízshierarchiákat (pl. Hodge, Siegel és Rossi, 1964; Treiman, 1977; Stevens és Hoisington, 1987). A foglalkozási csoportok presztízsrangja ma már úgy gondolják, hogy a kapitalista társadalmak között hasonlóságok vannak. A nyugati iparszervezési mód 20. századi elterjedésének köszönhetően sok tudós általánosan úgy véli, hogy a munkamegosztás nyugati mintáját számos ország átvette, ami alapvetően magyarázza a foglalkozási hierarchia alapvető hasonlóságát az egész világon (Treiman, 1977; N. Lin & Xie, 1988).

Az államszocialista rendszer létrehozásától kezdve a gazdasági

4. táblázat: A hukou-státusz szerinti felosztás (1958-1978)

Intézményesített jogok és kiváltságok	Nem mezőgazdasági Hukou	Mezőgazdasági Hukou
Élelmiszer- és fogyasztói árukontingens	Állami és arányos kártyarendszer.	Önellátó élelmiszer, kivéve katasztrófák idején.
Oktatás	Állami	
Lakhatás	Államosított vagy támogatott lakások.	
Foglalkoztatás	Városi munkaerő-piaci vállalkozások által szervezett , a városi fiatalok számára néhány választási lehetőséggel.	Saját építésű házak. Vidéki településeken való foglalkoztatás vagy mezőgazdasági termelői munka a nyilvántartásba vételük területén. Egyeseket állami munkáltatók alkalmazhatnak nehéz vagy nehéz munkákra.
Szociális jólét	Ingyenes vagy támogatott egészségügyi ellátás, nyugdíjbiztosítás és munkabiztosítás.	A vidéki közösségekre épülő "szövetkezeti egészségügyi rendszer" vette át az orvosi és az idősgondozás felelősségét.

Forrás: T. Cheng és Selden (1994), F.-L. Wang (2005) és J. Young (2013).

reformok során Kína foglalkozási struktúrája nagyrészt a szovjet társadalmi és gazdasági szervezeti modellre épült, amely viszonylag eltér a nyugati mintától (N. Lin & Xie, 1988). Mindazonáltal azt találták, hogy az iparszintje, nem pedig a politikai rendszer az, amely tájékoztat arról, hogy a foglalkozási hierarchiákat hogyan kezelik. A tudósok például az 1950-es években végeztek egy vizsgálatot, amelynek célja a foglalkozási presztízs statisztikai összehasonlítása volt nemzeti szinten (Inkeles & Rossi, 1956). Ebben a tanulmányban a Szovjetuniót öt másik ipari országgal - az Egyesült Államokkal, Nagy-Britanniával, Japánnal, Új-Zélanddal és Németországgal - együtt vették fel esetként. A hat modern iparosodott ország foglalkozási minősítései a szociokulturális környezet és a politikai rendszerek közötti eltérések ellenére a várakozásoktól eltérő magas szintű megfelelést mutattak.

A kínai szocialista foglalkozási rangsort a KKP kifejezetten a társadalmi rétegződés rendszereként fejlesztette ki az emberek kategorizálására, különösen az 1966-1976-os kulturális forradalom idején (Kraus, 1981; Bian, 1996). Elméletileg a foglalkozási hierarchia egyetemes fogalma nem összeegyeztethető sem a szocialista egyenlőség korai maoista képével, sem a későbbi maoista osztályharc-elmélettel, ami megnehezíti a kérdéssel kapcsolatos releváns tanulmányok szisztematikus elvégzését (Bian, 1996). Néhány tudományos tanulmányból ismert, hogy a munkamegosztás ipari mintáinak hiányában a foglalkozási rangsorok rétegződése az államszocialista Kínában két dimenzióra vonatkozik: az "ágazatoknak" nevezett horizontális csoportosításokra (Kraus, 1981, 31. o.) és a városi területeken a munkaegységek hierarchiájára (Zhou et al., 1996).

Ágazati alapú foglalkozási rangsor Ha az *ágazat* fogalmát szocialista kontextusban értelmezzük, a foglalkozásokat horizontálisan, a termelési módoknak megfelelően osztályozzák, ami bizonyos mértékig az ágazati alapú foglalkozási struktúrát az osztálymegjelölés megkettőződéseként jellemzi. Kínában az ágazatokat a következők szerint csoportosítják: ipar, mezőgazdaság, kereskedelem, oktatás, katonaság, közigazgatás és párt. A foglalkozási hierarchia horizontális megkülönböztetései az egyes foglalkozások által betöltött funkcionális szerep alapján szerveződtek (Kraus, 1981). A KKP által támogatott módon egyes foglalkozási csoportok státuszát ennek megfelelően újradefiniálták. A KNK megalakulásának első évtizedében (1949-1959) az ország iparosítására tett erőfeszítések kellőképpen megnövelték a városi munkásosztály, a káderek és a munkások foglalkozási státuszát.

és szakemberek (N. Lin & Xie, 1988). Az 1950-es évek végén az értelmiségiek millióit diszkriminálta a jobboldal-ellenes kampány, ami negatívan befolyásolta a képzett foglalkozási csoportok, például a szakemberek, tanárok, technikusok stb. társadalmi-politikai státuszát (N. Lin & Xie, 1988; Bian, 1996). (N. Lin & Xie, 1988; Bian, 1996). A kulturális forradalom, mint a KNK megalapítása óta bekövetkezett legnagyobb felfordulás, drasztikusan rontotta az iskolázott foglalkozási csoportok helyzetét. Ennek megfelelően a parasztok, a városi munkások és a katonák társadalmi pozíciója jelentősen javult (N. Lin & Xie, 1988). Az osztálymegjelölés kiterjesztéseként az ágazati alapú foglalkozási rangsorolási rendszert eltörölték, az osztályharc kampányának befejezésével és a reformok elindításával együtt.

Káder-munkavállaló dichotómia Horizontálisan a munkaegységek vagy szervezetek a városi Kínában csökkenő hierarchikus sorrendben a következőképpen vannak felsorolva: a kormányzati szervek, az állami szervezetek és a vállalatok. Ez a felosztás a továbbiakban a káder-munkavállalói munkakategóriákat a hivatalos kódolási rendszerbe (Bian, 2002) vezette be. Történelmileg a szocialista forradalmi kontextusban a "káder" kifejezés egy olyan személyre utal, akit politikailag korrektnek tartanak, és aki különleges politikai feladatokért vállal felelősséget. Miután a KKP uralkodó párttá vált, a káder fogalma két különböző kategóriát foglalt magában: "a politikai elitet és a hatalmas pártállami apparátust kiszolgáló funkcionáriusokat" (H. Y. Lee, 1991, 4. o.). Az előbbieket alatt könnyen érthetőek azok, akik a bürokratikus rendszerben magas szintű hivatalos pozíciókkal vagy politikai hatalommal rendelkeznek (H. Y. Lee, 1991; Brødsgaard, 2002). Ez utóbbiak közé tartoztak a bürokrácia más szintjei, például a vezetők és a szakemberek (Davis, 2000; Bian, 2002). Amellett, hogy a káderek anyagi kompenzációs csomagok előnyeiket élvezik, intézményesítették, hogy nagyobb eséllyel és rugalmasabban lépjenek előre a karrierjük során, mint az átlagos városi dolgozók (Bian, 2002).

Az állam-kollektív dualizmuson alapuló munkásrétegződés Vertikálisan, az államhoz fűződő vertikális tulajdonjogi kapcsolatnak megfelelően a városi vállalatok hierarchikusan tovább ereszkednek az állami tulajdonú vállalattól a kollektív vállalatokig (Zhou et al., 1996; A. Chan, 1997). Zhou és kollégái kifejtették, hogy "a szervezetek és az állam közötti kapcsolatok hierarchikusan rendezettek a tulajdonjogok szempontjából, ami azt okozza, hogy ezek a szervezetek különböznek a politikai hatalom, a gazdasági

előnyök és presztízs" (Zhou et al., 1996, 761. o.). Kína városi gazdasági struktúráját az állami-kollektív dualizmus jellemzi, amely szerint a munkavállalók az állami tulajdonú vállalatoknál magasabb státuszt élveztek, mint a kollektív szektorokban (Walder, 1986; N. Lin & Bian, 1991; Bian, 2002). A kommunista vállalat, különösen az állami tulajdonú, nem gazdasági vállalkozásként, hanem inkább társadalmi intézményként definiálódik (Walder, 1986). Különösen e vállalkozások pénzügyi teljesítményét közvetlenül a központi tervezési ügynökségekkel folytatott tárgyalások határozzák meg. Eközben egy állami tulajdonú vállalat nemcsak a munkabiztosítási és társadalombiztosítási rendelkezéseket kezeli az állam számára, hanem a közjavak és közszolgáltatások széles körét is biztosítja. Mi több, az állami tulajdonú vállalkozásokat úgy jellemzi, hogy hatékony politikai ágensként szolgálnak, hogy elmosják a határt a munka és a magánélet feletti ellenőrzés között. A társadalmi-politikai ellenőrzés ilyen funkciói teljesen hiányoznak a nyugati világból és Japánból. A munkahely által kialakított és megerősített közösségi érzés miatt az egyén városi társadalomban elfoglalt helyét jelentősen meghatározza a munkahelye (Rohlen, 1979; A. Chan, 1997).

A munkahelyi család modelljén túl a kínai munkaegység-rendszer másik maoista jellemzője az "állandó foglalkoztatás" (kínai kifejezés: vas rizses tál). Mivel az állami tulajdonú vállalatok nyeresége közvetlenül az államhoz kötődik, az ilyen jellegű foglalkoztatás Kínában növeli az egyén társadalmi státuszát. Az állami tulajdonú vállalatok dolgozói, akik a városi munkaerő 78%-át tették ki, a reform elindításával élethosszig tartó foglalkoztatást kaptak, és jobb biztosítási és szociális juttatásokat élveztek, mint a városi kollektív munkavállalók (Walder, 1986; Bian, 2002). Az állami tulajdonú vállalatoknál a kölcsönzött munkavállalók alkalmazása feltételeesen engedélyezett. Ezeknek a munkavállalóknak a többsége mezőgazdasági *hukou* státuszban van nyilvántartva, és legalább az év egy részében mezőgazdasági munkatapasztalattal rendelkezik. Az állandóan foglalkoztatott városi munkavállalóhoz képest az ideiglenes munkavállalók kevesebb haszonban részesülnek, és viszonylag alacsonyabb pozíciót töltenek be a kínai társadalomban. Nagyon fontos különbség, hogy az állandó munkavállalóknak teljes mértékben garantált a nyugdíj és az egészségügyi ellátás, míg az ideiglenes munkavállalók többségének nem (Kraus, 1981). Empirikusan megerősítést nyert, hogy még ha kevesebb biztosítást, szociális juttatást és gabonaár-támogatást is kapnak, mint az állami ágazatokban dolgozó állandó munkavállalók, a kollektív ágazatokban dolgozó állandó munkavállalók még mindig sokkal kedvezőbb helyzetben vannak e tekintetben, mint a kölcsönzött munkavállalók.

a kölcsönzött munkavállalók bármely ágazatban (Walder, 1986).

4.3 Szocialista örökségek a kínai reformkorban (1978-tól napjainkig): A szociokultúra

A széles körben sikeresnek tekintett kínai reform elkerülhetetlenül megváltoztatta az állam és a társadalom közötti kapcsolatokat és a társadalmi struktúrát. Kína reformja alapvetően az újraelosztásról a piacorientált mechanizmusok felé történő intézményi elmozdulásnak tekinthető (pl. Nee, 1992, 1996). Következésképpen a politikai rendnek alárendelt társadalom fokozatosan átalakult a kapitalista társadalmakra jellemzőbb hierarchikus berendezkedéssé, ami tovább változtatta a közvélemény egyenlőtlenséggel kapcsolatos képét (Nee & Matthews, 1996; Wright, 2010). Az utóbbi időben mind a kínai polgárok, mind a kutatóintézetek megszokták, hogy a nyugati osztályrendszer kritériumait alkalmazzák Kína társadalmi szerkezetének ábrázolására. Például a "középosztálybeli identitás" fogalma, amelyet az erős gazdasági alapokon nyugvó, kultúrált életmód leírására használnak, egyre nagyobb figyelmet kap a szubjektív identifikációban (Wright, 2010; Miao, 2017). Hasonlóképpen, a középosztály fogalmát jelenleg széles körben használja a McKinsey & Company neves vezetési tanácsadó cég Kína társadalmi rétegződésének jövőjét megbecsülendő (lásd: Barton et al., 2013).

Mivel azonban a piaci rendszerben továbbra is megmaradt az újraelosztó hatalom, Kína társadalmi szerkezete lényegében a szocialista osztályrendszer és a kapitalista társadalmi rétegződés hibridje. Általánosságban elmondható, hogy a piaci elosztási rendszer határozottan csökkentette az újraelosztó bürokrácia kiváltságait, és növelte a termelők, köztük a parasztok alkupozícióját (Nee, 1991; Walder, 1996). Ebben az értelemben a kínai kapitalista átalakulás részleges reform, mivel az újraelosztók továbbra is jelentős ellenőrzést gyakorolnak az erőforrások és a piaci értékesítési lehetőségek felett, ami gyengíti a piaci autonómiát (Kornai, Luka'cs, et al., 1986; Nee, 1991). Ami a kínai átalakulás konkrét esetét illeti, innovatív intézményi formaként az újraelosztás, a piac és a kölcsönösség áll a piaci domináns mód helyett, ami bizonyos mértékig integrálja a szocialista osztályrendszert a kialakulóban lévő kapitalista társadalomba (Nee, 1996). Egyrészt a piaci erő révén a bürokrácia monopóliumának csökkenése várható. Másrészt az újraelosztó bürokrácia kedvezése igen jelentős a járadékkeresők számára,

mint például a vállalkozók, hogy hozzáférjenek a piaci erőforrásokhoz és lehetőségekhez (lásd: Nee, 1991; Rona-Tas, 1994). Ez azt jelenti, hogy intézményesen az újraelosztó hatalom által biztosított előnyök és kiváltságok szükségszerűen társadalmi-gazdasági erőforrásokká és megfelelő pozicionális előnyökké alakulnak át a piacorientált társadalmi rétegződésben.

Az újraelosztó hatalom által rendezett hierarchiákat, amelyekről ebben a fejezetben szó esik, szocialista örökségnek nevezzük. Ez a több mint 20 éve fennálló szocialista társadalmi struktúra egy olyan gyakorlati rendszerré fejlődött, amelyet én *szocialista szociokultúrának* nevezek. A szocialista szimbolikus tőke tehát az újraelosztó hatalomból származó előnyök elismerése, mint például a nem mezőgazdasági *hukou*, a párttagság stb. Szociokulturális szempontból - bár egy piacorientált rendszerben - az újraelosztó hatalom fennmaradása elkerülhetetlenné teszi, hogy az emberi gyakorlatot mindig a fennmaradó szocialista gyakorlatmód közvetítse. Más szóval, a szocialista szimbolikus tőke a megtestesült viselkedésmintán vagy habituson keresztül más tőkeformákká alakul át, amelyek a versenyképességet jelzik egy meritokratikus társadalomban. Így még a piaci erő és a középosztály megjelenésével együtt is feltételezhető, hogy Kína reformkori társadalmi rétegződése még mindig az államszocializmus alatti korábbi társadalmi struktúrákhoz kapcsolódik. Ráadásul ez a fajta reprodukció az, ami alapvetően naturalizálja és legitimálja a reformkor kínai egyenlőtlenségét.

4.3.1 Átalakulás Kínában: áttekintés

Kína 1970-es évek végén elindított átalakulása a gazdaságot piaci reformkorszakba vezette, és megváltoztatta az állam-társadalom viszonyokat is (pl. Perry, 1994; W.-W. Zhang, 2000; Wright, 2010). Gazdasági szempontból ez az átalakulás a piaci erőt elsősorban négy fő szempont szerint alkalmazza: vidéki reform, városi reform, makrogazdasági reform és nyitás (W.-W. Zhang, 2000). A szocialista politikai rendszer fennmaradása miatt, bár Kínában bevezették a piacot, az államhatalmi örökség bizonyos mértékig elmosódott a tervgazdaság és a piacgazdaság közötti határvonal a gazdasági reform legelején (Solinger, 1993). A "szocialista piacgazdaság" 1992-es hivatalos bevezetése előtt a tudósok azt feltételezték, hogy a kínai gazdasági reform célja egy vegyes gazdasági rendszer kiépítése volt, amelyet egyszerre jellemez a piaci függőség kiterjesztése és az újraelosztó hatalom fenntartása (pl. Nee, 1991, 1992).

Ami az átalakulás legitimitását illeti, egy sor politikai elméletet javasoltak annak ideológiai igazolására, mióta Kína megkezdte a reformot és a nyitást. Ezek az ideológiai elméletek technikailag piaci elemeket társítanak a KKP politikai hatalmi monopóliumához, és ezt követően a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának hivatalban lévő főtitkára, Zhao Ziyang a Kínai Kommunista Párt 1987-es 13. Nemzeti Kongresszusán hivatalosan "Szocializmus kínai jellemzőkkel" néven definiálta őket. Ez az innovatív megközelítés kísérlet arra, hogy egyensúlyt teremtsen a piacorientált gazdaság és az autoriter állam között a folyamatos gazdasági növekedés és az egypárti kormányzás stabilitásának fenntartása érdekében Kínában (Zhao, 2010). Kína reformját tehát a kezdetektől fogva az "ad- ministratív decentralizáció" folyamatként tervezték, és különösen a kormányzat szerepének és gyakorlatának kialakításában, illetve gyakorlásában bekövetkező döntő változást jelentette (pl. Nee, 1992; Sigley, 2006; H. Cai & Treisman, 2006). A piacgazdaság hatékonysága által inspirált ilyen decentralizáció a hatalmat a vállalkozásokra és a helyi önkormányzatokra ruházza át, és lényegében egy növekedésorientált "puha reform", amely nem sérti meg alaposan a régi rendszert (Nee, 1992; W.-W. Zhang, 2000). Eközben a kínai átalakulás fokozatosan elfogadhatóvá teszi a "kemény reformot", amely mélyen belevághat a régi rendszerbe (W.-W. Zhang, 2000). A munkaerőpiacoktól kezdve a lakhatáson és a szociális jóléten át a különleges gazdasági övezetek és a mai szabadkereskedelmi övezetek létrehozásáig olyan nagyszabású kemény reformok zajlanak Kínában, amelyek strukturálisan ellentétesnek tűnnek a szocializmus természetével (pl. Meng & Kidd, 1997; W.-W. Zhang, 2000; J. Lee & Zhu, 2006).

A kemény reformok sorozata a horizontális egyenlőtlenségek, a társadalmi polarizáció és a területi szegregáció növekedéséhez vezetett, ami Kína átalakulását mind társadalmi, mind gazdasági szempontból strukturális forradalomként jellemzi. Azt mondhatjuk, hogy Kína átalakult, és a "maoista szocializmusból" "kapitalizmus lett kínai jellemzőkkel" (Sigley, 2006, 488. o.). Egyrészt a termelési viszonyok drasztikusan megváltoztak, amit a nem állami szereplők elterjedése és a *vasrítál* szétzúzása követett (Leung, 1988; Hsueh, 2016). Másrészt, a kapitalista jellegzetességek tekintetében Kínának sajátos jellemzője van az állam szerepében, amely inkább markoló kezét jelent, mint segítő kezét (Y. Huang, 2008).

Lágy reformok Kína átalakítási menetrendjében a puha reformok az elsők, a kemény reformok a másodikak (W.-W. Zhang, 2000). A gazdasági növekedést szem előtt tartva a puha reformok az egalitarizmus helyett a piaci versenyt vezették be (W.-W. Zhang, 2000; So, 2003). A decentralizáció kulcsszerepet játszik a piaci erő bevezetésében a kínai gazdaságban, és valóban úgy találták, hogy javítja az allokációs hatékonyságot és a makrogazdasági teljesítményt (Feltenstein & Iwata, 2005). A decentralizáció a kínai reformban elsősorban két dimenzióra vonatkozik: a közigazgatási decentralizációra és a költségvetési decentralizációra (lásd még: W.-W. Zhang, 2000). Ami a decentralizáció politikai aspektusát illeti, a legtöbb társadalmi szereplő autonómiája egyértelműen kibővült. A hagyományos szocialista kormányzási technológiák mellett néhány neoliberaisztikus stratégia, amely az egyének - akár állampolgárokként, akár konkrétan ingatlan tulajdonosokként, bérlőkként és fogyasztóként - kívánságán keresztül kormányoz, beépül Kína "szocialista kormányzási művészetébe" (Sigley, 2006, 491. o.).

A vidéki reform tekintetében a közigazgatási decentralizáció vagy decentralizáció a "háztartási felelősségi rendszer" és a "városi és falusi vállalkozások" (TVE-k) innovációjában tükröződik. A növekedésorientált intézményi reformként a háztartási felelősségi rendszere lehetővé teszi a parasztok számára, hogy a kormány által szabályozott kvótán felül a szabad piacon értékesítsék a mezőgazdasági termékeket (J. Y. Lin, 1987). Ebben a rendszerben "a kínai mezőgazdaságban az egyéni paraszt, és nem a termelési csapat lett a döntéshozatal alapegysége" (McMillan, Whalley és Zhu, 1989, 784. o.), ami megkönnyíti a piac szerepét a mezőgazdasági termelés irányításában (J. Y. Lin, 1987, 1992). A vidéki Kínában a háztartási felelősségi rendszer országos bevezetésével 1984 végén hivatalosan megszüntették a kommunális alapú kollektív mezőgazdaságot. A vidéki területeken a piaci erő növekedése miatt a mezőgazdasági dolgozókat arra ösztönözték, hogy különböző melléktevékenységekre szakosodjanak, hogy városi és falusi vállalkozásokat fejlesszenek ki (W.-W. Zhang, 2000). A TVE-k eredetileg a falvakban és községekben található, közösségi jellegzetességekkel rendelkező cégeket jelentették, és a vidéki reform másik figyelemre méltó intézményi innovációjának tekintették őket (Weitzman & Xu, 1994). A vidéki reform korai szakaszában a legtöbb TVE kollektív tulajdonban volt, ami azt jelentette, hogy a TVE-k tulajdonjogát a vidéki közösség képviselőin keresztül kollektívan szabályozták, és a megfelelő kollektív előnyöket a vidéki közösségek képviselői...

a helyi önkormányzatok előnyeibe (Weitzman & Xu, 1994; Pei, 1996). Ezt követően a *Kínai Népköztársaság* 1996 októberében elfogadott, a *települési vállalkozásokról szóló törvénye* lehetővé tette az egyes parasztok számára, hogy magántulajdonba vegyék a TVE-ket. ¹⁴ A kollektív tulajdonú vállalatoknál azonban az ellenőrzési jogok függetlenek a tulajdonjogtól, és részben szerződések keresztül a vezetőkre ruházzák át őket (Weitzman & Xu, 1994). A TVE-ket például működtethetik a helyi önkormányzatok, vagy önállóan is működhetnek. A TVE-ket a homályos szervezeti és működési struktúra teszi a szabad szerződéskötésen alapuló piacgazdaság tökéletlen termékévé (Chang & Wang, 1994; Pei, 1996).

A korábbi közigazgatási decentralizációt a városi Kínában 1978 októberében Szecsuán tartományban kísérletképpen úgy tervezték meg, hogy a döntéshozatali hatalmat a vállalkozásokhoz fordítsák. E kísérlet kezdeti eredményét, amely még a reform és nyitás előtt történt, pozitívnak ítélték, és indokolta, hogy ezt az eredetileg Szecsuánra jellemző decentralizációs modellt az országos városi reformra is alkalmazzák (W.-W. Zhang, 2000). Közigazgatási szempontból a reform először is decentralizálta a városi döntéshozatali hatásköröket a vállalati szintre, hogy javítsa az ösztönzőket és a teljesítményt. Következésképpen 1985-re a legtöbb állami tulajdonú vállalatnak nemcsak azt engedélyezték, hogy önszabályozza a termelés mennyiségét, technológiáját és a termelés ütemezését, hanem azt is, hogy nyereségük nagy részét visszatartsa (R. H. Gordon & Li, 1991). Ezen túlmenően a közigazgatási decentralizáció eredményeként a belföldi migráció, a nemzetközi mobilitás és a gazdasági sokféleség is könnyebbé vált. Egyrészt az 1980-as évek óta a viszonylag rugalmas háztartási nyilvántartási rendszer lehetővé tette a népesség országon belüli mozgását és a hukou-regisztráció feltételes megváltoztatását (pl. T. Cheng & Selden, 1994; K. W. Chan & Buckingham, 2008). A legutóbbi pekingi népszámlálás azt mutatja, hogy 2010-ben a pekingi lakosok 35,9 %-át azok tették ki, akik nem rendelkeztek pekingi *hukoval*, de Pekingben éltek. ¹⁵ Másrészt 1988-ban megerősítették a magántulajdonban lévő cégek jogállását azáltal, hogy az állami alkotmányt egy új cikkel egészítették ki (Dickson, 2007), ami egyre több embert ösztönzött arra, hogy vállalkozói tevékenységet folytasson, és megkönnyítette a szakmai mobilitást. Az eredmény az, hogy mind a

---

¹⁴Lásd: A *Kínai Népköztársaság törvénye a városi vállalkozásokról*, 10. cikk.

¹⁵Lásd: Pekingi Városi Statisztikai Hivatal honlapja:

<http://tjj.beijing.gov.cn/zt/pcjdzl/rkpc/sjcx/pcgb/201603/P020160322618360863830.pdf>.

a városi és vidéki területeken számos volt kommunista kádert bátorítottak arra, hogy vállalkozói tevékenységet kezdjen (Nee, 1991; X. Wu, 2006).

A kormányzati beavatkozás csökkentése mellett a decentralizáció a puha reform részeként a fiskális föderalizmust is jelenti. 1979 előtt a kínai fiskális politika leírására az "egy fazékból evés" elnevezésű rendszert használták, amely arra utalt, hogy az általános adóbeszedést és a profitátutalásokat "a központi kormányzat ellenőrizte, majd szükség szerint újraosztotta a tartományok között" (Feltenstein & Iwata, 2005, 483. o.). A fiskális decentralizáció rendszerében a bevételi és kiadási felelősségek megosztása a központi kormányzatról a helyi önkormányzatokra száll át (W.-W. Zhang, 2000; Tsui & Wang, 2004; Feltenstein & Iwata, 2005). A tartományi szintű régió által 1979-ben kibővített költségvetési autonómia miatt a helyi önkormányzatok és a vállalkozások erősen motiváltak érdekeik előmozdítására (W.-W. Zhang, 2000). Jelenleg számos tudós úgy véli, hogy az 1994-es adómegosztási reform hozta létre a központi és helyi adóügyi kapcsolatok legmesszebbmenő intézményi átalakítását a decentralizáció más reformjaihoz képest (lásd: Shen, Jin, & Zou, 2012). Ebben a rendszerben a fejlettebb régiók több bevételt tudnak megtartani (X. Zhang, 2006; Shen et al., 2012). Bár az adómegosztási reform elősegítette a gazdasági növekedést, egy ilyen reformpolitika elkerülhetetlenül azt eredményezi, hogy a helyi önkormányzatok fokozzák a regionális egyenlőtlenségeket teremtő, a növekvő föld- és ingatlanárak eredményeként keletkező adóbevételektől függő bérleti díjkereső magatartást (pl. X. Zhang, 2006; Hsing, 2006; L. Han & Kung, 2015). Továbbá, mivel a kiadások átkerülnek a helyi önkormányzatokhoz, a helyi önkormányzatok költségvetési sebezhetősége növekszik (M. Y. S. Zhang & Barnett, 2014). Ami az önkormányzatok költségvetési kockázatának súlyosságát illeti, a 25 éves adómegosztási politikát 2018 márciusában hivatalosan eltörölték.

Kemény reformok A növekedésorientált puha reformokkal szemben a kemény reformok a régi rendszer mélyebb átvágására csábítanak, és inkább intézményi átmenet-orientáltak (W.-W. Zhang, 2000). Kemény reformokat vezetnek be, mert a puha reformok piaci mechanizmusai intézményi változások nélkül egyre inkább kimerültek. Érdeemes megjegyezni, hogy ez az átmenet-orientált reform Kínában nem igazán az intézményi reformot célozza, hanem inkább a puha reformok vagy a piaci erő megkönnyítésére szolgáló taktikát szolgálja. Ezt figyelembe véve ezek a kemény reformok intézményesen csökkentik a

egalitárius elosztás.

A kemény reformok elkerülhetetlenül nagyobb ellenállásba ütköznek, mint a puha reformok, mivel kihívást jelentenek a szocialista elosztási rendszer számára. A politikai stabilitás és a társadalmi elfogadottság biztosítása érdekében a kemény reformokat kezdetben kisebb léptékben kísérletezik ki, majd később kiterjesztik a nagyszabású gyakorlatra. Bár az 1980-as évek óta a piacokat liberalizálták a termelők önrendelkezésének lehetővé tétele érdekében, az átmenetet még mindig a szocialista tervgazdaság részleges gazdasági reformjaként határozzák meg. A korábbi növekedésorientált puha reformok a szocialista cégek, különösen az állami tulajdonú vállalatok számára nyújtottak lehetőséget arra, hogy részt vegyenek egy hatékonyabb gazdaságban. Ezenkívül a puha reformok által generált jövedelemnövekedést és megtakarításokat az állami tulajdonú vállalatok támogatására használták fel (W.-W. Zhang, 2000). A piacorientált mechanizmust mégis a vállalkozásokra háruló teljes felelősség a nyereségek és veszteségek tekintetében jellemzi.

Kína szisztematikus reformjának tehát úgy kellett tűnnie, mintha kettősséget választana, azaz vagy az államilag meghatározott árak és az állam által előírt csere koordinációjának adminisztratív logikája, vagy a kínálati igényekre reagáló árak és a szabad szerződés-kötés piaci logikája (Solinger, 1993). A régi rendszer strukturális változásaként a piacgazdaságra való áttérés kihívást jelent a "tőke" fogalmának igazolása a szocialista politikai rendszerben. A közgazdaságban a tulajdonjog elhatárolására összpontosítva 1992-ben hivatalosan létrehozták a "szocialista piacgazdaság" ebből következő rendszerét. Az ilyen piacgazdaság olyan újítás, amelyet "az állami tulajdon túlsúlya a vállalkozások közötti szabad versennyel és a tőke piaci allokációjával kombinálva" (Brødsgaard & Rutten, 2017, 95. o.) jellemez.

A társadalombiztosítási reform, különösen a nyugdíjreform, a Kínában végrehajtott kemény reformok egyikének tekinthető, mivel a gazdasági reform lebontotta a társadalombiztosítási rendszer intézményi alapjait az államszocializmusban. A szovjet modell hatására a kínai nyugdíjrendszert 1951 óta az állami költségvetés és a vállalati alapok alapján hozták létre. A társadalombiztosítás részeként a nyugdíj a tízéves belpolitikai felfordulás (1966-1976) idején a nyugdíj az állami tulajdonú munkaegységekben dolgozó városi munkásokra korlátozódott, és a vállalatok finanszírozták (Zhu, 2002; B. Zheng, Yu, & Gao, 2010). A nyugdíjbiztosítást azonban nem vitték el a vidéki Kínába.¹⁶ A gazdasági igények kielégítése érdekében¹⁶ A vidéki térségben az Öt Garancia szociális segélyprogramként jött létre, hogy a gyermektelen és fogyatékkal élő férfiak számára élelmet, lakhatást, ruházkodást,

orvosi ellátást és temetési költségeket biztosítson a következőkön keresztül

liberalizációja miatt az 1990-es évek óta Kína új városi nyugdíjrendszert kezdeményezett, amely jövedelemközpontú, és amelyet a munkaadók és a munkavállalók hozzájárulásaiból finanszíroznak (T. Liu & Sun, 2016; Q. Lu, 2018). Az elmúlt években a népesség elöregedésének problémája lerövidült, és implicit nyugdíjadósság-válságot hozott létre, mivel a kínai önkormányzatok a társadalombiztosítási juttatásokat a jelenlegi nyugdíjasok kifizetésére használják (C. Li & Lin, 2019). Ennek fényében Kína reformot kíván kezdeményezni a jelenlegi nyugdíjrendszerrel kapcsolatban, amely vitatott kérdéssé vált Kínában¹⁷. Ezzel szemben a vidéki nyugdíjrendszer ~~hosszú~~ irányuló törekvés hosszú időn keresztül mocsárban volt (Shi, 2006). Nagyon sok vidéki lakos nem részesült a vidéki öregségi biztosításban egészen addig, amíg 2009-ben, a Hu-Wen-kormány alatt nem javasolták az "Új vidéki szociális nyugdíjrendszert". 2014-ben létrehozták az Új Vidéki Szociális Nyugdíjrendszert, amely minden állampolgár számára alapnyugdíjbiztosítási rendszerré olvadt össze (T. Liu & Sun, 2016; Q. Lu, 2018). Más szóval, a vidéki lakosok teljes mértékben a Xi-Li adminisztráció alá tartozó nemzeti szociális nyugdíjrendszer hatálya alá tartoznak.

Elméletileg, annak ellenére, hogy drasztikus intézményi változásnak tekintik, az állami tulajdon és a piaci mechanizmusok fő pillére az újraelosztó hatalom és a piaci verseny együttélését indokolja a kínai gazdaságban. Ennek eredményeként egy sor reformrendszer alakult ki, a munkaerőpiac, a lakáspiac, a tőkepiac stb. területén (lásd: W.-W. Zhang, 2000). A puha reformokhoz képest a kemény reformok döntőbb szerepet játszanak az újraelosztáson alapuló szocialista rétegződési rendszer megváltoztatásában, mivel a piaci versenyre való áttérés határozottan megnyitotta a felfelé irányuló mobilitás alternatív megközelítéseit a vállalkozói, munkaerő- és tőkepiacok kialakulásán keresztül, ami növelte a társadalmi mobilitás lehetőségeit, amelyeket korábban az újraelosztó bürokrácia döntései irányítottak (Nee, 1996). Az ilyen intézményi átalakulások által előidézett piaci lehetőségek bővülése közvetlenül eredményezi az új középosztály kialakulását a városi Kínában (Barton et al.,
kollektív támogatás, mivel a vidéki munkások a föld és a termelőeszközök kollektív tulajdonú rendszere

keretében közösen termelték és osztották el a javakat (Shen & Williamson, 2010; B. Zheng et al., 2010).
Ez a szociális segélyprogram még mindig működik a vidéki Kínában.

¹⁷A városi nyugdíjak terheinek kezelése érdekében a kínai politikai döntéshozók fontolgatják a nyugdíjkorhatár és/vagy a kifizetési alap fokozatos emelését (pl. Pozen, 2013; Q. Zhang, Guo, & Li, 2015). A javaslat azonban nyilvános vitát vált ki, amely a foglalkoztatásra és az államháztartásra nehezedő nyomás növekedését érinti.

2013; E. Y.-H. Tsang, 2014; Goodman, 2014). Emellett a piaci erő a jutalmak elosztásában olyan változást hoz létre, amely nem feltétlenül azoknak kedvez, akiknek újraelosztó hatalmuk van, hanem inkább azoknak, akik érdemek alapján irányítják a piacot (Nee, 1996). Ebben a disszertációban azzal érvelek, hogy Kínában az újraelosztó hatalom, amely a piaci tevékenységekben való versenyképességgel jár együtt, egy újfajta elosztási mechanizmussal párosult, amelyet a meritokrácia jellemez.

4.3.2 Továbbra is fennálló szocialista státuszhierarchia: egy hipotetikus szociokultúra

A szocialista politbüro egypárti vezetése alatt álló átmeneti gazdaságként Kína az államszocialista időszak alatt is megtartott néhány hierarchikus rendszert. Szocialista örökségként ezek a strukturális kapcsolatok még Kína átalakulása után is gyakorlati mintákká fejlődtek, és sajátos szocialista szociokultúráként írhatók le, amely a korábbi magatartásminták folytatását jelzi. Az átalakulás korszakába lépve a szocialista jellemzők három korábbi strukturális dimenziója továbbra is szimbolikusan elkülönülő státuszcsoportokba szervezi a csíkiakat: (1) A politikai hovatartozás megosztottsága: KKP-tagság vs. nem KKP-tagság; (2) A háztartási regisztrációs (*hukou*) státusz megosztottsága: mezőgazdasági *hukou* vs. nem mezőgazdasági *hukou*; (3) A foglalkoztatási struktúra megosztottsága a szervezeti eszközök tulajdonlása alapján: a rendszeren belül vs. a rendszeren kívül. Feltételezhető, hogy az emberi habitus eloszlása a gazdasági reform után még mindig ezekben a szocialista jellegű hierarchikus rendszerekben rögzül.

A kommunista párttagság: a tőke egy formája Intézményesen az a rendszer, amely a maoista időszak alatt a nyilvánvaló anyagi előnyöket élvező kommunista párttagokat támogatta, határozottan megváltozott, miután Kína reformokba kezdett. A liberalizált piacon keresztül történő elérhetőségnek köszönhetően drasztikusan csökkent a párttól való függés a lakások, munkahelyek és egyéb fogyasztói javak elosztásában. Ezen túlmenően úgy tűnik, hogy a főiskolai végzettség ma már hatékonyabbnak tűnik a karrier mobilitás szempontjából, mint a kommunista párttagság egyes ipari ágazatokban (Dickson & Rublee, 2000; Sato & Eto, 2008). A párttagság azonban továbbra is szükséges azok számára, akik a párt/közigazgatási bürokráciában vagy állami tulajdonú vállalatoknál betöltendő állásokra pályáznak (Dickson, 2014).

Bár a piaci erő valóban új humán tőkeformákat hoz létre, a kommunista párt

A tagság mindenképpen a politikai kapcsolatok megszerzésének funkcióját szolgálja (Bian & Logan, 1996; Dickson, 2014). A kínai sajátosságokkal rendelkező piacgazdaságban a kommunista párttagság már nem jelent előnyt az erőforrások elosztásában, de mégis fontos szerepet játszik a politikai és társadalmi tőke felhalmozásában, amely elősegíti a piaci tevékenységek versenyképességét. Röviden szólva, a kommunista párttagság szimbolikus tőkeként működik, amely legitimálja a párttagok számára a piaci tevékenységekben való részvétel nagyobb jutalmát. A magánvállalkozók párttagsága például jelentősen elősegíti a magánszektor teljesítményét (pl. Nee, 1991; H. Li, Meng, Wang, & Zhou, 2008). Bian és Logan (1996) előrejelzésétől eltérően, miszerint a kommunista párttagság előnye a piaci aktivitásban átmeneti jelenség lehet a korai reformok idején, még az utóbbi években is a párttagok hozamai viszonylag pozitívnak bizonyultak a tőke- és munkaerőpiacokon (lásd még: McLaughlin, 2017).

A kommunista párttagság azonban nem csupán előnyöket jelent, hanem a fegyelmi felügyeleti bizottságok, a *shuanggui*, által történő törvényen kívüli fogva tartást is. A *shuanggui* 1994-ben a pártfegyelemről szóló rendeletek által bevezetett fogva tartás a császári Kínában és a maoista időszakban alkalmazott "elzárás" nevű fogva tartási formából fejlődött ki, és bevett gyakorlattá vált a szabálysértéssel gyanúsított párttagok kivizsgálására (Sapio, 2008). A *shuanggui* bírói közreműködés nélkül azt jelenti, hogy a vizsgálat kimenetele mindig önkényesen dől el (Sapio, 2008; X. Guo, 2014). A *shuanggui*-politika tehát vélhetően befolyásolja azt, hogy a párttagok hogyan vesznek részt a piaci tevékenységekben. A *Kínai Népköztársaság* 2018 márciusában hatályba lépett *felügyeleti törvénye szerint a shuanggui-t* eltörlik, és helyébe a *liuzhi* nevű új rendszer lép, amely nem csak a párttagok, hanem minden állami tisztviselő számára törvényen kívüli fogva tartást jelent.

A vidéki és a városi regisztrációs státuszok közötti különbség 40 évnyi reform után Kínában a háztartási regisztrációs rendszer (hukou-rendszer) 2018-ban töltötte be 60. születésnapját. Az elmúlt évtizedekben javaslatok és viták hullámai indultak arról, hogy a hukou-rendszert el kellene-e törölni (K. W. Chan & Buckingham, 2008). A liberalizált piac új migrációs követelményei miatt az 1980-as évek óta rugalmasabb hukou-rendszert vezettek be: Először is, a szabad belföldi migráció és letelepedés megengedett;

Másodsor, az ideiglenes tartózkodási engedéllyel rendelkezők letelepedése állandóvá válhat (T. Cheng & Selden, 1994; J. Young, 2013); Harmadsor, a hukou-státusz átalakítása (mezőgazdasági hukou-státuszról nem mezőgazdasági *hukou-státuszra* való váltás) érdemalapú kiválasztással vagy szakpolitikai alapú beilleszkedéssel lehetséges (C. Chen & Fan, 2016; X. Wu & Zheng, 2018).

A mai napig nincs nyilvánvaló jele a háztartási nyilvántartási rendszer eltörlésének, mivel a lakosság irányítása igen fontos a társadalmi stabilitás fenntartásában (J. Young, 2013). Alapvetően nem kétséges, hogy a hukou-rendszer fenntartja Kína vidéki és városi kettős társadalmi rendszerét, és tovább növeli a társadalmi státusz egyenlőtlenségét a városokban élő állandó városi és vidéki lakosok között (Kuang & Li, 2012). A 2014 júliusában kiadott, *a háztartási nyilvántartási rendszer reformjának további előmozdításáról szóló államtanácsi vélemények* célja a mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági hukou-státuszok közötti különbségek fokozatos megszüntetése, valamint az egységes vidéki és városi háztartási nyilvántartási rendszer létrehozása.¹⁸ A reform keretében, amely a *Nemzeti Új típusú urbanizációs tervvel (2014-2020)* és a helyi önkormányzatok hukou-átalakítási politikájával párosul, várhatóan 100 millió vidéki bevándorlót fognak a városokban és községekben egységes helyi *hukoval* ellátni (C. Chen & Fan, 2016).

Ugyanakkor bizonytalan, hogy az egységes vidéki és városi hukou-rendszer létrehozása meg fogja-e szüntetni a városokban a vidékről városba vándorlókkal szembeni magas szintű megkülönböztetést. Az erőforrások elosztásának hosszú távú egyenlőtlensége miatt a hukou-státusz a társadalmi azonosítás olyan rendszerét jelenti, amely a városi (nem mezőgazdasági) lakosoknak kedvez, és a vidéki (mezőgazdasági) lakosokat hátrányosan megkülönbözteti. Megállapították, hogy az emberi kategóriák szimbolikus kifejeződésével az intézményesen létrehozott hierarchiákkal azonosuló egyének kognitív, viselkedési és társadalmi-gazdasági egyenlőtlenséget tapasztalnak a liberalizált piacon. Egy pekingi kísérlet során bebizonyosodott, hogy a jelenlegi, a hukou-státuszon alapuló város-vidék megosztottság segít igazolni a vidéki lakosokkal szembeni előítéleteket és sztereotípiákat (Kuang & Li, 2012). Az egész országban a nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok nagyobb valószínűséggel helyezkedtek el hivatalosan a munkaerőpiacon, mint a mezőgazdasági hukou-tulajdonosok (S. Zhang & Cao, 2017). Pszichologi-

¹⁸Az *Államtanács véleménye a háztartási nyilvántartási rendszer reformjának további előmozdításáról*, 9. cikk.

A hukou-rendszer a társadalmi uralom egy tudattalan módját biztosítja a mindennapi életben. A város-vidék egyenlőtlenség így szimbolikusan megerősítést nyer egy hierarchikus keretben. Egy vonatkozó kísérleti vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a hukou-státusz szalonképessége jelentősen csökkenti a vidéki fiatalok ösztönző kognitív feladatát, ami a jövedelem csökkenéséhez vezet (Afridi et al., 2015). Az indiai kasztrendszerhez hasonlóan a kínai *hukou-rendszer* is bizonyítottan befolyásolja az egyéneket kognitív és viselkedési szinten (Hoff & Pandey, 2006; Afridi et al., 2015). Ebből a szempontból a társadalmi kirekesztés e régóta fennálló politikája gyakorlati rendszerre fejlődött, és az egyének belső motivációin és viselkedésén keresztül fokozta az egyenlőtlenséget (lásd még: Kuang & Li, 2012; Afridi et al., 2015).

A foglalkoztatási struktúra kettőssége A hagyományos szocialista foglalkozási struktúra új formában létezik, amelyet az 1998-as intézményi reform alakított ki. Ez a reformprogram érinti mind a szocialista káder-munkás kettősséget, mind a tulajdonjogok és az állam vertikális kapcsolatát: Először is, a piaci átalakulások a szervezeti eszközök tulajdonosi szektorán alapuló foglalkoztatási rendszert tovább osztották két alrendszerre: az állami rendszeren belüli (a közszféra munkaegységei által foglalkoztatottak) és az állami rendszeren kívüli (a nem állami munkaegységek által foglalkoztatottak) alrendszerre. Másodsor, egy sor reformpolitika átalakította a káder-munkavállaló kettősséget egy új kettősséggé az állami költségvetésű állásokban dolgozó személyzet és a többi között. Ezt az új felosztási rendszert kínaiul *bianzhi* rendszernek nevezik (Brødsgaard, 2002, 2006). A bianzhi-rendszerben dolgozó személyzet több millió állami fizetésű alkalmazottat foglal magában (Brødsgaard, 2002). Tény, hogy nem minden, a közszférában dolgozó alkalmazottat fizet az állami költségvetés. Az állami költségvetésből fizetett személyzet az állami rendszeren belül egy elit bennfentes csoportot jelent.

A következő három csoportra oszlik az állami bérrendszer: a párt és a kormányzati igazgatási szerv költségvetési álláshelyein dolgozók, a közszolgálati szervezetek (pl. állami egyetem, kórház) és az állami tulajdonú vállalatok. A kollektív és a magánszektor kívül esik az állami rendszeren (lásd még: Brødsgaard, 2006). Gyakorlatilag a fiskális decentralizáció keretében a politika végrehajtásának egységesítésére van szükség a szabályozó állami-párti funkcionáriusok tartományi szintű puha központosításával. Ennek a puha centralizációnak a fő mechanizmusa a *bianzhi*

rendszer azt jelenti, hogy a kiutalt költségvetések az állami rendszerben engedélyezett létszámban vannak megalapozva (Mertha, 2005). A hagyományos bürokráciákkal ellentétben, amelyek létszáma a költségvetésen alapul, az állami rendszeren belüli engedélyezett személyzeti elosztás fordítva történik, és a Szovjetunióéhoz hasonló (Mertha, 2005). A *bianzhi* rendszer tehát még mindig egy olyan szocialista jellegzetességekkel rendelkező foglalkozási struktúrát jelent, amely a régi állami struktúrában a káder státuszt az állami rendszeren belüli fizetett státuszba helyezi át (lásd még: Brødsgaard, 2012).

Kínában az államilag fizetett rendszerben dolgozók, különösen a párt és a kormányzati igazgatási ügynökségek költségvetési álláshelyein dolgozók egy olyan "elit kádercsoportot" képviselnek, amely megpróbálja megragadni az egyre növekvő piacon kínálkozó lehetőségeket (Bian, 2002). Különösen a korábbi reform során ez az elitcsoport teljes mértékben kihasználta a társadalmi és politikai tőkét a hálózati kapitalizmus megteremtése érdekében (Boisot & Child, 1996; Bian, 2002). Az újraelosztási rendszernek tulajdonítva, az állami rendszeren belüli elitek nyilvánvaló pozicionális előnyökkel rendelkeznek a kapitalista hálózaton belül, mivel "felhasználhatják az állami erőforrásokhoz való hozzáférésüket arra, hogy meggazdagodjanak a piacon, és felhasználhatják az engedélyek, adókedvezmények és ingatlanok feletti hatalmukat a vállalkozók kizsákmányolására" (Smart & Hsu, 2007, 175. o.). Ami a for- mert illeti, egyrészt a szocialista újraelosztási rendszer pozicionális hatása az, ami egyes "bennfenteseket" magas fizetéshez és jutalomhoz juttat (pl. T. Lin & Wu, 2009; X. Wu, 2013; Zang & Chen, 2015). Ez különösen igaz a szervezeti eszközök tulajdonjogán alapuló munkaegység-hierarchiára, amely a jövedelem és a jóléti juttatások egyenlőtlen elosztásán keresztül a városi osztályképződést alakítja (Solinger, 1995; X. Wu, 2013). Másrészt egyre több bennfentes elit és rokonaik vesznek részt üzleti tevékenységekben, kihasználva az adminisztratív ellenőrzés és a kiváltságok előnyeit, hogy nagyobb jövedelemhozamot érjenek el maguknak, és új piaci lehetőségeket teremtsenek az állami vagyonból (E. W. Tsang, 1998; Walder, 2003; X. Wu, 2006; Bian, 2013). Wu, 2006; Bian, Wang, Zhang és Cheng, 2012).

Ami az utóbbit illeti, mivel a kínai piaci versenyben a kormányhivatalok bennfentesének támogatása igen jelentős, a vállalkozóknak a helyi káderek kegyeit kell keresniük, hogy hozzáférjenek az erőforrásokhoz és a marketinglehetőségekhez (Nee, 1991). Ezt az állami rendszer bennfentesei és a nem állami vállalkozók közötti "patronus-kliens" kapcsolatnak nevezik (Wank, 1996, 820. o.). Kínában az üzleti ügynökségek, főként magánvállalkozások

és a külföldi cégek mindig "rent-seekers" szerepben lépnek fel a piaci tevékenységekben, ami arra ösztönzi a vállalatokat, hogy jó kapcsolatokat alakítsanak ki, és törekedjenek a tisztviselőkkel való pozitív interakcióra (Nee, 1991; E. W. Tsang, 1998; Taormina & Gao, 2010). A patrónus-kliens rendszer elterjedtsége befolyásolja az állami rendszer bennfenteseit, hogy egyre inkább részt vegyenek a magán- és közszféra közötti tranzakciós korrump magatartásban (Smart & Hsu, 2007; Ko & Weng, 2012). A reformok alatt a politikai kultúra egyfajta formájaként a pozicionális tőke szívésségéért cserébe történő felhasználása az állami elit egyes bennfentesei körében mindennapos gyakorlattá vált (Keliher & Wu, 2016). Ez azonban Xi Jinping korrupcióellenes kampányának eredményeként most kezd megváltozni.

5 Kvantitatív szemléltetés: A társadalmi rétegződés alapstruktúrája a mai Kínában

Ebben a fejezetben egy olyan kvantitatív technikát alkalmazok, amely lehetővé teszi számunkra, hogy lássuk a mai Kínában a társadalmi rétegekbe sorolt egyének felhőjét. A könyv három részre oszlik, amelyek az egyenlőtlenség átfogó empirikus kutatását mutatják be Kínában. Az első szakasz indokolja a városi-vidéki kettős struktúrát a kutatási tervben, és bemutatja a többszörös korrespondenciaelemzésnek (MCA) nevezett adatelemzési technikát, valamint ismerteti, hogyan alkalmazzák ezt a technikát az empirikus vizsgálatban. Az utolsó szakasz az elemzés eredményeit mutatja be, és tovább értelmezi az eredményeket. Összességében a hipotézisek nagyrészt igazolódtak. A feltörekvő osztályok növekedése ellenére Kínában a szocialista hierarchikus rendszer továbbra is hatással van a társadalmi rétegződésre a mai Kínában. A szocialista örökség ráadásul a vidéki társadalmi struktúrában sokkal nyilvánvalóbb jeleket mutat, mint a városi társadalomban.

5.1 A kutatás tervezésének kontextusa

5.1.1 Szocialista jellegű szimbolikus egyenlőtlenség

Amint azt a korábbi fejezetekben már láttuk, a fennmaradó szocialista hierarchiák nem a piaci erő által strukturált rétegződések, hanem az újraelosztási mechanizmuson keresztül rangsorolt intézményi rendek. Ezek az intézményesített örökségek vélhetően az osztálytudat erősítésén keresztül alakítják ki az emberek gyakorlati módozatait, amelyek a szocialista jellegű társadalmi struktúra kialakítását igazolják. A szocialista struktúra fenntartása gyakorlatilag egy bizonyos politikai rendszer nélkülözhetetlenségét jelenti, még az átalakulás elindításához is. Ebben az értelemben a szocialista jellegű, rendezett hierarchikus rendszereket szimbolikus egyenlőtlenségeknek nevezhetjük, amelyek jelentős átalakulásban legitimálják egyes intézményi rendek fennmaradását.

A Max Weber által összehozott, az anyagi különbségek objektivitása és a reprezentációk szubjektivitása együttesen képezik a társadalmi csoportok (azaz osztályok) megosztottságának gyökerét.

sions. Mindeközben, bármilyen formában is jelenjen meg, bármely tőke szimbolikus hatalmat gyakorol, amint felismerik (Bourdieu & Wacquant, 2013). A szimbolikus tőke továbbá úgy is felfogható, mint bármely más tőke strukturális gyökere. Ebben az értelemben egyetértek a Jodhka et al. (2017) által adott leírással, miszerint egy adott társadalmi osztály szimbolikusan megkülönbözteti magát más osztályoktól. Röviden, az egyenlőtlenség szimbolikus dimenziói nagyrészt a tőke egyéb formáinak tulajdonosi megkülönböztetését jelölik. A szakirodalomban található példa arra, hogy az ízlés megmutatásán keresztül a "női" szerep elfogadható garanciát nyújt a gazdasági tőkére, mivel a nőkről úgy tartják, hogy ízlést csinálnak (pl. C. Vincent & Ball, 2007).

Ha a szocialista hierarchiák örökségét ebben a tanulmányban az egyenlőtlenség szimbolikus dimenzióján keresztül értelmezzük, akkor az is ésszerű elvárás, hogy a szimbolikusan közvetített gyakorlati tendencia a kulcs annak megértéséhez, hogy hogyan strukturálódik Kína társadalmi rétegződése az átalakulás után. A nemi dominanciával vagy a rasszizmussal analóg módon a szocialista jellegzetesség felismerései olyan cselekvéseket is magukban foglalnak, amelyek a piacorientált társadalmi uralomban diszkriminatív következményekkel járnak. A gyakorlat logikája szerint értelmezve a szimbolikus elismerés kiállítása az absztrakt tőkét az objektív anyagi és társadalmi reprezentáció konkrétabb tőkévé alakítja át, mivel egy társadalmi csoport vagy osztály versenyképességét általánosan biztosítja a szimbolikus hitel (lásd még: Bourdieu, 1990b). Ezt a mechanizmust arra használták, hogy feltárják a szocialista hierarchikus rendszerek szerepét az átalakuló társadalom rétegződésében. A 4. fejezetben foglaltaknak megfelelően az 5. táblázat a szocialista hierarchiák és az egyenlőtlenség szimbolikus jelentéseinek fennmaradását mutatja be.

5.1.2 Város-vidék dualista struktúra

Ebben a szakaszban kvantitatív módszert alkalmazunk az egyenlőtlenségek mögöttes szerkezetének elemzésére a mai Kínában. Az elemzés középpontjában a városi és a vidéki Kína társadalmi rétegződésének vizsgálata áll, mivel a városi-vidéki szakadékot a társadalmi szerkezet legfontosabb aspektusának tartják, és a mai Kínát "egy ország, két társadalom"-ként jellemzi (Whyte, 2010c, 1. o.). Bár a városnak a vidékkel szembeni elsőbbséget biztosító területi hierarchiát a maoista időszak alatt hozták létre és támogatták, a város-vidék szakadék egyre nyilvánvalóbbá vált a következő időszakot követően.

5. táblázat: A szocialista jelleg szimbolikus egyenlőtlensége a kínai reform és nyitás után

Az egyenlőtlenség szimbolikus dimenziója	Intézményesített vagy internalizált osztály(ok)
<p style="text-align: center;">Mezőgazdasági hukou státusz vs. Nem mezőgazdasági hukou státusz</p>	<p style="text-align: center;">A vidékről városba irányuló migránsok hátrányos megkülönböztetése: egyenlőtlen hozzáférés a munkaerőpiachoz, a szociális jólétre, az oktatásra stb.</p>
<p style="text-align: center;">Kommunista párttagság vs. Nem kommunista párttagság</p>	<p style="text-align: center;">A KKP-tagság előnyei a párt/közigazgatási rendszerben való előléptetésben; és a fővárosi vagy a kormányzati teljesítmény megkönnyítése munkaerőpiac.</p>
<p style="text-align: center;">Az állami rendszeren belül vs. Az állami rendszeren kívül</p>	<p style="text-align: center;">Az állami rendszerben való foglalkoztatás, különösen az állami költségvetésből való fizetés, több kiváltságot jelent, hogy magasan fizetett és több a piaci prioritások elérésének lehetőségei.</p>

Forrás: Saját kidolgozás, Bian (2002), Smart és Hsu (2007), Zeuthen és Griffiths (2011), Kuang és Li (2012), Y. Guo (2016), McLaughlin (2017) stb. alapján. Lásd még a 4. fejezetben található leírást.

az átalakulás. Különösen a gazdasági egyenlőtlenségek tekintetében a város-vidék egyenlőtlenség 1984-ben érte el a legveszélyesebb pontját az 1978-ban kezdődött vidékreformnak köszönhetően. A reformot követően ez az egyenlőtlenség tovább nőtt, kivéve az 1995 és 1997 közötti időszakot, amikor a mezőgazdasági termékek árát a kormány megemelte (M. Lu & Chen, 2006). A Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal által közzétett adatok azt mutatják, hogy 2017-ben a városban az egy főre jutó háztartási jövedelem 36396 kínai jüan (4650 eurónak megfelelő összeg) volt, ami majdnem háromszorosa a vidéki háztartások egy főre jutó háztartási jövedelmének (12432 kínai jüan, 1588 eurónak megfelelő összeg).¹⁹ A városi és vidéki Kína közötti nagy jövedelemkülönbség a reformpolitikák eredménye, amelyek mindig is a városi területeket és lakosokat részesítették előnyben. Bár a város-vidék megosztottság csökkentésére egy sor politikát alkalmaztak, mint például a mezőgazdasági termékek beszerzési árának emelése és a vidék-város migrációra vonatkozó korlátozások enyhítése, amelyeknek vannak bizonyos pozitív hatásai, a városi lakosok továbbra is számos olyan társadalmi-gazdasági kiváltságban részesülnek, amelyek a vidéki lakosok számára elérhetetlenek (D. T. Yang, 1999). Lényegében ezek a város-előítéletes

politikák még inkább

¹⁹Lásd: Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal honlapja:
<http://data.stats.gov.cn/english/easyquery.htm?cn=C01>.

a háztartások nyilvántartási rendszerének (hukou-rendszer) fenntartásával indokolt (lásd: K. W. Chan & Buckingham, 2008; Kuang & Li, 2012). Például még mindig létezik intézményesített megkülönböztetés az erőforrásokhoz és lehetőségekhez való hozzáférés tekintetében, mint például a szociális segélyek és a munkaerőpiacon való elhelyezkedés (Zeuthen & Griffiths, 2011);

F. Cai, 2011)²⁰. A város és a vidék között kialakult határvonal a város és a vidék kettősségének fejlődési rendszerét hozza létre (lásd még: Zeuthen & Griffiths, 2011).

Továbbá, bár a kínai társadalmat az egyre növekvő szabadpiaci erő strukturálja, a város-vidék kettéválás hangsúlyossá vált, ami a társadalmi rétegződést alakítja. Érdeemes megemlíteni, hogy a rugalmasabb hukou-politika és a gyors urbanizáció hatására az 1980-as évek közepe óta megnőtt a vidékről a városokba irányuló migráció. A vidékről városba irányuló migráció jelensége a reformpolitikákkal szinte párhuzamosan hozzájárul a strukturális változásokhoz mind a vidéki, mind a városi társadalmakban. A munkaerő-migráció lehetőségei jelentősek a vidéki lakosok számára a szegénységből való menekülésben (Du, Park és Wang, 2005). Ugyanakkor a vidékről városba irányuló migráció veszélyezteti a kormányzati tisztviselők és a városi lakosok között a városi területeken kialakult szolgáltató-vevő kapcsolatokat (Tang & Yang, 2008). Ennek eredményeképpen a városi társadalmat kapitalista jellemzőkkel rendelkező rétegzett rendszerként tájékoztatják. A migráns munkavállalók már a munkaerő nélkülözhetetlen részévé váltak, mivel a felhalmozódó építési projektek és a virágzó magánszektor gazdasága ezektől a munkaerőktől függ. A *2016-os Kínai Munkaügyi Statisztikai Évkönyv* adatai azt mutatják, hogy a városi foglalkoztatás munkaidejét tekintve a mezőgazdasági hukou-tulajdonosok 41,9%-a heti 48 óránál többet dolgozik, ami jóval több, mint a nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok 24,9%-ának munkaideje.²¹ Pekingben a vidéki vendégmunkások általában építkezési projekteken vagy más, a textiliparhoz, bányászathoz és széniparhoz kapcsolódó munkákban dolgoznak a városban (Guang, 2001). A hukou-rendszer értelmében a migránsok nem rendelkezhetnek állandó városi tartózkodási

---

jogokkal és más kapcsolódó szociális juttatásokkal (Kuang & Li, 2012). Ebben az értelemben a vidékről városba irányuló migránsokkal szembeni megkülönböztetés nem

²⁰2005 óta egy sor hivatalos dokumentumot adtak ki a város-vidék integráció előmozdítása érdekében. A délnyugat-kínai Csengtu és Csungking kísérleti körzeteket jelölték ki a következő célokra város-vidék integráció 2007-ben. Lásd: Ye (2010); Zeuthen és Griffiths (2011).

²¹Lásd: A Kínai Népköztársaság Emberi Erőforrások és Társadalombiztosítási Minisztériumának honlapja: http://www.mohrss.gov.cn/SYrlzyhshbzb/zwgk/szrs/tongjinnianjian/201803/t20180302_289122.html.

nemcsak marginalizálja ezt a csoportot a városi társadalomban, hanem a kínai városi társadalmi struktúrát is *városi kasztrendszerként* jellemzi (Tang & Yang, 2008; Kuang & Li, 2012).

5.2 Empirikus kutatási módszer

5.2.1 Többszörös korrespondenciaelemzés: Egy elemzési technika

Ebben a tanulmányban a többszörös korrespondenciaelemzést (MCA) fogjuk használni annak kimutatására, hogy a mai Kínában az egyenlőtlenséget az államszocializmus alatti hierarchikus rendszerből reprodukálják-e, és ha igen, milyen mértékben. Ebben a vizsgálatban az MCA megfelelő módszertani technika, mivel a változók kategorikusan elemezhetőek. Gyakorlatilag, mint adatelemzési technikát, az MCA-t általánosan alkalmazzák nominális kategorikus változókra, például a nemre (Abdi & Valentin, 2007). A társadalomtudományokban az MCA az 1970-es évek végén vált kedvelt módszerré, és talán Pierre Bourdieu alkalmazása révén vált a legismertebbé. A *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste* című könyvében Bourdieu az MCA-t használta annak feltárására, hogy az egyes osztályfrakciókat hogyan jellemzi egy bizonyos konfiguráció. Az MCA-t mint statisztikai technikát Bourdieu követői gyakran használják, különösen a társadalmi osztályok közötti jellemző különbségek megközelítésében (pl. Kahma & Toikka, 2012; Jodhka et al., 2017).

Az MCA-t "homogenitáselemzésnek" is nevezik, mivel a változók közötti strukturális kapcsolatokat egy csökkentett dimenziójú térben próbálja reprezentálni (Blasius & Thiessen, 2001; Le Roux & Rouanet, 2010). Matematikailag az MCA-ban egy téglalap alakú adattömb (mátrix) jelenik meg "sorok" által, amelyek az egyének és "oszlopok" által, amelyek a kategorikus változókat mutatják be (Abdi & Valentin, 2007; Le Roux & Rouanet, 2010). Ebben a dimenziós térben a vizualizált közelség a kategóriák és az egyének hasonlóságát jelöli. A gyakorlatban az MCA kettőnél több kategorikus változóból álló halmazra alkalmazható, ezért az egyszerű korrespondenciaelemzés (CA: Greenacre, 2006; Nenadic & Greenacre, 2007) kiterjesztésének tekinthető. Az egyszerű CA-technikák alap gondolata az, hogy az eloszláseyenlőség elve nagyobb valószínűséggel jelenik meg a gyakorisági adatokon keresztül (pl. Greenacre & Lewi, 2009). Greenacre két következtetést foglalt össze az MCA alkalmazásával kapcsolatban: az első az, hogy a változók halmazai közötti kanonikus összefüggések vizsgálatához vezet; a második az, hogy az

"adatvizualizációhoz kapcsolódó geometriai megfigyelésről van szó, és amely

sok hasonlóságot mutat a Pearson-féle főkomponens-elemzéssel" (Greenacre, 2006, 42. o.). Ezért az MCA-ban a változókat kategorikusan kell kódolni. Ha egy empirikus tanulmányban egyéni szintű felmérési adatokat használnak fel, a lehetséges válaszokat, valamint a demográfiai változókat (nem, életkor, iskolai végzettség, családi állapot stb.) nominális kategóriákként kell kódolni. Vegyünk egy nagyon egyszerű példát a válaszadói szintű adatokra a 2017-es rendelkezésre álló jövedelem egyenlőtlenségéről országszerte Kínában. Az alábbiakban a megfontolt válaszok szerepelnek:

- A. Sokkal alacsonyabb, mint 24,408²² RMB jüan
- B. Nagyon kevésbé alacsonyabb, mint 24,408 RMB jüan
- C. Nagyon kevésbé magasabb, mint 24,408 RMB jüan
- D. Sokkal magasabb, mint 24,408 RMB jüan

Ez tehát három lehetséges válaszkategória:

1. Alacsonyabb jövedelem (az A válasznak megfelelően)
2. Közepes jövedelem (a B és C válasznak megfelelően)
3. Magasabb jövedelem (a D válasznak megfelelően)

A felmérési adatokon alapuló mátrixban minden sor egy-egy válaszadót ír le, az oszlopok pedig a válaszok kategóriáit képviselik az összes elemre vonatkozóan. Következésképpen a becslés az egyes alanyok és a válaszkategóriák pozícióinak térképen való megjelenítésével történik (Greenacre, 2006; Blasius & Thiessen, 2006). A "hagyjuk az adatokat magukért beszélni" általánosan elfogadott elvét követve a²³ MCA valóban megfelelő módszer az osztályhelyzet társadalmi rétegződésben betöltött relevanciájának vizsgálatára, mivel az ilyen megfeleléselemzést gyakran alkalmazzák "az adatok struktúrájának feltárására", nem pedig a szignifikancia tesztelésére"

(Blasius & Thiessen, 2006, 233. o.).

²²A Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal honlapja szerint a 2017-es rendelkezésre álló jövedelem országos mediánja 24 408 RMB jüan; lásd:

http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/201801/t20180118_1574931.html.

²³"Az adatok önmagukért beszélnek" alapelv a kvantitatív és kvalitatív vizsgálatban egyaránt az elfogultság minimalizálására, és a legtöbb tudós által elfogadott alapelv. Lásd: D. Walker és Myrick (2006), Blasius és Thiessen (2006), Strayer (2012) stb.

5.2.2 Változók és adatok

Az egyenlőtlenségi változók Max Weber elméleti hozzájárulása a piaci környezetben történő társadalmi ~~igény~~ ebben a tanulmányban az egyenlőtlenség operacionalizálására szolgál a mai Kínában, mivel a reform és nyitás az érdemeken alapuló jutalmazási rendszert hoz létre. Weber terminológiájában az osztályhelyzetet gyakrabban használják, mint magát az osztályt, mivel az osztály csak a tőke gazdasági vagy nem szociális dimenzióját írja le, míg az osztályhelyzet a közösségi cselekvés alapja, amely abból ered, hogy az emberek egy csoportja életesélyeinek közös összetevőjével rendelkezik (Weber, 1946). Weber számára az életesélyek az osztályhelyzetről beszélnek, amelyet a piaci előnyök szempontjából általánosságban határoznak meg. Weber hangsúlyozta, hogy az életesély a javak birtoklása és a jövedelemszerzési lehetőségek mellett az áru- és munkaerő-piaci feltételeket is érinti. Ez azt jelenti, hogy az életesélyt strukturálisan a javak és készségek feletti rendelkezés vagy ellenőrzés határozza meg. Lényegében ez a kontroll az egyén anyagi javak, társadalmi státusz és hatalom birtoklását jelenti, és meghatározza az egyén osztályhelyzetét (Weber, 1946; Bendix, 1974). A weberi perspektívából nézve tehát az egy bizonyos osztálycsoportba sorolt személyek ugyanazt az osztályhelyzetet foglalják el (Weber, 1946; Barbalet, 1980).

Webernek a társadalmi rétegződés tanulmányozásához való egyik legfontosabb hozzájárulásának tekinthető leírása nem ellentmond, hanem inkább kiszélesíti Marxnak a piaci helyzetekben az osztályokról alkotott felfogását (Parkin, 1972). Különösen az egyén osztályhelyzetének Weber-féle értelmezése koherens azokkal a termelési viszonyokkal, amelyekre Marx az osztályok meghatározójaként utal, mivel amint egy személy belép egy termelési viszonyba, gazdaságilag, politikailag és társadalmilag is jelentőséggel kell bírnia egy bizonyos hierarchikus viszony felépítésében (lásd még: Anthias, 2001).

Weber társadalmi rétegződéelméletének másik jelentős elve a gazdasági teljesítmény (osztály) és a társadalmi státusz közötti de- lineáció (pl. Barbalet, 1980; Gane, 2005). A státusz mint összetett és absztrakt fogalom szükségszerűen a státuszcsoport kontextusában értelmezendő, amely nemcsak a közösségek becsületére vagy megbecsülési értékére, hanem a birtokokra is utal. Weber jól ismert művében, a *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*-ban a státusz szorosan kapcsolódik az uralom egy legitim típusához, amely kifejezetten a gyakorolt hatalom vagy befolyás formájában létezik (Weber, 1978; Gane, 2005). Piaci helyzetben a

presztízs jutalmak a

egy foglalkozási szerephez annak korszak-specifikus társadalmi funkciója és hozzájárulása társul, ami ahhoz az állításhoz vezet, hogy a foglalkozás meggyőző index a társadalmi rétegződés státusdimenziójának feltárására (pl. Hatt, 1950; Hollingshead et al., 2011). Ezen túlmenően, Weber szerint, elvileg az a hatalom, amelyet egy párt vagy egy politikai klub generálhat, meghatározza az ember életesélyekért folytatott küzdelmét is. A párt Weber szerint olyan szervezet, amely társadalmi kapcsolatokon alapul, és mindig egy tervezett, tervszerűen kitűzött cél felé irányul (Weber, 1978; Gane, 2005), ami a hatalom jellemzéséhez vezet, mint a személynek a társadalmi tevékenységekben való részvételre és a célok elérésére való képessége. Gyakorlatilag, Weber fejtegetéseivel összhangban, az ilyen hatalmat szervezeteken keresztül gyakorolják, különösen a bürokrácia és a közszolgálat modern szervezetein keresztül (Weber, 1946). Ami a hatalom lényegét illeti, mint a társadalmi-gazdasági eredmények elősegítésének hatékony eszközét, Weber a társadalmi hálózatok eszméjét a "társadalmi tőkével" analóg hatékony eszközként fogta fel (Trigilia, 2001).

Weber és követői számára a rétegződés fenti három összetevője a személy versenyképességét hangsúlyozza. A szó szoros értelmében ez a versenyképesség vagy előny a hatékonyságot jelöli, és a piaci rendszer, valamint a kapitalista jellemzőkkel rendelkező, kialakulóban lévő társadalom közös alapját jelöli ki (Cochoy, 1998). Így még a szocialista politikai rendszer fenntartása érdekében is ésszerű a kínai társadalom átalakulását piacorientált helyzetként meghatározni. Ebben az empirikus tanulmányban Weber rétegződés három összetevőjű modelljét fogjuk használni arra, hogyan helyezkedik el egy egyén egy piacorientált strukturális kapcsolatban. Kína egyenlőtlenségét tehát elkerülhetetlenül a vagyon, a társadalmi státusz és a hatalom közötti kölcsönhatás alakítja. A 2. táblázat bemutatja, hogy az egyenlőtlenség e három változója hogyan működik.

Kategorikus adatok Az empirikus vizsgálat ezen része a 2015-ös kínai általános társadalmi felmérés (CGSS) adatait használja fel. A nyers adatok minden kutató számára elérhetőek. A 2003-ban a Renmin Egyetem és a Hongkongi Tudományos és Technológiai Egyetem által indított CGSS a kínai városi és vidéki társadalmak egymást követő, főként egyéni és háztartási szintű felmérése, amelynek célja paneladatok gyűjtése a kínai társadalmi rétegződés és életminőség dinamikájának nyomon követésére (lásd: Bian & Li, 2012). A CGSS adatai önbevalláson alapulnak, országos szinten reprezentatívak, és általánosan használták őket, mint

6. táblázat: Az egyenlőtlenség változói és működése

Változó	Művelet
Gazdagság	Jövedelem és egyéb vagyon (pl. ingatlan, személygépkocsi, részvény, megtakarítás stb.).
Állapot	Foglalkozási státusz
Teljesítmény	Munkaszervezetek; A szervezeten belüli pozíció (döntési jogkör); Társadalmi hálózat.

Forrás: Saját kidolgozású, elsősorban Weber (1946), Weber (1978), Liberatos et al. (1988) stb. alapján.

empirikus bizonyítékok a Kínával kapcsolatos társadalomtudományi kutatásokban (Xu, Perkins, & Chow, 2010;

Z. Zhang & Treiman, 2013; Xie & Zhou, 2014; Luo, 2014). A CGSS-ben a megkérdezettek a 18 év feletti civil felnőttek. 2015-ben a CGSS 10968 mintát hoz létre, amelyek 28 tartományi szintű közigazgatási területet fednek le.²⁴ Ezért statisztikailag alkalmas a társadalmi struktúra megfigyelésére ezen adatkészlet segítségével. Az MCA alkalmazásához a 2015-ös CGSS mennyiségi adataiból származó összes mennyiségi adatot kategorikus adathalmazokká alakítjuk át.

Szocialista hierarchia változó adatai Az itt tárgyalt szocialista hierarchia változók közé tartozik a KKP-hovatartozás, a hukou-státusz és a foglalkoztatási struktúra dichotómiája, mivel ezek a besorolások a szocialista hierarchia szimbolikus dimenziójára vonatkoznak. Az egyes változók a felmérés válaszai alapján a következőképpen mérhetők és kategorizálhatók:

(1) Párthovatartozás: A politikai hovatartozásra vonatkozó felmérés válaszaiból a következő kategóriákat állítom össze:

(a) *Nem kommunista párttag* (NPA; magában foglalja a tömegeket és a kommunista ifjúsági liga tagjait).

(b) *Demokratikus pártok tagja* (DPM)

(c) *Kommunista párttag* (CPM)

²⁴Hongkong Különleges Közigazgatási Terület (SAR), Makaó SAR és Tajvan kivételével, 31 tartományi szintű közigazgatási régió a szárazföldi Kínában szocialista politikai rendszert működtet; A 2015. évi CGSS leírásáról lásd a Kínai Nemzeti Felmérési Adatarchívum honlapját: <http://cnsda.ruc.edu.cn/index.php?r=site/article&id=164> (kínaiul).

(2) Hukou státusz: A *hukou* státusz vizsgálatának válaszaiból az alábbi kategóriákat állítottam össze:

(a) *Mezőgazdasági hukou-státusz* (AHS)

(b) *Nem mezőgazdasági hukou-státusz* (NHS; születés óta, beleértve néhány kékpecsétes *hukou-t is*)²⁵

tulajdonosok és helyi hukou-tulajdonosok²⁶ akik korábban nem mezőgazdasági *hukou-val* rendelkeztek)

(c) *Vidéki hukou-városi hukou* (RHS; érdemalapú kiválasztás vagy politikai alapú beolvasztás útján engedélyezett hukou-átalakítás, beleértve néhány kékpecsétes hukou-tulajdonost és olyan helyi hukou-tulajdonosokat, akiknek korábbi hukou-státusuk mezőgazdasági *hukou*).

(3) A foglalkoztatottság dichotómiája: A foglalkoztatási struktúra dichotómiája egy város-specifikus fogalom, amely a szervezeti eszközök tulajdonosi szektorán alapuló, a munkaegység típusát meghatározó megosztott foglalkoztatási rendszert írja le. A vonatkozó felmérési tételekre adott válaszokat a következő kategóriákba soroltuk:

(a) *Az állami rendszeren belül* (IS; az állami szektor egységeiben foglalkoztatott válaszadók)²⁷)

(b) *Állami rendszeren kívüli* (OS; nem állami szektorbeli egységekben foglalkoztatott válaszadók)²⁸)

---

²⁵A kék pecsét *hukou* egy átmeneti városi *hukou*, amelyet az 1990-es évek elején hoztak létre, főként a tehető, képzett és képzett jelöltek számára. A kék pecsét birtokosai ötéves minősített tartózkodási idő után állandó helyi városi hukou-tulajdonosokká válhatnak. Az érvényes városi *hukou* politikája a népesség mobilitásának és a gazdasági életképességnek a megkönnyítésére jött létre (lásd: F.-L. Wang, 2004; Luo, 2012). *Az Államtanácsnak a háztartás-nyilvántartási rendszer reformjának további előmozdításáról szóló*, az alábbiakban közzétett *véleményei* szerint

a Államtanács, a kékpecsétes *hukou* 2014 júliusában ténylegesen megszűnt.

²⁶Az *Államtanács* 2014 júliusában kiadott, *a háztartás-nyilvántartási rendszer reformjának további előmozdításáról szóló*, az *Államtanács által* kiadott *vélemények* szerint a városi és vidéki területeken egységesíteni kell a háztartás-nyilvántartási rendszert, és teljes körűen alkalmazni kell a tartózkodási engedély rendszerét. Ezt követően a tartományi szintű közigazgatási régiók egymás után kezdték fokozatosan egységesíteni a mezőgazdasági

és nem mezőgazdasági *hukou* egységes helyi *hukou-ként*.

²⁷Ez az empirikus tanulmány az "állami rendszeren belüli/külső foglalkoztatás" mérését biztosítja. A 2015-ös CGSS-ben az állami rendszeren belül (IS) csak az állami szervezeteket (WU3) és az állami tulajdonban lévő vagy holdingtársaságokat (IS a WU2-ben) írja le, mivel a párt- és kormányzati rendszerekben dolgozó válaszadóknak nem kell a tulajdonosi szektorra válaszolniuk. Tekintettel erre, a "party" típusú munkaegység

és kormányzati szervek" (WU1) kiegészülnek ebben a mérésben.

²⁸A tulajdonosi típus lehet kollektív tulajdon vagy holding, magántulajdon vagy holding, Hongkong, Makaó és Tajvan által finanszírozott vagy holding, külföldi befektetés vagy holding és egyéb lehetséges típusok.

A társadalmi rétegződés Weber háromkomponensű elmélete szerint a gazdasági tőke, a társadalmi státusz és a hatalom a legfontosabb változók, amelyekkel egy piacorientált társadalomban az osztályhelyzetet mérni lehet. Ezek az egyenlőtlenségi változók a következőképpen vannak indexálva:

(1) Gazdasági tőke: A 2015-ös CGSS-ben a válaszadók gazdasági helyzetét feltáró kérdőívek mindegyike háztartási szintű. Három jelentős felmérés válaszait kategorikusan felépítették, hogy mérjék a háztartások anyagi erőforrásokkal való rendelkezését a mai kínai társadalomban:

(a) *Ingatlantulajdon* (PO): a részleges vagy teljes tulajdonjoggal rendelkező házak teljes száma, PO0-PO99 kóddal (összesen 0-99).

(b) *Személygépkocsi-tulajdonlás* (PV): személygépkocsi teljes tulajdonlása, PV1, ha igen, PV0, ha nem.

(c) *Gazdasági helyzet* (EC): a helyi terület gazdasági helyzete, EC1- EC5 kóddal, vagyis az átlag alatti és az átlag feletti szint között.

(2) Társadalmi státusz: A válaszadó foglalkozásának társadalmi befolyását az egyén társadalmi státuszának indexeként használják. A válaszadók szubjektív értékelései arról, hogy hogyan érzékelik a foglalkozásuk társadalmi megbecsülését és befolyását, a társadalmi státusz jelzésére szolgálnak. A vonatkozó felmérési tételre adott válaszok kategorikusan a következőképpen épülnek fel:

(a) *Társadalmi presztízs* (SP): a válaszadó egyetért azzal, hogy a munkája sok embernek segít, SP1-SP5 kódolással, a "teljes mértékben egyetért" és a "teljes mértékben nem ért egyet" között.

(b) *Társadalmi befolyás* (SI): a válaszadó egyetért azzal, hogy a munkája hasznos a társadalom számára, SI1-SI5 kóddal, a "teljes mértékben egyetért" és a "teljes mértékben nem ért egyet" között.

(3) Hatalom: A munkaegységek típusára, a döntési hatalomra és a társadalmi hálózatra adott válaszokból megfelelő kategóriákat állítok össze a válaszadó hatalmának mérésére a városi Kínában:

(a) *Munkahelyi egység típusa* (MÜ): a válaszadót arról kérdezik, hogy a pártban vagy kormányzati szervnél (MÜ1); vállalkozásban (MÜ2); állami szervezetben (MÜ3); társadalmi szervezetben vagy lakosok/falvak bizottságában (MÜ4); a hadseregben (MÜ6); vagy önálló vállalkozó (MÜ5) dolgozik.

(b) *Döntési képesség* (DP): az a mérték, amelyben a válaszadó önálló döntéseket hoz.

a munkájával kapcsolatos döntések, DP1-DP4 kóddal, a "nagyértékben független" és a "nagyértékben függő" között.

(c) *Szociális hálózat* (SN): annak gyakorisága, hogy a válaszadótól a munkája miatt segítséget kérnek másoknak, SN1-SN5 kóddal, a "nagyon gyakran" és a "soha" között.

(4) A vidéki társadalom további hatalmi mutatói: A város és a vidék dualista foglalkoztatási státusza miatt a vidéki Kínában a hatalom méréséhez további felmérési elemeket kell hozzáadni. A nem mezőgazdasági munkaegység típusa mellett a munkahely mérésének másik mutatója a mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági munka közötti felosztás. Emellett a helyi rokonság és hálózatok szociokulturális erőket fejtenek ki a helyi koordináció megvalósítása érdekében, ami megkönnyíti a reformfolyamatokat a vidéki Kínában (N. Lin, 1995). Ez azt jelenti, hogy a lokalitás egyszerre jelöli az egyén társadalmi tőkéjét és a vidéki társadalomban elfoglalt pozícióját. Így a vonatkozó felmérési tételek válaszaiból a következő kategóriákat állítom össze:

(a) *Foglalkoztatási státusz* (ES): a válaszadó jelenlegi foglalkoztatási státusza, beleértve a nem mezőgazdasági munkát (ES1); mezőgazdasági munka, korábban nem mezőgazdasági munkát végzett (ES2); mezőgazdasági munka, korábban nem végzett nem mezőgazdasági munkát (ES3); munkanélküli, korábban csak mezőgazdasági munkát végzett (ES4); munkanélküli, korábban nem mezőgazdasági munkát végzett (ES5); soha nem végzett semmilyen munkát (ES6).

(b) *Helyszín* (LO): a válaszadó mennyire ismeri a szomszédait, LO1-LO5 kóddal, a "nem nagyon ismeri" és a "nagyon ismeri" között.

Demográfiai változók adatai A szimbolikus osztályozások és az egyenlőtlenségek közötti strukturális kapcsolat átfogó vizsgálata érdekében a következőkben néhány kulcsfontosságú demográfiai változóra vonatkozóan osztályokat állítok fel:

(1) Nem: férfi (G1); nő (G2).

(2) Családi állapot: nőtlen (M1); házas (M2); elvált (M3); özvegy (M4); nincs válasz (M99).

(3) Iskolai végzettség (legmagasabb iskolai végzettség): hivatalosan soha nem járt iskolába (S1); írni-olvasni tudó személyek²⁹(S2); általános iskola (S3); középiskola (S4); szakközépiskola (S5); gimnázium (S6); szakközépiskola (S7);

---

²⁹ tanonciskola²⁹ A felnőttek analfabetizmusa 1949-ben Kínában közel 80%-os volt. A felnőtt analfabétizmus csökkentése érdekében a

az újonnan létrehozott kínai kormány nagy jelentőséget tulajdonított az írástudás oktatásának.

(S8); szakiskola (részmunkaidőben) (S9); szakiskola (teljes munkaidőben) (S10); egyetem (részmunkaidőben) (S11); egyetem (teljes munkaidőben) (S12); doktori iskola és felsőoktatási intézmény (S13).

(4) Életkor: 1960 előtt született (A1); 1960 után született (A2); 1970 után született (A3); 1980 után született (A4); 1990 után született (A5).

Egyéb kiegészítő változók adatai Az alábbiakban az empirikus kutatás kiegészítő változóit ismertetjük:

(1) Relatív társadalmi-gazdasági helyzet: a válaszadókat arra kérik, hogy a társaikhoz képest jelenlegi társadalmi-gazdasági helyzetüket viszonylag magasabbnak (SIP1), közepesnek (SIP2) vagy viszonylag alacsonyabbnak (SIP3) minősítsék.

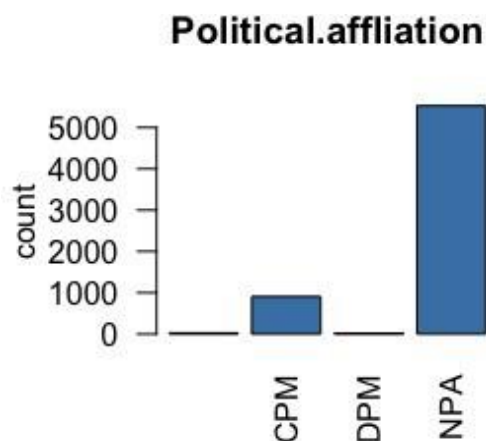
(2) A társadalmi-gazdasági helyzet változása: az elmúlt három évhez képest a válaszadókat arra kérik, hogy a társadalmi-gazdasági helyzetben bekövetkezett változásokat a következők szerint határozzák meg: nőtt (CSP1), majdnem változatlan maradt (CSP2) vagy csökkent (CSP3).

5.3 Eredmények és értelmezés

A 2015-ös CGSS-re 10968 érvényes példányban érkeztek válaszok, amelyek közül 6470 városi területeket, a többi 4498 pedig vidéki területeket célozott meg. A Világbank által közzétett adatok szerint Kína lakosságának 55,5%-a városi településeken él. A városi minták és a vidéki minták aránya tehát technikailag megfelelő ahhoz, hogy a átfogóan bemutassa a városi és vidéki Kína közötti strukturális kapcsolatokat.

5.3.1 Az egyenlőtlenségek elemzése a városi Kínában

A 2015-ös CGSS városi adathalmazának alapstruktúráját többszörös megfeleltetés-elemzéssel elemezzük. A 8-10. ábra azt mutatja be, hogy a politikai ~~hukou~~ a háztartási regisztráció (hukou-státusz) és a foglalkoztatási rendszer kategóriái hogyan oszlanak meg a városi Kínában. A 8. ábrán a 6470 városi válaszadó mintegy 14%-a kommunista párttag (CPM), ami bizonyos mértékig az "elitosztály" összetételét jelzi. A 9. ábrából kiderül, hogy a városi lakosok kevesebb mint felét azonosították születése óta nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosként (NHS). Valójában a rugalmas háztartás-nyilvántartási politikának köszönhetően nagyszámú városi lakos mezőgazdasági hukou-tulajdonos (AHS) és vidékről városba tartó hukou-tulajdonos (NHS).

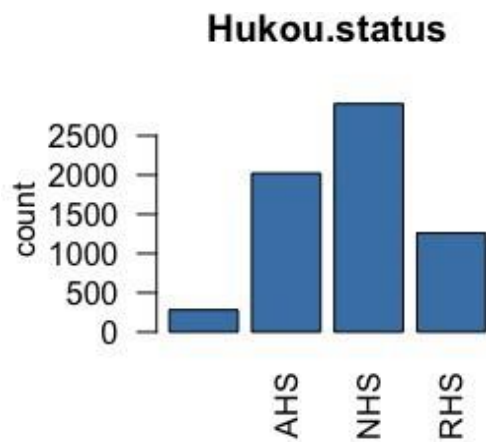

8. ábra: A párthovatartozás megoszlása a városi válaszadók körében.

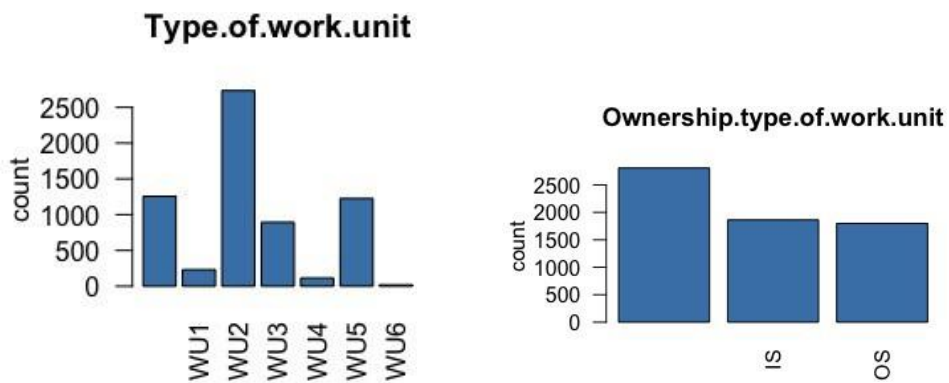
tartók (RHS). A 2015-ös CGSS-adatokból kiderült, hogy a városi lakosok közel 20%-a alakította át eredeti mezőgazdasági hukou-státuszát állandó városi regisztrációvá számos módon, többek között főiskolára, munkába állással, katonai szolgálattal, házassággal stb. való belépéssel. Ezen túlmenően a 10. ábra azt mutatja, hogy még a gazdaság nem állami szektorának kialakulásában és prosperálásában is jelentős szerepet játszanak az állami rendszer munkaegységei.

A 12. ábra a 17 változó és az MCA alapidimenziók közötti korrelációt mutatja. Nyilvánvaló, hogy a nem és a politikai hovatartozás változói korrelálnak leginkább az első dimenzióval, amely a legnagyobb eltérést magyarázza a városi alapú adatokban. Hasonlóképpen, a társadalmi-gazdasági helyzet változásának, a tulajdonlásnak, a társadalmi presztízsnak és befolyásnak, valamint a családi állapotnak a változói korrelálnak leginkább a második dimenzióval, amely a második legnagyobb eltérést magyarázza.

Annak érdekében, hogy megvizsgáljuk a szocialista rendszerben a társadalmi struktúra rétegződésében továbbra is fennálló egyenlőtlenségek szerepét, a szocialista hierarchiák szimbolikus kategóriáinak MCA-ját tervezzük. A 13. ábra a városi társadalmi struktúra szimbolikus konfigurációjának MCA-térképét mutatja be. Amint az MCA-térképen látható, a "nem párttagság" és az "agrár-kulturális hukou-státusz" negatívan helyezkedik el a "kommunista párttagság" és a "nem mezőgazdasági hukou-státusz/városi-városi hukou-státusz" elemekkel szemben. Az 1. kvadránsban keresztül (jobb felső sarok) azt is bizonyítja, hogy mind a párttagság, mind pedig a

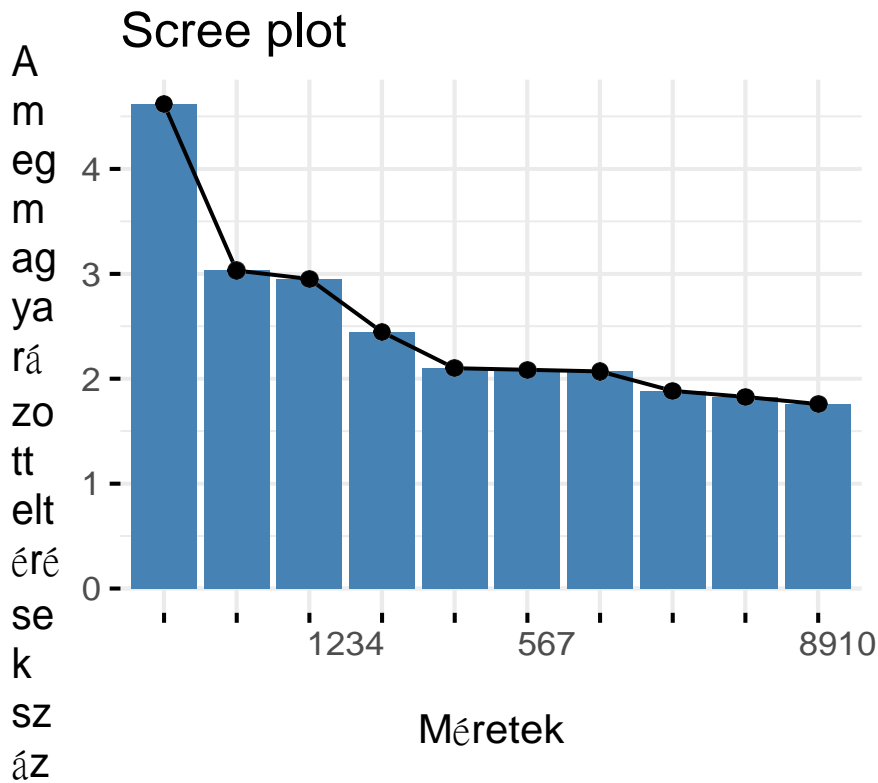
9. ábra: A hukou-státusz megoszlása a városi válaszadók között.

(a) A munkaegység típusának megoszlása a városi válaszadók között

(b) A tulajdonosi szektor megoszlása a városi válaszadók körében

10. ábra: Az állami rendszer által foglalkoztatottak megoszlása a városi Kínában.
Osztály: WU1+IS

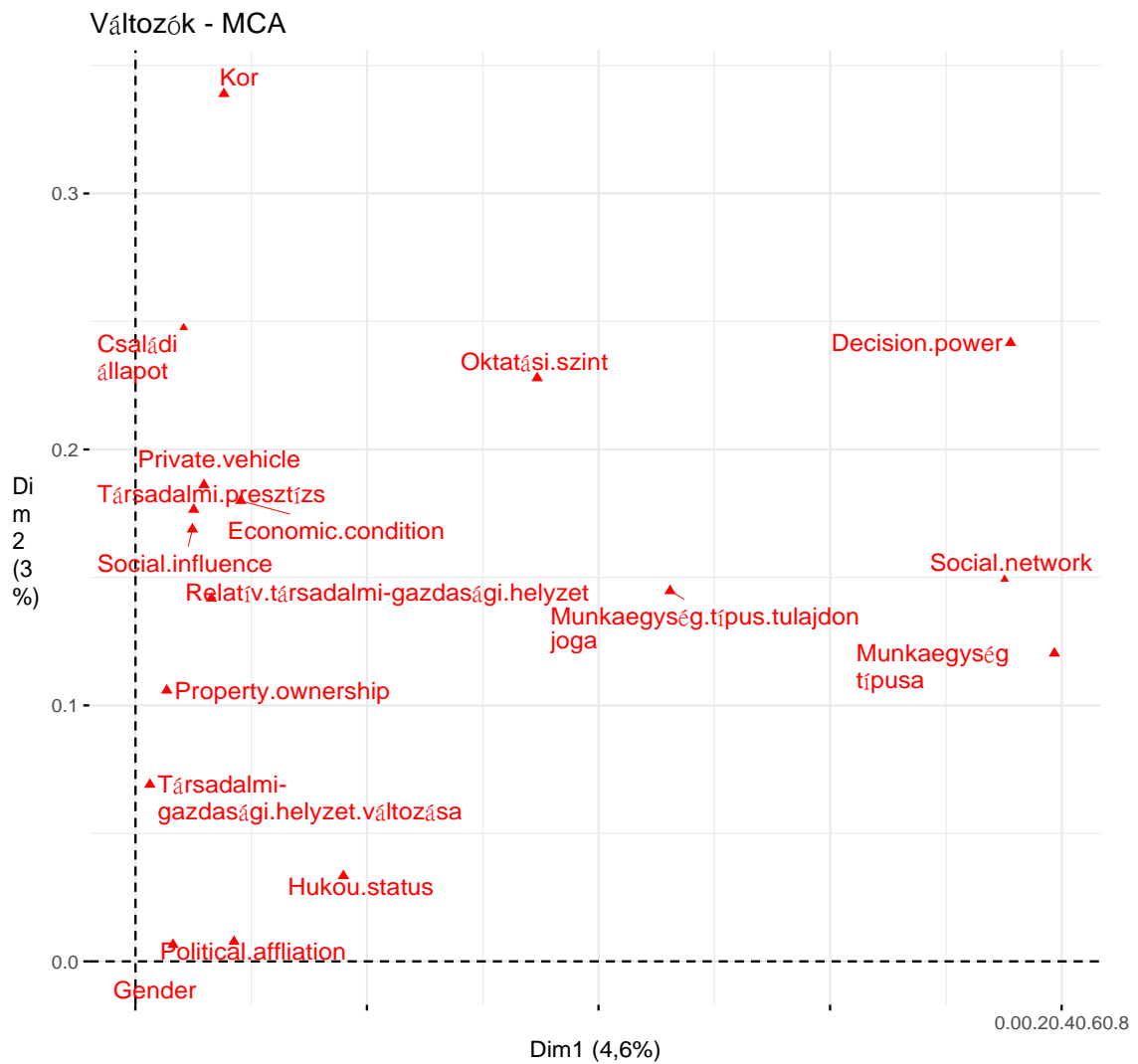

11. ábra: Az MCA dimenziókkal magyarázott tehetetlenség százalékos aránya: a városi minták alapján.

az állami szervezetben (állami tulajdonban) való foglalkoztatás az előnyös társadalmi csoport legnyilvánvalóbb jellemzői. Ennek megfelelően az 1. kvadráns (jobbra fent) és a 3. kvadráns (jobbra lent) a szocialista egyenlőtlenégi rendszer fennmaradását szemlélteti. Ezzel szemben a 2. kvadráns (balra fent) és a 4. kvadráns (jobbra lent) a feltörekvő osztályokat mutatja, mivel a gazdaság nem állami szektorai a gazdasági átalakulás gyümölcsei.

A 14. ábra egy kiegészítő bemutatás, amely átfogó változó-kategóriákat tartalmaz, és a kínai egyenlőtlenégi strukturális gyökeréről szól. Az első helyen, az első kvadránsban (jobb felső sarok) az EC4 (átlagon felüli gazdasági helyzet), SIP1 (saját bevallása szerint viszonylag magasabb társadalmi-gazdasági helyzet), PO3 (3 ingatlan), PO2 (2 ingatlan), PV1 (teljes mértékben birtokolja a személygépkocsit), DP1 (erős döntéshozatali képesség) válaszelemek közel állnak egymáshoz. Ez a hasonlóság azt jelzi, hogy az első kvadráns azokat a társadalmi csoportokat vagy osztályokat írja le, amelyek nagyobb valószínűséggel helyezkednek el a középosztályban vagy annál magasabb osztályban. Ebben a kvadránsban az SP1 és az SI1 messze van a középponttól, ami azt jelenti, hogy a gazdasági helyzethez képest a társadalmi státusz egyértelműbb szerepet játszik az egyén osztályhelyzetének felismerésében. Az 1.

kvadránsban kiállított adatokból kiderül, hogy az RHS (vidéki és városi hukou-státusz), a WU1 (párt- és

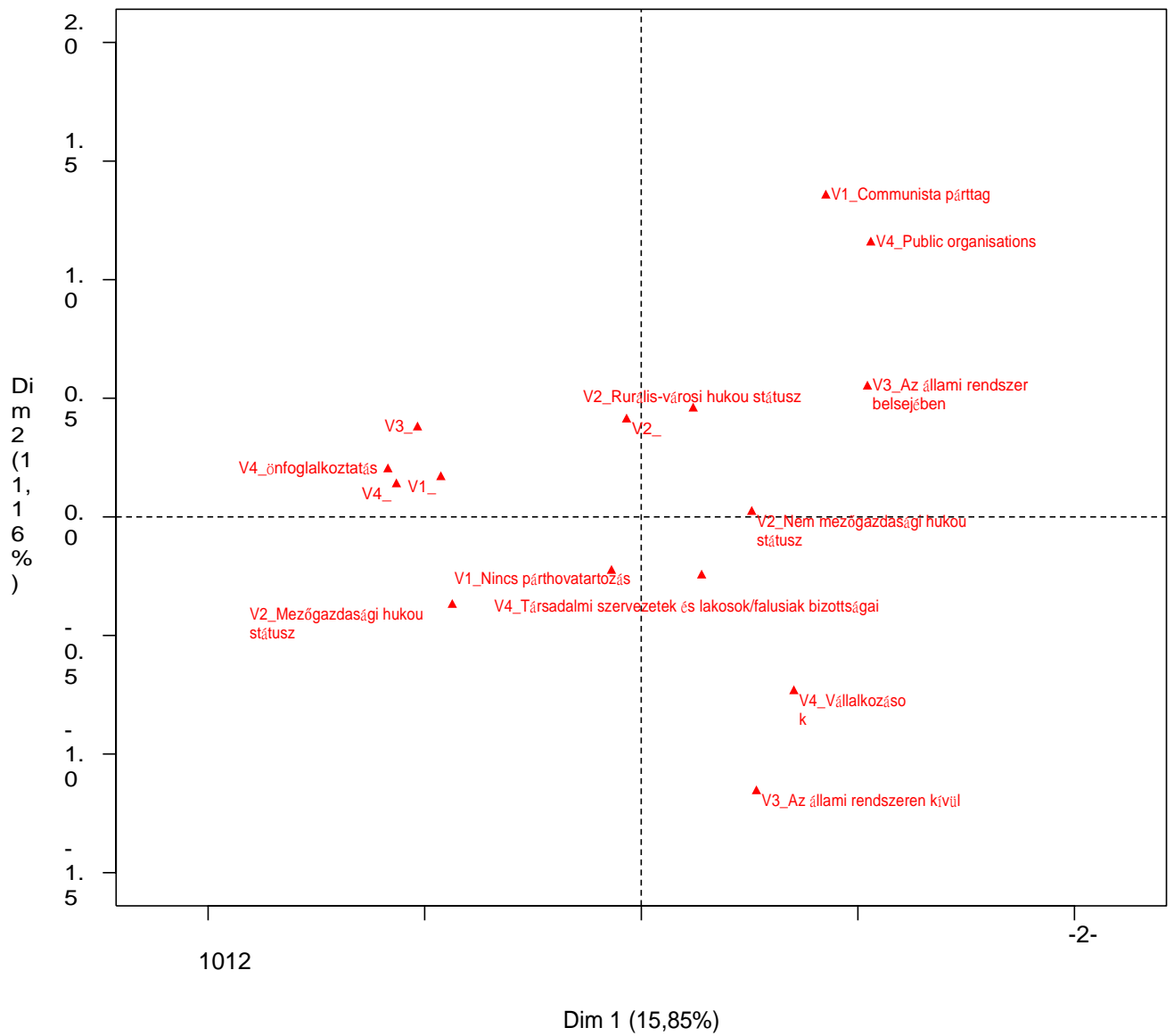

12. ábra: A változók és az MCA elvi dimenziói közötti korreláció: a városi minták alapján.

kormányzati szervek) és a CPM (kommunista párttagság) közel állnak a társadalmi osztályokban megjelenő társadalmi-gazdasági karakterekhez. A középosztálybeli vagy annál magasabb státusz tekintetében a középponttól való távolság azt sugallja, hogy a párt- és kormányzati rendszerben való alkalmazás (WU1) reprezentatívabb tulajdonságokat tükröz, mint a kommunista párttagság és a városi lakosként való regisztráció. Azt is meg kell jegyezni, hogy az előnyös jellemzők elemei közelebb helyezkednek el az S10, S11, S12 és S13 pontokhoz, ami azt jelenti, hogy az iskolai végzettség pozitív hatással van az egyén társadalmi-gazdasági eredményeire a piacorientált társadalomban. Az ellentétes kvadránsban (balra lent) a negatívan korreláló változó kategóriák jelennek meg, mint például a rosszabb gazdasági helyzet (EC1, EC2), alacsonyabb önazonosított társadalmi-gazdasági helyzet (SIP3) és ennek megfelelően alacsonyabb iskolai végzettség (S1, S3). Mindezen vonások által bevezetett városi kiszolgáltatott csoport, amelyet technikailag "alsó osztálynak" neveznek. Ezzel egyidejűleg a térbeli távolság azt mutatja, hogy az alsó osztályba tartozó válaszadók idősebbek (A1) és valószínűleg nem kommunista párttagok (NPA). Mivel azonban az NPA-elem a középpont mellett helyezkedik el, a nem kommunista párttagság nem jelentős tényező ennek az osztálynak a jellemzése szempontjából.

A 14. ábra fenti értelmezései nagyrészt igazolják a disszertációban felállított egyik hipotézist: bár az IS elem (az állami rendszeren belül) deviáns rendet mutat, a párt- és kormányzati rendszerben dolgozó válaszadók továbbra is viszonylag magasabb társadalmi rétegekbe sorolhatók. A 13. ábrán azonban nem látható az a tétel, amely a párt- és kormányzati szervek foglalkoztatására vonatkozik. Ehelyett ezt a helyet a "Kommunista párttag" tétel foglalja el. "Az egyik lehetséges magyarázat az, hogy bár az iskolákban és a munkahelyeken elitcsoportként toborozzák, a kommunista párttagság már nem kötődik a közsféra rendszeréhez. Ennek eredményeképpen a párt- és kormányzati rendszerben dolgozó köztisztviselőkkel szemben a kommunista párttagság nem feltétlenül tart igényt abszolút felsőbbrendűségre. A válaszkategóriák közötti chi-négyzet távolság kiszámításával, majd ezek földrajzi térképes ábrázolásával feltárt összefüggésből kiderül, hogy a jobb gazdasági körülmények között (PO2, PO3, PV1), magasabb társadalmi státuszban (SP1, SI1), erősebb hatalomban (DP1, SN2) és/vagy viszonylag magasabb önazonosított társadalmi-gazdasági helyzetben (SIP1) lévő válaszadók nagyobb valószínűséggel kommunista párttagok (CPM) és a kommunista pártban regisztráltak.

A változó kategóriák MCA-ja

13. ábra: A szimbolikus kategóriák MCA-térképe: a városi társadalom szimbolikus konfigurációja.

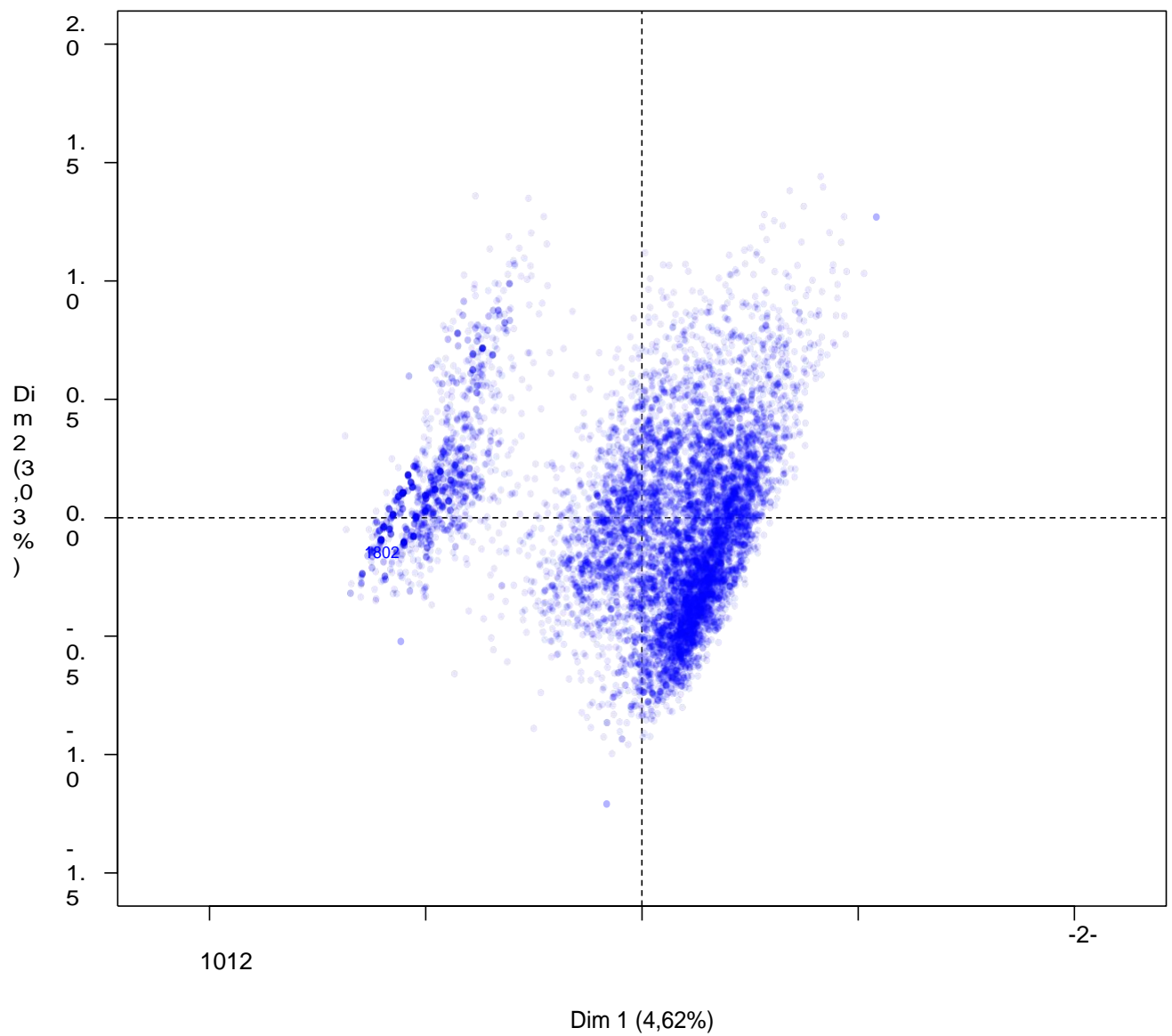

mint eredetileg hukou-státusban (RHS) regisztrált városi lakosok. Az iskolai végzettség társadalmi mobilitásra gyakorolt hatása miatt valószínűsíthető, hogy a születésük óta városi lakosként nyilvántartott egyénekhez képest a magasabb iskolai végzettségű városi lakosok csoportjai nagyobb valószínűséggel helyezkednek el magasan a hierarchikus struktúrájukban.

A második kvadráns (balra fent) a válaszadók egy olyan felhőjét mutatja be, akiket jellemzően a városi társadalomban kis egyéni vállalkozásokkal (WU5) foglalkozó mezőgazdasági hukou-tulajdonosok (AHS) jellemeznek. Általában ez a csoport a "földművesekből lett munkavállalókra" utal (technikai értelemben a vidékről a városba vándorlóakra), akik a munkalehetőségek miatt költöztek vidékről a városba anélkül, hogy állandó városi lakhellyel rendelkeznének. Bár a városi társadalomban viszonylag marginalizálódott, az osztály a társadalmi-gazdasági átalakulás eredményeként létezik, és egy kialakulóban lévő kapitalista szociokultúrában nyilvánul meg. Az ellentétes kvadránsban (jobbra lent) azon válaszadók csoportja látható, akik nem érzik a társadalmi-gazdasági helyzet változását (CSP2) és viszonylag gyengébb hatalommal rendelkeznek (DP3, SN4, SN5, WU2). A válaszkategóriák közötti térbeli összefüggés azt is jelzi, hogy ez a klaszter nagyobb valószínűséggel azonosítható "munkásosztályként" a városokban. Eközben ezek a válaszadók inkább nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok (NHS). A WU2 elem és az IS elem közelsége azt mutatja, hogy az állami tulajdonú vagy holdingtulajdonban lévő vállalatok alkalmazottai közül sokan a városi munkásosztályba sorolhatók. Érdekes megállapítás, hogy a középponttól való távolság magyarázza azt a jelenséget, hogy az állami tulajdonú vagy holdingtulajdonban lévő vállalatokon belül foglalkoztatott válaszadók még inkább a városi munkásosztályban ismerhetők el, mint az állami rendszeren kívül foglalkoztatott válaszadók (OS). Ettől eltekintve, bár ugyanabban a kvadránsban található, az állami rendszerben foglalkoztatott személyzet válaszkategóriája (IS) és más egyenlőtlenségi változók közötti távolság kevésbé nyilvánvaló hasonlóságokat mutat. Vagyis a foglalkoztatási státusz hatása egy személy társadalmi struktúrában elfoglalt helyének meghatározására számos tényezőtől függhet.

Statisztikai technikaként az MCA a válaszkategóriák eloszlásának megjelenítésével képes leírni a városi lakosok eloszlási jellemzőit. A 15. ábra sötétkek árnyalatából látható, hogy a 4. kvadránsban (jobbra lent) ábrázolt munkásosztály a mai városi Kína főcsoportjaként azonosítható. Par-

Egyéni eloszlás a változó kategóriák strukturális kapcsolataiban

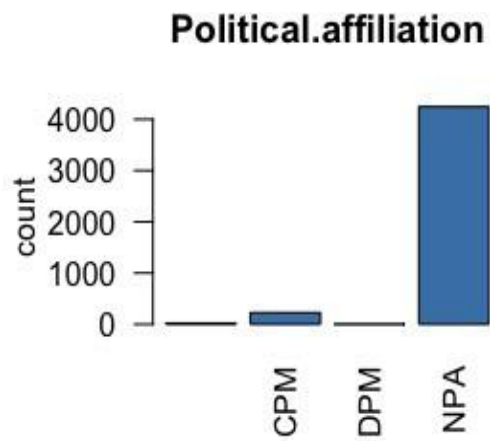
15. ábra: A városi minták eloszlása az MCA térképen az összes változó kategóriában.

a városi társadalomban a többség a viszonylag gyengébb erővel rendelkező, átlagos gazdasági körülmények között élő, fizetett csoportként jelenik meg. Az 1. kvadráns kék árnyalata a városi középosztály gyors növekedésére utal, míg a 2. és 3. kvadránsban a marginalizált csoportok gyors növekedését mutatja.

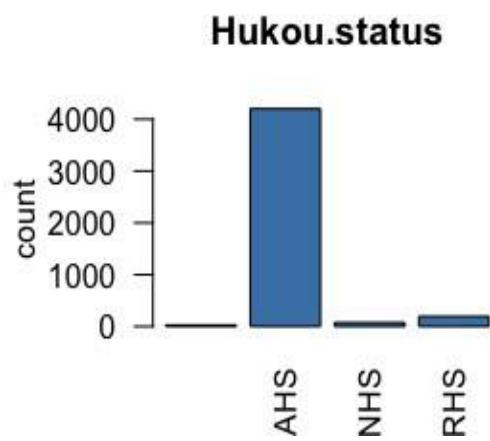
Összefoglalva a főbb megállapításokat, a fentiekben négy válaszkategória-klasztert különböztet meg. Az egyenlőtlenségek mögöttes struktúrája a városi Kínában az egyes változó kategóriák térbeli közelségén keresztül mutatható ki. Ami a szocialista jelleg társadalmi hierarchiáját illeti, először is a kommunista párttagok nagyobb valószínűséggel helyezkednek el a városi középosztályban vagy annál magasabb szinten, mint a nem kommunista párttagok. Az állami rendszerben való alkalmazás nem feltétlenül jár pozicionális előnyökkel a piacorientált társadalomban, kivéve a párt- és kormányzati kádereket. Ezután a nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok (születésük óta) inkább a városi munkásosztályban vagy az alsó középosztályban oszlanak meg. Ennek megfelelően a mezőgazdasági hukou-tulajdonosok (vidékről városba vándorlók) viszonylag jobban marginalizálódnak és hátrányos megkülönböztetésben részesülnek a városi társadalomban. Végül, de nem utolsósorban, még ha nem is teljesen nyilvánvaló, a városi társadalom marginalizált csoportjaira jellemző, hogy nem kommunista párttagok. A középosztálybeli és a felette lévő emberek számára a párt- és kormányzati káderek nagyobb mértékben járulnak hozzá a magasabb társadalmi-gazdasági helyzethez, mint a kommunista párttagság. Az eredmények azt a tendenciát is bemutatják, hogy bár a fennmaradó szocialista hierarchikus berendezkedés elkerülhetetlenül kifejti erejét a városi társadalom építésében, a gyorsuló átalakulás hatását korlátozza. Érdeemes megjegyezni, hogy két tengely magyarázó értékei alacsonyak a városi esetben (lásd: 13. és 14. ábra). Ez annak köszönhető, hogy az MCA mint adatelemzési technika ebben az esetben nem a szociokultúrák ábrázolására készült. Más eszközökkel ellentétben azonban a társadalom mögöttes struktúrájának reprezentálásával megközelítést nyújt a szociokultúra megfigyelésére.

5.3.2 Az egyenlőtlenségek elemzése a vidéki Kínában

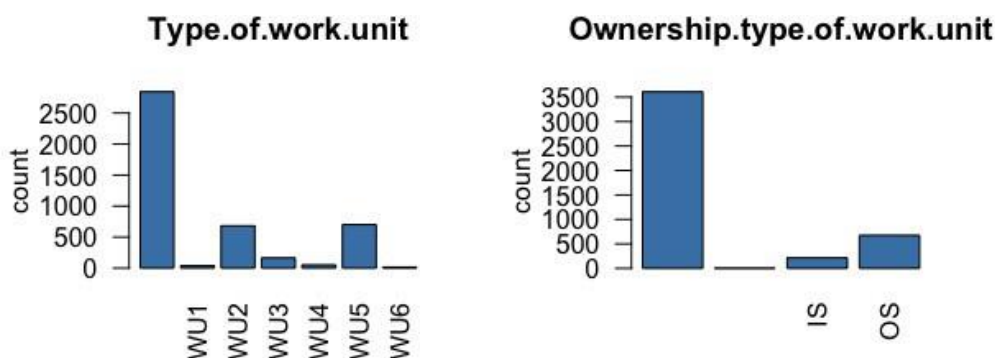
Az ugyanezen adathalmazon végzett MCA eredményei azt is megmutatják, hogy Kína vidéki társadalma hogyan rétegződik. A 16-18. ábrán láthatjuk, hogy a párthovatartozás, a háztartási regisztráció (hukou-státusz) és a foglalkoztatási struktúra kategóriái hogyan oszlanak meg a vidéki Kínában. A városi társadalomhoz képest a szimbolikus egyenlőtlenség.

16. ábra: A párhovatartozás megoszlása a vidéki minták között.

17. ábra: A hukou-státusz megoszlása a vidéki minták között.

(a) A munkaegység típusának megoszlása a b) megoszlása
vidéki

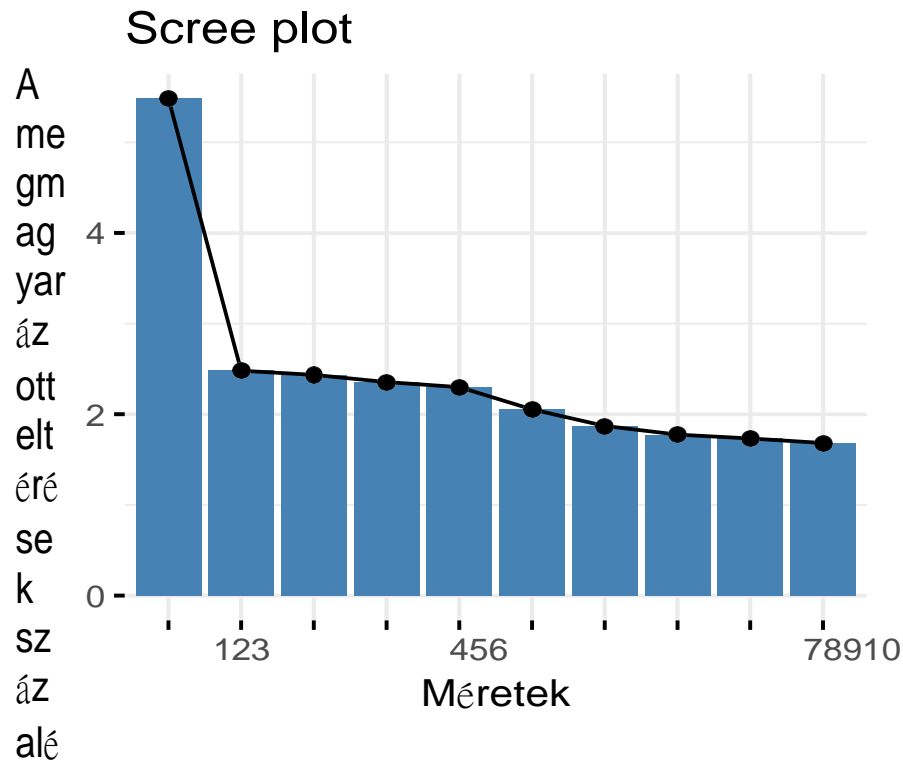
A tulajdonosi szektor

mintáka vidéki mintákközött

18. ábra: Az állami rendszerben való foglalkoztatás megoszlása
Osztály: WU1+IS

a szocialista jelleg jobban megmutatkozik, ami egy viszonylag kevésbé bonyolult társadalmi struktúrát jelez ezeken a vidéki területeken. Nyilvánvaló, hogy a vidéki lakosság többségét a szimbolikusan hátrányos helyzetű csoportokként azonosították (azaz a mezőgazdasági hukou-tulajdonosok, a nem kommunista párttagok és a nem állami rendszerben dolgozók). A 20. ábrán 19 változó közötti korreláció látható. A nem, a politikai hovatartozás és a társadalmi hálózat MCA-elvi dimenziói korrelálnak leginkább az első dimenzióval, amely a vidéki adathalmazban a legnagyobb eltérést magyarázza; eközben a társadalmi befolyás és presztízs, a relatív társadalmi-gazdasági pozíció (önazonosítás), a társadalmi-gazdasági pozíció változása, a szomszédokkal való ismeretség és a tulajdonjog a második dimenzióval korrelálnak leginkább, amely a második legnagyobb eltérést magyarázza.

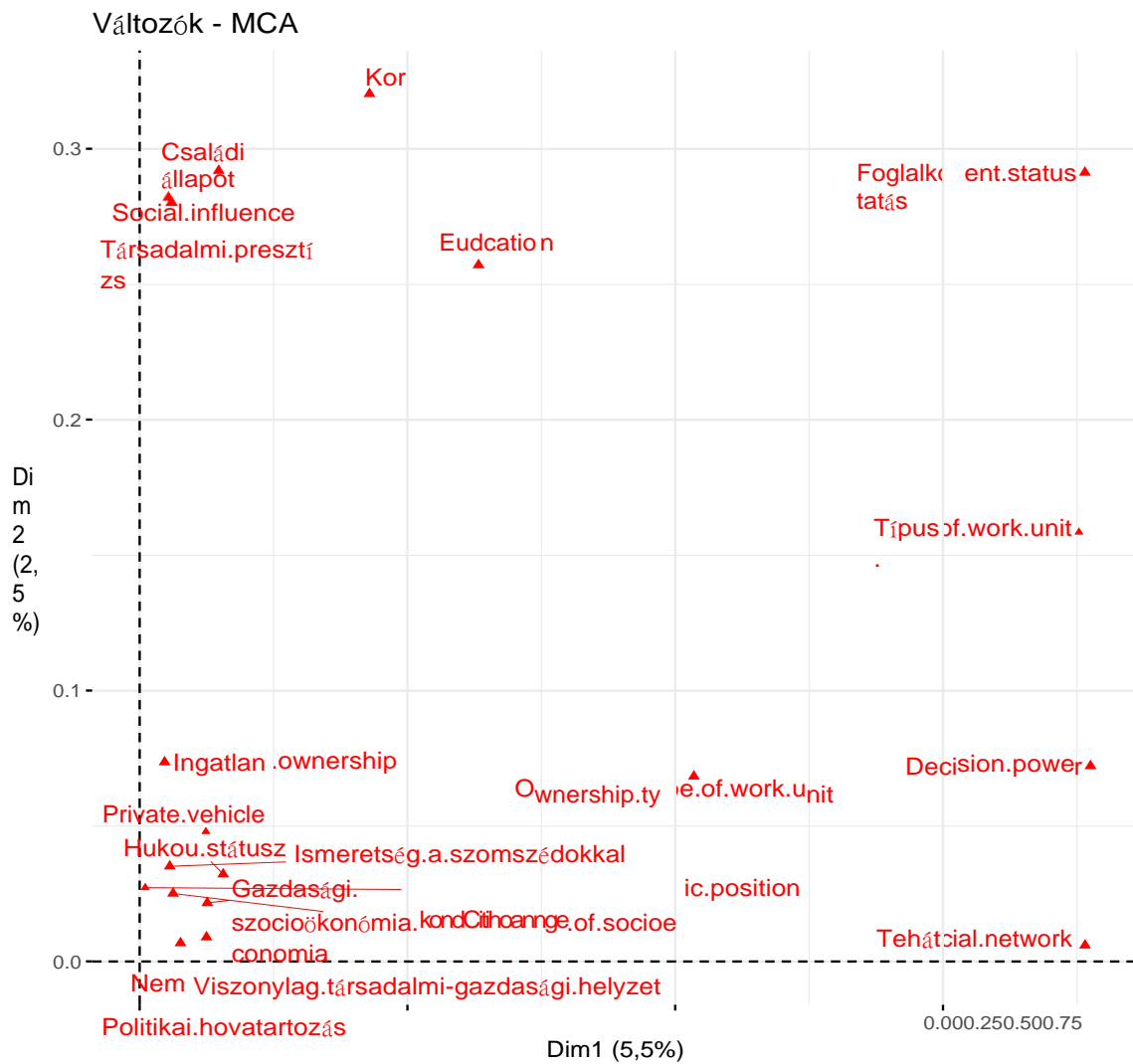
A 21. ábra a vidéki társadalmi struktúra szimbolikus konfigurációját mutatja be. Nyilvánvaló, hogy a vidéki Kínában a szocialista szociokultúra szilárd, és osztályhatárokat hozott létre a szocialista osztályrendszer és a feltörekvő osztály között. Az 1. kvadránsban (jobb felső sarok) elhelyezkedő kiváltságos osztály nemcsak a párt és a közigazgatás (beleértve a hadsereg rendszerét is) erős integrációját mutatja, hanem a vidéki társadalomban a nem mezőgazdasági hukou státusz intézményi előnyeit is (a bal alsó sarokban látható mezőgazdasági hukou státusz hátrányos helyzetével szemben).

19. ábra: az MCA dimenziókkal magyarázott tehetetlenség százalékos aránya: a vidéki minták alapján.

telephelyi kvadráns). A 4. kvadráns (jobbra lent) egy feltörekvő osztályt ír le, amely az átalakulás utáni vidéki középosztálynak tűnik. Ezzel szemben a bal felső 2. kvadránsban látható egyéni vállalkozói kategóriába tartozók viszonylag háttérbe szorultak az átalakulás során. A kapitalista ~~alk~~ eredményeinek tekintve a két kvadránsban látható változók gyakorlatilag azt mutatják, hogyan jön létre és növekszik a liberalizáció a vidéki Kínában.

Ezután a 21. ábra kiterjesztéseként a 22. ábra a vidéki társadalomban tapasztalható egyenlőtlenségek strukturális gyökereiről ad átfogó képet a változó kategóriák elemzésén keresztül. Az 1. kvadráns (jobbra fent) a vidéki területek kiváltságosabb osztályát ábrázolja. A közszférában való foglalkoztatás (WU3) az egyik legjelentősebb jellemzője ennek az osztálynak. A nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok (NHS, RHS) és az állami rendszerben felvett (IS) válaszadók némi hasonlóságot mutatnak. Különösen az IS elem tekintetében a középponttól való távolság azt jelzi, hogy a WU3 elem (közszervezeti alkalmazott) a vidéki kiváltságos osztály szembe~~ún~~őbb vonása, mint a WU4 (falusi bizottságok kádere) és a CPM (kommunista párttag). A CPM és a WU4 távolsága így a hasonlóság látható mértékét adja. Ettől eltekintve, respon-

20. ábra: A változók és az MCA elvi dimenziói közötti korreláció: a rur al minták alapján.

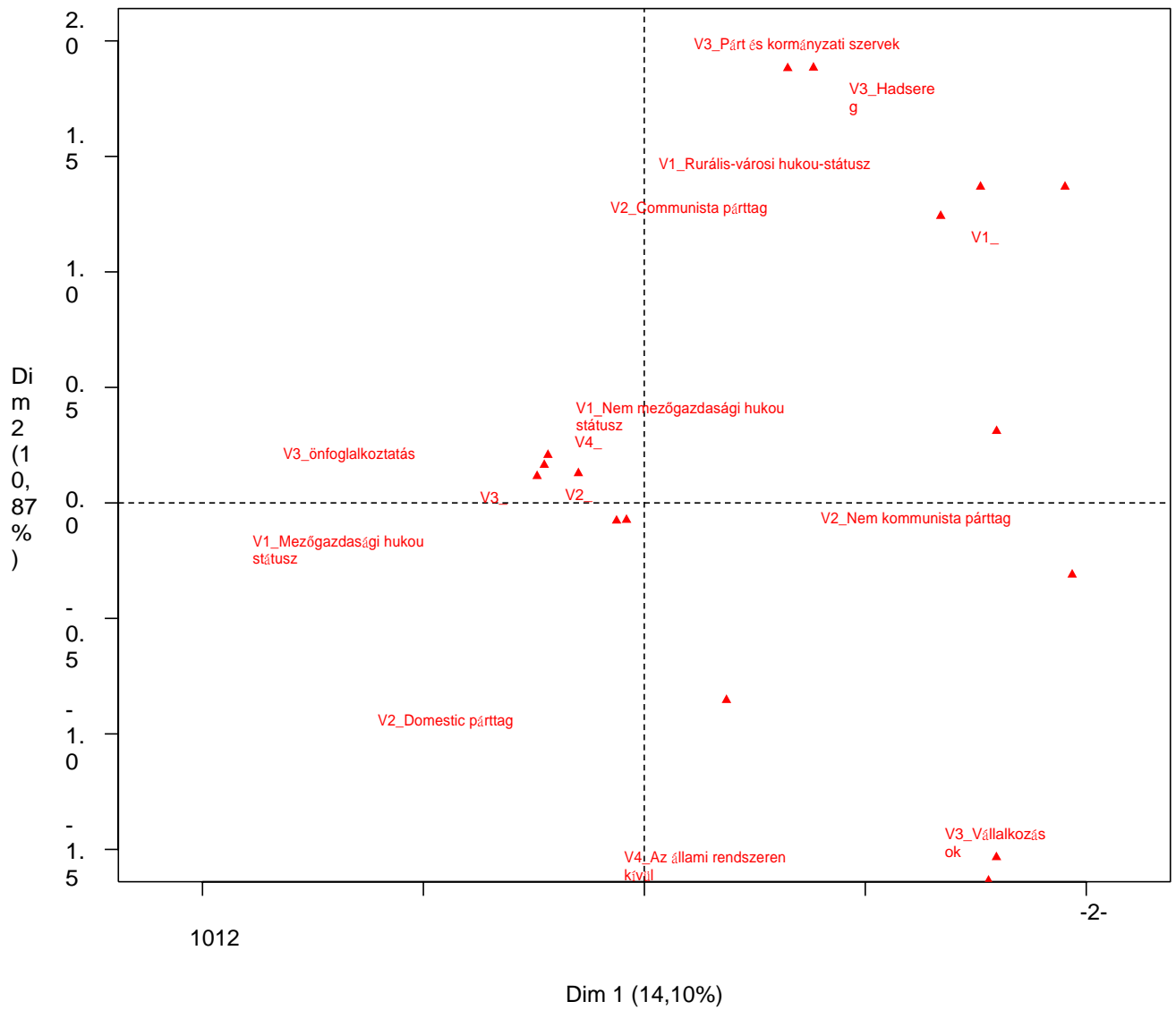
azok a tanulók, akik az állami rendszeren kívüli, nem mezőgazdasági munkával foglalkoznak/voltak elfoglalva (OS), szintén ebbe a klaszterbe tartoznak. Az 1. kvadráns lényegében azt mutatja, hogy ez az osztály a szocialista hierarchikus rendszerben pozicionális előnyökhöz jut. Érdekes eredmény, hogy azonban a gazdasági állapottal kapcsolatos mutatók egyike sem látható ebben a kvadránsban. Ezzel szemben a szemközti 3. kvadráns (balra lent) a vidéki társadalom nagyon hátrányos helyzetű osztályát mutatja, amelyet az alacsonyabb iskolai végzettség (S3) és a mezőgazdasági munka (és soha nem a nem mezőgazdasági munka, ES3) jellemez. Nem meglepő, hogy a nem mezőgazdasági munkatapasztalat hiánya a legnagyobb jellemzője ennek a klaszternek.

A 2. kvadráns (balra fent) a vidéki társadalomban viszonylag alacsonyabb önazonosított társadalmi-gazdasági pozícióval (SIP3) rendelkező, demográfiailag idősebb korúnak (A1) és nagyon alacsony iskolai végzettségűnek (S1) minősülő csoportot foglal magában. Szimbolikusan ebben a kvadránsban a válaszadók eredetileg mezőgazdasági *hukou* státusszal (AHS) születtek, és nem kommunista párttagok (NPA). A munkanélküliek (ES4) esetében azonban az AHS és az NPA közötti összefüggések nem eléggé nyilvánvalóak e csoport tagjai körében. A 2. kvadráns teljesen ellentétes képét mutatja a 4. kvadráns (jobbra lent), amely a vidéki Kínában kialakulóban lévő osztály jellemzőit írja le. Ami a magukat középső társadalmi-gazdasági helyzetben (SIP2) azonosító válaszadókat illeti, bár az újraelosztó hatalomtól függetlenek, saját magukat jobb ökonomikus helyzetben (PV1, PO2, EC4) és társadalmi hálózatban (SN2) helyezik el. Megfigyelhető, hogy e válaszkategóriák klaszterét elsősorban olyan egyének alkotják, akik nem mezőgazdasági munkát végeznek vagy végeztek (ES1, ES2), különösen egyéni vállalkozással foglalkoznak (WU5), és a reformkorban születtek (1970-es évek után születettek, A3).

A válaszadók 23. ábrán látható megoszlása tovább árulkodik a vidéki társadalom alapvető szerkezetéről. A sötétkék árnyalat egy sor, a mainstream osztályra jellemző tulajdonságot takar, amelyek között szerepel az a jellemző, hogy idősebb korúak, ami arra utal, hogy a fiatalabbak szívesebben keresik a lehetőségeket a városokban. Eközben a nem mezőgazdasági munka egyre inkább elősegíti a gazdasági feltételek javulását, ami a vidéki területeken egy jómódú osztály kialakulásához vezet. Mivel a szociokultúrák túlságosan összetettek ahhoz, hogy az MCA-val le lehessen őket képezni, a két tengely magyarázó értékei alacsonyak a vidéki esetben (lásd: 21. és 22. ábra). Ettől eltekintve érdemes megjegyezni, hogy a szocialista szimbolikus

tőke pozicionális előnyei a jelek szerint

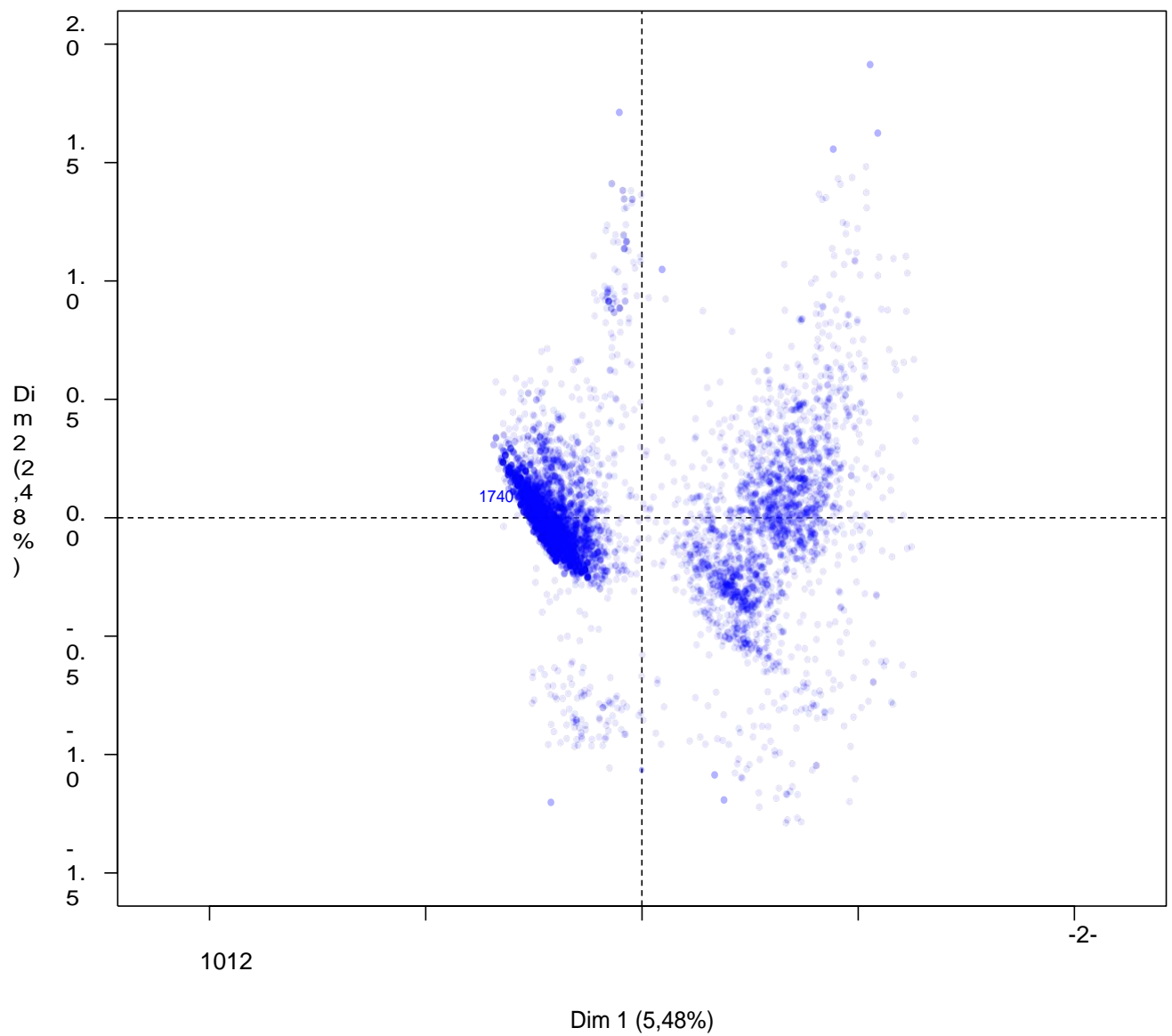
A változó kategóriák MCA-ja

21. ábra: A szimbolikus kategóriák MCA-térképe: a vidéki társadalom szimbolikus konfigurációja.

Egyéni eloszlás a változó kategóriák strukturális kapcsolataiban

23. ábra: A vidéki minták megoszlása az MCA térképen az összes változó kategóriában.

a vidéki társadalmi struktúra meghatározásában jelentősebb, mint a városi.

6 Minőségi szemléltetés: a habitus és az egyenlőtlenséghez való hozzájárulása a mai Kínában

Az ebben a tanulmányban alkalmazott vegyes módszertani kutatás a kvantitatív és kvalitatív kutatási módszereket szekvenciálisan kombinálja (pl. az egyik megközelítésből származó eredmények tájékoztatják a másikat; Venkatesh, Brown, & Bala, 2013). Amint az 5. fejezetben bemutatott kvantitatív kutatásból kiderült, az egyenlőtlenség status quo-ját bizonyos mértékig az államszocializmus alatti osztályrendszerből reprodukálták. Az osztálykülönbségek reprodukálása az államszocializmusban az egyenlőtlenség status quo-ját természetesnek tünteti fel, ami megmagyarázza, hogy az emberek miért érzékelik igazságosnak és helyesnek a reformok alatti egyenlőtlenséget. Ezért egy szociokulturális mechanizmust javaslok annak vizsgálatára, hogyan történik az egyenlőtlenség reprodukciója. Ahogyan azt a 4. fejezetben kifejtettük, a szociokultúra feltételezhetően a szocialista hierarchiák bizonyos örökségeivel együtt létező releváns habitus (vagy gyakorlati tendencia). A mai Kínában az egyenlőtlenséget tehát feltehetően a habitus-triászok eloszlása határozza meg, amely a továbbra is fennálló szocialista hierarchiákban rögzül.

A szocialista politikai rendszer alatti piaci átalakulás miatt a szociokulturális keretet vagy a szocialista redisztribúciós rendszer, vagy a liberális piac tudatosságaként kell értelmezni. Ez a fejezet egy kvalitatív szemléletet vezet be az egyenlőtlenségek reprodukációjának szociokulturális megértése érdekében. A habitus operacionalizálása és egy sor mélyinterjú készítése révén kiderült, hogy a szocialista hierarchikus rendszerekből szerzett habitus fenntartása az egyenlőtlenségek reprodukálásának láthatatlan mechanizmusa. Először is, mind a vidéki, mind a városi társadalmakban az emberi habitus bizonyos mértékig, de nem teljes mértékben a szocialista hierarchikus örökségek által közvetített szimbolikusan. Másodszor, a kapitalista habitustípus különbözik a szocialista gyakorlati tendenciától, ami megmagyarázza a kiváltságos osztály és a vidéki Kínában kialakulóban lévő jómódú osztály közötti választóvonalat. Ezután a városi középosztály (beleértve a felső középosztályt is) az államhatalom és/vagy a piaci részesedés elfoglalásának gyakorlatából alakult ki. A városi Kínában a munkásosztály két alosztályra osztható: marginalizált munkásosztály, amely a

gazdasági

liberalizáció és a városi munkásosztály a városi munkáscsoportból alakult ki a korábbi káder-munkás dichotómián belül. Más szóval a városi társadalomban a középosztály (beleértve a felső középosztályt is) és a munkásosztály a szocialista és a kapitalista gyakorlati logika közös termékei.

Végül, mind a vidéki, mind a városi társadalomban az alsóbb osztályokhoz való tartozás a nélkülözés és a kirekesztettség érzésével jár együtt. Összefoglalva, a mai Kínában az egyenlőtlenséget reprodukálják és igazságosnak fogadják el, még akkor is, ha a gyakorlat korábbi szocialista logikája öntudatlan és láthatatlan marad.

6.1 Habitus és annak operacionalizálása

6.1.1 Habitus és egyenlőtlenség a mai Kínában

A szociokulturális perspektívából származó habituselméletet fogadjuk el annak bemutatására, hogy az egyenlőtlenségek konfigurációja hogyan alakul ki a kínai reformok során. A Pierre Bourdieu által definiált habitus az emberek bizonyos területeken tanult, internalizált viselkedési tendenciáját ábrázolja, amely az egyének gyakorlati módjait kognitív módon, szándékos számítás nélkül szervezi (Bourdieu, 1989, 1990b). Az egyenlőtlenségek újratermelődését tekintve a habitus nemcsak arra hajlamosít, hogy bizonyos viselkedésmintákat megismételjen, hanem öntudatlanul is arra ösztönzi az egyéneket, hogy olyan körülményeket keressenek, amelyek összhangban vannak a megújulásával (lásd még: Jodhka et al., 2017). Ebben az értelemben az emberi habitus az egyéni érdeket jelenti, ami feltárja az egyenlőtlenség strukturális gyökerét egy meritokratikus társadalomban.

Ebben az esetben a habitus reprodukciója, mint internalizált gyakorlatmód, azt magyarázza, hogy a társadalmi osztály hogyan reprodukálódik egy tervezett társadalmi rendszerből egy viszonylag autonóm társadalmi rendszerré. Ezért feltételezzük, hogy a reformok alatti egyenlőtlenséget meghatározó habitus eloszlása részben összeegyeztethető az államszocialista rendszer hierarchikus rendszerével. Az 5. fejezetben feltárt városi és vidéki Kína társadalmi struktúrája alapján úgy tűnik, hogy a kapitalista jellegzetességek beépültek a szocialista milióbe. Ez a szociokulturális amalgám várhatóan különböző habitus-típusokat tár fel, a szocialista habitus az államszocialista osztályrendszerből reprodukálja magát, míg a kapitalista habitus a gazdasági liberalizmusból fejlődik ki. Konkrétan, az államszocialista modell emberi gyakorlata azt jelenti, hogy az egyének hajlamosak az alábbiak szerint cselekedni.

az újraelosztás hierarchikus rendszerén belüli szabályok. Ezzel szemben a kapitalista habitus azt jelenti, hogy az ember hajlamos úgy cselekedni, ahogyan azt a kereslet és kínálat erői alapján megtanulta. A habitus jellemzői feltételezhetően a piachoz való hozzáférésben mutatkozó különbségeket tükrözik, egy olyan tulajdonságot, amelyet az állam a kínai reformok során érdemi tulajdonságként fogalmazott meg. Ezért feltételezem a következő szociokulturális kereteket, amelyek a habitust az egyenlőtlenséggel hozzák összefüggésbe:

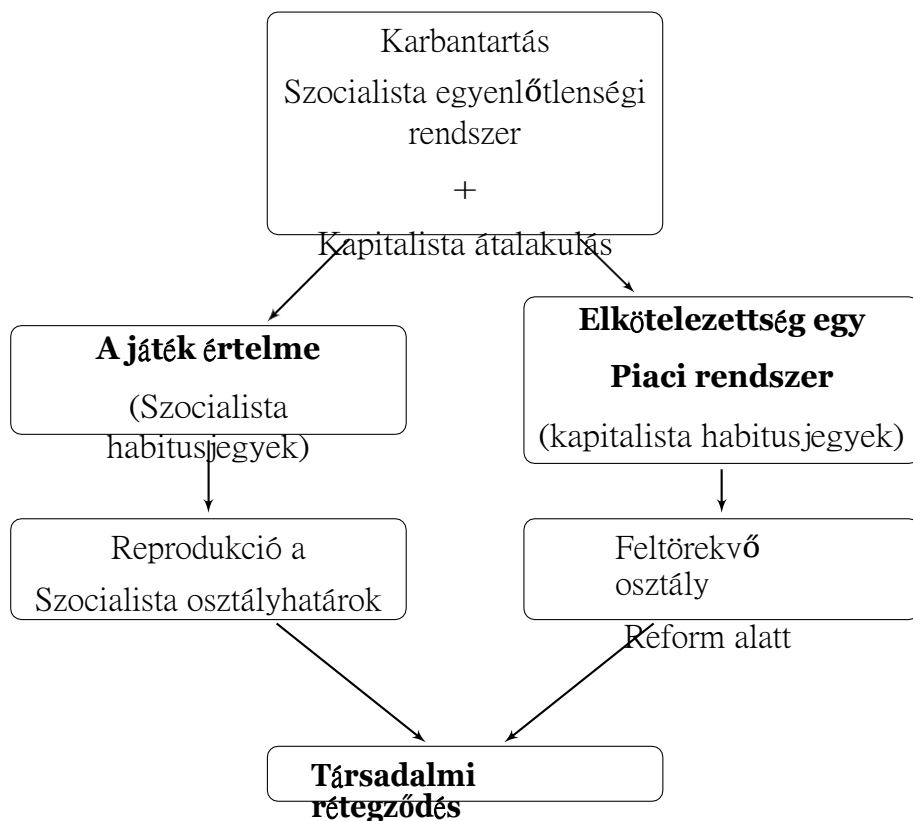
(1) A szocialista hagyományok révén elsajátított és az átalakuló társadalomban értékelt habitusjegyek koncentráltan oszlanak meg mind a vidéki, mind a városi előnyös helyzetű osztályokban.

(2) A szocialista hagyomány révén elsajátított és az átalakuló társadalomban kevésbé értékelt habitusjegyek mind a vidéki, mind a városi marginalizált osztályokban koncentrált módon oszlanak meg.

(3) A liberális piacon szerzett habitusjegyek mind a vidéki, mind a városi feltörekvő osztályokban koncentráltan, más társadalmi osztályokban pedig ritkán fordulnak elő.

Az ideológiai hagyományok és politikák révén intézményesített társadalmi tulajdonságok habitus típusai úgy tekinthetők, mint amelyek az egyenlőtlenség rendszerének kezelésére irányuló egyéni tendenciákhoz kapcsolódnak egy korábbi időből. Az átalakulás valójában csak feltételesen hoz változásokat az emberi gyakorlatban: egyrészt még mindig léteznek olyan politikák, amelyek hátrányos megkülönböztetést alkalmaznak a hátrányos helyzetű csoportokkal szemben, ha bizonyos társadalmi erőforrásokhoz való egyenlő hozzáférésről van szó. Másrészt ezek a hierarchikus rendszerek rugalmasabban vannak elrendezve, ami azt jelenti, hogy az egyének feltételesen cserélhetik pozíciójukat a strukturális rendszereken belül. Például az eredeti mezőgazdasági hukou-tulajdonosok többféle módon (pl. foglalkoztatás, iskolába járás, vállalkozói tevékenység stb.) szerezhetnek nem mezőgazdasági hukou-státuszt. Egy másik példa, hogy az állami rendszer személyzeti menedzsmentje intézményesítette mind a rendszeres nyitó toborzást, mind az önkéntes felmondást (lásd még: Chou, 2007). A liberalizáció e változásai arra utalnak, hogy egy új közös gyakorlatot elsajátítottak, majd stabil viselkedésmintaként beépítették nagyszámú emberbe. Alapvetően a gazdasági

liberalizáció eredményeképpen a felfelé irányuló mobilitás lehetővé vált, sőt megkönnyítette a felfelé irányuló mobilitást a

24. ábra: Hogyan jön létre a társadalmi egyenlőtlenség a kínai reform keretében?

a szocialista hierarchikus rendszer keretei között.

Mivel az egyéneknek Kínában törvényesen biztosítottak piaci lehetőségeket, egy ilyen habitus megértéséhez két dologra kell hangsúlyt fektetni: Először is, hogy az emberi habitustípusok hogyan alakulnak ki a szocialista politikai rendszer és a piacgazdaság hibridjéből; Másodsor, a szabad verseny megjelenése miatt az emberben nem feltétlenül alakul ki a szocialista hierarchiák iránti érzék. Az előbbi azt vizsgálja, hogy a szocialista egyenlőtlenségi rendszer milyen formában és milyen mértékben reprodukálódik a reformok során, az utóbbi pedig a kialakuló társadalmi osztályra vonatkozik. A 24. ábra szemlélteti, hogyan tájékoztat ez a konfiguráció az egyenlőtlenségről.

6.1.2 A habitus operacionalizálása

A habitus operacionalizálása, amely a habitustípusok konstruálásának alapját képezi, ami Bourdieu elméletében elégtelen (lásd még: Jodhka et al., 2017). Általában az operacionalizálást tekintik a társadalomtudományi kutatás egyik legjelentősebb aspektusának, mind a kvantitatív, mind a kvalitatív vizsgálat esetében. A kvantitatív kutatásban,

az operacionálizálás az absztrakt fogalmak létezésének mértékét kiszámító skálák vagy mutatók létrehozásának folyamata, az említett fogalmak jelentésének konkretizálása alapján (Berg, 2001; VanderStoep & Johnson, 2008). Hasonlóképpen, a kvalitatív tanulmány célja egy fogalom jelentésének konkretizálása egy adott kontextushoz viszonyítva, és annak feltárása, hogy hogyan kell ezt a fogalmat azonosítani (Berg, 2001).

A habitus operacionálizálása szempontjából a jelen tanulmányban két dolgot kell elméletileg megállapítani: Először is, milyen konkrét magatartásformák kapcsolódnak a társadalmi rétegződéshez a kínai reformok során? Másodsor, hogyan fogják ezeket a viselkedési változókat vizsgálni? Az első a habitus jelentősnek mutatózó és egyenlőtlenül eloszló konkrét aspektusaira utal, míg a második a habitustípusok konstruálására tett kísérletet tükrözi. Mivel a weberi rétegződéssel közelítjük meg az egyenlőtlenek vizsgálatát, a megfigyelt viselkedések várhatóan az ökológiai állapot, a társadalmi státusz és a hatalom vívmányaihoz kapcsolódnak. A CGSS 2015-ben például a következő elemek relevánsak és kulcsfontosságúak a kvalitatív interjúk szempontjából:

- Kognitív képesség
- Társas interakció
- Önfegyelem³⁰
- Alkalmazkodás a piaci rendszerhez³¹
- A jövőhöz való hozzáállás

Elméletileg a fenti tételek feltételezhetően felelősek annak magyarázatáért, hogy mit jelent a habitus, mert egy átalakuló társadalomban az emberek másképp

---

tudatosítják a³⁰ Itt a kvalitatív interjútervezésben az önfegyelem helyett az önszabályozást alkalmazom. A tudósok munkája szerint az önszabályozást a kognitív folyamatok részeként tanulmányozzák, és nagyobb hangsúlyt fektetnek a stratégiahasználatra. Ezzel szemben az önfegyelem "a tanulási problémákkal való megbirkózásra irányuló teljesítményfolyamatokra" (Zimmerman & Kitsantas, 2014, 146. o.) összpontosít. Az önfegyelem különösen azt az emberi képességet jelenti, hogy az ember képes önkontrollal rendelkezni az attitűdök és viselkedésmódok felett annak érdekében, hogy fenntartsa a következőket

a tention és az impulzivitás a problémamegoldás során (Salami, 2010; Zimmerman & Kitsantas, 2014).

³¹Ezzel a kérdéssel kapcsolatban arra bátorítom a megkérdezetteket, hogy beszéljenek a részvény- és ingatlanügyletekkel kapcsolatos megítélésükről és tapasztalataikról, mivel ez a két ügylet a

leggyakoribb és legérintettebb befektetési tevékenység Kínában.

piaci alapú intézményeket, és a fenti szempontok ~~sőt~~ másképp döntenek, úgy, hogy az megfeleljen a környezetükről alkotott belső felfogásuknak. A kognitív képességet a mentális tevékenységek végzésére való emberi képességként ábrázolják, és a tudósok az emberi döntéshozatal előrejelzésére használják (pl. Dohmen, Falk, Huffman, & Sunde, 2010; Benjamin, Brown, & Shapiro, 2013). A kognitív képességek hangsúlyozása még inkább emlékeztet az emberek interakciójának bemutatására az interjúkban. Az idegtudományok szempontjából az emberek intenzíven társas lényekként társas interakciókban vesznek részt a tárgyak felismerése és megragadása érdekében (Singer, Wolpert és Frith, 2004). A szociálpszichológia és az oktatás területén az önfegyelem a jövőre nézve előrevetíti a tanulmányi képességeket és a fejlődést, bár szerényebben, mivel megerősíti a tudatos erőfeszítések szerepét a problémamegoldás során (Chamorro-Premuzic & Furnham, 2003; Zimmerman & Kitsantas, 2014). A piaci rendszerhez való alkalmazkodást arra használják, hogy megfigyeljék az egyén társadalmi-gazdasági döntéshozatali folyamatait. A jövővel kapcsolatos attitűd két szempontból is releváns: az egyik a saját képességekbe vetett önbizalom, amely általában növeli a személyes motivációt (Bénabou & Tirole, 2002); a másik a politikákkal és a jelenlegi élethelyzettel való elégedettség.

A fogalmi operacionalizálás második lépése a "habitus" fogalmának meghatározása a fenti 5 változó elemeinek mérésével. A mérési mutatók a habitus minden egyes konkrét aspektusának lényeges elemeit tartják meg, amelyek az átalakuló társadalmakban habitusvonásokká alakíthatók át. A kognitív képességek vizsgálatához szükség van az egyén szokásos nyelvhasználatának, valamint a média és a közösségi média használatának megértésére. A nyelvhasználat bizonyítottan hozzájárul a problémamegoldás során alkalmazott memóriastratégiákra vonatkozó gondolkodási mintákhoz (pl. Pederson, 1995). A média és a közösségi médiafogyasztás mint ingerek hatékonyan alakítják ki az ember társadalmi valóságérzékelését, és feltárják a mögöttes információfeldolgozási és szociális megismerési képességeit (Shrum, 2009). A szociális interakció, az önfegyelem és a piaci rendszerhez való alkalmazkodás operatív meghatározása megkönnyíti e tételek mérését. Ezt figyelembe véve a társas interakciókat annak megfigyelésén keresztül azonosítom, hogy az egyén hogyan szervezi meg társas interakcióinak módját és gyakoriságát. Az önfegyelem tehát a szabadidő-felhasználáson és a munkával kapcsolatos felelősségtudaton keresztül vizsgálható, mivel ez a két tényező jelzi az emberek problémamegoldáshoz való hozzáállását.

a mindennapi munkájukban és életükben. Hasonlóképpen, a személyes befektetési aktivitás is fontos mutatónak tekinthető annak vizsgálatában, hogy az egyén hozzá szokik-e a piaci rendszerhez. Az utolsó, a jövővel kapcsolatos attitűddel kapcsolatos elem esetében a mérés két szempontot érint: a saját képességeibe vetett bizalmat és az állami rendszerbe vetett bizalmat. A 7. táblázatban bemutatott két intézmény együttesen a habitus típusú konstrukció elméleti alapját képezi.

7. táblázat: A habitus konkrét aspektusai és a mérések

A habitus konkrét aspektusai	Hogyan vizsgálják a tételt
Kognitív képesség	Szokásos nyelvhasználat; Média- és közösségi médiafogyasztás.
Társadalmi interakció	Mód; gyakoriság ; Kapcsolattartás, stb.
Önfegyelem	A szabadidő eltöltése; felelősségtudat; A problémamegoldás motivációja.
Alkalmazkodás a piaci rendszerhez	Személyes befektetési tevékenység; A kockázatvállaláshoz való hozzáállás.
A jövőhöz való hozzáállás	Önbizalom a saját képességeiben; Bizalom a politikák iránt.

6.2 Adatgyűjtés és dokumentációs módszer

Ez a tanulmány a kvalitatív interjúkból gyűjtött adatok alapján ideális habitustípusokat konstruál, és ezeket a habitustípusokat alkalmazza annak nyomon követésére, hogy az egyenlőtlenség hogyan tükröződik a szociokultúrában. A tudósok inkább hermeneutikai perspektívát alkalmaznak Bourdieu gyakorlatelméletének megértéséhez (Kogler, 1997; Crossley, 2001). Ezért Jodhka et al. (2017) szerint ebben a kvalitatív elemzésben a "dokumentációs módszert" (Bohnsack, 2014) alkalmazzuk. A dokumentációs módszer a mai napig a társadalomtudományok legkülönfélébb

témaköreire terjedt ki, és az értelmező- és elemzőmunkákhoz is alkalmazzák.

különböző típusú szövegek, többek között félig strukturált interjúk feldolgozása. Ebben a kvalitatív kutatásban ezt a módszert arra használjuk, hogy megalkossuk az emberi habitus "elemi kategóriáit" a kínai reformok alatt, és nyomon követjük, hogyan járul hozzá a habitus az egyenlőtlenségek reprodukálásához a mai Kínában. Ez a rész bemutatja, hogyan történik az adatgyűjtés a félig strukturált interjúkból és a dokumentációs módszerrel való megértés, amely a "habitus" későbbi értelmezésének színterét állítja fel.

6.2.1 Kvalitatív interjútervezés és adatgyűjtés

Ahogy Gall, Borg és Gall (2003) összefoglalta, az interjútervezéshez három főáramú formátum létezik, amelyek lehetővé teszik a kutatók számára, hogy vastag és gazdag adatokat szerezzenek: (a) a formális beszélgetéses interjú; b) az általános interjúvezetői megközelítés; és c) a standardizált nyílt végű interjú. Ez az empirikus tanulmány az általános interjúvezetői megközelítést próbálja alkalmazni. Az általános interjúvezetői megközelítés egyértelmű összpontosítást biztosít bizonyos témákra, ugyanakkor bizonyos fokú alkalmazkodóképességet és rugalmasságot tesz lehetővé a megkérdezettektől származó információk megszerzésében (pl. Turner III, 2010). Más szóval, az általános interjúvezetői megközelítés félig strukturált, és sokkal nagyobb mozgásteret ad az interjúkészítőnek a nyomon követésre, és ezért nagyobb esélyt ad arra, hogy tudástermelő résztvevőként váljon láthatóvá, mint egy strukturáltabb interjú esetében, és nagyobb fókuszot biztosít, mint egy strukturálatlan interjú esetében (Turner III, 2010; Brinkman, 2013). Ez, az előre meghatározott kérdések mellett, amelyek az interjúalanyok nézőpontjára összpontosítanak, az interjúkészítőnek mindig megengedik, hogy a saját kérdéseiken túlmenően szondázzanak, hogy a teljes történehez jussanak (Berg, 2001).

A kvalitatív interjúk lefolytatásának általánosan elfogadott eljárásai (lásd: Berg, 2001; Warren, 2002; Turner III, 2010) elsősorban a következők.³²:

- Az interjúterv elkészítése, amely szükséges ahhoz, hogy a kutatóknak világos elképzeléseik legyenek a hozzáférni és feldolgozni kívánt információkról. Ez tovább bontható:
  - Az interjú típusának meghatározása (pl. telefonos interjúk, személyes interjúk, csoportos szűrőinterjúk stb.)

---

³²Az egyes lépéseket a vonatkozó szakirodalomban ajánlott elvek alapján saját magunk dolgoztuk ki, lásd: Berg (2001), Creswell (2007) és Turner III (2010).

- A megfelelő interjúalanyok kiválasztása
- Kísérleti tesztelés (ha szükséges)
- Az interjú menetrendjének kidolgozása, amely a jelentésképzéshez kapcsolódik, és az interjú folyamatával foglalkozik (Warren, 2002). Ez tovább bontható:
  - Az interjú protokolljának megtervezése
  - Interjúkérdések kidolgozása (nevezetesen demográfiai információk, alapvető kérdések és kiegészítő kérdések).
- Az interjú végrehajtása, amely az adatgyűjtést jelenti.

A disszertációban szereplő kvalitatív interjúkat a fentiekben kifejtett elvek és eljárások szerint terveztük meg és végeztük el. Az interjú célja a habitus-típus meghatározása és annak további feltárása, hogy a habitus-vonások hogyan járulnak hozzá az egyenlőtlenségek reprodukálásához a kínai reformok során. A kutatás célja az 5. fejezetben feltárt kvantitatív eredmények alapján az, hogy a kínai egyenlőtlenségek status quo-ját bizonyos mértékig az állami szocializmus hierarchikus rendszere reprodukálja, mind a vidéki, mind a városi társadalomban. Ezért kvalitatív interjúkat készítettem városi és vidéki lakóövezetek alapján, és személyes, személyes interjúkat használtam. Az alábbiakban a kvalitatív interjú jelentős folyamatait ismertetjük:

A résztvevők felkutatása A kvalitatív inter- view sajátos céljának logikája szerint a résztvevőket a priori kutatási terv alapján lehetett kiválasztani (kvantitatív eredmények), majd felkutatni őket, hogy kulcsinformátorként működjenek. A négy szemközti interjúkhoz hatékony olyan személyeket találni, akik nem haboznak megosztani az ötleteiket és beszélni (Creswell, 2007). Továbbá, minden résztvevőt önként választottak ki, hogy a beszélgetési környezetet a lehető legsemlegesebbé tegyék.

A városi társadalmi struktúra vizsgálatában a résztvevőket az 5. fejezetben feltárt szimbolikus és társadalmi-gazdasági jellemzők alapján választottam ki. Ezért interjút készítettem: egy vidékről városba vándorló munkással, egy magánvállalkozás vezető mérnökével, egy állami egyetem rendes professzorával, egy állami tulajdonú vállalat dolgozójával, egy állami vállalatból elbocsátott dolgozóval, egy pártügynökség köztisztviselőjével, egy egyénnel, aki

vállalkozó, egy expressz kézbesítő egy magánlogisztikai cégnél, egy technikus egy magánvállalkozásnál és egy magánvállalkozó.

Hasonlóképpen, a vidéki társadalmi struktúra vizsgálata során a résztvevők kiválasztása és önkéntes megkérdezése is megtörtént. Ezért interjút készítettem: két falusi káderrel (különböző *hukou* státuszúakkal), egy falusi káderrel, aki vállalkozó volt, egy egyéni vállalkozóval, két parasztemberrel és egy hagyományos kínai orvossal.

A protokoll tervezése Az interjú bevezetéséhez a résztvevők számára egy rövid, kínai nyelvű protokollt terveztek. A protokoll célja az volt, hogy segítsen a résztvevőknek megérteni a következő kérdéseket: ki az interjúkészítő, mi a kutatási projekt célja, miért választották ki az interjúalanyokat? A résztvevőket ezután tájékoztatták arról, hogy felveszik őket, de a projektjelentésben anonim maradnak.

Az interjúkérdések kidolgozása A következő kérdéseket és a belőlük kialakított kérdéseket dolgoztuk ki:

- Demográfiai jellemzők: Mi az Ön neme, életkora, iskolai végzettsége, vallása, családi állapota, foglalkozása stb.
- A szocialista jelleg szimbolikus tőkéje: Mi az Ön politikai hovatartozása, házi regisztrációs státusza és a tulajdonosi szektorban betöltött pozíciója?
- Személyes tapasztalat³³ és családi háttér: Kérem, írja le személyes tapasztalatait, családi háttérét és rokonait!
- Kognitív képességek: Milyen gyakran használta a mandarin nyelvet vagy a nyelvjárást a korai fejlődés során, és milyen gyakran használja most a mindennapi életben? Mennyire ismeri az angol nyelvet? Beszélne arról, hogy milyen médiát és közösségi médiát használ gyakran ?

³³A klasszikus viselkedési perspektíva a személyes tapasztalatot különösen erős ösztönzőnek tekinti a az emberek cselekedetei (Weinstein, 1989). Az egyénspecifikusabbá tétel érdekében a személyes tapasztalatot alapvetően integrálni kell az emberek viselkedési döntéseinek elemzésébe, még akkor is, ha a cselekvés egy miliőben gyökerező tendenciára vonatkozik.

- Társas kapcsolatok: Kérjük, beszéljen azokról az emberekről, akikkel a legtöbbet érintkezik, és az ezzel járó interakciók fajtáiról.
- Önfegyelem: Beszélne arról, hogyan tölti szabadidejét? Kérem, írja le, hogyan érzi magát a munkájában.
- Alkalmazkodás a piaci rendszerhez: Van-e személyes befektetési tevékenysége? Mit gondol a befektetési tevékenységről?
- A jövőhöz való hozzáállás: Optimistán tekint a jövőbe? Kérem, magyarázza meg a kilátásait.
- Gazdasági helyzet: Kérjük, írja le gazdasági és pénzügyi helyzetét.
- Társadalmi státusz: Hogyan jellemezné a foglalkozásának társadalmi státuszát?
- Hatalom: Kérem, beszéljen az Ön társadalmi hálózatáról és a munkaszervezetének juttatott döntési hatalomról.
- Önértékelés: Hogyan értékelné a saját helyzetét a társadalom egészében?

Az interjú végrehajtása Az interjú előtt előkészítettük a felvételt rögzítő tollat és néhány releváns anyagot. Az interjúkészítés során megfigyelték a körülményeket, a megkérdezettek fizikai és mentális állapotát, megjelenését, megnyilvánulásait, mikrokifejezéseit és cselekedeteit. Minden nyilvánvalóan releváns információt nyomon követtek és átformáltak a kvalitatív adatok összeállításához. Egy sor kidolgozott interjúkérdést tettünk fel úgy, hogy biztosítsuk a megkérdezettek megértését. Egyes interjúalanyok beszédesebbek voltak az interjú során, ami sűrűbb és gazdagabb adatokhoz vezetett. Mások azonban inkább a kérdésekre irányított válaszadók voltak. Ez utóbbi esetekben a kidolgozott kérdések szolgáltak kiinduló kérdésként, amelyekkel egy-egy témát nyitottak meg, és a szondázó vagy nyomon követő kérdéseket arra használták, hogy a válaszadókat mélyebbre ássák. Az olyan interjúalanyok esetében, akik hajlamosak rövidítve válaszolni a kérdésekre, tisztázni kell, hogy mire gondolnak, mielőtt rátérnénk az interjúalanyok részleteire, gondolataira és érzéseire. Például a "Kérem, írja le gazdasági helyzetét" kérdésre

és pénzügyi helyzetét. Egy ilyen válaszadóval való interakció valahogy így nézhet ki:

K: Kérem, írja le gazdasági és pénzügyi helyzetét.

V: Csak az átlagos szint.

Probe1: Úgy hangzik, mintha nem lenne túlságosan elégedett a gazdasági helyzetével, ez egy korrekt összefoglaló? (a válaszadó szubjektív jelentésének megerősítésére)

Szonda2: Hány ingatlannal rendelkeznek? Van saját járműve? Vannak pénzügyi problémái? Elégedett vagy a megtakarításaiddal?

Miközben a kérdező azon dolgozik, hogy érdemi válaszokat kapjon, a válaszadók fontos vizuális és verbális jeleket adhatnak, például tétovázást vagy izgatottságot, amelyek elárulhatnak valamit a kérdezőről, ami túlmutat a szóbeli jelentésen. Ilyenkor nyomon követő kérdéseket kell feltenni annak érdekében, hogy motiváljuk és megkönnyítsük az ilyen jelzések mögötti gondolatok feltárását (lásd még: Sturges & Hanrahan, 2004).

Ezenkívül az interjúk során előfordulhatnak olyan váratlan események, amelyek kihívást jelentenek az interjúkészítési folyamat számára. Ilyen kihívást jelenthetnek a résztvevők olyan viselkedése és reakciói, amelyekre az interjúkészítő nem számított, valamint a rendkívül érzékeny kérdések és témák (lásd: Roulston, DeMarrais, & Lewis, 2003). Azzal a céllal, hogy az interjú ilyen helyzetekben is folytatódjon, a kérdések átszervezésének stratégiáját alkalmaztam, hogy a válaszadók számára elfogadhatóbbnak tűnjenek, vagy az interjúkérdések fókuszát az ügyfél nyilvánvaló érzelmi reakcióképességéhez viszonyítva váltottam. A nem várt események fontos szerepet játszhatnak az interjúkészítés folyamatában a megkérdezettek tapasztalatainak megértésében. A hangfelvételt követően a minden egyéb releváns információt feljegyezték a későbbi feldolgozáshoz.

6.2.2 Dokumentációs módszer

Az interjúadatok elemzésénél ebben a ~~szóban~~ dokumentációs módszert használjuk, mivel a dokumentációs értelmezés hatékony eszköznek bizonyult az emberi habitus megértéséhez (Bohnsack, 2010, 2014). Funkcionálisan ez a módszer nem csak az interjúban szóban és explicit módon közölt narratívát közelíti meg.

interjú, hanem segít a kijelentéseket vagy cselekvéseket alátámasztó szubjektív jelentések rekonstruálásában (Nohl, 2010). Célja, hogy segítse a kutatót a társadalmi cselekvés egy olyan formájának megfigyelésében, amely beépül az egyes alanyok testébe. Az ilyen társadalmi cselekvések gyakorlati mintákat alkotnak, amelyek leírják a válaszadó "orientációs keretét". A "habitus" kifejezés szinonimájaként a "tájékozódási keret" segít emlékeztetni minket arra, hogy a habitus inkább generatív, mint determinált fogalom (Lovell, 2003; Bohnsack, 2014).

A habitus és az orientációs keret közötti rokonságot Bohnsack tárgyalja, aki megkülönbözteti továbbá a konjunktív tudást, amely az emberi gyakorlati cselekvés orientációjára utal, a kommunikatív tudástól, vagyis a tudás szintjétől. Ez a különbségtétel segít megmutatni, hogyan lehet hozzáférni a gyakorlat emberi logikájának megértéséhez, amelyet a kijelentéseik indexálnak. Vagyis a tudás kommunikatív-konjunktív kettős struktúrája lehetővé teszi számunkra, hogy érzékeljük, hogy a válaszadók milyen tudásformáknak megfelelő cselekvésekből merítenek (lásd még: Bohnsack, 2014). Technikailag a kommunikatív tudás szabályvezérelt cselekvésekre vonatkozik, és megfelel a szabványosításnak. Canale (1987) kifejtette, hogy az alkalmazott nyelvészet szempontjából a tudásnak az a szférája, amelyet a kommunikatív tudás képvisel, a nyelvtani, szociolingvisztikai és a diskurzussal kapcsolatos kompetenciákból áll. A gyakorlati cselekvés orientációjaként szolgáló konjunktív tudás különösen azt a tudást írja le, amely inkább a korábbi tapasztalatokból (vagy emlékezetből), mint szabályokból és szabályozásokból ered (Bohnsack, 2014). A konjunktív tudás által létrehozott cselekvési keret a habitusnak nevezett megtettesült gyakorlati minta, mivel az előzetes tudás a logikai formát ~~új~~ és megkönnyíti a tanulást (Pazzani, 1991). Konkrétan, az egyenlőtlenség témáját tekintve, a konjunktív tudás nem egy hierarchikus rendszer explicit szabályainak felel meg, hanem inkább hatalmat generál, amely implicit jelentését az adott kontextusban elhelyezkedő strukturális viszonyok értelmén keresztül tartja fenn. Bohnsack dokumentációs módszerének leírása alapján ez a koncepció lehetővé tette a kutatók számára, hogy kvalitatív adataikon keresztül jobban értelmezzék, mi a habitus, és hogyan működik a habitus a konjunktív tudáshoz való hozzáférés által konstruált implicit orientációs kereteken keresztül.

A dokumentációs módszer három lépését vázoljuk fel ebben a gyakorlati empirikus elemzésben-

sis: átírás, értelmezés megfogalmazása és értelmezés reflektálása (lásd még: Bohnsack, 2014). Az átírás az első lépés: az adatelőkészítés. Vannak olyan elvek vagy megfontolások, amelyek segítenek a kutatóknak a szöveges adatok szisztematikus szervezésében, még akkor is, ha az átírási formátumot technikailag nem szabványosították (McLellan, MacQueen, & Neidig, 2003). Számos tudós általában egyetért abban, hogy az átírás fejlesztéséhez szükséges a szóalak és a szöveg szerkezetének megőrzése, az információ teljességének és könnyű elsajátíthatóságának megőrzése, valamint a szöveg kutatóktól vagy harmadik felektől való függetlenségének megőrzése (Mergenthaler & Stinson, 1992; McLellan et al., 2003). Az értelmezés megfogalmazásának célja az interjúalanyok kifejezett jelentéseinek dekódolása és hangsúlyozása a szó szerint elmondottak kontextusában. A megfogalmazott explicit dokumentációs jelentés gyakorlatilag megmagyarázza, hogy miről van szó, és a diskurzus témája inkább elszakad attól, hogy "milyen keretben foglalkoznak a témával" (Bohnsack, 2014, 225. o.). A diskurzus szerveződésére épülő, reflektáló értelmezés arra tesz kísérletet, hogy különösen azt vizsgálja meg, hogy az orientáció (vagy habitus) mely keretei hozzák létre az emberi gyakorlati mintákat. Másképp fogalmazva, ahelyett, hogy végleges intézményesített cselekvéseket hoznánk létre, a reflektáló értelmezést arra használjuk, hogy feltárjuk az internalizált értelmezési gyakorlatot a narrációkban és leírásokban reprezentált implicit tudásból.

6.3 Kvalitatív adatelemzés: Habitus típusok felépítése

Ez a rész megpróbálja feltárni azokat a sajátos habitustípusokat, amelyek a szimbolikus tőke eloszlásának szempontjából relevánsnak bizonyulnak. A Kínai Népköztársaság megalakulása óta az 1978-as átalakulás előtti és utáni minden egyes időszak egy hipotetikus szociokultúrát jelentett, amelyet különböző habitus-típusokra lehet tovább differenciálni. Ahelyett, hogy csoportos megbeszéléseket szerveznénk a habitus típusok csoport szintű konstruálása érdekében, ez az empirikus vizsgálat az egyének perspektívájára összpontosít a kollektív implicit tudás konstruálására egy átalakuló kontextusban. A kihívás, amellyel e feladat során szembesülnöm kell, a csoportalapú habitus felépítése az egyéni szintű kvalitatív interjúk adataiból. A kvalitatív tanulmány módszertani megoldásainak bemutatása érdekében tehát reprezentatív egyedi mintákat választunk ki az elemzéshez. Konkrétabban, az 5. fejezetben szereplő kvantitatív vizsgálat eredményei alapján a kínai egyenlőtlenség konfigurációja reprezentatív

jellemzőket eredményezett.

az egyes társadalmi osztályok esetében, ami azt jelzi, hogy a habitustípusok klaszterezéssel rendezhetőek egy többszörös korrespondencia-elemzésben, hasonlóan a társadalmi osztálykonstrukcióval kapcsolatos kutatásokban gyakran alkalmazott megközelítéshez. Néhány meglévő munkára (pl. Jodhka et al., 2017) bólintva, a habitus jellemzése érdekében "elemi kategóriákat" azonosítunk az interjúalanyok gyakorlati cselekvéseiből és megnyilatkozásaiból. Az elméleti megfontolásokkal és statisztikai eredményekkel kombinálva a értelmezés tükrözéséből kialakított megtestesült diszpozíciók segítenek képet adni a kínai habitus típusokról.

6.3.1 Habitus típusok a vidéki társadalomban

A vidéki társadalom habitustípusainak megkonstruálása érdekében az alábbiakban bemutatom az interjúalanyok profilját és az interjúkból kiválasztott szöveget:

Az I. interjúalany mezőgazdasági *hukou* státuszú falusi káder, aki 1997-ben lépett be a Kommunista Pártba. 1965-ben született Ruanwan faluban (Hubei tartomány egy kevésbé fejlett falujában, Kína középső részén), a középiskola elvégzése után vidékről városba vándorló munkás lett, majd 1995-ben tért vissza a faluba. 1999 óta a falusi bizottságának titkárhelyettese. Interjúm vele jól szervezett irodájában készült. Az interjú során a káder óvatosan, meglehetősen logikusan, erős tájszólásos akcentussal válaszolt. A mindennapi gyakorlatra vonatkozó kérdésekre az interjúban kifejtette, hogy:

"A mindennapi életemben és a munkámban ezen a dialektuson beszélek, és csak nagyon alapszinten tudok angolul. Nincs más dolgom, és mindig túlterheltek vagyunk, mert túl sok munkát rónak ránk. A növekvő közszolgálati munka miatt egy héten csak egy szabadnap van. Még arra sincs több időm, hogy találkozjak a barátaimmal. A politikai hírek jobban érdekelnek, mint másfajta hírek. Más óslakos falusiakhoz hasonlóan én is a társadalombiztosítási rendszerben vagyok biztosítva, nem pedig kereskedelmi biztosításban, mivel a gazdaság itt gyenge. Annak ellenére, hogy falusi káder vagyok, és sokkal jobban fizetnek, mint más falusiak, nincs más lehetőségem pénzt keresni vagy ingatlanokba és részvényekbe fektetni. Úgy vélem, hogy a kollektív gazdaságnak nagyobb szerepe van a falufejlesztésben, mint az alapok előirányzatainak. Azonban,

Továbbra is bizakodó vagyok a jövővel kapcsolatban, mert a legutóbbi szakpolitikák szerint a közelben épül a Hubei Nemzetközi Logisztikai Központ. A káderek az embereket szolgálják, és a falusi bizottságok döntései mind a falusiak véleménye alapján születnek. Túl idős vagyok ahhoz, hogy vállalkozást indítsak, a nyugdíjazásom után a családomról szeretnék gondoskodni, és mezőgazdasági munkát végezni.”

A II. interjúalany egy falusi káder, aki vidéki-városi *hukou* státuszú. 2004-ben lépett be a Kommunisták Pártjába. 2004-ben a földigénylés miatt az eredeti mezőgazdasági *hukou* státusát nem mezőgazdasági státusszá alakították át. 1968-ban született, házas, és egy fia a hadseregben szolgál. Középfokú végzettséggel a női bizottság vezetőjeként dolgozik egy jól fejlett kelet-kínai faluban. Mielőtt hivatalosan kinevezték falusi káderré, körülbelül tízéves tapasztalattal rendelkezett nem mezőgazdasági munkában, ami nagyban növelte a bevételeit. Beszélgettünk az irodájában. Az interjút mindig többször megszakították a munkájával kapcsolatos telefonhívások. Elmagyarázta:

”Fiatal koromban a helyi dialektusban beszéltem, de az iskolában megtanultam mandarinul beszélni, és a nem helyiekkel való érintkezés következtében hozzászoktam a mandarin nyelvhez. Mielőtt hivatalosan káder lettem volna, építési vállalkozó voltam. Nehéz munka volt, de magas fizetéssel. Az elmúlt években eléggé elfoglaltak voltunk a kulturális és etnikai fejlődés projektjében. Nincs szabadidőm. Elmondhatom, hogy az elmúlt héten szinte minden nap több mint 12 órát dolgoztam. Mivel a munkám a családtervezéssel kapcsolatos, a csapatom és én szoros kapcsolatban állunk, és gyakran érintkezőnk a városok nőgyógyászaival, hogy segítsünk a nőknek a vonatkozó problémáik megoldásában. Az elmúlt években könnyebb volt a kádermunka, de most egyre nehezebb. A tudás és az információs technológia egyre fontosabb szerepet játszik a mindennapi munkában és a kommunikációban. Próbálok tovább tanulni, de néhány számítógépes ismeretet még mindig túl nehéz elsajátítanom. A földek elkobzása miatt sok termelővállalat létesült a közelben, ami növelte az itteni úszó népességet, és arra ösztönzött engem és más falubelieket, hogy bérbe

adjuk a házunkat.

ingatlanok a vendégmunkásoknak. Elégedett vagyok a bérleti hozammal. Szeretem, hogy egyre jobb lesz: az összes őslakos falusi lakos már nem mezőgazdasági hukou-tulajdonos, ami azt jelenti, hogy egyértelműen a városközpontú politikák előnyeit élvezték.”

A III. interjúalany hagyományos kínai orvos, aki egy városi területen található állami kórházban dolgozik. Az 1984-ben született orvos mezőgazdasági hukou-tulajdonos, hároméves szakirányú főiskolai végzettséggel. Az orvos azt mondta nekem, hogy a vidéki szomszédos közösségek szoros kapcsolata miatt volt az, ami arra ösztönözte, hogy inkább vidéken telepedjen le, mint a városban. Kellemes beszélgetést folytattunk a tiszta és jól szervezett irodájában. Az interjúalany izgatottnak tűnt, amikor szóba került a kínai orvosi ipar:

”Mindkét szülőm paraszt és kevésbé iskolázott, de önfegyelmezett és szigorú a nővéremmel és velem szemben. A szüleim a patriarchátusról is konzervatív nézeteket vallanak. Fiatal koromban a helyi dialektust beszéltem, de miután iskolába mentem, megtanultam mandarinul beszélni. Az iskolai tanulmányaim alatt nem volt elég képzett és hajlandó tanár, aki angol nyelvet tanított volna, így az angol nyelvtanulásban messze lemaradtam. Ahelyett, hogy az okostelefonommal és a videojátékokkal játszanék, szabadidőmben inkább a szakirodalom olvasásához ragaszkodom. Nem érdekel a sok társadalmi érintkezés, de néha szívesen összejövök a barátaimmal és a szomszédokkal. Nagyon aggódom az orvosi vonatkozású politikák miatt, mert ezek közvetlenül érintik a munkámat. Véleményem szerint a befektetések fontosak a családi vagyongyarapodás szempontjából, és a rendelkezésemre álló jövedelem egy részét részvényekbe fektetem. Ami a fizetési fokozatomat illeti, várom, hogy fizetésemelést kapjak, hogy vehessek egy új terepjárót, de viszonylag elégedett vagyok a jelenlegi gazdasági helyzetemmel. Köztudott, hogy Kínában az egészségügyi dolgozókra nagy nyomás nehezedik, de a szüleim és a szomszédaim úgy vélik, hogy az állam által fizetett fizetés valami olyasmi, amitől el lehet ájulni. Valójában politikai reformokat várok az egészségügyi ágazatban: Úgy gondolom, hogy a kormánynak többet kellene befektetnie az orvosi

innovációkba és kezelésekre. Ugyanakkor aggódom az orvos-beteg aránytalanságok növekedése miatt.

viták Kínában.”

A IV. interjúalany mezőgazdasági *hukou* státusszal rendelkező paraszt. Hubei tartomány Ruanwan falujának őslakosaként egész életében mezőgazdasági-kulturális munkával foglalkozott. Az interjú a romos háza előtt készült el. Egyszerű ruhát viselt. Családja éves jövedelme kevesebb mint 10 000 jüan (1300 eurónak megfelelő összeg) volt, így a paraszti osztályba tartozott. Beszédes volt, és optimista szemléletű, különösen, amikor a vidéki területek nyugdíjrendszeréről beszéltünk. Ez valószínűleg részben annak volt köszönhető, hogy a családja eladósodott. Ő mondta ezt nekem:

”A szüleim mindketten mezőgazdasági munkával foglalkoztak. A bátyám fogyatékos volt a hadseregben, és nekem ott kellett hagynom a középiskolát, hogy gondoskodhassak róla. Egész életemben mezőgazdasági munkával foglalkoztam, és soha nem dolgoztam városban. Korábban csak a helyi dialektusomat beszéltem, de a táncórákon elkezdtem mandarinul tanulni. Nem érdekelnek a hírek, és nem is nagyon érdekel, hogy mi történik a világban. Szabadidőmben szeretek játszani az okostelefonomon és táncolni a barátaimmal. Általában a WeChat-ről kapom az információkat³⁴. Nekem nincsenek pénzügyi befektetéseim, de a férjemnek és nekem van kereskedelmi biztosításunk, amelyet a menyünk fizet. Jelenleg bizakodó vagyok a jövőmet illetően, mert a nyugdíjpolitikák a vidéki területeket részesítik előnyben.”

V. interjúalany egy rokkant veterán, aki Ruanwan faluban él. Katona volt a kínai-vietnami háborúban. Mezőgazdasági *hukou*-tulajdonosként vissza kellett költöznie abba a faluba, ahol született, miután a háborúban megsérült. Jelenleg munka nélkül maradt, és a felesége gondoskodik róla. Sérült veteránként egyelőre évi 4000 jüant kap a nyugdíjából. Nem beszélt jól mandarinul, fáradtnak tűnt, és nem volt hajlandó sokat beszélni. Elmondta nekem:

---

³⁴A WeChat Kína legnagyobb üzenetküldő, közösségi média és mobilfizetési alkalmazása, amelyet a Tencent Holdings Limited fejlesztett ki.

"Középiskolába jártam, de alacsony az iskolai végzettségem. Nem használok okostelefont vagy számítógépet, és úgy gondolom, hogy túl nehéz kezelni őket. A szabadidőmet a tévénézés és az újságolvasás tölti ki. Nincsenek befektetési tapasztalataim vagy terveim, de egyelőre elégedett vagyok az életemmel. Jó hallani, hogy a Xi-kormányzat erőfeszítéseket tesz a vidéki nyugdíjrendszer javítására, és én nagyon várom ezt."

A VI. interjúalany egy éttermet üzemeltet a kelet-kínai Jinhua város melletti Ye faluban. Ebben a faluban született 1969-ben, és mezőgazdasági *hukouval* rendelkezett. Elmondta, hogy néhány hónappal ezelőtt a mezőgazdasági *hukou-ját* a helyi politika miatt egységes helyi *hukou-ra* kellett cserélni. Kijelentette, hogy nem érdeklik a falusi választások vagy más politikai ügyek, annak ellenére, hogy apja a falubizottság párttitkára volt. Több mint 20 éve dolgozik a nem mezőgazdasági üzleti szektorban. Bár nem rendelkezik magas iskolai végzettséggel, világosan beszélt az életéről és a vállalkozásáról, és elég logikusan fejezte ki magát:

Nem szeretek iskolába járni, ezért csak általános iskolai végzettséget szereztem. Kezdetben egyéni munkásként dolgoztam az építőanyagszállításban, majd a feleségemmel elkezdtuk működtetni ezt az éttermet, és kiterjeszteni az üzletünket a nyers élelmiszer-alapanyagokra. A mindennapi életben beszélek egy helyi dialektust, de jól beszélek mandarinul is, mert a mandarin nyelv szélesebb körben használatos az üzleti életben és az interakciókban, ezért úgy gondolom, hogy meg kellett tanulnom. Jobban érdekelnek a nemzetközi, mint a belföldi hírek. A számítógépekhez képest jobban ismerem az okostelefont. Vállalkozásunk korábbi éveiben a feleségem és én nagy nyomást éreztünk, és kénytelenek voltunk reggel 6-tól este 10-ig dolgozni. Most már egyre jobb, és van szabadidőm arra, hogy bridzskártyázzak a barátaimmal. Befektettem részvényekbe, és van egy ingatlanom a városban. Ezen kívül több mint 150 000 jüant (közel 20 000 eurót) fektettem be az egész család kereskedelmi biztosításába. A feleségemet és engem nagyon tisztelnek ebben a faluban. Úgy vélem, hogy az ember társadalmi hálózata igen jelentős, ezért mindenképpen igyekszem jó viszonyban maradni a befolyásos emberekkel. I

nem akarok politikai címeket, és úgy gondolom, hogy ez egy "a pénz beszél" világ. Másrészt a vidéki társadalomban a klántanácsok mindig is felülbírálták a pártágakat a falu ügyeivel kapcsolatos döntések meghozatalában. Néha a falusi káderek nem feltétlenül jelentenek hozzáférést a hatalomhoz és az erőforrásokhoz. Ami a kilátásaimat illeti, azt hiszem, optimista vagyok a jövőt illetően, mert a vállalkozásunk jól működik. Az egyetlen gondunk a fiunk. Most a hadseregben szolgál. A feleségem öt évvel ezelőtt rávette, hogy lépjen be a hadseregbe, hogy megtanulja az önfegyelmet. Addig nyújtunk neki anyagi támogatást, ameddig csak szüksége van rá."

A fenti hat interjúalany története azt sugallja, hogy a vidéki Kína társadalmi rétegződésében jelentős változások mentek végbe. Az I., II. és III. interjúalanyok a vidéki társadalom előnyös helyzetű csoportjához tartoznak. Ezzel szemben a IV. és V. interjúalanyok a marginalizáltak közé tartoznak. Alapvetően a két klaszter közötti strukturális kapcsolatok a szocialista egyenlőtlenségi rendszer fenntartását jelzik a vidéki Kínában. A VI. interjúalany azonban a vidéki társadalom kialakulóban lévő középosztályát tükrözi, ami általános vagyonából és szilárd társadalmi hálózatából következik. A társadalmi szerkezet változásai azt is jelzik, hogy a kortárs szocialista miliók magukba szívták a kapitalista szociokultúra bizonyos jellemzőit, ami nagymértékben igazolja a reformkori kínai szociokultúrára vonatkozó munkahipotézisemet. Vagyis az újraelosztási rendszerrel kapcsolatos ideológiai meggyőződések mellett az embert motiválhatja, hogy a piaci erőre támaszkodó döntéseket hozzon.

Két lépés szükséges a kínai vidéki társadalom habitustípusainak kialakításához. Az első lépés a kommunikatív tudásból származó cselekvések megkülönböztetése a konjunktív tapasztalat által generált habitustól, amely azon alapul, hogy a megkérdezettek szó szerint mit mondtak. Másodsor, az egyes típusok felépítése szempontjából leglényegesebb habitusjegyeket dolgozzuk ki. Bár egyes vidékről városba költöző hukou-tulajdonosok (pl. II. interjúalany) esetében ez a tevékenység társul, a saját építésű ház bérbeadása kizárható a szimbolikus tőke által generált befektetési habitusból, mivel ez a cselekvés inkább a föld elkobzása és a hukou-státusz átalakítása utáni értéknövekedésről szóló tudásból, mintsem a mindennapi gyakorlatból ered. A szöveg topikai szerkezetének rekonstruálásával a releváns habitusvonások

megtalálhatók, és a 8. táblázatban láthatók.

A tipológiát mint módszertani stratégiát azzal a céllal fejlesztették ki, hogy egy olyan

8. táblázat: A vidéki társadalom releváns habitusjegyeinek listája

<p>Kognitív képesség</p>	<p>A nyelvjárás vagy a mandarin beszéde; <hr/> Csak a nyelvjárás beszéde; Információszerzés; Nem érdekli az információszerzés.</p>
<p>Társas interakció</p>	<p>Nincs szándékomban; Relaxáció-orientált társas interakció; motivációs társas interakció.</p>
<p>Önfegyelem</p>	<p>Időtöltés szórakozással; elfoglaltság a munkával és nincs szabadidő; Szakmai ismeretek elsajátítása.</p>
<p>Alkalmazkodás a piaci rendszerhez</p>	<p>Pénzbefektetés; Fogalmam sincs a befektetésről.</p>
<p>A jövőhöz való hozzáállás</p>	<p>Önbizalom; Ipari elvárás; Társadalombiztosítási függőség.</p>

leíró keret és orientáció, amely hasznos a habitustípusok megalkotásában. A mindennapi gyakorlatok tipológiáját az interjúalanyok habitusjegyeire vonatkozó kiterjedt megfigyelések elemzésével alakítottuk ki egy átalakuló kontextusban. A tipológia alkalmazásának ebben az értelmezésben meg kell őriznie a habitustípusok konfigurációs jellegét. Ehhez a következő lépéseket javasoljuk: (1) típuskonstrukció, (2) alépitmény, (3) típusazonosítás az összehasonlítás tulajdonság-térének szűkítésével.

Először is, a típuskonstrukció kialakítja a "tudományos felfogást" a szabályszerűségekről és összefüggésekről, amelyeket az elméleti alapok és a korábbi kutatási eredmények alapján "meg kellene" kapni (McKinney, 1969). Egy piacorientált társadalomban az emberi gyakorlati tendenciát az antagonisztikus osztályviszonyokban elfoglalt pozícióknak "kellene" alakítaniuk. A versenyképességi értékelések tekintetében a társadalmi rétegződés erős és gyenge szintjei között választóvonal húzódik. A kidolgozott kvalitatív interjúkból kiderült, hogy a vidéki társadalomban az erős versenyképesség gyakorlati tendenciája elsősorban a célorientáltságra vonatkozik. A gyenge versenyképességet azonban a célorientáltság hiánya jellemzi.

Másodszor, a tulajdonság-tér úgy is felfogható, mint empirikusan definiálható, tipológiai konstrukcióhoz kifejlesztett ~~nézőpont~~ alkalmazása (McKinney, 1969). Ez a lépés feltárja a versenyképességi mutatók operatív meghatározásait. A célorientáltság teoretikusan az emberek motivációs diszpozícióját ábrázolja, amely a képességek fejlesztésére és érvényesítésére irányul teljesítménykörnyezetben, és megmagyarázza, hogy egyes egyének miért alkalmazkodnak jobban a változásokhoz (VandeWalle, 1997; DeShon & Gillespie, 2005). Ez a hajlam tehát különösen fontos a habitus bizonyos jellemzőihez, többek között a következőkhöz: a mandarin nyelv használata, az információszerzés, a szakmai készségek fejlesztése, a munkával való elfoglaltság, a társadalmi interakciók iránti motiváció, a pénzbefektetés, az önbizalom és az iparági elvárások. Heterogén módon azok az egyének, akikből hiányzik ez a hajlam, általában nem beszélnek mandarinul, nem keresik az információkat, több időt töltenek szabadidős tevékenységekkel, nem motiváltak a társadalmi interakciókban, nem fektetnek pénzt pénzügyi termékekbe, és jobban függenek a társadalombiztosítási rendszertől a vidéki Kínában.

Ezután tovább kell pontosítani a célorientáltság és a célorientálatlanság kidolgozott vonásainak alapjául szolgáló kontinuumot. Röviden, egyes habitusvonások egy habitustípusra redukálhatók. A célorientáció két konkrét diszpozíciót érint

típusok: a tanulási orientáció, amely az új ismeretek elsajátításával és az adaptív válaszminták követésével a helyzetekhez való hozzáállással kapcsolatos emberi tulajdonságokat írja le, és a teljesítményorientáció, amely a maladaptív válaszmintákkal kapcsolatos, és amely a diszpozíciós tulajdonságból ered, amely a kompetencia érvényesítését keresi, hogy kedvező ítéleteket kapjon (Bell & Kozlowski, 2002; DeShon & Gillespie, 2005). Mivel a motiváció, amely megkülönbözteti a célorientáció habitusjegyeit a tanulási orientáció és a teljesítményorientáció között, a habitusjegyek a motivációs homogenitás alapján egyetlen habitus-típusra redukálhatók.

Végül a diszpozíciós típusok kombinációjából négy habitustípus rajzolódik ki (lásd a 9. táblázatot). Az elsőt *határozott habitusnak* nevezzük, és ez a pozitív tanulási motivációból és a pozitív teljesítménymotivációból áll. A második habitustípus, amelyet *pragmatikus habitusnak* nevezek, negatív teljesítménymotivációból és pozitív tanulási motivációból áll. A harmadik, a *performatív habitus* a negatív tanulási motivációból és a pozitív teljesítménymotivációból áll. A negyedik, *depressziós habitus-típust* a negatív tanulási motiváció és a negatív performatív motiváció jellemzi.

---

9. táblázat: Habitustípusok a vidéki társadalomban

Habitus típusok Diszpozíciós attribútumok

Határozott Pozitív tanulási motiváció, pozitív
teljesítménymotiváció.

Pragmatikus Pozitív tanulási motiváció, negatív
teljesítménymotiváció.

Performatív Negatív tanulási motiváció, pozitív
teljesítménymotiváció.

Depressziós Negatív tanulási motiváció, negatív
teljesítménymotiváció.

Ahogy az interjúim adataiból értelmeztem, a performatív habitus típus a szocialista szociokultúra része, amely beépült a káder- és kommunista párttagságba, és amelyet a vidéki Kínában értékelnek. A pragmatikus habitustípus kapitalista szociokultúrának tekinthető, mivel nagymértékben kapcsolódik a vidéki feltörekvő osztályok felemelkedéséhez. A meghatározott habitustípus a performatív és pragmatikus vonások hibridjét jelenti. A

A depressziós habitus típusra jellemző a fatalista nézet, miszerint képtelenek bármit is tenni. A gazdasági reform során ez a négy habitustípus összeolvad, és a szociokulturális rendszert alkot a vidéki társadalomban.

6.3.2 Habitus típusok a városi Kínában

A kínai városi habitustípusok konstruálásához az interjúalanyok profiljait és az interjúk szó szerinti szövegét az alábbiakban foglaltuk össze:

A VII. interjúalany 1985-ben született egy észak-kínai Hebei tartomány egyik falujában. Jelenleg egy kis élelmiszerboltot vezet a fővárosban, Pekingben. A mezőgazdasági hukou-tulajdonos, aki hároméves, meghatározott kollégiumi diplomával rendelkezik, jelenleg házas, de nem él együtt feleségével és két gyermekével. Beszédes volt, logikus, és némi rálátást mutatott önmagára és a közpolitikára. Azt mondták nekem, hogy két éven belül elhagyja Pekinget, mert Peking egyre idegengyűlölőbbé válik:

"Gyerekkorom óta szoktam a mandarin nyelvet beszélni, de az angolom nem jó. A főiskola után négy évig dolgoztam egy Guangzhou-ban (Dél-Kína) található vállalatnál. Ezután jöttem Pekingbe, mert a szülővárosomtól nem messze van ide. Rendszeresen olvasok kínai újságokat és nézem a Phoenix Television által kiadott híreket. Nagyon érdekelnek a nemzetközi hírek. Jelenleg a munkámmal vagyok elfoglalva, általában reggel 7 és délután 12 óra között. Részmunkaidős logisztikai munkám van, így nincs szabadidőm. Hiszem, hogy a társadalmi tőke jelentős a karrier szempontjából, de sajnos nekem hiányzik ez a tőke. Részvényekbe és aranyba fektetek, és van egy ingatlanom egy másik, a szülővárosommal szomszédos kisvárosban. A kínai fogyasztói infláció növekszik, ezért soha nem teszek félre pénzt a bankokban. A marketingkörnyezet jó volt Pekingben az elmúlt néhány évben, és pénzt kerestem a vállalkozásommal. Most azonban a helyzet egyre rosszabb. Hogy őszinte legyek, össze vagyok zavarodva a jövőmet illetően. A szülővárosomban gyümölcsösssel akartam foglalkozni, és ebben jó vagyok, de most a környezetvédelmi politika miatt nem engedélyezik. Az én koromban az emberekre nagy nyomás nehezedik: szüleimet kell eltartanom. A gyermekeim hamarosan iskolába mennek, és jó

iskolába szeretném őket járatni.

Végül is az iskolába járás az egyetlen módja annak, hogy az átlagemberek feljebb lépjenek.

A VIII. interjúalany egy pekingi expressz kézbesítő. 1985-ben született az észak-kínai Shandong tartomány egyik falujában. Az interjúalany mezőgazdasági hukou-tulajdonos, középiskolai végzettséggel. Ez az interjúalany nagyon hétköznapi ruhát viselt, és fáradtnak tűnt. Intenzív munkaterhelése miatt nem volt hajlandó beszélgetni velem, de adott néhány információt az életéről és a praxisáról.

”Egy szegény faluban nőttem fel. Azért jöttem Pekingbe, hogy pénzt keressek, és már hét éve itt vagyok. Most már beszélek mandarinul, és csak a szülővárosomban beszélem a helyi dialektust. Nem érdekelnek a hírek. Általában a WeChatet és a QQ-t használom az emberekkel való kapcsolatfelvételre. Minden nap 11-12 órát dolgozom, és nincs szabadidőm. Nincsenek megtakarításaim a befektetésekhez. Nagyon lehangolt vagyok a jövőt illetően. Nem vagyok jól fizetett, és a megélhetési költségek egyre magasabbak Pekingben. Peking jelenleg arra kényszeríti a vendégmunkásokat, hogy távozzanak, ezért lehet, hogy hamarosan elhagyom Pekinget és visszamegyek a szülővárosomba! Nincsenek terveim a jövőre nézve, és minden napot úgy veszek, ahogy jön!”

A IX. interjúalany egy pekingi biotechnológiai vállalatnál dolgozó technikus. 1990-ben született az északnyugat-kínai Gansu tartomány egyik falujában. Mezőgazdasági hukou-tulajdonos, és alapidiplomát szerzett élettudományokból. Elmondta, hogy az apja meghalt, amikor ő még gyerek volt, és így az édesanyjának egyedül kellett felnevelnie négy gyermeket. Mielőtt csatlakozott ehhez a vállalathoz, állami alkalmazottként dolgozott egy tianjini kórházban. Mivel édesanyja betegséggel küszködött, ki kellett lépnie, hogy egy teljes évig gondozza édesanyját. A megkérdezett jó modorúnak és beszédesnek tűnt számomra. Az interjú során készségesen megosztotta tapasztalatait és kilátásait:

”Még az egyetemen kezdtem el mandarinul tanulni. A társaimhoz képest az angolom nem jó. A szülővárosomban nem volt elég tanár, aki képes lett

volna angolul tanítani minket. Általában reggel 9-től délután 5-ig dolgozom, de ha egyszer

néha túlóráznom kell. Azonban nincs szabadidőm, mert a hosszú ingázás minden nap elszívja az energiámat. Nem érdekelnek a hírek, és a WeChat, QQ és Weibo közösségi oldalakat használom. Nem fektetek be a pénzügyi szektorokba. Peking hosszú távon nem jó választás számomra: nagy a verseny, és az itteni ingatlanárak túl magasak ahhoz, hogy megengedhessem magamnak. Úgy tervezem, hogy Pekingben fejleszteni fogom a szakmai ismereteimet, majd egy másik, az igényeimnek megfelelő városba költözöm, ahol letelepedhetek. A főnököm arra számít, hogy Fujianban (Délkelet-Kínában) elindít egy vállalkozást, és ha minden jól megy, lehetséges, hogy oda helyeznek át. Szerintem Délkelet-Kína fejlettebb és jobb a levegő minősége. Magabiztos vagyok a szakmai képességeimben, és most arra törekszem, hogy a szakmai képességeim révén gazdagságot teremtsék.”

X interjúalany egy tekintélyes pekingi állami egyetem professzora. Az interjút többször is átütemezték, mivel a megkérdezett nem tudott időpontot egyeztetni. Az 1970-es évek végén született az északkelet-kínai Heilongjiang tartományban, nem mezőgazdasági *hukou* státuszban. A kommunista párt tagja, és politikatudományból doktorált. Egy kávézóban beszélgettünk, és komolyan válaszolt a kérdéseimre, és még a fiatal kutatók támogatását is kifejezte.

”Értelmiségi családban nőttem fel, és a szüleim mindketten főiskolai tanárok. Egész életemben mandarinul beszéltem, és folyékonyan beszélek angolul. Mint a legtöbb kínai, én is a WeChatet használom a kapcsolattartásra. Természetesen különféle információkat kell szereznem a különböző hírközlő csatornákból, többek között a CNN-től és a BBC-től. Mivel több részmunkaidős állásom van a kormányhivataloknál és a médiánál, egész nap a munkával vagyok elfoglalva, így nincs időm a szabadidőmre. Néha a szakmai munkával kapcsolatos társadalmi interakcióim vannak. Figyelembe véve a kínai inflációt, a feleségem és én általában a vagyonunk 70%-80%-át ingatlanokban, részvényekben és kötvényekben helyezzük el. Mivel az ingatlanpiac lassul, más lehetőségeket keresek a pénzbefektetésre. Alacsony kockázatú befektetéseket keresek, mert

a feleségemmel két gyermekünk van, és az ő oktatásuk az elsődleges szempontom. Optimista vagyok a

jövő. A feleségem és én nem vagyunk őslakosok Pekingben, de a saját erőfeszítéseinkre támaszkodva jó társadalmi-gazdasági helyzetben vagyunk. Magabiztos vagyok magamban.

A XI. interjúalany egy munkavállaló, akit elbocsátottak egy állami tulajdonú vállalatból a Zhejiang tartománybeli Jinhua városában. Az 1990-es években a kínai kormány által elindított állami vállalati reform következtében emberek tízmilliói váltak munkanélkülivé és szorultak a városi társadalom perifériájára. Ez az interjúalany is közéjük tartozik. Az 1970-ben született, vidékről városba költöző hukou-tulajdonos, középfokú végzettséggel. Az interjú napján hétköznapi ruhában érkezett, és melegszívűnek tűnt. Elmondták, hogy részmunkaidős munkát kellett vállalnia, hogy támogassa az egyetemen tanuló lányát.

"Hunan tartományban nőttem fel, azért jöttem ide, hogy átvegyem apám munkáját egy állami vállalatnál, amit az akkori politika megengedett. A szülővárosomban egy helyi dialektust beszéltem, és a vállalkozásba való belépésem után kezdtem el használni a mandarin nyelvet. Részmunkaidőben dolgozom, és általában napi 8 órát dolgozom. Engem csak a kenyérrel és vajjal kapcsolatos hírek érdekelnek. Szabadidőmben általában házimunkát végzek, tévét nézek és beszélgetek a szomszédokkal. Csak a WeChatet használom a kapcsolattartásra, a közösségi média más formáiban nincs tapasztalatom. Kevesebb iskolai végzettséggel nem hiszem, hogy lehetséges lenne számomra, hogy fejlesszem a szakmai képességeimet vagy vállalkozást indítsak. Semmit sem tudok a befektetésekről. Ami a továbbiakat illeti, remélem, hogy minden jól megy a lányomnak. Hamarosan végez az egyetemen, és nagyon remélem, hogy talál egy állami fizetésű állást. Nem vagyok célorientált ember. Ami lesz, az lesz."

A XII. interjúalany a Kínai Kommunista Párt Jinhua Városi Bizottságának reklámhivatalában dolgozik. 1958-ban született, és a kulturális forradalom után a hadseregben szolgált. Katonai szolgálati ideje alatt belépett a kommunista pártba. Hároméves szakirányú főiskolai diplomával rendelkezik (részmunkaidőben). Elmondta nekem, hogy a főiskolai diplomának köszönheti, hogy a katonaságból való kilépése után bekerülhetett a párt- és közigazgatási rendszerbe, és a hukou-státusát vidéki területekről vidéki területekre helyezték át.

lakóhelyet városi lakóhelyre, miután állami fizetésű köztisztviselőként dolgozott. Jó modorúnak és meglehetősen beszédesnek találtam, ami a tapasztalatait és véleményét illeti.

"A szüleim állami káderek voltak, de mindkettőjüket visszaküldték az országba a jobboldali ellenes kampány és a kulturális forradalom idején. ~~Szű~~ vidéken nőttem fel. Gyermekkoromban mind a helyi dialektust, mind a mandarint beszéltem. Miután a hadseregben szolgáltam, végre elkezdtem megszokni a mandarin nyelvet. Egyszerű angolul tudok beszélni, de nem vagyok jó benne. Én inkább az újságokból és a műsorokból tájékozodom. Érdekelnek a fontos társadalmi kérdésekkel kapcsolatos hírek. A társadalmi igazságosság kérdései az elsődlegesek számomra, és azt tervezem, hogy nyugdíjba vonulásom után könyvet írok Kína óvodai oktatási rendszeréről. Nagyon elfoglalt vagyok a munkámmal, és általában több mint tíz órát dolgozom minden nap. Ugyanakkor számos társadalmi interakcióval kell foglalkoznom, miközben üzleti úton vagyok. A QQ és a WeChat mellett az e-mailt is használom a munkahelyi kollégáimmal való üzenetváltásra. Nem fektetem be a pénzügyeimet. Nem vagyok jó az ilyesmiben. De alapvetően elégedett vagyok a gazdasági helyzetemmel. Ami a jövőt illeti, a politikai rendszer reformjára számítok. Ha a politikai hibákat nem sikerül kijavítani, a történelem megismétlődhet."

A XIII. interjúalany egy vidékről városba tartó építőipari munkás a Zhe-jiang tartománybeli Jinhua városban. Eredetileg a délnyugati Guizhou-ból származik, Kína egyik legszegényebb területéről. 55 éves, nő, és az általános iskolát abbahagyta. Azt mondták nekem, hogy a felesége 2010-ben jött vele a tengerparti városba, hogy pénzt keressen. Három gyermekük született, egy lányuk és két fiuk. Egyik fiuk azonban balesetben, a másik pedig betegségben meghalt. Az interjú a megkérdezett egyszerű otthonában zajlott. Az interjúalany megkérdezte tőlem, hogy kaphat-e pénzt az interjúért.

"Majdnem írástudatlan vagyok, és semmiféle szakmai ismeret nélkül."

Vidéki szülővárosomban nagyon rossz a közlekedési hálózat, és az emberek nagyon szegények. A legtöbb szomszédom a mezőgazdasági munkák miatt marad ott. Azért jöttem, hogy

ezt a várost, mert az unokahúgom már több éve itt él, és felajánlja a segítségét a feleségemnek és nekem. Csak a szülővárosom nyelvjárását beszélem. Nem tudok semmit a mandarinról, de az építkezéseken meg kell próbálnom mandarinul beszélni. Minden nap nézem Xinwen Lianbo³⁵. Azt mondja, hogy a nyugdíjpolitikát a hozzám hasonló emberekkel szemben elfogultan alakítják ki, ami lehorgonyoz engem. A szülővárosomban nincs termőföld, egyedül kellett élnem, ezért 48 éves koromban elmentem. Előbbutóbb visszamegyek a szülővárosomba. Két unokám van. Remélem, hogy főiskolára mehetnek.”

A XIV. interjúalany egy állami tulajdonú vállalat dolgozója az észak-kínai Tianjin városában. 1958-ban született Tianjinban, nem mezőgazdasági hukoutulajdonos, középiskolai végzettséggel. Idén hivatalosan is nyugdíjba vonul. Azt mondták, hogy a kulturális forradalom miatt a középiskola után gyári munkásnak kellett állnia. Úgy tűnt, hogy ez az interjúalany nehezen tudja kifejezni gondolatait, de nagyon laza volt.

”A mindennapi életben általában a helyi dialektusomat beszélem, de az iskolában megtanultam mandarinul. Csak nagyon keveset tudok angolul, például ”Éljen soká Mao elnök!”. Az én generációmra nagy hatással volt a kulturális forradalom. Gyári munkás lettem, amikor

16. Keményen dolgoztam. Nem vagyok jó a tanulásban, ezért nem jártam főiskolára, nem fejlesztettem szakmai ismereteket, hanem a reform és a nyitás után az állami rendszerben egy gyárban dolgoztam tovább. Nem vagyok túl társaságkedvelő, de szabadidőmben aranyhalakat simogatok. Érdekelnek a tianjini helyi hírek, ezért minden nap nézem a helyi műsorokat. Én nem fektetem be a pénzemet, de a feleségem részvényekbe és alapokba fektet. Ami a jövőt illeti, optimistáknak kellene lennünk a Kínai Kommunista Párt 19. kongresszusán javasolt ”két ellentétes cél” miatt. Ószintén szólva azonban úgy gondolom, hogy Kínának sok problémával kell szembenéznie: hiányoznak az egészségügyi források, gondot okoz az infláció, a magas lakásárak stb.”.

Az XV. interjúalany egy kommunikációs mérnök, aki a Huawei-nél dolgozik, egy vezető globális

---

³⁵A Kínai Központi Televízió napi hírműsora.

információs és kommunikációs technológiai infrastruktúra és intelligens eszközök magánszolgáltatója. A kelet-kínai Hangcsou városában él frissen házasodott feleségével. Hangcsouban született 1988-ban, nem mezőgazdasági hukou-tulajdonos, mérnöki doktori címmel rendelkezik. A Kínai Kommunista Pártba 2009-ben lépett be, miközben egyetemre járt. Az interjú során az interjúalany logikusan szervezettnek tűnt, és izgatottnak tűnt, amikor a technológiai fejlesztésről beszéltünk.

Könnyed családban nőttem fel. Szüleim egyetlen gyermeke vagyok. Gyermekkorom óta beszélek mandarinul. Az angolom jó, legalábbis ami a folyékony olvasást és hallást illeti. Naponta több mint 12 órát dolgozom, és szinte alig van szabadidőm. A WeChatet a családdal és a barátokkal való kapcsolattartásra használom. Az e-mail és a telefon a leggyakrabban használt kommunikációs formák a munkahelyemen. Inkább az internetet használom az információszerzéshez, mint a³⁶ internetes médiát. Leginkább a technológiával kapcsolatos hírek érdekelnek. A barátaimmal ünnepnapokon bulikba járok, de nem gyakran. Vásároltam néhány vagyonebefektetési terméket, és hozamstabilitást várok tőlük. Az IT-ipar fejlődését figyelembe véve optimista vagyok a jövőt illetően. Kína vezető szerepet tölt be a mesterséges intelligencia területén, ami rengeteg lehetőséget biztosít számunkra a szakmai készségek fejlesztésére és alkalmazására. Azt hiszem, az én koromban az embereknek körülbelül egymillió jüan (120 000 euró) likvid megtakarítással kell rendelkezniük, ezért mindenképpen keményen kell dolgoznom. A szakmai kapcsolatépítés fontos a karrierépítés szempontjából a technológiai iparban, sőt, néhány fejevadász is felfigyelt rám (nevet). A munkám jól fizetett, de nagy a nyomás. Lehetetlen, hogy egyik napról a másikra nagy vagyonra tegyek szert, és nem is várom el tőle.”

A XVI. interjúalany egy jól ismert magánvállalkozó Hubei tartományban. 1963-ban született egy Zhejiang tartománybeli faluban. 1963-ban szerzett alapdiplomát vezetéstudományból egy igen tekintélyes kínai egyetemen. Az ő egyeteme volt

---

³⁶A hagyományos média a hagyományos médiát jelenti, mint például a rádió, a televízió és az újság.

diplomát szerzett, ami lehetővé tette számára, hogy az 1980-as években az eredeti mezőgazdasági *hukou-ját* nem mezőgazdasági *hukou-ra* ruházza át. A kommunista párt tagja, és a politikában akart karriert csinálni. Több éven át kormányzati szerveknél szolgált, de az 1990-es években egy súlyos betegség miatt elszalasztotta az előléptetést. Ezt követően a saját vállalkozásának működtetésére kellett átállnia, hogy megkeresse a nyereségét.

Gyermekkoromban beszéltem egy helyi dialektust, és az iskolában megtanultam mandarinul. Miután elhagytam a szülővárosomat, szükségessé vált, hogy beszéljek mandarinul, hogy kommunikálni tudjak az emberekkel. Nagyon keveset beszélek angolul. ~~Tényleg~~ Minden nap olvasom a híreket. Kínában nagyon fontos a hírdiskurzusok értelmezése, mivel a politikai jelzések mindig ezen a diskurzuson keresztül jelennek meg. Nincs időm a kikapcsolódásra, mert mindennap nagyon elfoglalt vagyok összetett projektek koordinálásával. Üzleti úton kell foglalkoznom a társadalmi interakciókkal. Mint tudják, a karrierépítés szempontjából fontos, hogy jó kapcsolatokat alakítsunk ki szakmai és befolyásos emberekkel. Én mindenképpen pénzt fektetek be, és rokonaimat és barátaimat is arra bátorítom, hogy fektessenek pénzt ingatlanokba, mert az infláció elkerülhetetlen Kínában, és az ingatlanbefektetésekhez pénzügyi tőkeáttételt lehet alkalmazni. Ami a jövőt illeti, Kína nem teljesen piacorientált ország, és fejlődése nagymértékben függ a politikától és a szabályozástól, úgyhogy meglátjuk, hogyan alakul. De ennek ellenére még mindig magabiztos vagyok a magam részéről.

A fenti tíz megkérdezettet a szimbolikus tőke és a társadalmi-gazdasági jellemzők közötti statisztikai kapcsolat alapján választottuk ki, amely a következő fejezetből derül ki.

5 Az interjúszövegek tükrözik, hogy a cselekvési vonások bonyolultnak tűnnek a városi társadalomban, ami a városi Kína társadalmi struktúrájának összetettségét jelzi. Az interjúalanyok elbeszélése és az általam kidolgozott leírások által hangsúlyozott cselekvések a tudás két rétegét alkotják: a tudás szintjének megfelelő kommunikatív tudást és az emberi mindennapi gyakorlatban keletkező konjunktív tudást. Az interjúszövegekben tükröződik, hogy a kognitív képességek szempontjából releváns

angol nyelv használata nem a gyakorlati cselekvés orientációjaként szolgál, hanem közvetlenül az angoltanárok hiányából fakad az adott történelmi kontextusban. A szokványos használata

Az angol nyelv tehát kizárható a habitusjegyek meghatározásából.

10. táblázat: A városi társadalom releváns habitusjegyeinek listája

<p>Kognitív képesség</p>	<p>Nyelvjárásban vagy mandarinul beszél; Csak mandarinul beszél; Csak nyelvjárásban beszélő;</p> <hr/> <p>információszerzés a hagyományos médián keresztül; Információszerzés a közösségi médián keresztül; Nincs érdeklődés az</p> <hr/> <p>információszerzés iránt; Figyelem az egyes témákhoz kapcsolódó hírekre; Figyelem az általános hírekre; Nem figyel a hírekre.</p>
<p>Társas interakció</p>	<p>Nincs szándékomban; Relaxáció-orientált társadalmi interakció; Üzlet-orientált társadalmi interakció.</p>
<p>Önfegyelem</p>	<p>Szabadidős időtöltés; Elfoglalt a munkában és nincs szabadidő; Rendszeres szakmai ismeretek tanulása.</p>
<p>Alkalmazkodás a piaci rendszerhez</p>	<p>Pénzbefektetés szisztematikus ítélőképességgel; Pénzbefektetés heurisztikus ítélőképességgel; Fogalmam sincs a befektetésről.</p>
<p>A jövőhöz való hozzáállás</p>	<p>Önbizalom; Az iparág kilátásait illetően; Kormányzati szabályozásra való várakozás; Fogalmam sincs.</p>

Amint a 10. táblázatban látható, a releváns habitusvonások a szó szerinti szöveg rekonstruált topikszerkezetén keresztül kerülnek felsorolásra. Ezeket a habitusjegyeket a szocialista-kapitalista megosztott szociokultúra keretén belül fogjuk osztályozni, ami összhangban van a mi hipotetikus szociokulturális rendszerünkkel. Hasonlóképpen, a tipológiát módszertani stratégiaként alkalmazzuk ebben a szakaszban, hogy egy leíró

orientációs keretet dolgozzunk ki a városi társadalom habitus-típusainak konstruálásához. A tipológia alkalmazása a habitus típusok kon-

Az elemzés a megkérdezettek habitusának jellemzőire vonatkozó kiterjedt megfigyelések elemzésén alapul egy reformkontextusban. Az előző szakaszban említett négy lépést alkalmazzuk a habitusjellemzők általános kategóriákra való redukálására.

Először is, a típuskonstrukciót arra használják, hogy kialakítsanak egy "tudományos felfogást" arról, hogy az emberi tendenciákat hogyan "kellene" kategorizálni. Amint az 5. fejezetben a társadalmi osztályok többszörös korrespondencia-elemzéséből kiderült, a városi társadalomban több társadalmi réteg létezik, ami nagyobb antagonisztikus osztálykapcsolatokra utal. A célorientáltság jellemzője az osztálycsoportok közötti fő különbségtételként értelmezhető, mivel az újraelosztó hatalomhoz vagy a piaci értékhez való hozzáférés képességével függ össze. A kvalitatív interjúk alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek e jellemvonás két szintjének egyikét képviselik: erős célorientáltság vagy jól meghatározott cél hiánya (gyenge célorientáltság). A második lépés a célorientációs indexek operatív meghatározásait tárja fel, amelyek a tőkéhez való hozzáférés emberi képességeinek mérésére szolgálnak. Ez a lépés a habitusjellemzők közötti tulajdonság-tér megfigyelésével valósul meg. A diszpozíciós tulajdonságnak tekintett (erős) célorientáltság, amely azt jósolja meg, hogy egyes egyének miért alkalmazkodnak jobban a változásokhoz, jelentős jelentőséggel bír a következő habitusjellemzők tekintetében: figyelem az egyes témák szempontjából releváns hírekre, üzletorientált társas interakciók, elfoglalt munka szabadidő nélkül, rendszeres szakmai ismeretek tanulása, rendszeres ítézőképességgel történő pénzbefektetés, nagyfokú önbizalom és az iparági kilátásokmiatti aggodalom. Heterogén módon célorientáltságot nélkülöző emberekre jellemző, hogy kevés vagy egyáltalán nem érdeklődnek az információszerzés és a hírek iránt, jelentős mennyiségű időt fordítanak a szabadidő eltöltésére, kevés vagy egyáltalán nem gondolnak a befektetésekre, és kevés gondolatot vagy aggodalmat táplálnak a jövővel kapcsolatban. Ettől eltekintve, néhány habitusjellemző, például az általános hírekre való odafigyelés, a heurisztikus ítézőképességgel történő pénzbefektetés és a kormányzati szabályozás elvárása is tekinthető a következők jellemzőinek jól meghatározott cél híján.

Ezután a habitus jellemzőit a piaci erők motivációs homogenitásán alapuló általános kategóriákra redukálom. A célorientáltságot diszpozícióként vagy olyan állapotként fogalmazzák meg, amely különböző helyzetekben előre jelzi az eredményeket, és kétféle motivációban van jelentősége: az egyik a siker elérésének

pozitívabb céljaira irányul, a másik pedig a kudarc elkerülésére (Elliot & Harackiewicz, 1996). A tanulás-teljesítmény orientáció dichotómia helyett a megközelítés-kerülés megkülönböztetés a következő

ebben a szakaszban a városi társadalomban a teljesítménycélok megfelelő ábrázolása érdekében. A szemléletorientációt különösen a kihívást jelentő feladatok preferálása, a tanuláshoz való pozitív hozzáállás és a nehézségekkel szembeni kitartás jellemzi, amit elsajátítási motivációnak nevezünk. Ezzel szemben az elkerülő orientációt az önvédelem motivációs tendenciája idézi elő, amelynek célja a potenciális negatív kimenetel elkerülése. A megközelítési és elkerülő célokat úgy tekintik, mint amelyek "a motivációs folyamatok eltérő készleteinek aktiválásával gyakorolják eltérő hatásukat a teljesítményre irányuló viselkedésre" (Elliot & Harackiewicz, 1996, 462. o.).

Az utolsó lépés a diszpozíciós attribútumok kombinációján alapuló öt habitustípus megalkotása (lásd: 11. táblázat). Az első *ambiciózus habitus-típusként* határozzák meg, amelyet pozitív elsajátítási motiváció és pozitív önvédelmi motiváció jellemez. A másodikat *szakmai habitus típusnak* nevezzük, amely a pozitív mesteri motivációból és a mérsékelt önvédelmi motivációból áll. A harmadik típus a *rugalmas habitus típus*, amely a mérsékelt elsajátítási motivációval és mérsékelt önvédelmi motivációval rendelkező embereket jellemzi. A negatív elsajátítási motiváció és a mérsékelt önvédelmi motiváció alkotja a negyedik típust, amelyet *passzív habitus típusnak* nevezünk. Az ötödik a *deprivált habitus típus*, amelyet a negatív elsajátítási motiváció és a negatív védelmi motiváció jellemez.

---

11. táblázat: Habitustípusok a városi társadalomban

Habitus típusok Diszpozíciós attribútumok

Ambiciózus Pozitív	elsajátítási motiváció, pozitív önvédelmi motiváció.
Szakmai Pozitív	elsajátítási motiváció, mérsékelt önvédelmi motiváció.
Rugalmas Mérsékelt	elsajátítási motiváció, mérsékelt önvédelmi motiváció.
Passzív Negatív	elsajátítási motiváció, mérsékelt önvédelmi motiváció.
Deprived Negatív	elsajátítási motiváció, negatív önvédelmi motiváció.

A motivációs heterogenitás az uralom és az önvédelem terén az átalakuló társadalom emberi tudatosságát jelzi. A mesteri motiváció azt mutatja meg, hogy az egyén hogyan kezeli a potenciális lehetőségeket, míg az önvédelmi motiváció azt jelzi, hogy az egyén hogyan kerül el a potenciális kockázatokat. A megkérdezettek cselekedeteinek és megnyilatkozásainak szemszögéből nézve a piaci erő megkönnyíti a szocialista miliók számára, hogy átvegyék a kapitalista szociokultúra bizonyos jellemzőit. Különösen a városi Kínában élő ambiciózus és professzionális habitustípusok nem jellemzőek sem a szocialista szociokultúrára, sem a kapitalista szociokultúrára. A kvalitatív interjúk különböző eszközökkel feltárták, hogy ez a két habituscsoport mindkét szociokulturális rendszerből átveszi az értékes tulajdonságokat, hogy versenyképesek maradjanak ebben az átalakuló társadalomban. A rugalmas habitustípust alkotó egyéneket a városi társadalomban a kapitalista szociokultúrára jellemző piacgazdaságban megjelenő kezdeményezéseik határozzák meg. Ez a habitustípus azonban egy szocialista politikai rendszerben általában kevés a szimbolikus tőkéhez. A passzív habitus típus a szocialista munkás szociokultúrájának maradványának tekinthető, mivel mindennapi gyakorlatát a társadalmi-gazdasági átalakulás előtti tervgazdaság nagymértékben befolyásolta a városokban. Ami azt illeti, ez a diszpozíciós tendencia már nem fér bele egy olyan környezetbe, amelyet a piaci verseny határoz meg. A deprivált habitus típusra jellemző a társadalom által értékelt tulajdonságok hiánya .

6.4 Kvalitatív adatelemzés: Habitus és hozzájárulása az egyenlőtlenséghez

6.4.1 Szimbolikus tőke, habitus és osztály a vidéki társadalomban

Az 5. fejezetben talált kvantitatív eredmények azt mutatják, hogy a vidéki Kínában a társadalmi osztályok konfigurációját bizonyos mértékig a korábbi államszocialista egyenlőtlenségi rendszer alakította ki. A következő csoportokat statisztikailag kiváltságos osztályokba sorolták: falusi káderek, a kommunista párt tagjai, a nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok és az állami rendszerben dolgozók. Ez azt jelenti, hogy a szocialista szociokultúrán belüli hierarchikus rendszert a vidéki társadalom társadalmi-gazdasági átalakulása szinte nem semmisítette meg. Eközben nyilvánvaló választóvonal húzódik a kiváltságos osztályok és a kialakulóban lévő jómódú osztály között. A kereskedelmi falusiak megjelennek a kapitalista szociokultúrában

és sokkal jobb gazdasági körülmények között élnek, különösen a tengerparti régiók vidéki területein. Azok a parasztok, akik soha nem végeztek nem mezőgazdasági munkát, még inkább marginalizálódnak.

A mélyinterjúk során kiderült, hogy a falusi káderek és a kommunista párttagok a legjobban a pozitív teljesítménymotivációt fenntartó kategóriákba sorolhatók. Az interjúk során két interjúalany többször is hangsúlyozta a falusiak munkájukkal kapcsolatos megítélésének fontosságát. Ezek a kijelentések azt jelzik, hogy a vidéki társadalomban a falusi káder vagy kommunista párttag címet elnyert emberek számára a teljesítményorientáltság mint hajlam internalizálódott. A determinált habitustípus és a performatív habitustípus a kiváltságos osztály számára a legjelentősebb. A fejlett piacú régiókban azonban a falusi káderek körében nagyobb valószínűséggel azonosítható a határozott habitus típus. A II. és a VI. interjúalany azt mondta nekem, hogy az 1990-es évek óta a kereskedelmi vállalkozásokban sikeres falusiakat szívesen látják, ha kérvényezik a kommunista párttagságot és indulnak a falusi szintű választásokon, különösen a tengerparti vidéki területeken. A kereskedelmi vállalkozásokban szerzett tapasztalatokkal ezek a jelöltek hajlamosak alkalmazkodó és hatékony válaszmintákat követni a vidéki kormányzás és a személyes önfejlesztés terén. Ennek tesztelésére interjút készítettem egy falusi káderrel Zhejiang tartományban, akinek családi vállalkozása volt, mielőtt kommunista párttag és falusi káder lett:

"Ebben a faluban nőttem fel, és a falubeliek meghívtak, hogy jöjjek vissza, és induljak a választásokon. Előtte egy magánvállalkozást vezettem, és jól csináltam. Azért fogadtak szívesen, mert a falusiak olyan kádert akartak, aki a gazdasági fejlődésben jeleskedik. Az elmúlt években a fő feladatomban a kollektív gazdaság fejlesztése, a tulajdonjogi viták rendezése és a magánszektor beruházásainak ösztönzése volt. Arról is döntöttem, hogy a kollektív gazdaságot arra használom, hogy segítsék más közszolgáltatásokat nyújtani a falusiaknak."

Ezzel szemben az I. interjúalany, mint egy kevésbé fejlett régióból származó falusi káder, úgy tűnt, hogy nem foglalkozik a piachoz alkalmazkodó kormányzással, hanem inkább a tervgazdasági rendszerben gyökerező hagyományos gondolkodásra támaszkodik. A performatív habitus típusát tehát nagyobb valószínűséggel osztják meg

a falusi káderek a szárazföldi régiók vidéki területein.

Ez a teljesítményorientációs gyakorlat az, amely bizonyos mértékig megadja a falusi kádereknek a bizalmat a hatáskörük gyakorlására, a belső viták rendezésére és a társadalmi-gazdasági erőforrások elosztására. Ebben az értelemben a falusi káderek általában nyilvánvaló előnyökkel rendelkeznek a társadalmi státusz és a hatalom tekintetében. Az I. interjúalany azt is elismerte, hogy bár a falusi káderek mezőgazdasági alapú régiókban helyezkednek el, az önkormányzati pénzügyi irodák által biztosított éves fizetésük majdnem kétszerese a mezőgazdasági termelőknél.

Az MCA-eredmények azt is mutatják, hogy a városokban az állami rendszer által foglalkoztatott vagy akár fizetett, de még mindig vidéken élő emberek térben a kiváltságos osztályokké csoportosulnak. Amintinterjúk során kiderült, az e csoportba tartozó egyének hajlamosak kapitalista/szocialista hibrid orientációkat kialakítani. Tekintettel arra, hogy viszonylag magasabb iskolai végzettségűek, a szakmai készségek fejlesztése a karrierjükhöz a mindennapi gyakorlat részévé vált ezeknek az embereknek. Ebben az értelemben az oktatás még a vidéki társadalomban is jelentős szerepet játszik az emberek tanulási orientációjának és osztályhelyzetének megkönnyítésében. A kapitalista szociokultúrából kialakulóban van egy feltörekvő jómódú osztály. Ez az osztálycsoport inkább a pragmatikus habitus típusát testesíti meg, arra összpontosítva, hogyan lehet előnyös a piaci versenyben. Mind a statisztikai eredmények, mind a kvalitatív interjúk alapján megállapítható, hogy a pragmatikus habitus az, amely a vidéki társadalomban élő embereket arra orientálja, hogy alkalmazkodó módon reagáljanak a piaci átalakulásra. Ennek eredményeként az ilyen pragmatikus orientációval jellemezhető egyének sokkal jobb gazdasági helyzetben vannak, és általában a tengerparti régiók vidéki területein koncentrálódnak. Az interjú során a VI. interjúalany arról tájékoztatott, hogy a klánok támogatásával néhány gazdag falubeli hajlandó lehet arra, hogy a választásokon való részvétellel.

A vidéki Kínában a szimbolikus tőke két formája, a kommunista párttagság és a falusi káderek a politikai befolyásra és a kedvező megítélésre való törekvésben jelentősen megkülönböztetik a határozott és performatív habitust a pragmatikus habitustól. Ebben az értelemben a jómódú osztály gazdasági előnyeit és a kiváltságos osztály hatalmi előnyeit, amelyeket a kvantitatív kutatások feltártak, a szimbolikus tőkéhez való egyenlőtlen hozzáférés, valamint a habitusjegyek indokolják.

A mezőgazdasági termelő parasztok távol maradtak az újraelosztó hatalomtól és a piaci átalakulástól, és ezért tovább marginalizálódtak a vidéki társadalomban. A

depressziós habitus típus a célorientáltságot nélkülöző népesség körében található.

A depressziós orientációjú emberek fatalista nézetet vallanak arról, hogy képtelenek bármi másra, mint amit valójában tesznek. E habitus képviselői nem ragadják meg a gazdasági helyzetük javításának lehetőségét, hanem inkább változatlanok maradnak. Különösen a depressziós orientációjú emberek nagymértékben függenek az újonnan létrehozott vidéki nyugdíjrendszertől. Ráadásul, ahogy az 5. fejezetben kvantitatív módon kiderült, a marginalizált csoportok nagyobb valószínűséggel nem rendelkeznek mezőgazdasági üzemen kívüli munkatapasztalattal, ami megnehezíti számukra annak felismerését, hogy a gazdasági liberalizmus irányába történő elmozdulás után milyen tulajdonságokat értékelnek. A IV. és az V. interjúalany ennek a marginalizált, depressziós orientációjú csoportnak a képviselői. Különböző okok miatt nem vándoroltak el a városokba munkahelyek és jobb jövedelemért, vagy nem indítottak egyéni vállalkozást a falujukban. Következésképpen a jövővel kapcsolatos attitűdjeik nagymértékben függnak attól, hogy a vidéki társadalombiztosítási rendszer hogyan fog alakulni. Amint az mind a mennyiségi, mind a minőségi eredményekből kitűnik, úgy tűnik, hogy a depressziós orientáció a vidéki társadalomban, különösen a vidéki szárazföldi Kínában a lakosság többségét alkotja.

6.4.2 Szimbolikus tőke, habitus és osztály a városi társadalomban

Amint azt az MCA 5. fejezetben bemutatott eredményei is mutatják, a városi Kína társadalmi szerkezete gyorsan változik, de az államszocialista osztályrendszer továbbra is fennáll, és bizonyos mértékig meghatározza a struktúrákat és a habitust. Először is, a reform és nyitás előtt a párt monopolizálta döntéshozatali folyamatokat, a pártállami rendszer által foglalkoztatott köztisztviselők és a kommunista párttagok a reformkörnyezetben a városi középosztályba és feljebb kerültek, mint elitcsoportok. A párt- és kormányzati szerveknél dolgozó káderek így általában magasabb társadalmi státusszal és hatalommal rendelkeznek. Ezt megerősítette XII. interjúalany is, aki egy kommunista pártügynökség kádere. Kifejezetten elismerte, hogy a pártállami rendszerben foglalkoztatott állami káderek szorosabb társadalmi kapcsolatokkal rendelkeznek a felsőbb osztálybeliekkel, és ezért képesek befolyásolni bizonyos döntéshozatali folyamatokat. Az újraelosztó hatalom közelsége és a reformok alatti kiváltságos státusz megszilárdulása miatt ezeket a párt- és kormányzati szervekben dolgozó kádereket a *szocialista elit közép- (és felső közép-) osztályának* nevezem. Emellett a gazdasági liberalizmusból nőtt ki egy másik közép- és felső középosztálybeli réteg, amely a felsőoktatással és a

jövedelem. A Goodman (2014) által javasolt kifejezést használom, hogy ezt a csoportot a *törekvő közép- (és felső közép-) osztálynak* nevezzem. A piaci intézmények bővítése mellett a főiskolai felvételi vizsgák újraindítása is döntő lehetőséget biztosít az embereknek, különösen az eredetileg mezőgazdasági *hukou-val* rendelkezőknek, hogy feljebb lépjenek a városi társadalomban. A vállalkozók, valamint a szakmai és műszaki tehetségek képviselik ezt a feltörekvő osztályt. Bár ezek az emberek egy része az állami rendszeren belül dolgozik, nem feltétlenül az újraelosztó intézményekre támaszkodnak, hanem inkább szakmai ismeretekre, hogy hozzáférjenek a társadalmi-gazdasági erőforrásokhoz.

Az ambiciózus és professzionális habitustípusok erősen kötődnek a városi középosztályhoz és a felette lévő réteghez. Ez azt jelenti, hogy a közép- és felső középosztálybeli embereket inkább a kitartás motiválja a céltudatos tevékenységekben. Ez a vonás tükröződött a X., XII., XV. és XVI. interjúalanyok megnyilatkozásaiban, akik ezt a városi előnyös helyzetű osztályt képviselik a kutatásomban. A gyakorlatot tekintve a különböző ~~egyik~~ között különbség van abban, hogy hogyan törekszenek a célok elérésére. Mind a XII., mind a XVI. interjúalany hangsúlyozta, hogy a célok elérése érdekében fontos a kormányzati tisztviselőkkel való jó kapcsolat kialakítása. Ezzel szemben X és XV interjúalany szakmai és műszaki tehetségként inkább a szakmai hálózatépítést használta a lehetőségek keresésére. Megállapítást nyert, hogy a párt- és kormányzati szerveknél munkatapasztalattal rendelkező személyek hajlandóbbak voltak elismerni az államhatalom szerepét a kapitalista tevékenységekben. A X., XII. és XVI. interjúalanyokhoz képest a XV. interjúalany inkább elkerülte a lehetséges negatív kimeneteleket azáltal, hogy inkább heurisztikus, mint szisztematikus információkat értékel. Az egyik spekulációm az, hogy a fiatal középosztálybeliek az ítélőképesség terén szerzett tapasztalat hiánya miatt inkább a mérsékelt önvédelem felé orientálódnak. Ezen túlmenően a XV. interjúalany tapasztalatai alapján, aki kommunista párttag, és egy vezető magán-alakítási kommunikációs technológiát gyártó cégnél dolgozik, további bizonyítékot nyert, hogy hacsak nem az állami rendszeren belül, a kommunista párttagság nem jelent kiváltságokat a karrier-előmenetel vagy a gazdasági jövedelmek tekintetében. Nehéz megmondani, hogy ez a két habitustípus magyarázza-e, hogy a kommunista párttagok hogyan érzékelik a körülöttük lévő világot és hogyan reagálnak rá, mivel a Mao utáni

---

korszak óta a Kínai Kommunista Párt a lojalitástól a politikailag átvilágított elit toborzására tért át.³⁷

³⁷A Kínai Kommunista Párt esetében a politikai szűrés dinamikus modellje létezik. A reform és a nyitás 1970-es évek végi megindulása után a párt kifejezetten leértékelte a családot.

Másodszor, a káder-munkás dichotómián belüli munkáscsoport a piaci erők hatására városi munkásosztállyá alakult át. Az 5. fejezet statisztikai eredményei azt mutatják, hogy az ebbe az osztályba tartozó személyek nagyobb valószínűséggel dolgoznak állami vállalatoknál, állami tulajdonú vállalatoknál és egyes állami szervezeteknél, és gyakran nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok, akiknek kevés felhalmozott gazdasági tőkéjük van, például csak egy ingatlan teljes tulajdonában vannak a városokban. Gyakorlatilag a marginalizált munkásosztályhoz képest az ebbe az osztályba tartozó egyének még mindig egy sor, a városok számára előnyös politikából részesülnek. Ezért nevezem ezt az osztályt *városi munkásosztálynak*. Továbbá az MCA eredményei azt mutatják, hogy ez az osztály alkotja a városi lakosság többségét.

A passzív habitus típus jellemzi ezt a városi munkásosztályt. Pontosabban, ez a habitustípus a piacgazdaság felé való átorientálódástól való vonakodást jelzi. Amint az 5. fejezetben említettük, az államszocialista foglalkozási hierarchiát a politikai lojalitás határozza meg, ami Kínában az 1966-1976 közötti kulturális forradalom idején érte el csúcspontját. Az állami vállalatok reformjának megindítása előtt az állami vállalatoknál (SOE-k) foglalkoztatott dolgozókat ideológiailag helyes foglalkozási csoportként azonosították, és élethosszig tartó munkahelyi biztonságot garantáltak számukra (Walder, 1986; Bian, 1996). A tervgazdaság időszakában az állami vállalatok által foglalkoztatott munkavállalók viszonylag előnyös helyzetben voltak a városi társadalomban. XIV. interjúalany, e munkásosztály képviselője azt állította, hogy a korábban beígért *vasrítál miatt* nem tudott olyan szakmai készségeket kifejleszteni, amelyek a piaci versenyben hasznosak lehetnek:

"Nincs egyetemi diplomám vagy szakmai képzettségem. Korábban arra ösztönöztek bennünket, hogy inkább a szocialista iparosításra áldozzuk magunkat, mintsem hogy szakmai készségeket fejlesszünk. Szerencsésnek tartom magam, hogy az állami vállalatok reformja során nem bocsátottak el, mert akkor nem lennék alkalmas a munkaerőpiacon. Tianjinban legalább a társadalombiztosítási rendszer igazságos a hozzám hasonló emberekkel szemben."

Az MCA eredményeiből látható, hogy a XIV-hez hasonló egyének alkotják a többségét a osztálybeli származást, mint a politikai lojalitás fontos mutatóját, hanem inkább aszerint szűrte az

embereket, hogy milyen mértékben fogadták el és tudtak hozzájárulni az aktuális politikai rendszerhez az iskolai végzettségük révén (lásd: Bian et al., 2001).

a városi Kína lakossága. Az államszocialista szociokulturális paradigmán belül, bár e csoport tagjai viszonylag hátrányos helyzetben voltak a munkás-katona dichotómiában, mégis garantált volt számukra az állandó jövedelem és a szociális juttatások, amelyekhez a legtöbb kínai állampolgár nem juthatott hozzá. Ugyanakkor a legtöbbször nem rendelkezett olyan kulturális vagy adminisztratív tőkével, amelyet most a piaci környezetben szívésségek cseréjére lehetne használni. A "vaskos rizses tál" rendszerre való hagyatkozás kulturálisan ahhoz vezetett, hogy az emberek nem tudtak olyan alkalmazkodási előnyre szert tenni, amely a hatékonyságorientált rendszerre való áttérés során előnyükre válhatott volna. Következésképpen a gazdasági reform során az állami tulajdonú vagy állami tulajdonban lévő vállalatokon belül foglalkoztatott munkavállalók által dominált osztály társadalmi-gazdasági rétegei csökkentek.

Kína gazdasági reformja alatt az ambiciózus, professzionális és passzív habitustípusok a foglalkoztatási struktúra szimbolikus dominanciájában rögzültek. Konkrétabban, ez a szimbolikus konstrukció az osztálytátust azáltal hozza létre, hogy megerősíti az emberi habitus különbségeit a piaci verseny kezelésében. A mennyiségi eredmények alapján ez a mechanizmus igazolta mind a városi középosztály, mind a városi munkásosztály szimbolikus konfigurációit.

Ezután a városi Kínában a gazdasági liberalizmusból kialakul egy kapitalista jellegű munkásosztály. Az 5. fejezet statisztikai eredményei azt mutatják, hogy a mezőgazdasági hukou-tulajdonosoknak minősülő egyének között van egy olyan felhő, amely kis egyéni vállalkozások tulajdonosa. Ezek a jellemzők főként a vidékről városba irányuló migránsok diszkriminált csoportját jellemzik, akik vidékről városba költöznek a munkahelyek és a jobb élet reményében, anélkül, hogy állandó városi lakhelyet szereznének. Gyakorlatilag az önfoglalkoztatók mellett a vidéki területekről bevándorló fehérgallérosok egy részét is ebbe az osztályba sorolták. Az ilyen osztályok megjelenése Kína szabad gazdasági reformjának és a gyors társadalmi-gazdasági növekedésnek az eredménye, amely viszont több millió üres munkahelyet teremtett és a piaci keresletet bővítette (Kuang & Li, 2012). Ezt a társadalmi osztályt a kínai reformkörnyezetben *marginalizált munkásosztálynak* nevezem: egyrészt, mivel kevés gazdasági és/vagy társadalmi tőkével rendelkezik, ez a csoport nem nevezhető proletariátusnak vagy az alsó osztályhoz tartozónak; másrészt, mivel a hukou-rendszer városi kasztrendszernek tekinthető, a migránsokkal szembeni diszkriminatív politikát eredményezett, és "fokozta a városiak és a migránsok közötti feszültséget" (Tang & Yang, 2008, 768. o.).

A VII. és IX. interjúalanyok ennek a marginalizált munkásosztálynak a képviselői.

Megállapították, hogy a rugalmas habitus típus a marginalizált munkásosztály alkotója. A jobb jövedelem és a jobb élet érdekében a városokba költözés a szegénységhez való alkalmazkodást tükrözi egy viszonylag liberális gazdasági környezetben, bár a hukou-rendszer még mindig nem feltétlenül biztosít állandó városi tartózkodási jogot a migránsoknak. Különösen az ambiciózus és a professzionális habitustípusokhoz képest a rugalmas típus a célok elérésére vonatkozó konzervatív orientációt tükrözi. Ez visszavezethető a diszkriminatív tartózkodási politikára és/vagy az átlagos oktatási háttérre. Például a VII. interjúalany azt mondta nekem:

”Új élelmiszerboltot akartam nyitni a közelben, azonban a régi város rekonstrukciójának politikája ezt nem engedélyezi. Kína nem fogja enyhíteni a Pekinghez hasonló megavárosokban való letelepedésre vonatkozó korlátozásokat, de a kis- és középvárosokban letelepedő migránsok ellenőrzését már enyhítette. Lehet, hogy egy, a szülővárossal szomszédos kisvárosban kezdem meg a vállalkozásomat, hogy a gyermekeim jól képzettek legyenek.”

Az ebbe az osztályba tartozó egyesek számára nagyon is lehetséges a felfelé irányuló mobilitás a tőkefelhalmozás vagy a piaci lehetőségek révén. A IX. interjúalany saját elvárásait fejezte ki ezzel kapcsolatban az interjú során:

”Ez egy jó lehetőség, hogy áthelyeztek a fujiani fióktelepre. Köztudott, hogy Peking egy rendkívül versenyképes város, tele értelmiségiekkel a világ minden tájáról. Úgy gondolom, hogy egy közepes méretű városban vannak előnyeim, és ott megengedhetem magamnak a lakást, beilleszkedhetek a városi életbe, és felfelé ívelő mobilitást érhetek el.”

A szimbolikus uralom egyik formájaként a kínai hukou-rendszer részben a passzív és a rugalmas habitus-típusok közötti különbségtételre is hatással van. A hukou-státusz szerepe a városi társadalmi osztályok tájékoztatásában két szempontot érint: egyrészt ez a városokhoz kötődő regisztrációs rendszer gazdaságilag előnyös a nem mezőgazdasági hukou-rendszerben élő embereknek.

státusz. Másrészt ezért a habitus szempontjából, bár sok vidékről városba irányuló migráns motivált arra, hogy a városokban keresse a lehetőségeket, mégis inkább konzervatívabbak a döntéshozatalban, és jobban aggódnak a jövőt illetően.

Végül, a deprivált habitus típus a depriváció és a marginalizáció társadalmi osztályához kapcsolódik. Ezért a *városi alsó osztály* kifejezést használom ennek az osztálynak a leírására. Az MCA 5. fejezetben bemutatott eredményei azt mutatják, hogy az ebbe a városi alsóbb osztályba tartozó emberek nagyobb valószínűséggel vannak rossz gazdasági helyzetben, alacsonyabb iskolai végzettségűek és idősebbek. Statisztikailag kevés kommunista párttag van ebben a társadalmi osztályban. Konkrétan, a deprivált habitus a városi társadalomban az életesélyekkel nem rendelkezők, például a vidékről városba vándorló munkások és az elbocsátott munkavállalók egy része.

A VIII., XI. és XIII. interjúalanyok ezt a habitustípust példázzák. A passzív és rugalmas habitustípusokhoz képest ezt a habitustípust inkább a piaci rendszer ismeretének hiánya jellemzi. A VIII. interjúalany egy fiatalabb reprezentatív mintája volt ennek a habitustípusnak és a hozzá tartozó társadalmi osztálynak. Elvégezte a középiskolát. Bár már több éve Pekingben dolgozik, a jövőjét illetően zavarban van, és nincs konkrét terve. Az interjú során elpanaszolta, hogy azért jött Pekingbe, hogy pénzt keressen, azonban a politika teljesen igazságtalan a vendégmunkásokkal szemben. Azt is elmondták, hogy nem akarta felmondani a jelenlegi munkáját, de tisztában volt vele, hogy fel kell hagynia vele.

XI. interjúalany, mint idős, iskolázatlan, vidékről városba vándorló munkás, képzetlen építőipari munkával kénytelen pénzt keresni. Kína egyik legszegényebb vidékén van bejegyezve, ő a falu föld nélküli lakója. Nem fejezte be az általános iskolát, és soha nem szerzett társadalmi tiszteletet vagy társadalmi kapcsolatokat. Szerencsére még mindig jó egészségnek örvend, ami lehetővé teszi számára, hogy pénzt keressen nyugdíjas éveire. Az interjú során folyamatosan arról panaszkodott, hogy az élet igazságtalan vele szemben. XIII. interjúalany, aki elbocsátott munkavállaló, hasonló tulajdonságokkal rendelkezik, mint XI. interjúalany. Részmunkaidőben dolgozik, mióta elbocsátották egy állami tulajdonú vállalattól. Társadalmi kapcsolatok és tisztelet nélkül, nem voltak különösebb életcéljai, csak tovább gyűjtögte a pénzt nyugdíjas éveire. A XI. interjúalannal ellentétben ő optimista volt, és nem panaszkodott arra, hogy a kínai kormány megszegte az állami vállalatok reformjára tett ígéretét. Ez a két interjúalany is teljes mértékben reménykedett abban.

a leszámazottakra, ami más interjúalanyok válaszaiból is kitűnik. Ugyanakkor hajlandóbbak voltak hinni abban, hogy Kínában nagyon is lehetséges a felfelé irányuló mobilitás.

7 Következtetés

7.1 Főbb megállapítások

Ez a disszertáció megpróbálta megérteni a kínai reformok alatti egyenlőtlenséget és annak legitimitását egy szociokulturális keretrendszer alapján. A kereten belül a fő érvünk az, hogy a legitim rendszer a reprodukálhatóság rendszere. Először is, a szociokulturális szemlélet azt hangsúlyozza, hogy az emberek hajlamosak úgy érzékelni az uralmat vagy a társadalmi berendezkedést, hogy az azt tükrözi, hogyan tanultak a tapasztalataikból. Ebben az értelemben a meritokratikus verseny eredményeképpen az egyenlőtlenség akkor válik legitimálttá, ha egy hosszú távú uralmi rendet tükröz. Másodszor, ami a meritokratikus társadalmat illeti, az egyenlőtlenség szociokulturálisan gyökerezik a korábbi időkben, mivel a habitus az egyéni érdemeket jelenti, ami hozzájárul az egyenlőtlenség reprodukálásához. Az emberi észlelési folyamatokat és viselkedési tendenciákat alakító korábbi társadalmi struktúrát *szociokultúrának* nevezem.

A kínai társadalmi struktúra kialakulását ma a meritokrácia jellemzi, mivel a reform és a nyitás az érdemeken alapuló jutalmazási rendszert hozott létre. Abból a feltételezésből kiindulva, hogy a kínai reformok alatti társadalmi rétegződés az érdemek eredménye, de egyben egy régóta fennálló uralmi rendet is tükröz, különösen azt próbáltam feltárni, hogy a reformok alatti egyenlőtlenségek reprodukálódnak-e, és ha igen, akkor hogyan, az államszocializmus alatt korábban kialakult osztályhatárokból. Az államszocialista egyenlőtlenségek örökségei ellenére a piaci erő bevezetése differenciálta az egyének státusát a termelési erőforrások tekintetében, ami a kínai társadalmi struktúrát tovább jellemezte az egymással ellentétes kapcsolatokkal (Weber, 1946; Parkin, 1972). A reformok alatt álló rétegzett társadalomról feltételezhető, hogy bizonyos mértékig az államszocialista osztályrendszer egy formája, különben nem tűnne természetesnek, és a kínai polgárok nem fogadnák el igazságosnak.

Ezek az állandósult államszocialista választóvonalak szimbolikus szocialista osztályhatárokként léteznek az átalakuló társadalomban. Különösen a gazdasági liberalizáció megindulása ellenére a kínai polgárokat szimbolikusan és hierarchikusan a következőképpen kategorizálják: nem mezőgazdasági hukou-tulajdonosok kontra

mezőgazdasági hukou-tulajdonosok, kommunista párttagok.

a kommunista párttagok és a nem kommunista párttagok, valamint az állami rendszerben dolgozók és az állami rendszeren kívüli alkalmazottak között. A 2015-ös kínai általános társadalmi felmérés egyéni és háztartási adatainak többszörös megfelelési elemzésével megállapították, hogy a reform alatti társadalmi rétegződés részben az államszocialista hierarchikus berendezkedésből származik. Ettől eltekintve a szocialista hierarchikus örökségek a vidéki társadalomban sokkal nyilvánvalóbban jelentkeznek, mint a városi társadalomban.

A Bourdieu által kidolgozott habituselméletet szociokulturális mechanizmusként használják fel az osztályok reprodukciójának magyarázatára az átalakuló társadalomban. A habitus az emberi gyakorlat internalizált logikáját jelenti, amelyet a jelrendszeren belüli strukturális viszonyok alakítanak (pl. Bourdieu, 1990b). Ezért kvalitatív interjúk sorozatát végeztem, hogy habitus-típusokat konstruáljak ebben a hibrid szociokulturális rendszerben, és ezeket a habitus-típusokat a kínai reformok alatti társadalmi osztályhoz társítottam. A szocialista hierarchikus viszonyok révén szerzett habitusjegyek láthatatlan és töredékes mechanizmus formájában jelentek meg a piaci reformok alatti rétegződési folyamatban. A habitus különösen a piaci erő és az államhatalom tudatosságát irányítja a kínai polgárok körében, ami egyéni érdemeket jelent, amelyek befolyásolják a társadalmi-gazdasági eredményeket ebben a rendszerben. Ugyanakkor a minőségi adatokból kiderült, hogy a szimbolikus határok erőssége régióként eltérő, és különösen a tengerparti régiókban és a városi területeken gyengébbek.

A vidéki interjúk során kidolgozott habitusjegyekből négy habituscsoport alakult ki. Ezeket a habitustípusokat a következőkkel jellemezzük: határozott, performatív, pragmatikus és depressziós. E négy habitustípus közül a performatív habitustípus a kifejezetten a szocialista osztályrendszer által befolyásolt viselkedésformákat képviseli, míg a pragmatikus a szabadpiaci környezetből szerzett gyakorlatot. E két gyakorlati mód közötti különbségek hozzájárulnak a vidéki társadalomban a kiváltságos osztály és a jómódú feltörekvő osztály közötti választóvonal kialakulásához. A meghatározott habitustípus olyan gyakorlatot jelent, amely az értékes kapitalista habitust integrálja a szocialista milióbe. Ez a habituscsoport inkább a fejlett régiók vidéki társadalmainak falusi káderei között található meg. A fatalista filozófia által jellemzett depressziós habitustípus a vidéki marginalizált osztály alkotója, amely a vidéki Kína lakosságának többségét alkotja. Ez a depressziós orientáció jellemzi

a vidéki marginalizált osztály tagjai tehetetlenek, hogy bármit is változtassanak, és a vidéki társadalombiztosítástól függenek.

A városi társadalmakból öt habitustípus alakul ki, ezek az ambiciózus, a rugalmas, a passzív és a deprivált típusok. Az ambiciózus és a szakmai gyakorlatok olyan habitustípusok, amelyek mind a szocialista, mind a kapitalista rendszerből felveszik az értékes diszpozíciókat. Ez a két habitustípus a szocialista elit középosztályában (és felső középosztályában), illetve a törekvő középosztályban (és felső középosztályban) oszlik meg. A rugalmas habitus típusa a gazdasági liberalizmusból fejlődik ki, és főként a vidékről városba vándorlók körében terjedt el, akik a jobb életért költöznek vidékről városba. Ez a habitustípus a városi Kína marginalizált munkásosztályának alkotója. A passzív habitustípus a piaci versenyre való áttéréssel szembeni vonakodást jelzi, mivel ezt a gyakorlatot az államszocializmusban az "életre szóló munkahely" ígéretéből tanulták. Ez a habitustípus a városi munkásosztály alkotója, amely a városi Kína lakosságának többségét alkotja. A deprivált habitusra jellemző, hogy az átalakuló társadalomban nem rendelkezik értékes tulajdonságokkal, és hozzájárul a városi alsó osztály kialakulásához, amelyet főként marginalizált, vidékről városba vándorló munkások és elbocsátott munkavállalók alkotnak.

A disszertáció eredményei az egyenlőtlenséget a szimbolikus tőke és a habitus egyenlőtlen eloszlásaként értelmezik. Ennek megfelelően az emberi gyakorlat szimbolikus közvetítése az egyenlőtlenség strukturális gyökere. A szimbolikus közvetített habitus az osztályt egy strukturális viszonyban elfoglalt, önmagunk által érzékelt pozícióként határozza meg, és a belső csoportmegkülönböztetéseket külső kategóriákhoz illeszti. Ebben az értelemben az egyenlőtlenségeket vagy csoportkülönbségeket mindaddig igazságosnak és elfogadhatónak tekintik, amíg azok szimbolikus egyenlőtlenség formájában fejeződnek ki. Különösen a kapitalista társadalomban a szimbolikus határok fenntartása legitimálja az egyenlőtlenséget, és teszi azt érdemben tartóssá.

7.2 Jövőbeni munka

Négy fontos kérdés maradt fenn, amelyek további vitát igényelnek az ebben a disszertációban felvázolt munkát követően:

(1) Az, hogy a kapitalista meritokrácia és a szocialista szociokultúra hogyan fonódik össze egymással, pontosabb kutatást érdemel. A tönkretett felsőoktatási

rendszer

Ezt követően a Kínai Kommunista Párt innovatív erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy egy sor érdemi elvet építsen be a párt és a kormányzati rendszer irányításába, hogy több értelmiségit és szakembert vonzzon a párt és az ország szolgálatába (L. Chen, Chan, Gao, & Yu, 2015). Ebben az értelemben érdemes tovább foglalkozni azzal, hogy az érdemi kiválasztás hogyan olvad össze ezekkel a szocialista hierarchikus megnevezésekkel.

(2) A minőségi adatokból hiányzik a városi Kína legfelső elitcsoportja. Ennek következtében ezen elitek habitusát nem lehetett közvetlenül megfigyelni, de megfigyelésre szorul. Mindezek mellett a konstruált habitustípusokat és a társadalmi struktúrához való hozzájárulásukat dinamikus folyamatokként kell értelmezni a jövőbeli munkában. Egyrészt a piaci erő és az államhatalom dinamikus kölcsönhatása új szociokulturális alapokat teremthet a kínai társadalomban. Másrészt a piacgazdaság hosszú távú fennállása megváltoztathatja, hogy az emberek, különösen a fiatalabb generáció hogyan érzékeli a környezetét, ami tovább befolyásolja a habituscsoportok felépítését és eloszlását.

(3) Néhány szimbolikus felismerést elhanyagolunk ebben a kvalitatív elemzésben, például a nemek kérdését. Az 5. fejezetben a többszörös megfelelés-elemzés eredményei összefüggést mutatnak a nem és a társadalmi osztály között. Különösen a vidéki Kínában a férfiak nagyobb valószínűséggel rendelkeznek vagy rendelkeztek nem mezőgazdasági munkatapasztalattal, és kerülnek a feltörekvő osztályba, míg a nők nagyobb arányban élnek viszonylag alacsonyabb társadalmi-gazdasági körülmények között. Hasonlóképpen, a városi társadalomban a férfiak nagyobb valószínűséggel helyezkednek el a középosztályban vagy annál magasabb szinten, míg a nők nagyobb valószínűséggel kerülnek a társadalom peremére. A kvantitatív eredmények azonban arra is utalnak, hogy a társadalmi osztályok mind a vidéki, mind a városi társadalmakban nem a nemek szerint alakulnak. Mindezek alapján a jövőbeni munkáknak a férfiak és nők közötti habitusbeli különbségekre kell összpontosítaniuk, és meg kell vizsgálniuk, hogy a gyakorlat különböző logikái hozzájárulnak-e a különböző osztályhelyzetekhez egy átalakuló társadalomban. Valójában a szimbolikus egyenlőtlenség más formái, mint például a nemek közötti egyenlőtlenség és az etnikumok közötti egyenlőtlenség, szintén alternatív szociokulturális perspektívákat kínálnak az egyenlőtlenség kutatásához.

(4) Tovább kell vizsgálni az oktatás hozzájárulását a kínai egyenlőtlenséghez és annak reprodukciójához. Mind a mennyiségi, mind a minőségi eredmények megerősítik, hogy a reform és a nyitás óta az oktatásnak nagyon pozitív hatása van a

társadalmi-gazdasági helyzetre.

az egyének piaci kényszer alatt elért eredményeit, és bizonyos mértékig gyengítette a gyakorlat szimbolikus közvetítését a felfelé irányuló mobilitás elősegítése érdekében. Tény azonban, hogy Kínában a kötelező oktatási rendszer az 1980-as években lépett életbe, az országos főiskolai vizsgarendszert a kulturális forradalom után állították vissza, és a rétegződési folyamat az oktatási színtéren szinte ugyanolyan ütemben zajlik, mint a társadalmi struktúrában. Két rész kérdést kell tehát mélyrehatóan megvizsgálni: az első az oktatási egyenlőtlenségeknek a társadalmi felfelé irányuló mobilitásra gyakorolt hatására vonatkozik Kínában; a második pedig arra, hogy a kínai polgárok teljesítménye az oktatási intézményekben szimbolikus differenciált-e vagy sem, és (ha igen) hogyan. Ezen túlmenően, a hatékonyságra való felhívás és a társadalmi hadviselés nyomása közötti feszültség kezelése érdekében Kínának az elmúlt 20 évben sikerült decentralizálnia vagy privatizálnia a közoktatást (Mok & Han, 2017). Érdeemes feltenni a kérdést, hogy az oktatás privatizációja rávilágít-e a társadalmi megosztottság mélyebb problémáira Kínában.

Hivatkozások

- Abdi, H., & Valentin, D. (2007). Többszörös megfelelés-elemzés. In N. J. Salkind (Ed.), *Encyclopedia of measurement and statistics* (pp. 651-657). Sage Publications.
- Acker, J. (2006). Egyenlőtlenségi rendszerek: Nemek, osztályok és fajok a szervezetekben. *Gender & Society*, 20 (4), 441-464.
- Afridi, F., Li, S. X., & Ren, Y. (2015). Társadalmi identitás és egyenlőtlenség: A kínai hukou-rendszer hatása. *Journal of Public Economics*, 123 , 17-29.
- Ajzen, I. (2002). A múlt visszamaradó hatásai a későbbi viselkedésre: a megszokás és az ésszerű cselekvés perspektívái. *Personality and Social Psychology Review* , 6 (2), 107-122.
- Aldwin, C. M. (2007). *Stressz, megküzdés és fejlődés: integratív perspektíva* (Második kiadás). The Guilford Press.
- Alfred, M. V. (2003). Szociokulturális kontextus és tanulás: angol nyelvű karibi bevándorló nők az Egyesült Államokban a felsőoktatásban. *Adult Education Quarterly* , 53 (4), 242-260.
- Andreas, J. (2009). *A vörös mérnökök felemelkedése: a kulturális forradalom és Kína új osztályának eredete* . Stanford University Press.
- Anthias, F. (2001). A "társadalmi megosztottság" fogalma és a társadalmi rétegződés elmélete: Az etnikai hovatartozás és az osztályok vizsgálata. *Sociology* , 35 (4), 835-854.
- Archer, M. S. (2004). *Embernek lenni: A cselekvőképesség problémája*. Cambridge University Press.
- Arnold, N. S. (1989). Marx, a központi tervezés és az utópisztikus szocializmus. *Social Philosophy and Policy*, 6 (2), 160-199.
- Baars, B. J., & Franklin, S. (2003). Hogyan hat egymásra a tudatos tapasztalat és a munkamemória . *Trends in Cognitive Sciences*, 7 (4), 166-172.
- Bandura, A. (1989). Az emberi cselekvőképesség a társadalmi kognitív elméletben. *Amerikai pszichológus* , 44 (9), 1175-1184.
- Bandura, A. (1999). Társadalmi kognitív elmélet: Egy ügynöki perspektíva. *Asian Journal of Social Psychology* , 2 (1), 21-41.
- Banister, J. (1987). *Kína változó népessége*. Stanford University Press.

- Barbalet, J. M. (1980). Max Weber rétegződési elvei: egy értelmezés és kritika. *British Journal of Sociology* , 31 (3), 401-418.
- Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L. (1996). A társas viselkedés automatizmusa: a tulajdonságkonstrukció és a sztereotípiák aktiválásának közvetlen hatása a cselekvésre. *Journal of Personality and Social Psychology* , 71 (2), 230-244.
- Barton, D., Chen, Y., & Jin, A. (2013, június). Kína középosztályának feltérképezése. *McKinsey Quarterly* , 54-60.
- Baum, R. D. (1964). "Piros és szakértő: Kína politikai-ideológiai alapjai Nagy ugrás előre. *Asian Survey* , 4 (9), 1048-1057.
- Bell, B. S., & Kozlowski, W. (2002). Célorientáció és képesség: interaktív hatások az önhatékonyságra, a teljesítményre és a tudásra. *Journal of Applied Psychology* , 87 (3), 497-505.
- Bénabou, R., & Tirole, J. (2002). Önbizalom és személyes motiváció. *The Quarterly Journal of Economics*, 117 (3), 871-915.
- Bendix, R. (1974). Egyenlőtlenség és társadalmi struktúra: Marx és Weber összehasonlítása. *American Sociological Review* , 39 (2), 149-161.
- Benjamin, D. J., Brown, S. A., & Shapiro, J. M. (2013). Ki a "viselkedéses"? kognitív képesség és anomális preferenciák. *Journal of the European Economic Association*, 11 (6), 1231-1255.
- Bereiter, C. (1994). Konstruktivizmus, szociokulturalizmus és Popper világa 3. *Educational Researcher* , 23 (7), 21-23.
- Berg, B. L. (2001). *Minőségi kutatási módszerek a társadalomtudományok számára*. Allyn & Bacon.
- Berlau, A. J. (1970). *The German Social Democratic Party, 1914-1921*. Octagon Books.
- Bertram, C. (2004). *Routledge filozófiai útikönyv: Rousseau és a társadalmi szerződés*. Psychology Press.
- Bian, Y. (1996). Kínai foglalkozási presztízs: összehasonlító elemzés. *International Sociology* , 11 (2), 161-186.
- Bian, Y. (2002). Kínai társadalmi rétegződés és társadalmi mobilitás. *Annual Review of Sociology* , 28 (1), 91-116.

- Bian, Y., & Li, L. (2012). A kínai általános társadalmi felmérés (2003-8): mintavételi tervek és az adatok értékelése. *Chinese Sociological Review* , 45 (1), 70-97.
- Bian, Y., & Logan, J. R. (1996). Piaci átmenet és a hatalom fennmaradása: A változó rétegződési rendszer a városi Kínában. *American Sociological Review* , 61 (5), 739-758.
- Bian, Y., Shu, X., & Logan, J. R. (2001). A kommunista párttagság és a rezsim dinamikája Kínában. *Social Forces*, 79 (3), 805-841.
- Bian, Y., Wang, W., Zhang, L., & Cheng, C. (2012). Kuantizhi shehui ziben jiqi shouru huibao (Intézményközi társadalmi tőke és annak jövedelmi hozadékai). *Zhongguo Shehui Kexue (Social Sciences in China)*(2), 110-126.
- Blanchar, J. C., & Eidelman, S. (2013). A rendszer érzékelt hosszú élettartama növeli a rendszer indokoltságát és az egyenlőtlenségek legitimitását. *European Journal of Social Psychology* , 43 (4), 238-245.
- Blasius, J., & Thiessen, V. (2001). A politikai hatékonyság és a bizalom mérésének módszertani hibái: többszörös megfeleltetési elemzés. *Political Analysis*, 9 (1), 1-20.
- Blasius, J., & Thiessen, V. (2006). Az adatminőség és a konstrukciók összehasonlíthatóságának értékelése a nemzetek közötti felmérésekben. *European Sociological Review* , 22 (3), 229-242.
- Blumer, H. (1958). A faji előítélet mint a csoportpozíció érzése. *Pacific Sociological Review* , 1 (1), 3-7.
- Bodnár, J., & B J. (1998). Lakhatási előnyök a jobban összekapcsoltaknak? Intézményi szegmentáció, településtípus és társadalmi hálózati hatások a magyarországi késő államszocialista lakhatási egyenlőtlenségekben. *Social Forces*, 76 (4), 1275-1304.
- Bohnsack, R. (2010). Dokumentációs módszer és csoportos megbeszélések. In R. Bohnsack, N. Pfaff, & W. Weller (szerk.), *Qualitative analysis and documentary method in international educational research* (p. 99-124). Barbara Budrich Kiadó.
- Bohnsack, R. (2014). Dokumentációs módszer. In U. Flick (Ed.), *The sage handbook of qualitative data analysis* (pp. 217-233). SAGE Publications Ltd.
- Boisot, M., & Child, J. (1996). A hűbértől a klánokig és a hálózati kapitalizmusig: Kína kialakulóban lévő gazdasági rendjének magyarázata. *Administrative Science Quarterly* , 41 (4), 600- 628.

- Bond, N. (2011). Ferdinand és az akadémiai szocializmus. *History of the Human Sciences*, 24 (3), 23-45.
- Bonilla-Silva, E. (2006). *Racism without racists: Color-blind racism and the persistence of racial inequality in America (Rasszizmus rasszisták nélkül: színvak rasszizmus és a faji egyenlőtlenségek fennmaradása Amerikában)*. Rowman & Littlefield Kiadó.
- Bonilla-Silva, E., Goar, C., & Embrick, D. G. (2006). When whites flock together: A fehér habitus szociálpszichológiája. *Critical Sociology*, 32 (2-3), 229-253.
- Bottomore, T., Harris, L., Kiernan, V., & Miliband, R. (szerk.). (1991). *A marxista gondolkodás*. Blackwell Publishers Inc.
- Bourdieu, P. (1977). *Egy gyakorlati elmélet vázlatja*. Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1979). Szimbolikus hatalom. *Az antropológia kritikája*, 4, 77-85.
- Bourdieu, P. (1984). *Megkülönböztetés: Az ízlés megítélésének társadalomkritikája*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). A tőke formái. In J. G. Richardson (Ed.), *Az oktatásszociológia elméletének és kutatásának kézikönyve* (pp. 241-258). Greenwood Publishing Group.
- Bourdieu, P. (1987). Mitől lesz egy társadalmi osztály? A csoportok elméleti és gyakorlati létezéséről. *Berkeley Journal of Sociology*, 32, 1-17.
- Bourdieu, P. (1989). Társadalmi tér és szimbolikus hatalom. *Szociológiai elmélet*, 7 (1), 14-25.
- Bourdieu, P. (1990a). *Más szóval: Esszék egy reflexív szociológia felé*. Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1990b). *A gyakorlat logikája*. Polity Press.
- Bourdieu, P. (1991). *Nyelv és szimbolikus hatalom*. Polity Press.
- Bourdieu, P. (1996). A családról mint megvalósult kategóriáról. *Elmélet, kultúra és társadalom*, 13 (3), 19-26.
- Bourdieu, P. (2005). *A gazdaság társadalmi struktúrái*. Polity Press.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1990). *Reprodukció az oktatásban, a társadalomban és a kultúrában*. Sage Publications.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. (2013). Szimbolikus tőke és társadalmi osztályok. *Journal of Klasszikus szociológia*, 13 (2), 292-302.

Bourdieu, P., & Wacquant, L.
oldalón.

J.(1992)Areflexív
szociológicélja.

A

- P. Bourdieu & L. J. Wacquant (szerk.), *Meghívás a reflexív szociológiához* (pp. 61-202). Polity Press.
- Brighenti, A. M. (2011). Hatalom, kivonás és társadalmi átalakulás: Canetti és Foucault az ellenállás fogalmáról. *Distinction: Scandinavian Journal of Social Theory*, 12 (1), 57-78.
- Brinkman, S. (2013). *Kvalitatív interjúkészítés: A kvalitatív kutatás megértése*. Oxford University Press.
- Brødsgaard, K. E. (2002). Intézményi reform és a *bianzhi* rendszer Kínában. *The China Quarterly*, 170, 361-386.
- Brødsgaard, K. E. (2006). *Bianzhi* és a kádergazdálkodás Kínában: Yangpu esete. In K. E. Brødsgaard & Y. Zheng (szerk.), *A kínai kommunista párt reformja* (pp. 113-131). Routledge.
- Brødsgaard, K. E. (2012). Politika és üzleti csoportképzés Kínában: a párt irányít? *The China Quarterly*, 211, 624-648.
- Brødsgaard, K. E., & Rutten, K. (2017). *A felgyorsult felhalmozódástól a szocialista piacgazdaságig: a kínai gazdasági diskurzus és fejlődés 1953-tól a jelenig*. Brill.
- Brubaker, R. (1985). A klasszikus elmélet újragondolása. *Theory and Society*, 14 (6), 745-775.
- Buber, M. (1996). *Utópiába vezető utak*. Syracuse University Press.
- Bunce, V. (1999). *Felforgató intézmények: A szocializmus tervezése és megsemmisítése és az állam*. Cambridge University Press.
- Burkitt, I. (2002). Az én technológiái: habitus és képességek. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 32 (2), 219-237.
- Cai, F. (2011). A Hukou-rendszer reformja és a vidéki és városi szociális jólét egységesítése. *China & World Economy*, 19 (3), 33-48.
- Cai, H., & Treisman, D. (2006). A kormányzati decentralizáció okozta Kína ökonomikus csodáját? *World Politics*, 58 (4), 505-535.
- Cai, Y. (2009). Regionális egyenlőtlenségek Kínában: Halandóság és egészség. In D. S. Davis & F. Wang (Eds.), *A jólét és a szegénység megteremtése a poszt-szocialista Kínában* (pp. 143- 155). Stanford University Press.
- Canale, M. (1987). A kommunikációs kompetencia mérése. *Éves felülvizsgálat*

- of Applied Linguistics*, 8 , 67-84.
- Chamorro-Premuzic, T., & Furnham, A. (2003). Személyiségjegyek és tanulmányi vizsgateljesítmény. *European Journal of Personality* , 17 (3), 237-250.
- Chan, A. (1997). Kínai danwei-reformok: konvergencia a japán modellhez. A oldalon. X. L & E. J. Perry (szerk.), *Danwei: The changing Chinese workplace in historical and comparative perspective* (pp. 91-113). M. E. Sharpe.
- Chan, A. L. (2001). *Mao kereszties hadjárata: politika és szakpolitika végrehajtása Kína nagy ugrása során Nagy ugrás előre*. Oxford University Press.
- Chan, K. W., & Buckingham, W. (2008). Kína eltörli a hukou-rendszert? *The China Quarterly* , 195 , 582-606.
- Chan, K. W., & Zhang, L. (1999). A hukou-rendszer és a vidékről városba irányuló migráció a Kínában: folyamatok és változások. *The China Quarterly* , 160 , 818-855.
- Chang, C., & Wang, Y. (1994). A község-falu vállalkozás jellege. *Journal of Comparative Economics*, 19 (3), 434-452.
- Charles, M. (2008). Kultúra és egyenlőtlenség: Identitás, ideológia és másság a posztaszkríptív társadalomban. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 619 (1), 41-58.
- Chen, C., & Fan, C. C. C. (2016). Kína hukou-rejtélye: Miért nem akarnak a vidéki migránsok városi hukou-t? *China Review* , 16 (3), 9-39.
- Chen, L., Chan, H., Gao, J., & Yu, J. (2015). A tehetség pártirányítása: A párt által vezetett, érdemeken alapuló tehetségpiac kiépítése Kínában. *Australian Journal of Public Administration*, 74 (3), 298-311.
- Cheng, C., Wang, Y., & Bian, Y. (2015). Zhongguo laodongli shizhang zhongde xingbieshouru chayi: Yige shehuiziben de jieshi (Nemek közötti különbségek a kínai városi munkaerőpiacon: A társadalmi tőke perspektívája). *Renkou Yanjiu (Népességkutatás)*, 39 (2), 3-16.
- Cheng, T., & Selden, M. (1994). A kínai hukou eredete és társadalmi következményei rendszer. *The China Quarterly* , 139 , 644-668.
- Chia, R., & Holt, R. (2006). A stratégia mint gyakorlati megküzdés: egy heideggeri perspektíva. *Organization Studies*, 27 (5), 635-655.
- Chou, B. K. (2007). Számít-e a jó kormányzás? A kínai közzolgálati reform.

International Journal of Public Administration, 31 (1), 54-75.

- Chun, C.-A., Moos, R. H., & Cronkite, R. C. (2006). Kultúra: A stressz és a megküzdés paradigmájának alapvető összefüggése. In P. T. P. Wong & L. C. J. Wong (Eds.), *Handbook of multicultural perspectives on stress and coping* (pp. 29-53). Springer.
- Clark, T. N., & Lipset, S. M. (1991). Kihalóban vannak a társadalmi osztályok? *Nemzetközi szociológia*, 6 (4), 397-410.
- Cochoy, F. (1998). Egy másik tudományág a piacgazdaság számára: a marketing, mint a kapitalizmus teljesítménytudása és know-how-ja. *The Sociological Review*, 46 (S1), 194-221.
- Cohen, J. (1986). Struktúra, választás és legitimitás: Locke államelmélete. *Filozófia és közügyek*, 15 (4), 301-324.
- Cohen, P. N., & Wang, F. (2009). Piaci és nemek közötti béregyenlőség: csökkentették-e a szakadékot a kínai reformok. In D. S. Davis & F. Wang (Eds.), *Creating wealth and poverty in postsocialist China* (pp. 37-53). Stanford University Press.
- Costa-Lopes, R., Dovidio, J. F., Pereira, C. R., & Jost, J. T. (2013). A társadalmi egyenlőtlenség legitimitációjának szociálpszicho- logikai perspektívái: múlt, jelen és jövő. *European Journal of Social Psychology*, 43 (4), 229-237.
- Crandall, C. S., & Beasley, R. K.. (2001). A legitimitás perceptuális elmélete: politika, előítélet, társadalmi intézmények és erkölcsi érték. In J. T. Jost & B. Major (Eds.), *The psychology of legitimacy: Emerging perspectives on ideology, justice, and intergroup relations* (pp. 77-102). Cambridge University Press.
- Creswell, J. W. (2007). *Kvalitatív vizsgálat és kutatási terv kiválasztása öt közül megközelítések*. SAGE Publications Ltd.
- Creswell, J. W., Hanson, W. E., Clark Plano, V. L., & Morales, A. (2007). Minőségi kutatási tervek: kiválasztás és végrehajtás. *The Counseling Psychologist*, 35 (2), 236-264.
- Cross, S. E. (1995). Önkonstrukciók, megküzdés és stressz a kultúrák közötti alkalmazkodásban. *Journal of cross-cultural psychology*, 26 (6), 673-697.
- Crossley, N. (2001). A fenomenológiai habitus és annak konstrukciója. *Theory and Society*, 30 (1), 81-120.
- Crossley, N. (2003). A reprodukciótól az átalakulásig: Társadalmi mozgalmi mezők és

- a radikális habitus. *Elmélet, kultúra és társadalom*, 20 (6), 43-68.
- Crossley, N. (2008). Társadalmi osztály. In M. Grenfell (szerk.), *Pierre Bourdieu: kulcsfogalmak*. (87-100. o.). Acumen Publishing.
- Csana'di, M. (1997). A pártállamok öröksége az átalakulás számára. *Communist Economies and Economic Transformation*, 9 (1), 61-85.
- Davis, D. S. (2000). Társadalmi osztályok átalakulása a városi Kínában: városi szakemberek és menedzserek képzése, felvétele és előléptetése 1949 után. *Modern Kína*, 26 (3), 251-275.
- De Janvry, A., Sadoulet, E., & Zhu, N. (2005). A nem mezőgazdasági üzemeken kívüli jövedelmek szerepe a vidéki szegénység és egyenlőtlenségek csökkentésében Kínában. *CUDARE munkadokumentumok*.
- de Sauvigny, G. d. B.. (1970). Liberalizmus, nacionalizmus és szocializmus: A születése három szó. *The Review of Politics*, 32 (2), 147-166.
- DeShon, R. P., & Gillespie, J. Z. (2005). A motivált cselekvésemélet a célorientációról. *Journal of Applied Psychology*, 90 (6), 1096-1127.
- Dickson, B. J. (2007). A vagyon és a hatalom integrálása Kínában: A kommunista párt a magánszektor felkarolása. *The China Quarterly*, 192, 827-854.
- Dickson, B. J. (2014). Ki akar kommunista lenni? Karrierösztönzők és mozgósított lojalitás Kínában. *The China Quarterly*, 217, 42-68.
- Dickson, B. J., & Rublee, M. R. (2000). A tagságnak megvannak a maga kiváltságai: A kommunista párttagok társadalmi-ökológiai jellemzői a városi Kínában. *Összehasonlító Politikai tanulmányok*, 33 (1), 87-112.
- Dittmer, L., & Lv, X. (1996). Személyes politika a reformkori kínai *danweiben*. *Asian Survey*, 36 (3), 246-267.
- Dohmen, T., Falk, A., Huffman, D., & Sunde, U. (2010). A kockázatkerülés és a türelmetlenség összefügg a kognitív képességekkel? *American Economic Review*, 100 (3), 1238-60.
- Dollar, D. (2007). Szegénység, egyenlőtlenség és társadalmi egyenlőtlenségek Kína gazdasági reformja során. *A Világbank politikai kutatási munkadokumentuma* (4253).
- Du, Y., Park, A., & Wang, S. (2005). Migráció és vidéki szegénység Kínában. *Journal of Comparative Economics*, 33 (4), 688-709.
- Duckitt, J., & Sibley, C. G. (2009). Az ideológia kettős folyamatú motivációs modellje,

- politika és előítélet. *Psychological Inquiry* , 20 (2-3), 98-109.
- Dutton, M. (1988). A kínai háztartás rendfenntartása: A modern és a ősi formák összehasonlítása. *Gazdaság és társadalom*, 17 (2), 195-224.
- Dutton, M. (1992). *Politika és büntetés Kínában*. Cambridge University Press. Dyzenhaus,
- D. (2001). Hobbes és a jog legitimitása. *Jog és filozófia* , 20 (5), 461-498.
- Elliot, A. J., & Harackiewicz, J. M. (1996). Közeledési és elkerülő teljesítménycélok és az intrinzik motiváció: közvetítő elemzés. *Journal of Personality and Social Psychology* , 70 (3), 461-475.
- Engels, F. (1999). *Szocializmus: utópisztikus és tudományos*. Ellenállás Könyvek.
- Evens, T. M. (1999). Bourdieu és a gyakorlat logikája: Minden adakozás indián-adás vagy az "általánosított materializmus" nem elég? *Szociológiai elmélet*, 17 (1), 3-31.
- Feldman, M. S., & Orlikowski, W. J. (2011). A gyakorlat elméletalkotása és az elmélet gyakorlása. *Organization Science*, 22 (5), 1240-1253.
- Feltenstein, A., & Iwata, S. (2005). Decentralizáció és makrogazdasági teljesítmény Kínában: a regionális autonómiának ára van. *Journal of Development Economics*, 76 (2), 481-501.
- Feng, S. (2011). Zhongguo guojia yundong de xingcheng yu bianyi (A kínai politikai mozgalom kialakulása és változása: Egy átfogó, a rendszeren alapuló értelmezés). *Kaifang Shidai (Open Times)*, 1 , 73-97.
- Fleisher, B., Li, H., & Zhao, M. Q. (2010). Emberi tőke, gazdasági növekedés és regionális egyenlőtlenségek Kínában. *Journal of Development Economics*, 92 (2), 215- 231.
- Fox, N. J. (1998). Foucault, a foucault-iak és a szociológia. *British Journal of Sociology* , 49 (3), 415-433.
- Frawley, W. (1997). *Vygotsky and cognitive science: Language and the unification of the social and computational mind*. Harvard University Press.
- Gall, M., Borg, W., & Gall, J. (2003). *Educational research: An introduction (7. kiadás)*. A & B Publications.
- Gane, N. (2005). Max Weber mint társadalomelméletíró: "osztály, státusz, párt". *European Journal of Social Theory*, 8 (2), 211-226.

- Gao, Y. (1987). *Vörösnek született: A kulturális forradalom krónikája*. Stanford University Press.
- Garrahan, P. (1977). Lakhatás, az osztályközeg és a középosztálybeli konzervativizmus. *British Journal of Political Science*, 7 (1), 126-127.
- Gee, J. P. (1997). Gondolkodás, tanulás és olvasás: A szituált szociokulturális elme. In D. Kirshner & J. A. Whitson (Eds.), *Situated cognition: Social, semiotic, and psychological perspectives* (pp. 235-260). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Gerber, T. P. (2000). Tagsági előnyök vagy szelekciós hatások? miért teljesítenek jobban a volt kommunista párttagok a posztszovjet Oroszországban. *Social Science Research*, 29 (1), 25-50.
- Gerth, H. H., & Mills, C. W. (1953). *Karakter és társadalmi struktúra: A társadalmi intézmények pszichológiája*. Harvest, Brace and Company, INC.
- Gherardi, S. (2000). Gyakorlatalapú elméletalkotás a tanulásról és a tudásról a szervezetekben. *Szervezet*, 7 (2), 211-223.
- Goldstein, L. F. (1982). Korai feminista témák a francia utópisztikus szocializmusban: A St.-Simonians és Fourier. *Journal of the History of Ideas*, 43 (1), 91-108.
- Goodman, D. S. (2014). *Osztály a mai Kínában*. Polity Press.
- Gordon, R. (1949). A sztereotipikus képek kialakulását elősegítő néhány tényező vizsgálata. *British Journal of Psychology*, 39 (3), 156-167.
- Gordon, R. H., & Li, W. (1991). A kínai vállalkozások magatartása a reformok alatt. *The American Economic Review*, 81 (2), 202-206.
- Greenacre, M. (2006). Az egyszerezűtől a többszörös megfelelés elemzéséig. A oldalon.
- M. Greenacre & J. Blasius (Eds.), *Multiple correspondence analysis and related methods* (pp. 41-76). Chapman & Hall/CRC.
- Greenacre, M., & Lewi, P. (2009). Elosztási ekvivalencia és részösszetételi koherencia az összetételi adatok, kontingenciatablázatok és arányskálájú mérések elemzésében. *Journal of Classification*, 26 (1), 29-54.
- Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit társadalmi megismerés: attitűdök, önbecsülés és sztereotípiák. *Psychological Review*, 102 (1), 4-27.
- Gregory, P. R. (2004). *A sztálinizmus politikai gazdaságtana: bizonyítékok a szovjet titkos archívumokból*. Cambridge University Press.

- Greifeneder, R., & Bless, H. (2017). Bevezetés: Miről szól a társadalmi megismerés kutatása? In R. Greifeneder, H. Bless, & K. Fiedler (Eds.), *Social cognition: How individuals construct social reality?* (pp. 1-15). Routledge.
- Guang, L. (2001). A vidék-város szakadék újjáépítése: parasztmigráció és a "rendezett migráció" felemelkedése a mai Kínában. *Journal of Contemporary China*, 10 (28), 471-493.
- Guo, S. (2001). A párt-állam kapcsolat a Mao utáni Kínában. *China Report*, 37 (3), 301-315.
- Guo, X. (2014). A párton belüli korrupció ellenőrzése: Kína központi fegyelmi bizottsága spection Commission. *The China Quarterly*, 219, 597-624.
- Guo, Y. (2016). Az államhatalom mint az életesélyek meghatározója. Az Y. Guo (szerk.), *Handbook on class and social stratification in China* (pp. 85-106). Edward Elgar Publishing.
- Gustafsson, B. A., Shi, L., & Sicular, T. (2008). *Egyenlőtlenség és közpolitika Kínában*. Cambridge University Press.
- Hacking, I. (1999). *Minek a társadalmi konstrukciója?* Harvard University Press.
- Haeri, N. (1997). A szimbolikus tőke reprodukciója: nyelv, állam és osztály a egyiptomban. *Current Anthropology*, 38 (5), 795-816.
- Hallett, T. (2003). Szimbolikus hatalom és szervezeti kultúra. *Szociológiai elmélet*, 21 (2), 128-149.
- Han, C., & Whyte, M. K. (2009). Az elosztási igazságtalanság érzésének társadalmi körvonalai a mai Kínában. In D. S. Davis & F. Wang (Eds.), *Creating wealth and poverty in postsocialist China* (pp. 193-212). Stanford University Press.
- Han, L., & Kung, J. K.-S. (2015). Adóosztönzők és a helyi önkormányzatok politikai döntései ments: Evidence from China. *Journal of Development Economics*, 116, 89-104.
- Hannum, E., & Meiyuan, W. (2006). Földrajz és oktatási egyenlőtlenségek Kínában. *China Economic Review*, 17 (3), 253-265.
- Harasymiw, B. (1969). Nomenklatura: A Szovjet Kommunista Párt vezetőtoborzó rendszere. *Canadian Journal of Political Science/Revue Canadienne de Science Politique*, 2 (4), 493-512.
- Harker, R. (1990). Bourdieu: Oktatás és reprodukció. In R. Harker, C. Mahar, &

- C. Wilkes (szerk.), *Bevezetés Pierre Bourdieu munkásságába* (pp. 86-108). Palgrave Macmillan.
- Harker, R., Mahar, C., & Wilkes, C. (szerk.). (1990). *Bevezetés a Pierre Bourdieu munkásságába: Az elmélet gyakorlata*. Palgrave Macmillan.
- Harker, R., & May, S. A. (1993). Kód és habitus: Bernstein és Bourdieu beszámolóinak összehasonlítása. *British Journal of Sociology of Education*, 14 (2), 169- 178.
- Hatt, P. K. (1950). Foglalkozás és társadalmi rétegződés. *American Journal of Sociology*, 55 (6), 533-543.
- Healy, P. (2008). Mao félreértelmezése: Az osztályról és az osztályharcról. *Journal of Contemporary Asia*, 38 (4), 535-559.
- Hebdige, D. (1979). *Szubkultúra: A stílus jelentése*. Routledge.
- Henry, P. J., & Sears, D. O. (2002). A szimbolikus rasszizmus 2000 skála. *Political Psychology*, 23 (2), 253-283.
- Hobbes, T. (2002). *Leviatán*. Broadview Press.
- Hodge, R. W., Siegel, P. M., & Rossi, P. H. (1964). Occupational prestige in the United States, 1925-63. *American Journal of Sociology*, 70 (3), 286-302.
- Hoff, K., & Pandey, P. (2006). Diszkrimináció, társadalmi identitás és tartós egyenlőtlenségek. *American Economic Review*, 96 (2), 206-211.
- Hoffmann, D. L. (2011). *Cultivating the masses: Modern state practices and Soviet socialism, 1914-1939*. Cornell University Press.
- Hollingshead, A. B., et al. (2011). A társadalmi státusz négytényezős indexe. *Yale Journal of Sociology*, 8, 21-52.
- Hong, Y., & Zhao, Y. (2014). Cong ziben dao guanxi: Zhongguo chengshi jiatingjiaoyu de jiecengfenhua (A tőkétől a habitusig: A családi oktatási minta osztálykülönbségének alakulása a városi Kínában). *Shehuixue Yanjiu (Szociológiai tanulmányok)* (4), 73-94.
- Honneth, A. (2001). Elismerés vagy újraelosztás? változó perspektívák a társadalom erkölcsi rendjéről. *Elmélet, kultúra és társadalom*, 18 (2-3), 43-55.
- Hoppe, H.-H. (1989). *A szocializmus és a kapitalizmus elmélete: közgazdaságtan, politika és etika*. Kluwer Academic Publishers.

- Hsing, Y.-t. (2006). Föld- és területi politika a városi Kínában. *The China Quarterly*, 187, 575-591.
- Hsueh, R. (2016). Állami kapitalizmus, kínai módra: Az ágazatok stratégiai értéke, ágazati jellemzők és globalizáció. *Governance*, 29 (1), 85-102.
- Hu, J., Li, C., & Wei, L. (2012). Társadalmi osztályszerkezet. X-ben. Lu (szerk.), *Társadalmi szerkezet of contemporary China* (pp. 397-436). World Scientific Publishing.
- Hu, R., & Chen, S. (2008). Shishangxiaofei de fuhao yiyi yu shehuijiecheng jiangou (A divatfogyasztás szimbolikus jelentősége és a társadalmi osztály felépítése). *Shehui Kexue Yanjiu (Társadalomtudományi kutatás)* (6), 110-114.
- Huang, P. C. (1995). Vidéki osztályharc a kínai forradalomban: reprezentációs és objektív valóság a földreformtól a kulturális forradalomig. *Modern Kína*, 21 (1), 105-143.
- Huang, Y. (2008). *Kapitalizmus kínai sajátosságokkal: Vállalkozói szellem és a állam*. Cambridge University Press.
- Hurd, I. (1999). Legitimitás és tekintély a nemzetközi politikában. *International Organization*, 53 (2), 379-408.
- Im, D.-K. (2014). Az egyenlőtlenség legitimációja: pszichoszociális diszpozíciók, oktatás és a jövedelmi egyenlőtlenséggel kapcsolatos attitűdök Kínában. *Sociological Perspectives*, 57 (4), 506-525.
- Inkeles, A., & Rossi, P. H. (1956). A foglalkozási presztízs nemzeti összehasonlítása. *American Journal of Sociology*, 61 (4), 329-339.
- Jacobs, J. A. (1996). A nemek közötti egyenlőtlenség és a felsőoktatás. *Annual Review of Sociology*, 22 (1), 153-185.
- Jodhka, S. S., Rehbein, B., & Souza, J. (2017). *Egyenlőtlenség a kapitalista társadalmakban*. Taylor & Francis.
- Johnson, C., Dowd, T. J., & Ridgeway, C. L. (2006). A legitimitás mint társadalmi folyamat. *Annual Review of Sociology*, 32, 53-78.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). A vegyes módszertani kutatás definíciója felé. *Journal of Mixed Methods Research*, 1 (2), 112-133.
- Johnston, A. I. (2004). A kínai középosztály nemzetközi ügyekhez való hozzáállása: kezdődő liberalizáció? *The China Quarterly*, 179, 603-628.

- Joseph, W. A. (1986). A jó szándék tragédiája: a Mao utáni nézetek a Nagy Ugrás előre. *Modern Kína*, 12 (4), 419-457.
- Jost, J. T., Banaji, M. R., & Nosek, B. A. (2004). A rendszerigazolási elmélet egy évtizede: A status quo tudatos és tudattalan megerősítésének felhalmozott bizonyítékai. *Political Psychology*, 25 (6), 881-919.
- Kahma, N., & Toikka, A. (2012). Finnország kulturális térképe 2007: A kulturális különbségek elemzése többszörös korrespondenciaelemzéssel. *Cultural Trends*, 21 (2), 113- 131.
- Kaminski, B. (2014). *Az államszocializmus összeomlása: Lengyelország esete*. Princeton University Press.
- Kanbur, R., & Zhang, X. (1999). Which regional inequality? the evolution of rural-urban and inland-coastal inequality in China from 1983 to 1995. *Journal of Comparative Economics*, 27 (4), 686-701.
- Kaplan, H. B., & Liu, X. (2000). Társadalmi mozgalmak mint kollektív megküzdés az elrontott személyes identitással: Intimitások a serdülőkor és a felnőttkor közötti életpálya változásainak panelvizsgálatából. In S. Stryker, T. J. Owens, & R. W. White (Eds.), *Self, identity, and social movements* (pp. 215-238). University of Minnesota Press Minneapolis, MN.
- Keliher, M., & Wu, H. (2016). Korrupció, antikorrupció és a politikai kultúra átalakulása a kortárs Kínában. *The Journal of Asian Studies*, 75 (1), 5-18.
- King, A. (2000). Gondolkodás Bourdieu-vel Bourdieu ellen: A habitus gyakorlati kritikája. *Szociológiai elmélet*, 18 (3), 417-433.
- King, G., Pan, J., & Roberts, M. E. (2013). Hogyan teszi lehetővé a cenzúra Kínában a kormánykritikát, de elhallgattatja a kollektív véleménynyilvánítást. *American Political Science Review*, 107 (2), 326-343.
- Ko, K., & Weng, C. (2012). A kínai korrupció strukturális változásai. *The China Quarterly*, 211, 718-740.
- Kogler, H. H. (1997). Az elidegenedés mint ismeretelméleti forrás. *Társadalmi ismeretelmélet*, 11 (4), 141-164.
- Kornai, J., Luka'cs, I., et al. (1986). *Ellentmondások és dilemmák: Tanulmányok a*

- szocialista gazdaság és társadalom. MIT Press.
- Kraus, R. C. (1977). Osztálykonfliktus és a társadalmi elemzés szókinccse Kínában. *The China Quarterly*, 69, 54-74.
- Kraus, R. C. (1981). *Osztálykonfliktus a kínai szocializmusban*. Columbia University Press.
- Kryshtanovskaya, O., & White, S. (1996). A szovjet nomenklaturától az orosz elitig. *Europe-Asia Studies*, 48 (5), 711-733.
- Kuang, L., & Li, L. (2012). A vidékről városba irányuló migránsokkal szembeni diszkrimináció: A hukou-rendszer szerepe Kínában. *PloS One*, 7 (11), 1-8.
- Kumar, K. (1993). Civil társadalom: egy történelmi fogalom hasznosságának vizsgálata. *British Journal of Sociology*, 44 (3), 375-395.
- Kung, J. K.-S., & Chen, S. (2011). A nomenklatura tragédiája: karrierösztönzés és politikai radikalizmus a kínai Nagy Ugrás éhínség idején. *American Political Science Review*, 105 (1), 27-45.
- Kung, J. K.-S., & Lin, J. Y. (2003). The causes of China's Great Leap Famine, 1959-1961. *Gazdasági fejlődés és kulturális változás*, 52 (1), 51-73.
- Kuo, B. C. (2013). Kollektivizmus és megküzdés: A kollektív megküzdés jelenlegi elméletei, bizonyítékai és mérései. *International Journal of Psychology*, 48 (3), 374-388.
- Lamaison, P., & Bourdieu, P. (1986). A szabályoktól a stratégiákig: interjú a Pierre Bourdieu. *Cultural Anthropology*, 1 (1), 110-120.
- Lamont, M., & Fournier, M. (szerk.). (1992). *A különbségek ápolása: Szimbolikus kötöttségek aries and the making of inequality*. University of Chicago Press.
- Lane, D. (2013). *Az államszocializmus kapitalista átalakulása: Az államszocialista társadalom létrejötte és megtörése, és ami utána következett*. Routledge.
- Lantolf, J. P., & Pavlenko, A. (1995). Szociokulturális elmélet és a második nyelv elsajátítása. *Annual Review of Applied Linguistics*, 15, 108-124.
- Larwood, L., Gutek, B., & Gattiker, U. E. (1984). Az intézményi diszkrimináció és a változással szembeni ellenállás perspektívái. *Group & Organization Studies*, 9 (3), 333-352.
- Lau, R. W. (2004). Habitus és a gyakorlat gyakorlati logikája: egy értelmezés. *Szociológia*, 38 (2), 369-387.
- Lave, J. (1997). Az elsajátítás kultúrája és a megértés gyakorlata. A oldalon.

- D. Kirshner & J. A. Whitson (Eds.), *Situated cognition: Social, semiotic, and psychological perspectives* (pp. 63-82). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Lee, H. Y. (1991). *A forradalmi káderektől a párttechnokratákig a szocialista Kínában*. University of California Press.
- Lee, J., & Zhu, Y.-p. (2006). Városi kormányzás, neoliberalizmus és lakásreform Kínában . *The Pacific Review* , 19 (1), 39-61.
- Lenski, G. E. (1966). *Hatalom és kiváltságok: A társadalmi rétegződés elmélete*. McGraw- Hill New York.
- Le Roux, B., & Rouanet, H. (2010). *Többszörös megfelelés-elemzés*. Sage Publications.
- Leung, W.-Y. (1988). *Összetörte a vas rizsfazekat: Munkavállalók és szakszervezetek a kínai piaci szocializmusban* . Asia Monitor Resource Center.
- Lévi-Strauss, C. (1974). *Strukturális antropológia*. Basic Books.
- Li, B., & Walder, A. G.. (2001). Karrierépítés mint pártmecenatúra: szponzorált mobilitás a kínai közigazgatási elitbe, 1949-1996. *American Journal of Sociology* , 106 (5), 1371-1408.
- Li, C. (2010). A kínai középosztály jellemzése: heterogén összetétel és többszörös identitás. C. Li (szerk.), *China's emerging middle class: Beyond economic transformation* (pp. 135-156). Brookings Institution Press.
- Li, C., & Lin, S. (2019). Kína kifejezett társadalombiztosítási adóssága: mekkora? *China Economic Review* , 53 , 128-139.
- Li, H., Meng, L., Wang, Q., & Zhou, L.-A. (2008). Politikai kapcsolatok, finanszírozás és vállalati teljesítmény: bizonyítékok kínai magánvállalkozásokról. *Journal of Development Economics*, 87 (2), 283-299.
- Li, S., Sato, H., & Sicular, T. (szerk.). (2013). *Növekvő egyenlőtlenségek Kínában: Kihívások egy harmonikus társadalom felé*. Cambridge University Press.
- Li, W., & Yang, D. T. (2005). A nagy ugrás előre: A központi tervezés anatómiája katasztrófa. *Journal of Political Economy* , 113 (4), 840-877.
- Liberatos, P., Link, B. G., & Kelsey, J. L. (1988). A társadalmi osztály mérése a epidemiológiában. *Epidemiologic Reviews*, 10 (1), 87-121.
- Liechty, M. (2003). *Megfelelően modern: A középosztályi kultúra megteremtése egy új fogyasztói társadalomban*

- társadalom*. Princeton University Press.
- Lin, J. Y. (1987). A háztartási felelősségi rendszer reformja Kínában: Egy paraszt intézményi választása. *American Journal of Agricultural Economics*, 69 (2), 410-415.
- Lin, J. Y. (1990). Collectivization and China's agricultural crisis in 1959-1961. *Journal of Political Economy*, 98 (6), 1228-1252.
- Lin, J. Y. (1992). Vidéki reformok és mezőgazdasági növekedés Kínában. *The American Economic Review*, 82 (1), 34-51.
- Lin, N. (1995). Helyi piaci szocializmus: Helyi korporatizmus a vidéki Kínában. *Elmélet és társadalom*, 24 (3), 301-354.
- Lin, N. (1999). A társadalmi tőke hálózati elméletének felépítése. *Connections*, 22 (1), 28-51.
- Lin, N., & Bian, Y. (1991). Előrejutás a városi Kínában. *American Journal of Sociology*, 97 (3), 657-688.
- Lin, N., & Xie, W. (1988). Foglalkozási presztízs a városi Kínában. *American Journal of Sociology*, 93 (4), 793-832.
- Lin, T., & Wu, X. (2009). A kínai osztályszerkezet átalakulása, 1978- 2005. In K. bun Chan (Ed.), *Social stratification in Chinese societies* (pp. 81- 112). Brill.
- Lin, T., & Wu, X. (2010). Zhongguo de zhidubianqian, jieji jiegou zhuanxing, he shouru bupingdeng: 1978-2005 (Kína intézményi változásai, osztályszerkezet és jövedelmi egyenlőtlenségek: 1978-2005). *Shehui (Chinese Journal of Sociology)*, 30 (6), 1-40.
- Liu, J. (2013). Fehérgalléros munkások: Nemek és osztálypolitika egy városi szervezetben. In D. S. Goodman & M. Chen (Eds.), *Middle class China: Identity and behaviour* (pp. 75-89). Edward Elgar.
- Liu, T., & Sun, L. (2016). Nyugdíjreform Kínában. *Journal of Aging & Social Policy*, 28 (1), 15-28.
- Lizardo, O. (2004). Bourdieu habitusának kognitív eredete. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 34 (4), 375-401.
- Lizardo, O. (2010). A struktúra antinómiáin túl: Levi-Strauss, Giddens, Bour- dieu és Sewell. *Elmélet és társadalom*, 39 (6), 651-688.
- Loader, I. (1997). A rendfenntartás és a társadalom: a szimbolikus hatalom kérdései. *British Journal*

- of Sociology* , 48 (1), 1-18.
- Locke, J. (1988). *Két értekezés a kormányzásról* (P. Laslett, szerk.). Cambridge University Press.
- Lovell, T. (2003). Ellenállás a hatalommal: Történelmi sajátosság, cselekvőképesség és a performatív én. *Theory, Culture & Society*, 20 (1), 1-17.
- Lu, M., & Chen, Z. (2006). Urbanizáció, városok által befolyásolt politikák és a város-vidék egyenlőtlenségek Kínában, 1987-2001. *Chinese Economy*, 39 (3), 42-63.
- Lu, Q. (2018). Gaigekaifang yilaide zhongguo yanglayang zhidu: Yanbian luoji yu lilun sikao (Kína nyugdíjrendszere a reform és a nyitás óta: az evolúciós logika és elméleti megfontolás). *Shehui Baozhang Pinglun (Chinese Social Security Review)*, 2 (4), 43-55.
- Lu, X. (2004). *A kínai kulturális forradalom retorikája: A kínai gondolkodásra, kultúrára és kommunikációra gyakorolt hatása*. University of South Carolina Press.
- Luo, R. (2012). A migráció intézményi átjáróin át: A *hukou-rendszer* Kínában . *Journal of History and Sociology* , 3 (1), 120-147.
- Luo, R. (2014). *Becoming urban: State and migration in contemporary China*. kassel University Press.
- Mahar, C., Harker, R., & Wilkes, C. (1990). Az alapvető elméleti álláspont. A oldalon. R. Harker, C. Mahar, & C. Wilkes (szerk.), *Bevezetés Pierre Bourdieu munkásságába* (pp. 1-25). Palgrave Macmillan.
- Major, B. (1994). A társadalmi egyenlőtlenségtől a személyes jogosultságig: A társadalmi összehasonlítások, a legitimitásértékelések és a csoporttagság szerepe. *Advances in Experimental Social Psychology* , 26 , 293-355.
- Manis, J. G., & Meltzer, B. N. (szerk.). (1978). *Szimbolikus interakció: Olvasmány a szociális pszichológiából*. Allyn and Bacon Boston.
- Marx, K. (1904). *Hozzájárulás a politikai gazdaságtan kritikájához*. Charles H. Kerr & Company.
- Marx, K. (2008). *A filozófia szegénysége*. Cosimo.
- Marx, K., & Engels, F. (2007). *A kommunista kiáltvány*. Nemzetközi kiadó. Maton,
- K. (2008). Habitus. In M. Grenfell (Ed.), *Pierre Bourdieu: Key concepts* (pp. 49-66). Acumen Publishing.

- Mauss, M. (1973). A test technikái. *Economy and Society*, 2 (1), 70-88. McAll, C. (1990). *Osztály, etnikai hovatartozás és társadalmi egyenlőtlenség*. McGill-Queen Egyetem Sajtó.
- McKinney, J. C. (1969). Tipizálás, tipológiák és szociológiai elmélet. *Társadalmi erők*, 48 (1), 1-12.
- McLaughlin, J. S. (2017). A kommunista párttagság kifizető? A párttagság gazdasági hozadékának becslése a kínai munkaerőpiacon. *Journal of Comparative Economics*, 45 (4), 963-983.
- McLellan, E., MacQueen, K. M., & Neidig, J. L. (2003). A kvalitatív interjún túl : Az adatok előkészítése és átírása. *Field Methods*, 15 (1), 63-84.
- McMillan, J., Whalley, J., & Zhu, L. (1989). A kínai gazdasági reformok hatása a mezőgazdasági termelékenység növekedésére. *Journal of Political Economy*, 97 (4), 781- 807.
- Meng, X., & Kidd, M. P.. (1997). A munkaerő-piaci reform és a bérmeghatározás szerkezetének változása a kínai állami szektorban az 1980-as években. *Journal of Comparative Economics*, 25 (3), 403-421.
- Mergenthaler, E., & Stinson, C. (1992). Pszichoterápiás átírási szabványok. *Psychotherapy Research*, 2 (2), 125-142.
- Mertha, A. C. (2005). Kína "puha" centralizációja: a tiao/kuai hatóság változása kapcsolatok. *The China Quarterly*, 184, 791-810.
- Miao, Y. (2017). Középosztályi identitás Kínában: Szubjektivitás és rétegződés. *Asian Studies Review*, 41 (4), 629-646.
- Miller, D. T. (2001). Tiszteletlenség és az igazságtalanság megtapasztalása. *Annual Review of Psychology*, 52, 527-553.
- Miller, W. B. (1958). Az alsóbb osztályok kultúrája mint a bandabűnözés generáló miliője. *Journal of Social Issues*, 14 (3), 5-19.
- Mok, K. H., & Han, X. (2017). Felsőoktatási kormányzás és politika Kínában: a decentralizáció és a transznacionalizmus kezelése. *Policy and Society*, 36 (1), 34-48.
- Morley, L., & Lugg, R. (2009). A meritokrácia feltérképezése: a nemek, a szegénység és a felsőoktatási esélystruktúrák keresztezése. *Higher Education Policy*, 22 (1),

37-60.

- Morris, W. N., Worchel, S., Bois, J. L., Pearson, J. A., Rountree, C. A., Samaha, G. M., . . . Wright, S. L. (1976). A stresszel való kollektív megküzdés: Csoportos reakciók a félelemre, a szorongásra és a kétértelműségre. *Journal of Personality and Social Psychology*, 33 (6), 674-679.
- Mouzelis, N. (2000). A szubjektivista-objektivisták szakadék: A transzcendencia ellen. *Sociology*, 34 (4), 741-762.
- Nakao, K., & Treas, J. (1994). A foglalkozási presztízs és a társadalmi-gazdasági pontszámok frissítése: Hogyan méri az új mérőszámokat. *Sociological Methodology*, 24, 1-72.
- Nehls, S. (2007). A nép legitimitása. *Political Theory*, 35 (5), 624-658.
- Nee, V. (1989). A piaci átmenet elmélete: Az újraelosztástól a piacokig az állami szocializmusban. *American Sociological Review*, 54 (5), 663-681.
- Nee, V. (1991). Társadalmi egyenlőtlenségek az államszocializmus reformjában: az újraelosztás és a piacok között Kínában. *American Sociological Review*, 56 (3), 267-282.
- Nee, V. (1992). A piaci átmenet szervezeti dinamikája: Hibrid formák, tulajdonjogok és vegyes gazdaság Kínában. *Administrative Science Quarterly*, 37 (1), 1-27.
- Nee, V. (1996). A piaci társadalom kialakulása: a rétegződés változó mechanizmusai Kínában. *American Journal of Sociology*, 101 (4), 908-949.
- Nee, V., & Lian, P. (1994). Az ellenséggel való alvás: A csökkenő politikai elkötelezettség dinamikus modellje az államszocializmusban. *Elmélet és társadalom*, 23 (2), 253-296.
- Nee, V., & Matthews, R. (1996). Piaci átmenet és társadalmi átalakulás a reformállamszocializmusban. *Annual Review of Sociology*, 22 (1), 401-435.
- Nenadic, O., & Greenacre, M. (2007). Korrespondenciaelemzés R-ben, két- és háromdimenziós grafikával: A ca csomag. *Journal of Statistical Software*, 20 (3), 1-13.
- Newman, M. (2005). *Szocializmus: Egy nagyon rövid bevezetés*. Oxford University Press.
- Noble, G., & Watkins, M. (2003). Hogyan tanult meg Bourdieu teniszezni? Habitus, tudatosság és megszokás. *Cultural Studies*, 17 (3-4), 520-539.
- Nohl, A.-M. (2010). Elbeszélő interjú és dokumentumfilm-értelmezés. In R. Bohnsack, N. Pfaff, & W. Weller (Eds.), *Qualitative analysis and documentary method*.

- a nemzetközi oktatáskutatásban* (pp. 195-217). Barbara Budrich Kiadó. Pager, D., & Shepherd, H. (2008). A diszkrimináció szociológiája: Faji megkülönböztetés a foglalkoztatásban, a lakhatásban, a hitelezésben és a fogyasztói piacokon. *Éves felülvizsgálata Sociology*, 34, 181-209.
- Pakulski, J. (1986). Legitimitás és tömeges megfelelés: Gondolatok Max Weberrel és a szovjet típusú társadalmakról. *British Journal of Political Science*, 16 (1), 35-56.
- Parish, W. L. (1984). Destratifikáció Kínában. In *Osztály és társadalmi rétegződés a forradalom utáni Kínában* (pp. 84-120). New York: Cambridge University Press.
- Parish, W. L., Zhe, X., & Li, F. (1995). A nem mezőgazdasági munka és a piacosság a kínai vidéken. *The China Quarterly*, 143, 697-730.
- Parkin, F. (1972). *Osztályegyenlőtlenség és politikai rend: társadalmi rétegződés a kapitalista és kommunista társadalmakban*. Paladin.
- Parkin, F. (1974). A társadalmi bezárkózás stratégiái az osztályképzésben. In F. Parkin (szerk.), *Az osztályszerkezet társadalmi elemzése* (pp. 1-18). Tavistock Publications.
- Parry, C. E., Hibbard, B., Fetter, F. A., Carver, T., Hourwich, I. A., Dewey, D. R., ... Martin, J. (1911). Szocializmus: vita. *The American Economic Review*, 1 (2), 355-367.
- Pazzani, M. J. (1991). Az előzetes tudás hatása a fogalom elsajátítására: Kísérleti és számítási eredmények. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 17 (3), 416-432.
- Pedersen, J. S., & Dobbin, F. (2006). Az identitás és a legitimáció keresése: A szervezeti kultúra és a neoinstitucionalizmus összekapcsolása. *American Behavioral Scientist*, 49 (7), 897-907.
- Pederson, E. (1995). A nyelv mint kontextus, a nyelv mint eszköz: térbeli megismerés és a habitualizált nyelvhasználat. *Cognitive Linguistics*, 6 (1), 33-62.
- Pei, X. (1996). Települési-falusi vállalkozások, helyi önkormányzatok és vidéki közösségek: A kínai falu mint cég a gazdasági átalakulás során. *Economics of Transition*, 4 (1), 43-66.
- Perry, E. J. (1994). Trendek a kínai politika tanulmányozásában: Állam és társadalom kapcsolatai. *The China Quarterly*, 139, 704-713.

Pettit, P. (1977). *A strukturalizmus fogalma: kritikai elemzés*. University of

- California Press.
- Pittner, M. S., & Houston, B. K. (1980). A stresszre adott válasz, a kognitív megküzdési stratégiák és a viselkedésminták típusa. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39 (1), 147-157.
- Poulantzas, N. (2000). *Állam, hatalom, szocializmus*. Verso.
- Pozen, R. C. (2013). *A kínai nyugdíjrendszer kezelése*. Paulson Policy Memorandum.
- Pratto, F., Liu, J. H., Levin, S., Sidanius, J., Shih, M., Bachrach, H., & Hegarty, P. (2000). Társadalmi dominanciaorientáció és az egyenlőtlenség legitimációja a kultúrákban. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31 (3), 369-409.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Társadalmi dominancia orientáció: A társadalmi és politikai attitűdöket előrejelző személyiségváltozó. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (4), 741-763.
- Rakowski, E. (1991). *Egyenlő igazságszolgáltatás*. Oxford University Press.
- Reckwitz, A. (2002). A társadalmi gyakorlatok elmélete felé: Fejlődés a kulturalista elméletalkotásban. *European Journal of Social Theory*, 5 (2), 243-263.
- Rehbein, B. (2015). *Kritikai elmélet a globális Dél felemelkedése után: Kaleidoszkóp dialektika*. Routledge.
- Rehbein, B., & Souza, J. (2015). A szimbolikus egyenlőtlenségek beépítése. *Transcience*, 6 (1), 20-32.
- Reiss, A. J. (1951). A bűnözés mint a személyes és társadalmi kontroll kudarca. *American Sociological Review*, 16 (2), 196-207.
- Riley, P. (1973). Akarat és legitimitás Hobbes filozófiájában: beleegyezés teoretikus? *Political Studies*, 21 (4), 500-522.
- Rogers, P., & Lea, M. (2005). Társas jelenlét elosztott csoportkörnyezetekben: A társadalmi identitás szerepe. *Behaviour & Information Technology*, 24 (2), 151-158.
- Rogoff, B. (1990). *Gondolkodási tanonckodás: kognitív fejlődés társadalmi kontextusban*. Oxford University Press.
- Rohlen, T. P. (1979). *Harmóniáért és erőért: japán fehérgalléros szervezet antropológiai perspektívában*. University of California Press.
- Rona-Tas, A. (1994). Az első lesz az utolsó? Vállalkozói szellem és kommunista káderek

- a szocializmusból való átmenet során. *American Journal of Sociology* , 100 (1), 40-69.
- Rothfels, H. (1938). Bismarck szociálpolitikája és az államszocializmus problémája a Németország. *The Sociological Review* , 30 (3), 288-302.
- Roulston, K., DeMarrais, K., & Lewis, J. B. (2003). Interjúkészítés tanulása a társadalomtudományokban . *Qualitative Inquiry* , 9 (4), 643-668.
- Rousseau, J.-J. (2013). A társadalmi szerződés, 1762. In S. Lazer (szerk.), *Az állampolgárság antropológiája : A reader*. Wiley Blackwell.
- Salami, S. O. (2010). Érzelmi intelligencia, önhatékonyság, pszichológiai jólét és a diákok attitűdjei: Következmények a minőségi oktatásra nézve. *European Journal of Educational Studies*, 2 (3), 247-257.
- Sanderson, C. A. (2010). *Szociálpszichológia*. Hoboken.
- Sanderson, S. K. (2007). Konfliktuselmélet. In G. Ritzer (szerk.), *The Blackwell Encyclopedia of sociology*. Blackwell Publishing.
- Sapio, F. (2008). *Shuanggui* és a törvényen kívüli fogva tartás Kínában. *Kína információk*, 22 (1), 7-37.
- Sato, H., & Eto, K. (2008). A kommunista párttagság változó szerkezete a városi Kínában, 1988-2002. *Journal of Contemporary China*, 17 (57), 653-672.
- Sauder, M., Lynn, F., & Podolny, J. M. (2012). Állapot: A szervezeti szociológia meglátásai . *Annual Review of Sociology* , 38 , 267-283.
- Sawyer, R. K. (2002). Megoldatlan feszültségek a szociokulturális elméletben: analógiák a kortárs szociológiai vitákkal. *Kultúra és pszichológia* , 8 (3), 283-305.
- Scheffler, S. (2003). Mi az egalitarizmus? *Philosophy & Public Affairs*, 31 (1), 5-39.
- Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., & Kappen, D. M. (2003). A csoportalapú egyenlőtlenséggel kapcsolatos attitűdök: Társadalmi dominancia vagy társadalmi identitás? *British Journal of Social Psychology* , 42 (2), 161-186.
- Schneider, M. A. (2007). Legitimitás. In R. George (szerk.), *The Blackwell Encyclopedia of sociology*. Wiley Online Library.
- Schneider, W., & Shiffrin, R. M. (1977). Irányított és automatikus emberi információfeldolgozás: I. észlelés, keresés és figyelem. *Psychological Review* , 84 (1), 1-66.
- Schrift, A. D. (2014). *Az ajándék logikája: A nagylelkűség etikája felé*. Routledge.

- Schumpeter, J. A. (2010). *Kapitalizmus, szocializmus és demokrácia*. Routledge.
- Scott, J. (2014). A mexikói adórendszer újraelosztó hatása és hatékonysága. *Public Finance Review* , 42 (3), 368-390.
- Screpanti, E., & Zamagni, S. (2005). *A gazdasági gondolkodás történetének vázlata*. Oxford University Press.
- Searle, J. R. (1991). Tudatosság, öntudatlanság és szándékosság. *Filozófiai Issues*, 1 , 45-66.
- Searle, J. R. (1995). *A társadalmi valóság felépítése*. Simon & Schuster.
- Searle, J. R. (2006). Szociális ontológia: néhány alapelv. *Antropológiai elmélet* , 6 (1), 12-29.
- Searle, W., & Ward, C. (1990). A pszichológiai és szociokulturális ad-justáció előrejelzése a kultúrák közötti átmenetek során. *International Journal of Intercultural Relations*, 14 (4), 449-464.
- Sears, D. O., Lau, R. R., Tyler, T. R., & Allen, H. M. (1980). Önérdek vs. szimbolikus politika a politikai attitűdökben és az elnökválasztási szavazásban. *American Political Science Review* , 74 (3), 670-684.
- Segall, M. H., Lonner, W. J., & Berry, J. W. (1998). A kultúrák közötti pszichológia mint tudományos diszciplína: A kultúra virágzásáról a viselkedéskutatásban. *American Psychologist* , 53 (10), 1101-1110.
- Sewell Jr, W. H. (1992). A struktúra elmélete: Kettősség, cselekvés és átalakulás. *American Journal of Sociology* , 98 (1), 1-29.
- Shen, C., Jin, J., & Zou, H.-f. (2012). Adóügyi decentralizáció Kínában: előzmények, hatás, kihívások és következő lépések: . *Annals of Economics & Finance*, 13 (1), 1-51.
- Shen, C., & Williamson, J. B. (2010). Kína új vidéki nyugdíjrendszere: lehet-e javítani rajta? *International Journal of Sociology and Social Policy* , 30 (5/6), 239-250.
- Sherman, J. W. (1996). A sztereotípiák kialakulása és mentális reprezentációja. *Journal of Personality and Social Psychology* , 70 (6), 1126-1141.
- Shi, S.-J. (2006). Megint a piacra és a családra maradt? Ötletek és a vidéki nyugdíjpolitika fejlődése Kínában. *Social Policy & Administration*, 40 (7), 791-806.
- Shiffrin, R. M., & Schneider, W. (1977). Ellenőrzött és automatikus emberi tájékoztatás

- feldolgozás: II. perceptuális tanulás, automatikus figyelés és egy általános elmélet. *Psychological Review* , 84 (2), 127-190.
- Shih, M., Pittinsky, T. L., & Ambady, N. (1999). Sztereotípus-érzékenység: az identitás szalienciája és a mennyiségi teljesítmény változása. *Psychological Science*, 10 (1), 80-83.
- Shrum, L. J. (2009). Médiafogyasztás és a társadalmi valóság észlelése: hatások és mögöttes folyamatok. In J. Bryant & M. B. Oliver (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 66-89). Routledge.
- Shu, X. (2005). Piaci átmenet és nemi szegregáció a városi Kínában. *Social Science Quarterly* , 86 (s1), 1299-1323.
- Shu, X., & Bian, Y. (2003). Piaci átmenet és nemek közötti kereseti különbségek a városi Kínában. *Social Forces*, 81 (4), 1107-1145.
- Sicular, T., Ximing, Y., Gustafsson, B., & Li, S. (2008). A városi-vidéki jövedelemkülönbség és a jövedelmi egyenlőtlenségek Kínában. In G. Wan (Ed.), *Understanding inequality and poverty in China* (pp. 30-71). Springer.
- Sidanius, J., Levin, S., Liu, J., & Pratto, F. (2000). Társadalmi dominanciaorientáció, antiegalitarizmus és a nemek politikai pszichológiája: Egy kiterjesztés és kultúrák közötti replikáció. *European Journal of Social Psychology* , 30 (1), 41-67.
- Sidanius, J., & Pratto, F. (2001). *Társadalmi dominancia: A társadalmi hierarchia és elnyomás csoportközi elmélete*. Cambridge University Press.
- Sidanius, J., Pratto, F., Martin, M., & Stallworth, L. M. (1991). Konszenzuális rasszizmus és karrierpálya: A társadalmi dominanciaelmélet néhány következménye. *Politikai pszichológia* , 12 (4), 691-721.
- Sigley, G. (2006). Kínai kormányzatok: kormány, kormányzás és a szocialista piacgazdaság . *Gazdaság és társadalom*, 35 (4), 487-508.
- Siisaiainen, M. (2003). A társadalmi tőke két fogalma: Bourdieu vs. Putnam. *International Journal of Contemporary Sociology* , 40 (2), 183-204.
- Silva, E. B. (2016). Habitus: A szociológián túl. *The Sociological Review* , 64 (1), 73-92.
- Singer, T., Wolpert, D., & Frith, C. (2004). Bevezetés: A társadalmi interakciók tanulmányozása. C. D. Frith & D. M. Wolpert (szerk.), *A társas interakció idegtudománya: Mások cselekedeteinek dekódolása, utánzása és befolyásolása* (pp. xiii-

- xxvii). Oxford University Press.
- Skinner, G. W. (1985). Vidéki marketing Kínában: elnyomás és megújulás. *The China Quarterly* , 103 , 393-413.
- Smart, A. (1993). Ajándékok, megvesztegetések és *guanxi* : Bourdieu társadalmi tőkéjének újragondolása. *Cultural Anthropology* , 8 (3), 388-408.
- Smart, A., & Hsu, C. L. (2007). Korrupció vagy társadalmi tőke? tapintat és a *guanxi* teljesítménye a piaci szocialista Kínában. In M. Nuijten & G. Andres (Eds.), *Korrupció és a jog titka: Egy jogi antropológiai perspektíva* (pp. 167- 190). Ashgate Publishing, Ltd.
- So, A. Y. (2003). Az osztályok és az osztálykonfliktusok változó mintázata Kínában. *Journal of Contemporary Asia*, 33 (3), 363-376.
- Solinger, D. J. (1993). *Kína átmenete a szocializmusból?: Statisztikai örökségek és piaci reformok, 1980-90*. M. E. Sharpe.
- Solinger, D. J. (1995). A kínai munkaegység és az átmeneti munkaerő a szocializmusból való átmenetben . *Modern Kína*, 21 (2), 155-183.
- Steinmetz, G. (2006). Bourdieu tagadása Lacantól: A pszichoanalitikus elmélet és a "habitus" és "szimbolikus tőke" fogalmi. *Constellations*, 13 (4), 445-464.
- Stevens, G., & Hoisington, E. (1987). Foglalkozási presztízs és az 1980-as amerikai munkaerő erő. *Social Science Research*, 16 (1), 74-105.
- Stinchcombe, A. L. (1986). A környezet és a struktúra frissítése. *Theory and Society*, 15 (6), 901-914.
- Stolte, J. F. (1983). A strukturális egyenlőtlenség legitimációja: Az önértékelési érv újrafogalmazása és tesztelése . *American Sociological Review* , 48 (3), 331-342.
- Strayer, J. F. (2012). Hogyan befolyásolja a fordított osztályteremben való tanulás az együttműködést, az innovációt és a feladatorientációt. *Learning Environments Research*, 15 (2), 171-193.
- Stryker, R. (1994). Szabályok, erőforrások és legitimációs folyamatok: néhány implikáció a társadalmi konfliktusokra, rendre és változásra. *American Journal of Sociology* , 99 (4), 847-910.
- Sturges, J. E., & Hanrahan, K. J. (2004). A telefonos és a személyes kvalitatív interjúk összehasonlítása: kutatási jegyzet. *Qualitative Research*, 4 (1), 107-118.

- Suchman, M. C. (1995). A legitimitás kezelése: stratégiai és intézményi megközelítések. *Academy of Management Review* , 20 (3), 571-610.
- Sun, W. (2013). Egyenlőtlenség és kultúra: új út a társadalmi egyenlőtlenségek megértéséhez. In W. Sun & Y. Guo (szerk.), *Unequal China: Political economy and the cultural politics of inequality* (pp. 43-58). Routledge.
- Swartz, D. (1997). *Kultúra és hatalom: Pierre Bourdieu szociológiája*. University of Chicago Press.
- Sweetman, P. (2009). A habitus feltárása, a gyakorlat megvilágítása: Bourdieu, fotográfia és vizuális módszerek. *The Sociological Review* , 57 (3), 491-511.
- Swift, A., & Marshall, G. (1997). Meritokratikus esélyegyenlőség: gazdasági hatékonyság, társadalmi igazságosság vagy mindkettő? *Policy Studies*, 18 (1), 35-48.
- Szelényi, I. (1976). A lakásrendszer és a társadalmi szerkezet Magyarországon. In B. L. Faber (Ed.), *Kelet-Európa társadalmi szerkezete* (pp. 301-331). Praeger.
- Szelényi, I. (1978). Társadalmi egyenlőtlenségek az államszocialista újraelosztó gazdaságokban. *International Journal of Comparative Sociology* , 19 (1-2), 63-87.
- Szelényi, I. (1983). *Városi egyenlőtlenségek az államszocializmusban*. Oxford University Press.
- Szelényi, I., & Szelényi, B. (1994). Miért bukott meg a szocializmus: A rendszer összeomlásának elmélete felé - A kelet-európai államszocializmus felbomlásának okai. *Elmélet és Society*, 23 (2), 211-231.
- Szelényi, S. (1987). Társadalmi egyenlőtlenség és párttagság: A Magyar Szocialista Munkáspártba való belépési minták. *American Sociological Review* , 52 (5), 559-573.
- Tajfel, H. (1981). *Emberi csoportok és társadalmi kategóriák: Tanulmányok a szociálpszichológiából*. Cambridge University Press.
- Tajfel, H. (1982). A csoportközi kapcsolatok szociálpszichológiája. *Annual Review of Psychology* , 33 (1), 1-39.
- Tang, W., & Yang, Q. (2008). A kínai városi kasztrendszer átalakulóban. *The China Quarterly* , 196 , 759-779.
- Taormina, R. J., & Gao, J. H. (2010). A *guanxi* viselkedés kutatási modellje: a kínai közösségi hálózatépítés előzményei, mérései és eredményei. *Social Science Research*, 39 (6), 1195-1212.

- Taylor, K. (1982). *Az utópisztikus szocialisták politikai eszméi*. Routledge.
- Thaxton, R. (2008). *Katasztrófa és vita a vidéki Kínában: Mao Nagy Ugrás előre éhínsége és az igazságos ellenállás eredete Da Fo faluban*. Cambridge University Press.
- Thomson, P. (2008). Mező. In M. Grenfell (Ed.), *Pierre Bourdieu: kulcsfogalmak* (pp. 67-86). Acumen Publishing.
- Tilly, C. (1998). *Tartós egyenlőtlenség*. University of California Press.
- Tomba, L. (2004). A városi középosztály létrehozása: társadalmi tervezés Pekingben. *The China Journal* (51), 1-26.
- Torpey, J. (1997). Forradalmak és mozgásszabadság: az útlevél-ellenőrzés elemzése a francia, az orosz és a kínai forradalomban. *Elmélet és társadalom*, 26 (6), 837-868.
- Treiman, D. J. (1977). *Foglalkozási presztízs összehasonlító perspektívában*. Academic Press.
- Treisman, D. (1999). Politikai decentralizáció és gazdasági reform: Egy játékelméleti elemzés. *American Journal of Political Science*, 43 (2), 488-517.
- Trigilia, C. (2001). Társadalmi tőke és helyi fejlődés. *European Journal of Social Theory*, 4 (4), 427-442.
- Troyer, L. (2007). Legitimitás. In R. George (szerk.), *The Blackwell Encyclopedia of sociology*. Wiley Online Library.
- Tsang, E. W. (1998). Lehet-e a *guanxi* a tartós versenyelőny forrása a Kínában üzleti tevékenységet folytató számára? *Academy of Management Perspectives*, 12 (2), 64-73.
- Tsang, E. Y.-H. (2014). *Az új középosztály Kínában: Fogyasztás, politika és a piacgazdaság*. Springer.
- Tsui, K.-y., & Wang, Y. (2004). Különálló tűzhelyek és egyetlen menü között: Adóügyi decentralizáció Kínában. *The China Quarterly*, 177, 71-90.
- Tuomela, R. (2003). Kollektív elfogadás, társadalmi intézmények és társadalmi valóság. *American Journal of Economics and Sociology*, 62 (1), 123-165.
- Tuomela, R. (2013). *Szociális ontológia: kollektív szándékosság és csoportos ágensek*. Oxford University Press.
- Turner, B. S. (szerk.). (2006). *A cambridge-i szociológiai szótár*. Cambridge Uni-

- versity Press.
- Turner, S. (1994). *A gyakorlatok társadalomelmélete: Hagyomány, hallgatólagos tudás és előfeltételek*. Polity Press.
- Turner III, D. W. (2010). Kvalitatív interjútervezés: Gyakorlati útmutató kezdő kutatóknak. *The Qualitative Report*, 15 (3), 754-760.
- Tyler, T. R. (1997). A legitimitás pszichológiája: A hatóságok iránti önkéntes tisztelet relációs perspektívája. *Personality and Social Psychology Review*, 1 (4), 323-345.
- Tyler, T. R. (2004). A rendőrség legitimitásának erősítése. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 593 (1), 84-99.
- Tyler, T. R. (2006a). A legitimitás és a legitimáció pszichológiai perspektívái. *Annual Review of Psychology*, 57, 375-400.
- Tyler, T. R. (2006b). *Miért engedelmeskednek az emberek a törvénynek*. Princeton University Press.
- Unger, J. (2012). Státuszcsoportok és osztályok egy kínai faluban: A mao-kortól a mao utáni iparosításig. In B. Carrillo & D. S. Goodman (Eds.), *China's peasants and workers: Changing class identities* (pp. 15-39). Edward Elgar Publishing.
- Vaara, E., & Whittington, R. (2012). Stratégia mint gyakorlat: a társadalmi gyakorlatok komolyan vétele. *Academy of Management Annals*, 6 (1), 285-336.
- Valsiner, J. (2007). *Kultúra az elmékben és a társadalmakban: A kultúrpszichológia alapjai*. Sage Publications.
- Van der Pijl, K. (1993). Állami szocializmus és passzív forradalom. In S. Gill (Ed.), *Gram-sci, történelmi materializmus és nemzetközi kapcsolatok* (pp. 237-258). Cambridge University Press.
- VanderStoep, S. W., & Johnson, D. D. (2008). *Kutatási módszerek a mindennapi életben: A kvalitatív és kvantitatív megközelítések ötvözése*. John Wiley & Sons.
- VandeWalle, D. (1997). Egy munkaterületi célorientáció eszköz kifejlesztése és validálása. *Educational and Psychological Measurement*, 57 (6), 995-1015.
- Venkatesh, V., Brown, S. A., & Bala, H. (2013). A kvalitatív-kvantitatív szakadék áthidalása: Irányelvek az információs rendszerekben végzett vegyes módszertani kutatásokhoz. *MIS Quarterly*, 37 (1), 21-54.

- Vincent, A. (2010). *Modern politikai ideológiák*. Wiley-Blackwell.
- Vincent, C., & Ball, S. J. (2007). A középosztálybeli gyermek "felépítése": Családok, tevékenységek és osztálybeli diszpozíciók. *Sociology* , 41 (6), 1061-1077.
- Vitt, L. A. (2007). Osztály. In R. George (szerk.), *The Blackwell Encyclopedia of sociology*. Wiley Online Library.
- Volensky, M. (1984). *Nomenklatura: A szovjet uralkodó osztály anatómiája*. London, The Bodley Head.
- Vygotsky, L. S. (1980). *Elme a társadalomban: A magasabb pszichológiai folyamatok fejlődése*. Harvard University Press.
- Wacquant, L. J. (1992). A társadalmi praxeológia felé: Bourdieu szociológiájának szerkezete és logikája. In P. Bourdieu & L. J. Wacquant (Eds.), *Meghívás a reflexív szociológiához* (pp. 1-60). Polity Press.
- Wacquant, L. J. (2016). A habitus tömör genealógiája és anatómiája. *The Sociological Review* , 64 (1), 64-72.
- Wagner, W., Kronberger, N., & Seifert, F. (2002). Az új technológiával való kollektív szimbolikus megbirkózás: tudás, képek és nyilvános diskurzus. *British Journal of Social Psychology* , 41 (3), 323-343.
- Walder, A. G. (1986). *Kommunista neo-tradicionálisizmus: Munka és tekintély a kínai iparban*. University of California Press.
- Walder, A. G. (1992). Tulajdonjogok és rétegződés a szocialista újraelosztó gazdaságokban . *American Sociological Review* , 57 (4), 524-539.
- Walder, A. G. (1995). A karriermobilitás és a kommunista politikai rend. *American Sociological Review* , 60 (3), 309-328.
- Walder, A. G. (1996). Piacok és egyenlőtlenségek az átmeneti gazdaságokban: A tesztelhető elméletek felé. *American Journal of Sociology* , 101 (4), 1060-1073.
- Walder, A. G. (2002). Piacok és jövedelmi egyenlőtlenségek a vidéki Kínában: politikai előnyök egy bővülő gazdaságban. *American Sociological Review* , 67 (2), 231-253.
- Walder, A. G. (2003). Az elit lehetőségei az átmeneti gazdaságokban. *American Sociological Review* , 68 (6), 899-916.
- Walder, A. G. (2015). *Kína Mao alatt*. Harvard University Press.
- Walder, A. G., Li, B., & Treiman, D. J. (2000). Politika és életesélyek egy államban

- szocialista rendszer: kettős karrierút a városi kínai elitbe, 1949 és 1996 között. *American Sociological Review* , 65 (2), 191-209.
- Walker, D., & Myrick, F. (2006). Megalapozott elmélet: A folyamat és a eljárás feltárása. *Qualitative Health Research*, 16 (4), 547-559.
- Walker, H. A. (2014). Jogszerűség és egyenlőtlenség. In J. D. Mcleod, E. J. Lawler, & M. Schwalbe (szerk.), *Handbook of the social psychology of inequality* (pp. 353-377). Springer.
- Wang, F. (2008). *Határok és kategóriák: növekvő egyenlőtlenségek a poszt-szocialista városokban Kína*. Stanford University Press.
- Wang, F.-L. (2004). Megreformált migrációs ellenőrzés és új célcsoportok: Kína hukou-rendszer a 2000-es években. *The China Quarterly* , 177, 115-132.
- Wang, F.-L. (2005). *Szerveződés a megosztottságon és a kirekesztésen keresztül: Kína hukou-rendszere*. Stanford University Press.
- Wank, D. L. (1996). A piaci klientelizmus intézményi folyamata: *Guanxi* és magánvállalkozások egy dél-kínai városban. *The China Quarterly* , 147 , 820-838.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1996). Kultúrák átlépése: A kultúrák közötti alkalmazkodás pszicho- logikai és szociokulturális dimenziói közötti kapcsolat. In J. Pandey, D. Sinha, & D. P. Bhawuk (szerk.), *Ázsiai hozzájárulások a kultúrák közötti pszichológiához*. (289-306. o.). Sage Publications.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1999). Aszociokulturális alkalmazkodás mérése. *International Journal of Intercultural Relations*, 23 (4), 659-677.
- Ward, T. B. (1994). Strukturált képzelet: A kategória struktúrájának szerepe a példaképek generálásában. *Cognitive Psychology* , 27 (1), 1-40.
- Warren, C. A. (2002). Kvalitatív interjúkészítés. In J. F. Gubrium & J. A. Holstein (Eds.), *Handbook of interview research: Context & method* (pp. 83-101). SAGE Publications Ltd.
- Weatherford, M. S. (1992). A politikai legitimitás mérése. *American Political Science Review* , 86 (1), 149-166.
- Weber, M. (1946). *Max Weber: Essays in sociology (Max Weber: Essays in sociology)*. Oxford University Press.
- Weber, M. (1978). *Gazdaság és társadalom: Az értelmező szociológia vázlat*. University of California Press.

- Weiner, A. (1999). Természet, nevelés és emlékezet egy szocialista utópiában: A szovjet szocio-etnikai test lehatárolása a szocializmus korában. *The American Historical Review*, 104 (4), 1114-1155.
- Weinstein, N. D. (1989). A személyes tapasztalatok hatása az önvédelmi viselkedésre. *Psychological Bulletin*, 105 (1), 31-50.
- Weitzman, M. L., & Xu, C. (1994). A kínai települési-falusi vállalkozások mint homályosan meghatározott szövetkezetek. *Journal of Comparative Economics*, 18 (2), 121-145.
- Wellisch, D., & Wildasin, D. E. (1996). Decentralizált jövedelem-újraelosztás és bevándorlás. *European Economic Review*, 40 (1), 187-217.
- Wertsch, J. V. (1986). *Kultúra, kommunikáció és megismerés: Vygotski perspektívák*. CUP Archívum.
- Whyte, M. K. (2010a). Igazságos kontra igazságtalan: Hogyan látják a kínai polgárok a jelenlegi egyenlőtlenségeket. In J. C. Oi, S. Rozelle, & X. Zhou (szerk.), *Growing pains: Tensions and opportunity in China's transformation* (pp. 305-332). Walter H. Shorenstein Ázsia-csendes-óceáni Kutatóközpont.
- Whyte, M. K. (2010b). *A társadalmi vulkán mítosza: Az egyenlőtlenségek és a elosztási igazságtalanságok észlelése a mai Kínában*. Stanford University Press.
- Whyte, M. K. (szerk.). (2010c). *Egy ország, két társadalom: Vidéki és városi egyenlőtlenségek a mai Kínában*. Harvard University Press.
- Wood, E. M. (1998). *Az osztályból való visszavonulás: Egy új "igazi" szocializmus*. Verso.
- Wright, T. (2010) *A tekintélyelvűség elfogadása: az állam és a társadalom közötti kapcsolatok Kína reformkorszakában*. Stanford University Press.
- Wu, X. (2006). Communist cadres and market opportunities: Entry into self-employment in China, 1978-1996. *Social Forces*, 85 (1), 389-411.
- Wu, X. (2009). Jövedelemegyenlőtlenség és elosztási igazságosság: A szárazföldi Kína és Hongkong összehasonlító elemzése. *The China Quarterly*, 200, 1033-1052.
- Wu, X. (2013). A határok újrajzolása: munkaegységek és társadalmi rétegződés a városi Kínában. *Chinese Sociological Review*, 45 (4), 6-28.
- Wu, X., & Zheng, B. (2018). Háztartási regisztráció, városi státusz elérése és társadalmi rétegződés Kínában. *Research in Social Stratification and Mobility*, 53, 40-49.

- Wu, Y. (2008). Cultural capital, the state, and educational inequality in China, 1949- 1996. *Sociological Perspectives*, 51 (1), 201-227.
- Xie, Y., Thornton, A., Wang, G., & Lai, Q. (2012). Társadalmi kivetítés: a fejlődés és az egyenlőtlenség közötti kapcsolatra vonatkozó meggyőződések Kínában. *Social Science Research*, 41 (5), 1069-1084.
- Xie, Y., & Zhou, X. (2014). Jövedelmi egyenlőtlenségek a mai Kínában. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111 (19), 6928-6933.
- Xu, Q., Perkins, D. D., & Chow, J. C.-C. (2010). A közösségi érzés, a szomszédság és a társadalmi tőke mint a helyi politikai részvétel előrelzói Kínában. *American Journal of Community Psychology*, 45 (3-4), 259-271.
- Yang, D. L. (2017). Kína zavaros rendteremtési törekvései: Vezetés, szervezés és a stabilitásfenntartó rendszer ellentmondásai. *Journal of Contemporary China*, 26 (103), 35-53.
- Yang, D. T. (1999). Városi elfogult politikák és növekvő jövedelmi egyenlőtlenségek Kínában. *American Economic Review*, 89 (2), 306-310.
- Yang, M. M.-h. (1988). A hatalom modernitása a kínai szocialista rendben. *Cultural Anthropology*, 3 (4), 408-427.
- Ye, X. (2010). Kína város-vidék integrációs politikája. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38 (4), 117-143.
- Young, G. (1986). Mao Ce-tung és az osztályharc a szocialista társadalomban. *The Australian Journal of Chinese Affairs*(16), 41-80.
- Young, J. (2013). *Kína Hukou-rendszere: piacok, migránsok és intézményi változások*. Palgrave Macmillan.
- Zang, X., & Chen, N. (2015). Hogyan reprodukálják a vidéki elitek a kiváltságokat az 1978 utáni Kínában? Helyi korporatizmus, informális alku és opportunistá paraszizmus. *Journal of Contemporary China*, 24 (94), 628-643.
- Zeng, J., Pang, X., Zhang, L., Medina, A., & Rozelle, S. (2014). A nemek közötti egyenlőtlenség az oktatásban Kínában: metaregressziós elemzés. *Kortárs gazdaságpolitika*, 32 (2), 474-491.
- Zeuthen, J. W., & Griffiths, M. B.. (2011). A város-vidék különbségtétel vége Kínában? *Hukou* és áttelepítés Chengdu város-vidék integrációjában. A oldalon.

- B. Alpermann (szerk.), *Politika és piacok a vidéki Kínában* (pp. 218-232). Rout-párkány.
- Zhan, L., & He, Y. (2012). A kínai luxusfogyasztás megértése: a legismertebb márkák fogyasztói megítélése. *Journal of Business Research*, 65 (10), 1452- 1460.
- Zhang, J. (2004). Zhongguoren shehuidiwei de huode: Jieji jicheng he dainei liudong (A kínai társadalmi státusz elérése: osztályutódlás és a generációk közötti mobilitás): . *Shehuixue Yanjiu (Szociológiai tanulmányok)* (4), 76-90.
- Zhang, J., Giles, J., & Rozelle, S. (2012). Megéri kádernek lenni? A helyi tisztviselői tisztség hozamának becslése a vidéki Kínában. *Journal of Comparative Economics*, 40 (3), 337-356.
- Zhang, M. Y. S., & Barnett, M. S.. (2014). Költségvetési sebezhetőségek és kockázatok a helyi kormányzati finanszírozásból Kínában. *IMF Working Paper* (14).
- Zhang, Q., Guo, Y., & Li, M. (2015). Yanchang tuixiu nianling haishi zengjia jiaofei jishu: Yanglaojin gaige de lujingxuanze yu zhengcexiaoying (A nyugdíjkorhatár vagy a fizetési alap emelése: A nyugdíjreform pályaválasztása és szakpolitikai hatása). *Jingji Lilun yu Jingji Guanli (Gazdaságelmélet és vállalatirányítás)*, 35 (2), 80-88.
- Zhang, S., & Cao, X. (2017). Zhenggui jiuye yu feizhenggui jiuye zhong huijiqishi lidu tanjiu: Jiyu qingxiangzhi pipei de fenxi (A hukou-státusz alapján történő megkülönböztetés kutatása a formális foglalkoztatásban és az informális foglalkoztatásban: propensity score matching alapú elemzés). *Nanjing Caijing Daxue Xuebao (Journal of Nanjing University of Finance and Economics)*(1), 72-80.
- Zhang, W.-W. (2000). *Kína átalakulása: gazdasági reform és annak politikai következményei* . Palgrave Macmillan.
- Zhang, X. (2004). Földreform Yang faluban: A szimbolikus tőke és az osztályhelyzet meghatározása . *Modern Kína*, 30 (1), 3-45.
- Zhang, X. (2006). Költségvetési decentralizáció és politikai centralizáció Kínában: a növekedésre és az egyenlőtlenségre gyakorolt hatások. *Journal of Comparative Economics*, 34 (4), 713-726.
- Zhang, X., & Kanbur, R. (2005). Térbeli egyenlőtlenségek az oktatásban és az egészségügyben a

- Kína. *China Economic Review* , 16 (2), 189-204.
- Zhang, Z., & Treiman, D. J. (2013). Társadalmi eredet, hukou-átalakítás és a városi lakosok jóléte a mai Kínában. *Social Science Research*, 42 (1), 71- 89.
- Zhao, S. (2010). A kínai modell: felváltja-e a nyugati modernizációs modellt? *Journal of Contemporary China*, 19 (65), 419-436.
- Zheng, B., Yu, H., & Gao, Q. (2010). Xinzhongguo liushinian shehuibaozhang zhidu huigu (Az új kínai társadalombiztosítási rendszer áttekintése az elmúlt 60 év során). *Dangdai Zhongguoshi Yanjiu (Contemporary China History Studies)* (2), 48-58.
- Zheng, H., & Hong, D. (1996). Dangdai zhongguo shehuijiegou zhuanxing de zhuyao neihan (A társadalmi szerkezet átalakulásának konnotációja a mai Kínában rary China). *Shehuixue Yanjiu (Szociológiai tanulmányok)*(1), 58-63.
- Zhou, X., Tuma, N. B., & Moen, P. (1996). Stratifikációs dinamika az állami szocializmusban: A városi Kína esete, 1949-1993. *Social Forces*, 74 (3), 759-796.
- Zhu, Y. (2002). A kínai társadalombiztosítási reformok legújabb fejleményei. *International Social Security Review* , 55 (4), 39-54.
- Zimmerman, B. J., & Kitsantas, A. (2014). A tanulók önfegyelmi és önszabályozási mérőszámainak összehasonlítása és a tanulmányi eredmény előrejelzése. *Contemporary Educational Psychology* , 39 (2), 145-155.